

: ÖDELÄGGELSEN

ANNO 1566 :

Om en stor förödelse
som drabbade Falbygden

Lars Bägerfeldt

Förord

Sommaren 1566 drabbades Falbygden av det pågående kriget mot Danmark. Förutom de svenska styrkorna, som begärde extra underhåll av Kronans fogdar, kom den danska härstyrkans högst oväntat och genomförde en förödande skövling. De kom tågande söderifrån, via Åtrands dalgång och brände och ödelade bygderna vida omkring innan de fortsatte mot Skara och Lidköping.

Genom skattelängdernas noteringar kan vi få klarhet i den ödeläggelse som följde i deras spår. Allt detta skedde under loppet av några få veckor. Egentligen handlar det bara om tiden från ungefär den 10 juli och fram till den 12 aug 1566, när de överlevande danskarna återigen var tillbaka på dansk mark.

Falbygden den 15 juli 2015
Lars Bägerfeldt

Innehåll

ANNO 1565	6
Bakgrund.....	6
År 1565.....	6
Befolkning.....	7
Gods och gårdar.....	8
Hus och vistelseplatser.....	9
Skatter - årlig ränta och tionde.....	10
Måttenheter, priser och värden.....	11
DE FYRA HÄRADERNAS BYGD	15
Häradernas bo och byarnas Bosgårdar.....	19
Tingsplatser och andra mötesplatser.....	19
Befolkningsstorlek och mantal.....	21
Avkastning och kost.....	23
Förtäring hos Kronans folk.....	26
Staden Falköping.....	27
Präster och kyrkor.....	29
FÖRÖDELSEN PÅ FALBYGDEN ÅR 1566	32
Det danska fälttåget år 1566.....	33
Om den väg som danskarna valde.....	36
De bönder som flydde.....	37
Nedbrända kyrkor sommaren 1566.....	38
Sammanfattning av ödeläggelsen.....	39
Kuriosa samt Erik XIV:s brev.....	43
SKÖVLINGENS OMFATTNING PÅ FALBYGDEN	46
FRÖKINDS härad.....	46
VILSKE härad.....	47
GUDHEMS härad.....	48
VARTOFTA härad.....	52
FALKÖPINGS stad.....	55
LANDSKAPSHANDLINGAR I SAMMANDRAG	57
FRÖKIND – 1565-1572.....	59
VILSKE och GUDHEM – 1565-1567.....	61
VARTOFTA – 1566-1568.....	74
A P P E N D I X	79
FRÖKIND ÅR 1565-1570	80
ÅRLIGA RÄNTAN för Frökind år 1565-1567.....	80
Årliga räntan för Redväg år 1567.....	81
TIONDE för Frökind år 1570.....	84
RÄKENSKAPER för Frökind år 1572.....	87
ÅRLIGA RÄNTAN av Frökind år 1572.....	89
Börstig.....	89
Brismene.....	90
Grolanda och Skärvum.....	91
Kinneved.....	92
Vårkumla.....	93
GUDHEM OCH VILSKE ÅR 1564	95
RÄKENSKAPER för Gudhem och Vilske år 1564.....	95

GUDHEM OCH VILSKE ÅR 1566.....	98
ARV och EGET för Gudhem och Vilske år 1566.....	98
RÄKENSKAPER för Gudhem och Vilske år 1566	104
TIONDE för Gudhem och Vilske år 1566.....	114
Avkortningar.....	118
SAKÖRE etc för Gudhem och Vilske år 1566	122
GUDHEMS OCH VILSKE ÅR 1567.....	123
RÄKENSKAPER för Gudhem och Vilske år 1567	123
TIONDE för Gudhem och Vilske år 1567.....	128
KOSTGÄRD för Gudhem och Vilske år 1567	132
ÅRLIGA RÄNTAN för Vilske år 1567	135
Vilske-Kleva.....	135
Ullene	136
Gökhem.....	137
Marka.....	139
Sörby	140
Jäla	141
Floby	142
Göteve	143
Trävattna	144
Avkortningar på Årliga räntan	145
ÅRLIGA RÄNTAN för Gudhem år 1567	149
Östra Tunhem.....	149
Gudhem.....	149
Ugglum.....	151
Mårby.....	152
Bjärka	152
Hånger	153
Broddetorp	153
Hornborga.....	154
Sätuna.....	155
Torbjörntorp.....	155
Friggeråker	156
Falköpings socken (f.d. Bestorp)	157
Segerstad.....	157
Håkantorp	158
Valtorp	159
Stenstorp.....	160
Södra Kyrketorp.....	160
Brunnhem.....	161
Dala.....	162
Högstena	163
Borgunda	164
Sjogerstad	165
Rådene.....	166
Ljunghem.....	167
Edåsa	168
Summa på Årliga räntan	168
Avkortningar på Årliga räntan	170
Frökind (fragment).....	177
TIONDE i Hällestad, Grolanda och Jäla år 1567	178
Hällestad	178
Grolanda.....	178

Jäla	179
GUDHEM OCH VILSKE ÅR 1568.....	181
RÄKENSKAP för Gudhem och Vilske år 1568	181
Avkortningar för Ås härad år 1568	182
Avkortningar för Gudhem och Vilske år 1568.....	182
VARTOFTA MED FALKÖPINGS STAD ÅR 1566.....	185
ÅRLIGA RÄNTAN för Vartofta med Falköping år 1566.....	185
FÖRTÄRINGSREGISTER på Orreholmen år 1566	188
UPPBÖRD och LEVERERING.....	189
VARTOFTA MED FALKÖPINGS STAD ÅR 1567.....	190
ÅRLIG RÄNTA för Vartofta år 1567	194
Slöta (med Saleby övra och Leaby).....	194
Karleby (med Holmen och Lovene)	196
Smedby	197
Falekvarnabor	197
Luttra (med Synnerål).....	198
Falköpings socken (f.d. Agnestad, senare Östra landsförsamlingen)....	198
Falköpings stad	199
Åsle.....	200
Mularp	201
Flittorp (med Tiarp)	201
Varv och Hömb	202
Kungslena	203
Yllestad.....	204
Vistorp.....	205
Näs.....	206
Åsaka.....	206
Kälvene.....	208
Hångsdala.....	208
Skörstorp (med Östra Gerum)	209
Valstad (med Vättak).....	210
Kymbo.....	211
Dimbo (med Dvärstorp)	212
Summor från övriga socknar i häradet	214
Avkortning på Årliga räntan år 1567.....	216
VARTOFTA MED FALKÖPINGS STAD ÅR 1568.....	218
TOMTÖRESPENNINGAR etc för Falköpings stad år 1568	220
ÅRLIGA RÄNTAN för Vartofta år 1568	220
Avkortning på Årliga räntan år 1568.....	221
FÖRTÄRINGSREGISTER år 1568	222
ORREHOLMEN ANNO 1565	225
INVENTARIER år 1565	225
RIKSREGISTRATUR ANNO 1566	238
KYRKOINVENTARIER ÅR 1583	254

Anno 1565

Bakgrund

Under mitten av 1500-talet hade Falbygden i likhet med många andra bygder runt om i Sverige och Europa återhämtat sig från den oerhörda befolkningsnedgången som var följden av digerdödens härjningar runt år 1350. Det dröjde med andra ord 200 år innan det mesta var sig likt igen. Fram till dess hade vissa förändringar skett av andra skäl, även om inte allmogen berördes så mycket. Främst hade Sverige lämnat unionen med Danmark. Därmed kunde Gustav Vasa genomföra reformationen, varvid bland annat kyrkans egendom drogs in till Kronan. Samtidigt fick skatteförvaltningen skyldigheter att dokumentera sina sysslor och åtaganden, för att underlätta en kunglig kontroll så inte fusk och maktmissbruk förekom i samma utsträckning som tidigare.

Bygder såsom Falbygden var redan befolkade så mycket det gick. Här var det ytterst svårt att få plats med fler familjer och gårdar. All mark var redan upptagen av tomter, åkrar, vall för höskördar samt allmänna boskapsbeten. Därför etablerades bara ett mindre antal gårdar och torp på 1500-talet, samtidigt som vissa enstaka gårdar delades i samband med Gustav Vasas försök att förbättra jordbruket i Sverige. Gårdarna sköttes fortfarande på samma sätt såsom man alltid hade gjort. De stora förändringarna skulle inte komma förrän under 1600-talet och framförallt seklerna därefter, men det är en annan historia.

År 1565

Året innan den stora förödelsen var det ingen som tänkte sig att en stor del av Falbygden skulle drabbas av en omfattande ödeläggelse året därpå. Här bodde folket i lugn och ro såsom de alltid hade gjort, även om kriget pågick på några dagsresors avstånd.

På tronen detta år satt Erik XIV, som både var en kulturellt begåvad person och en god organisatör. Hans fader Gustav Vasa hade lagt en ny grund för Kronans förvaltning, vilket avsåg att förbättra villkoren för bönderna. Allt pekade på att landet skulle utvecklas ytterligare under sonens styre.

År 1565 var det nog få som klagade över sin tillvaro. De flesta hade det bättre än tidigare. Somliga hade det mycket bättre. Visserligen hade stora härstyrkor passerat, både 1389, under 1400-talet och så sent som 1520, men civilbefolkningen verkar inte ha lidit någon skada av detta. Att Sverige återigen befann sig i krig med Danmark och att en del svenska härstyrkor fanns förlagda i Västergötland verkar inte ha medfört någon större oro.

På Falbygden fanns inga borgar eller starka militära fästen, bland annat eftersom det var långt till gränsen. Inte heller valde de rika adelsfamiljerna och övriga jordägare att bygga några slott eller ens stora gårdar till sig själva, dock med några få undantag, såsom Dala, Kungslena och Orreholmen. Möjligen fanns fler storslagna gårdar, men hur man än räknar var de inte många. Varken Gudhems eller Fårdalas förnåma sätesgårdar verkar ha haft hus byggda av sten, utan endast av trä. Med andra ord bodde både adel, präster och bönder i förhållandevis enkelt, vilket säkerligen även gällde de 27 borgarna inne i Falköpings stad. Inbördes fanns säkerligen påtagliga skillnader, men för oss i dag kan nog olikheterna te sig ganska enkla.

Erik XIV var son till Gustav Vasa och hade enastående begåvningar, men hans svagheter var också betydande.

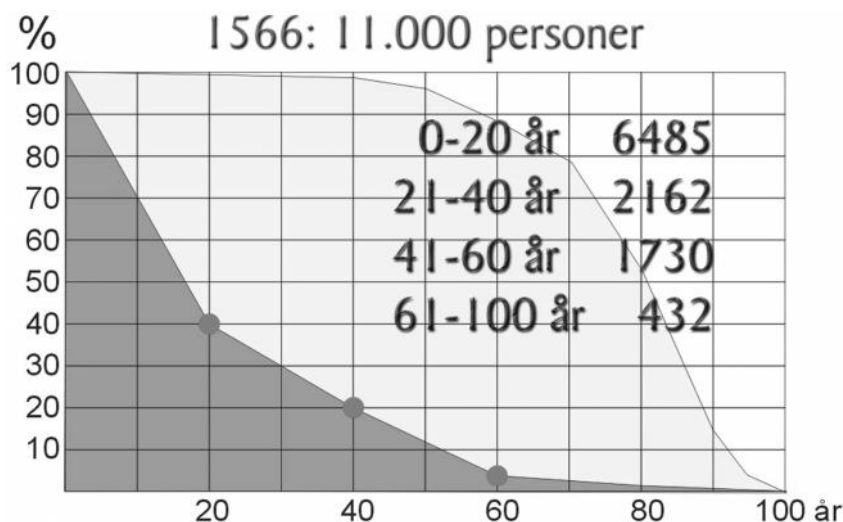
Befolkning

Eftersom de allra flesta familjerna i Västergötland under medeltidens slut och under 1500-talet var landbor (arrendebönder), måste vi utgå från att de även före digerdöden var jordlösa. Den närmaste tolkningen är att de var trälarna ända fram till träldomens avskaffande i mitten av 1300-talet. Med andra ord kan vi dra slutsatsen att långt över tre fjärdedelar av befolkningen var trälarna under medeltidens början och innan dess. Att vara träl skilde sig högst väsentligt från slavar i exempelvis Romarriket. Trälarna bildade familjer och levde förhållandevis behagligt. De kunde med lite tur och skicklighet vinna sådan ära och heder att de både fick en formell frihet samt upptogs i någon av de friborna ätterna. Skillnaden gentemot 1500-talet var dels att träldomen avskaffats, dels att äldre människor själva fick ansvara för sin försörjning när de inte orkade ansvara för en hel gård längre.

Så gott som samtliga unga människor gifte sig vid 15 års ålder, när de blev myndiga, såsom man gjort sedan urminnes tider. Under 1600-talet och tiden därefter höjdes denna ålder några år. För de rika jordägande familjerna var det viktigt att gifta sig med någon annan rik person, men för landborna fanns inga sådana krav eller ens förhoppningar. Det handlade mest om att finna någon som man kunde tänka sig att leva ihop med under det korta liv som vanligen väntade.

I genomsnitt fick varje familj sju barn varav bara tre av dem uppnådde giftasvuxen ålder. När föräldrarna närmade sig 30-års ålder ökade risken att en av dem skulle bli ensamstående, eller att barnen blev helt föräldralösa. Få hann uppleva sina far- eller morföräldrar, men de som blev 40 år kunde lika gärna leva tills de blev 70, 80 eller 90 år. En del blev till och med över 100 år, men det var mycket ovanligt.

Kyrkan behandlade folk tämligen jämligt. Strax efter födseln blev så gott som alla barn döpta vid tröskel till kyrkdörren på den södra sidan av långhuset. Bröllop där-
emot firades normalt i brudens eller brudgummens hem, inte alls i kyrkan, så prästen
färdades dit för att ge kyrkans välsignelse. Vid begravningen lades alla i vigd jord intill
kyrkan i väntan på uppståndelsen. De rika fick visserligen en finare gravvård, men i
övrigt fanns inga större skillnader. Eftersom människorna generellt sett inte uppnådde
någon högre ålder, kom de allra flesta av begravningarna att beröra barn och andra
unga individer.

Av dem som föddes var det bara 40% som blev 20 år samt 20% som blev 40 år. Detta skiljer sig på ett närmast otroligt sätt från situationen i dag. Vi kan räkna ut ungefär hur många personer det fanns på Falbygden i olika åldersgrupper.

Gods och gårdar

Under medeltidens slut förändrades bebyggelsen på ett drastiskt sätt. Fram till digerdödens härjningar på 1300-talet hade de urgamla godsena och domänerna, som ägdes och styrdes av ett fåtal personer eller familjer, varit standard för alla bygder i hela södra Sverige. Då delades de upp och omvandlades till små familjegårdar. I samband med den omfattande befolkningsminskningen efter digerdöden, hade många gods svårt att hålla igång driften. En del gods hade redan styckats upp till familjelotter, som arrenderades ut till enskilda familjer. Under slutet av 1300-talet kom de flesta av de kvarvarande godsena och domänerna att ombildas till byar bestående av fristående gårdar. Somliga gods blev bara 3-4 gårdar, medan andra var så stora att de kunde ge upphov till mer än 20 gårdar. Storleken på alla dessa gårdar var någorlunda likartad och blev normen för 1 mantal, vilket ansågs vara lagom stort för att kunna försörja en vanlig familj. Jämför vi gårdarna sins emellan, finns det en ganska stor variation, ty uppdelningen sköttes av den person som ägde hela godset. Samtidigt som man ville få ut så många gårdar som möjligt av sitt gods, kunde man inte ha för små gårdar för då uteblev efterfrågan hos landborna. Jämfört med tidig medeltid var de senmedeltida gårdarna betydligt större generellt sett. Därtill gav gårdarna rikligare skördar under en stor del av Gustav Vasas regering, både gentemot tiden före och därefter.

De flesta som arbetade på sådana gods fram till mitten av 1300-talet var trälarna. En av dem framträdde emellanåt som trälarnas ledare och kallades bryte. Den stora skillnaden under de efterföljande seklerna var att allmogen övergick från trälarna som arbetade på de stora godsena, till att bli arrendebönder på fristående gårdar som låg samlade i en större by.

I Västergötland och flera av de närliggande landskapen, ägdes det mesta av jorden av adeln, kyrkan och Kronan under medeltiden. En viss andel var skattehemman, vars ägare inte tillhörde denna skattebefriade grupp. Ofta föreställer man sig att dessa jordägare och ofrälse personer var desamma som de bönder som bodde på dessa gårdar. Dett gällde säkerligen för en del av dem, men det finns också indikationer som antyder att en ganska stor andel av dem ägdes av förmögna personer som av olika skäl var ofrälse. I varje fall tycks detta ha gällt fram till 1600-talet. Det innebär att en enda ofrälse person av detta slag ägde ett flertal skattehemman. Annorlunda uttryckt var samtliga gårdar som en sådan ofrälse person ägde just skattehemman. Möjligen bodde personen själv på en av gårdarna, medan de återstående arrenderades ut till landbor. Således bör vi räkna med att de självägande böndernas antal var betydligt lägre än andelen skattehemman. Den verkliga andelen självägande bönder i Västergötland under medeltidens slut och 1500-talet var troligen bara runt 10% eller ännu lägre. Resten av de gemena bondefamiljerna var landbor som arrenderade en gård några få år i taget.

Hus och vistelseplatser

Överlag tycks inte husen på gårdarna ha förändrats under medeltidens slut och 1500-talet, förutom att de säkerligen blev en aning större efter digerdöden. Behovet av stora och rymliga förrådshus var detsamma, allt för att magasinera hö, spannmål, färdigtillredda föda och kläder samt utrymme till boskapen. Allt detta bör ha varit snarlikt det som gällde under medeltidens början och ännu tidigare.

Den största förändringen berörde boningshusen. Under järnåldern vet vi att många var sammanbyggda med fähuset så att man fick värme från boskapen. Vi kan dock utgå ifrån att väggarna på långsidorna var extremt låga och att taket gick nästan ända ner till marken. Detta ändrades successivt efter digerdöden och framåt. Från att boningshusen var så små som möjligt, för att bibehålla värmen under vintern, höjdes långsidornas väggar så att de blev upp mot 1 meter höga. Samtidigt frånskildes allt oftare fähusen från boningshusen och blev en egen byggnad. En avgörande orsak till detta var att man flyttade härden. Tidigare var den placerad mitt på golvet, men den förlades till ena hörnet av rummet där man lät mura upp en spis med skorsten. Detta gav en mer bestående värme i rummet, vars omfattning ingalunda får överdrivas. Temperaturen var fortfarande låg under vintern.

Allt fler personer skaffade sig även små glasfönster. Långt in på 1500-talet hade många bara ett "fönster" uppe på taket, vilket öppnades för att släppa in lite ljus när det inte var för kallt ute. En annan nyhet var att somliga valde att sova i egna sängar. Fortfarande kan vi utgå från att de flesta sov under gemensamma täcken för att hålla värmen samt att det vanligen var minusgrader i husen under vintern när kölden var som strängast.

Orsaken till dessa förändringar var införandet av ett nytt redskap, sågen. Härigenom kunde man även ta tillvara de stora trädstammarna och kapa dem. Tidigare fick man nöja sig med sly och mindre grenar, vilket bara krävde en handyx. Denna markanta ökning av bränneved medförde att man höjde temperaturen i husen, samtidigt medgav det att man allt oftare, men inte alls varje dag, kunde tillreda varm mat. Under flera generationer skulle fortfarande den kalla födan dominera kosten, såsom hårt bröd, smör och ost, surmjölk, samt kallt kött som blivit jäst, torkat eller saltat. Det var även sådan mat som man hade som färdkost eller som herdarna hade med sig när de vallade djuren långt hemifrån.

Förutom husen och den omgivande bytomten, hade varje gård i byn ett visst antal åkrar som låg på inägorna närmast bebyggelsen. Alla byns åkrar låg på så sätt ofta tätt

samlade runt byn. Däremot fick de flesta bönderna finna sig i att de åkrar man arrenderade eller ägde låg tämligen utspridda.

Bortom åkrarna följde utmarkerna, med ängar för slätter samt slutligen de vidsträckta betesmarkerna vilka sannolikt nyttjades fritt av alla byn. Eftersom kosten var baserad på kött- och mjölkprodukter sedan flera årtusenden, var det bara åkrarna som inhängnades, så de skyddades mot boskapen. Även här märks en förändring under medeltidens slut, i samband med att sågen infördes som vanligt redskap i bygderna. Gärdsgårdarna byggdes efter en helt annan modell, som både var snabbare och enklare att göra, men det förutsatte att man kunde såga ner ett stort antal långa och tunna stammar av främst gran.

Ett av de största problemen som befolkningen upplevde under 1500-talet var sannolikt den enorma bristen på skog. Långt in på 1600-talet omnämns att många byar inte hade någon skog alls på sina marker. Därför tvingades de bege sig till Hökensås för att skaffa timmer, vilket kunde ligga några mil från gården.

Boningshusen under medeltid och seklerna därefter var särdeles små, eftersom man ville hushålla med värmen. De övriga husen på gården var ofta betydligt större. Så skulle det förbli långt in på 1700-talet.

Skatter - årlig ränta och tionde

Även om många av människorna under 1500-talet var landbor, så hade de formellt sett fått det bättre ställt än tidigare, efter att en större del av avkastningen tillföll dem själva. Detta är dock inte hela sanningen, ty Kronan beslöt allt oftare att extraskatter av skilda slag skulle införas, vilka under 1600-talet emellanåt blev permanenta skatter. På så vis fick bönderna likafullt klara sig på en ganska begränsad del av sin avkastning.

Bland skatterna märks främst den urgamla Årliga räntan, eller Jordeboken som den vanligen kallas där all jord beskattades, samt Tiondeskatten på spannmål som ursprungligen gick till kyrkan. Därtill förekommer diverse skatter som ofta utgick från mantalet, där de flesta mellan 15-65 år fick betala de tillfälliga skatterna som fick de mest skiftande benämningar.

Den ÅRLIGA RÄNTAN var anpassad efter gårdens storlek, vilket medförde att man exempelvis kunde indela gårdarna i olika storlekar, såsom hela, halva och fjärdedels-hemman. Ett helt hemman motsvarade 1 mantal. De flesta av skatterna som var baserade på jorden följde sedan denna storleksordning. Allt detta förtecknades i den årliga Jordeboken. Under yngre medeltid utgick denna skatt bara från de gårdar som

inte ägdes av adeln och det andliga frälset, eftersom det var just denna skatt som adeln och kyrkan blev befriade ifrån. Efter Gustav Vasas reduktion, som medförde att Kronan lade under sig kyrkans gods och gårdar, kom även dessa gårdar att betala den årliga räntan. Så skedde egentligen även tidigare, men då betalade den boende på gården motsvarande avgift till kyrkan. Efter reduktionen betalade dessa bönder både arrende till Kronan och jordaskatten. Vissa mindre delar av den årliga räntan betalades även av frälsets arrendebönder, eller landbor som det hette på den tiden.

Räkenskapsårets datum, rörande början och slutet, är inte alltid känt. För Västergötland verkar skiftet mellan de olika åren ha inträffat runt midsommar eller eventuellt något tidigare, i varje fall runt 1560-talet. Just Johannes dag den 24 juni vilket inföll på midsommaraftonen, var en av de viktiga dagarna i dåtidens tidsräkning. Oavsett om detta var den verkliga brytpunkten eller inte, så var 1566 års räkenskap normalt avslutad innan juli månads början, ty allt som skedde under denna ödesdigra sommar-månad återfinns först i 1567 års räkenskaper, som inleddes runt juli 1566 och avslutades ett år senare.

TIONDET omfattar mestadels spannmålsodlingen, inte kvicktiondet som berörde all boskap som föddes på gårdarna ifråga, ifall vi utgår från räkenskapernas uppgifter. Från början gick tiondet oavkortat till den lokale prästen och kyrkans behov, men år 1527 beslöts att 2/3 av sädestiondet skulle gå till Kronan och bara 1/3 till prästen. Således är de bevarade förteckningarna av tiondet endast $1/10 \times 2/3$ av hela skörden, alltså 6,7% eller 1/15, vilket Kronan lade beslag på. Inte sällan framträder de olika hushållen på de enskilda gårdarna betydligt oftare i dessa skattelängder än vid annan beskattning. På så vis är det främst i dessa listor som pågående delningar av gårdar framskyntar som allra tidigast. Dessutom kan antalet brukare eller fristående skattepersoner variera på en och samma gård mellan olika år, vilket visar att dessa delningar inte alltid var permanenta och fastlagda.

Efter sensommarens skörd skulle kärvarna torkas och tröskas innan man betalade sitt tionde. Av det skälet räknade prästen alla kärvarna ute på åkrarna. Den som försökte fuska och blev ertappad fick stränga böter. När det var dags att föra tiondet till kyrkoboden var redan en viss del av vintern liden. Av det skälet föll det sig naturligt att tiondet betalades i slutet av vintern eller senast i början av våren, men helst medan det var frusen mark och gott före för kälkarna.

Måttenheter, priser och värden

I räkenskaperna från 1560-talet förekommer uppgifter vad saker och ting kostade. Antingen beror det på att fogden har sålt varor som kommit in i skatt istället för pengar, så att han kunde leverera silvermynt till Kronan, eller så har han bytt en viss vara mot något annat som var mer önskvärt. I samtliga fall har fogden angett kursen för de varor som berörs. På så vis får vi en tämligen omfattande uppfattning om dåtidens handel, dels vilka varor som var vanliga att handla med, dels vad de var värda. Bortsett från spannmål, vars priser varierade år för år beroende på skördarnas storlek, så har de flesta varorna tämligen fasta priser gentemot varandra under mycket lång tid.

Häri genom framkommer även vad som inte alls förekom på den tiden. Kött- och mjölkprodukter var vanligt, liksom spannmål i olika former. Däremot förekom inte fisk eller grönsaker såsom kål och ärtor, eftersom det ännu vid denna tid var ytterst ovanligt. Humle fanns dock. Andra produkter från boskapen var talg, ägg, hudar och vadmal samt andra tyger. Timmerstockar och järn nämns också.

Förvirringen runt Pund och Mark

I räkenskaperna förekommer två typer av enheten pund. Den ena kallad enbart pund och avser 4 tunnor eller c:a 480 liter, vilket alltså är en bestämd volym. Vid andra till-

fällen är pund en viktenhet, men då kallas den alltid skeppund, lispund eller skålpund, där den föregående är 20 gånger större än den efterföljande. Förvirringen uppstår dock eftersom fogdarna vid den här tiden skrev lb (libra) istället för Llb som en förkortning för lispund, eftersom symbolen senare kom att avse skålpund som bara var 1/20-del av ett lispund. Problemet med mark är dock enklare, eftersom ordet används med två skilda betydelser. I det ena fallet menar man mark penningar, vilket var en del av mynträknningen. I det andra fallet menar man viktenheten mark. Från början var 1 lödig mark silver detsamma som 1 mark penningar, men redan under tidig medeltid minskade penningarnas vikt och därmed värdet alltmer. Enheter som markland utgår alltid från 1 lödig mark silver.

Gamla mått

För den som är intresserad av mått och deras storlek har följande enheter sammanställt.

MYNTRÄKNING

1 mark = 8 öre (ursprungligen à 26,5 gram, samt c:a 213 gram för 1 mark)

1 öre = 3 örtug = 48 penningar

1 riksdaler, räknades för sig (i likhet med guldmynt) eftersom den var värdebeständig genom sin garanterade vikt i silver.

VOLYM - Spannmål etc

1 läst = 12 pund (ska inte förväxlas med pund som viktenhet) = 96 spann

1 pund = 4 tunnor = 8 spann

1 tunna = 2 spann = 8 fjärdingar

1 spann = 4 fjärdingar

1 tunna = 6 skäppor (berör områden som inte räknade i spann)

1 gemen läst = 12 tunnor

1 skeppsläst = 24 tunnor spannmål = 18 skeppund vägbara varor

VOLYM - Spannmål vid utsäde

1 tön = 6 spannar

YTA - åkermark

1 markland = 2 pundland = 8 tunnland = 16 spannland (à 2500 m²)

1 öresland = 1 tunnland

VIKT - Smör och ost, kött och fläsk, salt, honung etc

1 skeppund = 20 lispund (lb) = 400 skålpund

1 lispund = 40 mark

1 mark = 16 lod

VOLYM & VIKT - spannmål, bröd etc

1 tunna (volymmått) spannmål = 10 lispund (viktmått) spannmål

1 spann (volymmått) spannmål = 5 lispund (viktmått) spannmål

1 spann (volymmått) bröd = 10 lispund (viktmått) bröd

Gamla mått översatta till moderna mått

Viss variation förekommer mellan olika tidsperioder och olika landsdelar.

Volym

1 läst	c:a 5760 liter	6 m ²
1 pund	c:a 480 liter	0,5 m ²
1 tunna	c:a 120 liter	senare c:a 145 liter
1 spann	c:a 60 liter	senare 73 liter
1 fjärding	c:a 15 liter	senare 18,3 liter
1 skäppa	c:a 20 liter	

Yta

1 markland	4 hektar
1 öresland (tunnland)	0,5 hektar

Vikt

1 skeppund	170 kg
1 lispund (lb)	8,5 kg
1 skålpund	0,425 kg
1 mark	0,213 kg
1 lod	13,3 gram

Längd

Aln	0,59 meter
-----	------------

Värden vid försäljning

Priset på spannmål sattes varje år, eftersom det var beroende av skördens storlek.

<u>Vara</u>	<u>Värde (penningar)</u>	<u>Mängd</u>	<u>Anmärkning</u>
häst	30 mark	styck	
oxe	12 mark	styck	
fodernöt	12 mark	styck	
får	1 ½ mark	styck	
gås	¼ eller ½ mark	styck	2 eller 4 öre styck
höns	1 ½ öre	styck	
honung	4 mark	1 lb	
smör	4-5 mark	1 lb	
ost	3-4 mark	1 lb	
ägg	2 penningar	styck	
12 ägg	1 öre	12 stycken	
hampa	2 öre	1 mark	
humle	3 mark	lb(?)	år 1566
öl	16 mark	fat	
salt	5 öre	1 lb	
timmerstock	2 öre	styck	
ved	2 öre	1 lass	
dagsverke	2-4 öre	1 dag	kost etc ingår inte
grått engelskt kläde	8 mark	aln	
järn	15 mark per fat (=4 hundra = 480 osmund à 1/24 lispund = 170 kg → 1,4 kg för 1 öre)		
råg, malt, rågmjöl	5 mark	1 spann	år 1566
havre	2 ½ mark	1 spann	år 1566
malt	4 mark	1 tunna	år 1568
bröd	4 öre	1 lb (lispund)	år 1568
humle	10 mark	1 lb	år 1568
kött och fläsk	2 mark	1 lb	år 1568

Värden vid byten

Dessa byten har skett i verkligheten, varför kursen inte alltid följer det förväntade.

1 korn	= 1 malt	
1 malt	= 2 havre	
1 gryn	= 1 ½ malt	
1 bröd	= 3 havre	räknat i volym
1 spann havre	= 12 mark kött	
2 spann havre	= 3 gäss	
1 lb humle	= 2 tunnor bröd	
1 lb humle	= 2 lb smör och ost	
1 tunna öl	= 1 spann malt	
1 tunna öl	= 6 spann havre	borde bli 2 spann havre
1 lb smör och ost	= 1 spann malt	
1 lb smör och ost	= 2 lass hö	
1 lb kött	= 1 lb bröd	
1 mark kött & fläsk	= 4 ägg	
1 oxe	= 14 får	
1 får	= 1 lb kött (och fläsk)	
1 får	= 1 lb bröd	
1 får	= 3 mark talg	
1 gås	= 2 2/3 fjärding havre	3 gäss = 8 spann havre
1 höna	= 1 1/5 mark kött	
1 lb salt	= 1 lb kött	normalt var kött 3 ggr dyrare än salt
1 lb talg	= 1 lb ljus	
1 oxhud	= 2 tunnor bröd	
1 hud	= 3 lb kött och fläsk	
4 fårskinn	= 1 lb bröd	
1 kohud	= 5 fårskinn	

Vanliga vikter på vissa varor

Följande vikter per enhet kommer från förtäringregistret över Orreholmens kungsgård år 1566.

Enhet	Vikt	
1 nötfall kött	7 lb	= 59,5 kg
1 fårkropp	15 mark	= 3,2 kg
1 sidfläsk	1 ½ lb	= 12,8 kg
1 nöttunga	1 mark	= 0,2 kg
1 nötrygg	1 lb	= 8,5 kg
1 fårrygg	3 mark	= 0,6 kg
1 svinrygg	5 mark	= 1,1 kg
1 gås-halva	2 mark	= 0,4 kg
1 höna	1 mark	= 0,2 kg
1 tunna korv	8 lb	= 68 kg
1 tunna sylta	12 lb	= 102 kg
1 tunna gåsekrås	4 lb	= 34 kg
1 tunna smör	16 lb	= 136 kg
1 tunna salt fisk	16 lb	= 136 kg
1 tunna färsk fisk	12 lb	= 102 kg

De fyra häradernas bygd

Falbygden är en enad bygd geografiskt sett, så tillvida att det är en förhållandevis sammanhängande jordbruksbygd. Den avgränsas utåt av mindre bördiga jordbruksmarker, mossmarker och skog. På den tiden var det ofta skogfritt och betesmark till djuren.

Häradernas främsta uppgift under 1600-talet var tinget och dess rättsskipning. Långt tidigare bör de ha varit den fasta enhet som organiserade härstyrkan, på samma sätt som indelningen i hund i landskapen runt Mälaren. Sannolikt hade häraderna en föregångare som kallades kind (Frökind, Kåkind etc) som motsvarade ett hund. Begreppet ett hund syftade på talet 120, medan kind antingen motsvarade 100 eller 120. Båda dessa bör vara minst två tusen år gamla.

Att Falbygden är uppdelat i just fyra härad har ett ursprung som går långt tillbaka i tiden, ända till mitten av bondestenåldern. Redan då bestod Falbygden av ett fyndrikt centrum runt Ålleberg, samt hade fyra strategiskt viktiga punkter längs den geografiska ytterkanten i var sitt väderstreck, vilka ansvarade för bygdens försvar. Runt äldre bronsåldern skedde vissa förändringar på den västra sidan. Sannolikt är det dåtidens organisation som ligger bakom den äldsta kända häradsindelningen.

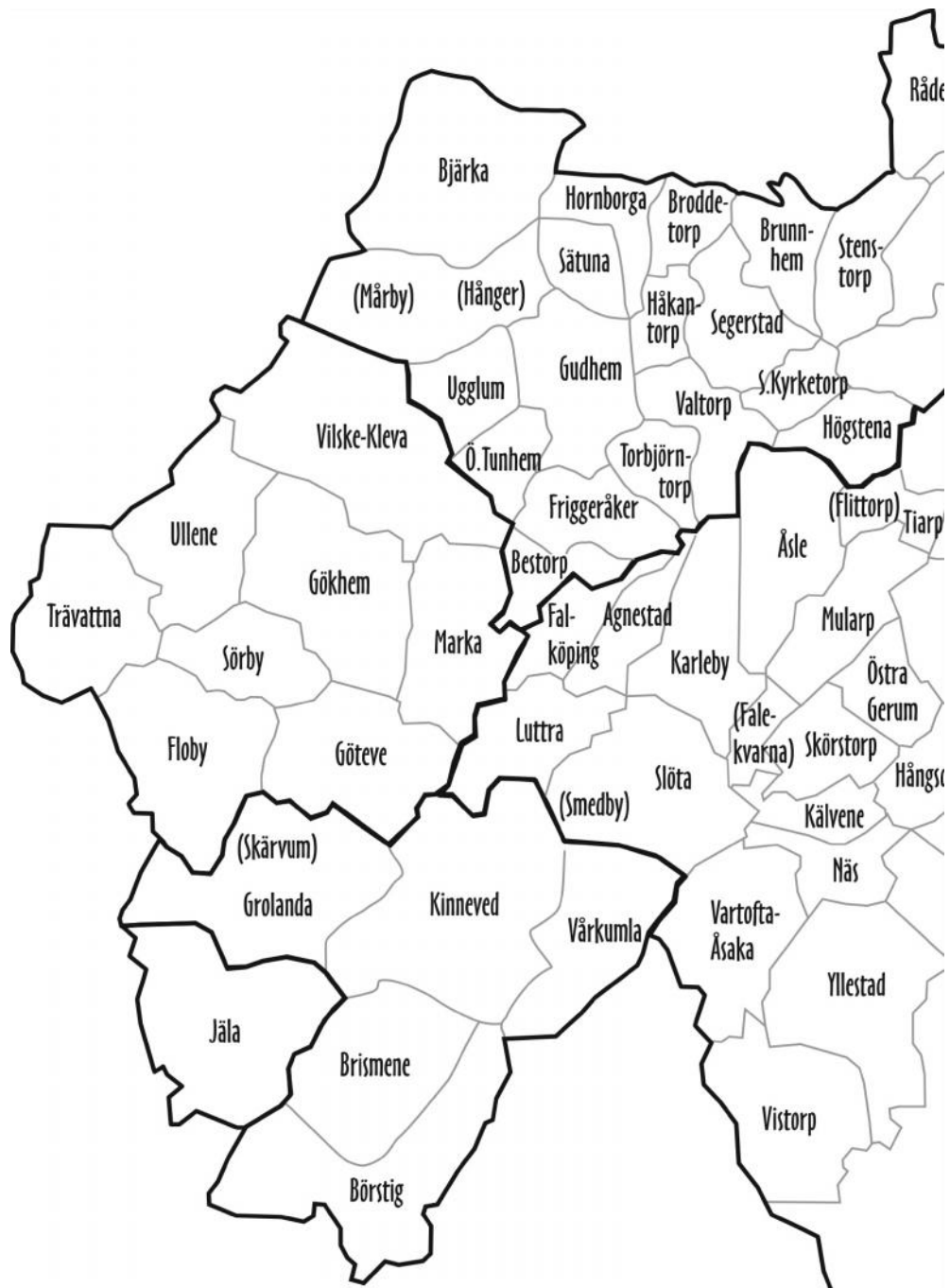
Sedan urminnes tider har Falbyden bestått av de fyra häraderna Vartofta, Frökind, Vilske och Gudhem. Säreget nog finner vi att dessa härad representerar fyra olika storlekar, baserat på antalet mantal, vilka är vanliga i Västergötland. Vilske har den storlek som är allra vanligast i Västergötland. Gudhem är nästan dubbelt så stort, men Vartofta är fyra gånger större än Vilske. I gengäld är Vartofta härad i sin tur uppdelat i fyra fjärdingar. Frökinds härad däremot är bara hälften så stort mot Vilske.

Häraderna hade från början flera viktiga funktioner för att kunna organisera bygderna, såväl militärt som juridiskt. Från medeltiden och framåt var häradshövdingen den adelsman som tjänstgjorde som domare vid häradstingen. Vid hans sida fanns nämndemän, vilka var betrodda ofrälsemän som bodde i bygden. Sannolikt upphörde de militära funktionerna runt 1200-talet och ersattes av det världsliga frälset.

Under förhistorisk tid kallades ledaren för gode, eller gydja om det var en kvinna. Den personen ombesörjde offer till gudarna innan tingsförhandlingarna inleddes. I samband med den spontana folkanhopningen vid tingen kan vi ana att man även höll marknad. Denna organisation med goden som ledare, går långt ner i järnåldern och borde vara minst 2000 år gammal, men sannolikt är den betydligt äldre.

Ändringar av häradsgrensarna efter 1566

- VARTOFTA – Norra och Södra Fågelås socken har numera övergått till Kåkinds härad.
- VARTOFTA – Enstaka gårdar har förts från Redvägs härad till Vartofta efter 1500-talet.
- FRÖKIND – Döve socken låg från allra första början i Frökinds hd, liksom nu, men förekommer i jordeboken senast från 1500-talet och fram till 1887 i Ås härad, men trots det så kom Döve, sedan stenkyrkan övergivits i början av 1500-talet, att uppgå i Börstigs kyrkosocken som ligger i Frökind.
- FRÖKIND – under 1500-talet ingick Grolanda sn, men utan byn Rya som tillhörde Jäla socken.
- FRÖKIND – enstaka gårdar vid gränsen till Redvägs härad har övergått antingen till eller från Frökind. Bredene i Smula sn och Hög i Norra Åsarps sn tillhörde Vårkumla socken i Frökinds härad.
- VILSKE – under 1500-talet ingick inte Grolanda sn, men väl byn Rya i nämnda socken som då tillhörde Jäla socken.

Häradernas bo och byarnas Bosgårdar

Omkring 1000-talet bildades landskapet Västergötland genom en sammanslagning av flera mindre landskap. I stort sett var det Skara stift som angav gränserna, i synnerhet sedan den östra och södra delen avskilt i samband med bildandet av Linköpings och Växjö stift. Västergötland var indelat i 8 bon, där varje bo omfattade ett visst antal häradar och hade ett särskilt gods som centrum för boets administration. Dessa åtta gods hade tillhört Uppsala öd ända sedan äldre järnåldern, men sju av dem ligger i Skaraborg och den åttonde strax utanför i Älvsborg. Således återanvändes en uråldrig organisation när Västergötland bildades. Detta nya system bestod bara fram till 1100-talet eller 1200-talet. De åtta godsen var följande.

Vadsbo	Avsåg Vads by, numera samhället Tidän. Intill Askeberga skeppssättning och Flistads kungshög.
Ökull	Intill Axvalla hus och Varnhems kloster. Hela byn bestod av klosterhemman under medeltidens slut.
Gudhem	Byn överläts till Gudhems kloster på 1100-talet.
Vartofta	Byn ägdes under sen medeltid av biskopsstolen i Skara.
Long	På Varaslätten.
Hulesjön	Vid Hunneberg, intill stor kungshög.
Ås	Vid Väneren, intill stor kungshög.
Skalunda	På Kålland intill stor kungshög.

Även Bo-indelningen kan ha haft militära funktioner samt berörts av landstingen, som stod över häradstingen, men en annan viktig funktion kan ha varit indrivningen av tiondeskatt och andra skatter till kyrkan.

De rika stormannafamiljerna skötte sin egen administration och uppbörd av arrendeavgifter etc på ett motsvarande sätt. Så länge som byarna inte var uppdelade i familjelotter, utan bestod av enhetliga gods och domäner, finns sällan någon åtskillnad mellan platsen där ägarna bodde och området där trälar och jordlösa arbetare bodde. Några tydliga undantag från detta är Saleby och Hornborga.

Efter digerdöden, när de flesta godsen uppdelades i fristående gårdar om 1 mantal vardera vilka arrenderades ut till landbor, framträder vissa skillnader emellanåt. Istället för att ombesörja daglig skötsel och drift av ett visst antal gods, kunde ägarna ägna sig åt uppbörd av arrendeavgifter, vilka säkerligen skedde just från dessa Bosgårdar. I somliga byar är bosgårdarna mycket framträdande, såsom i Dala och Kungslena, medan de är mer allmänna och påminner om de övriga gårdarna i vissa andra byar. Den gård varifrån den jordägande familjen själva styrde sitt godsinnnehav kallades ofta Bosgården. Ett alternativ till detta är de ortnamn som har ordet bo som ändelse, exempelvis Bäckabo i Friggeråkers socken.

Tingsplatser och andra mötesplatser

Varje härad hade en egen tingsplats, som under vissa tider var ambulerande för varje gång som man höll ting, vilket ofta skedde 2-4 gånger per år. I mitten av 1600-talet beslöts att detta skulle upphöra och att man skulle återgå till den rätta tingsplatsen. Detta innebar förmodligen att man bara hade en enda plats per härad från allra första början. Där höll man tinget, innan valet av plats kom att flyttas runt i häradet under slutet av medeltiden eller ännu tidigare.

Man kanske förväntar sig att den rätta tingsplatsen var en viktig ort i häradet, men förvånande nog så hölls inte tingen i Gudhems och Vartofta härad vid de forna godsen som tillhört Uppsala Öd. Antingen kan det ha berott på att de kyrkliga ägarna inte ville ha det så, eller att dessa båda typer av indelningar i bo respektive härad hade vitt skilda uppgifter.

<i>Härad</i>	<i>Rätt tingsplats</i>	
Vartofta	Leaby	En egen medeltida kyrkby, numera i Karleby sn
Frökind	Hassle	Intill Kinneveds by och dess kyrka
Vilske	Gökhem	
Gudhem	Torbjörntorp	

VARTOFTA härad bestod av de fyra fjärdingarna Alevik, Norra, Mellersta och Södra (Nordhasta, Midlasta, Sunnersta) Vartofta och deras gränser är kända. Angående Alevik kan man spekulera ganska mycket. Dels kan det ha varit ett eget härad eller kind från början, dels kan Leaby (=byn vid ledet eller grinden, där Eriksgatan gick fram) och Karleby (= byn som ägdes eller sköttes av en högt uppsatt "karle", som bör ha motsvarat en högre ämbetsman eller syssloman under kungen) ha utgjort en gemensam enhet från början med namnet Alevik. Från detta kan sedan namnet Ålleberg och Viken ha kommit.

FRÖKINDS häradspäts i Hassle avser en gård som i princip ingår i kyrkbyn och som ligger närmast kyrkan, men namnet antyder att det har förekommit en helig inhägnad här som bestod av hasselkäppar.

VILSKE häradspäts i Gökhem betonar områdets stora betydelse under främst bondestenåldern, medan grannsocknen Vilske-Kleva var den dominerande platsen under slutet av bondestenåldern och bronsåldern. Å andra sidan finner vi byn Åsaka sydväst om Gökhem. Åt just det hållet, men på Gökhems marker finns både en galgbacke och resta stenar som antyder att den rätta tingsplatsen snarare låg mellan Gökhem och Åsaka.

GUDHEMS häradspäts i Torbjörntorp bör analyseras på samma sätt som i Vartofta. Ortnamnet antyder att hela byn Torbjörntorp bröts loss från någon ännu större by runt 1000-talet, vilken förslagsvis var Friggeråker. Således bör det egentligen ha varit på Friggeråkers utmarker som tinget hölls.

Utöver dessa betydelsefulla platser finns några orter som är viktiga i sammanhanget. Det gäller Varv, Viken och Hov samt Åsaka.

- **VARV:** I Adam av Bremens beskrivning av Sverige från 1070-talet nämns att kungen höll ting med hela folkförsamlingen (folk=jordägare, alltså högst 10% av befolkningen), vilket skedde i Varv. Detta ortnamn återfinns på två platser i landet, dels i Vartofta härad, mellan Kungslena och Dimbo som båda är kända för återkommande högättade besök under medeltidens början, dels i Östergötland på en snarlik plats. Vilken av dessa som Adam av Bremen menade är okänt.
- **VIKEN:** Detta ortnamn finner vi i ett historiskt viktigt område strax norr om Ålleberg. Vi vet inget om själva platsen före 1500-talet, men då ingick den i Agnestads by, där biskop Sigfrid lät viga en av de allra första kyrkplatserna i Västergötland och där biskop Bengt den gode lät bygga en liten rundkyrka på 1100-talet. Likaså ligger staden Falköping strax västerut, medan Karleby (där kung Ragnvald knaphövde blev ihjälslagen på 1120-talet) och Leaby (där Vartofta hade sin rätta tingsplats) ligger strax österut. Här gick även Eriksgatan. Ålleberg i söder är känd för sägnen om Ållebergs ryttare och fyndet av Ållebergskragen. Av dessa strödda skäl är det frestande att jämföra ortnamnet Viken med ortnamnet Wick som förekom i England där det betydde samlingsplats. I flera fall utvecklades dessa platser till städer. Om detta antagande är riktigt, att ortnamnet har haft stor betydelse

även i Sverige, finns ytterligare två orter av liknande slag på Falbygden. Dels finner vi gården Veke i Floby by i Vilske härad, dels byn Veka i Sätuna socken i Gudhems härad.

- **HOV:** Ingen plats med ett dylikt namn är känt från Falbygden, men i Valle härad och strax norr om Gudhems härad, ligger byn Hov med vid utsikt bland annat västerut. Vi kan utgå från att det har funnits ett hedniskt tempel på alla dessa platser, vilka bör ha varit identiska med de isländska beskrivningarna. Här anges de ha varit mycket snarlika de äldsta träbyggda kyrkorna, både till form, storlek och uppdelning av långhus och kor, men också placeringen av en dörr på sydsidan. Trots bristen på detta ortnamn kan vi utgå från att ett flertal hov har funnits på Falbygden under 500-talet och seklerna därefter.
- **ÅSAKA:** De fåtal stora byar runt om i Skaraborg som bär detta namn har varit föremål för många diskussioner, men det enda man lyckats bli eniga om är att de varit viktiga i en forntida organisation, som bör ha haft militära, juridiska och/eller religiösa funktioner.

I likhet med nämndemännen på tinget var länsmannen en betrodd bonde som var boende i bygden. Han tjänstgjorde som en ordningsman och polis under hela året. Av det skälet fick han skattefrihet på sin gård, som ersättning för sin syssla.

Befolkningsstorlek och mantal

Begreppet mantal avsåg från början en normalstor gård som kunde försörja en vanlig familj under medeltidens slut. Man kan räkna med att en genomsnittlig familj omfattade 5,5 personer varav de flesta var omyndiga barn. På liknande sätt kan man utgå från att $\frac{1}{2}$ mantal och $\frac{1}{4}$ mantal (även kallat fjärdingar och torpare) beboddes av ett lägre antal personer, men inte fullt så många som hälften eller en fjärdedel, ty gårdarnas vuxna befolkning bör ha tjänat på andra gårdar eller haft bisysslor för att få ihop till sin överlevnad.

	Hela	Halva	Fjärdingar	Borgare	Summa
Frökinds	135	17	8	-	160 (145 $\frac{1}{2}$)
Vartofta	936	165	109	-	1210 (1045 $\frac{3}{4}$)
Vilske	250	58	4	-	312 (280)
Gudhem	437	55	9	-	501 (466 $\frac{3}{4}$)
Falköping	-	-	-	27	
<i>summa</i>	1758	295	130	27	2183 (1938)

Det absoluta antalet mantal för de olika häraderna samt borgare i Falköping år 1564-1566, men år 1572 för Frökinds. Summan avser dels antal hushåll oavsett storlek, dels mantalssumman när hela, halva och fjärdingar sammanräknats till hela mantal.

Om vi utgår från påståendet att det i genomsnitt bodde 5,5 personer per mantal (helt hemman), utan justeringar av något slag, leder det till följande sammanräkning.

$1758 \times 5,5 =$	9669	på hela hemman
$295 \times 5,5 \div 2 =$	811	på halva hemman
$130 \times 5,5 \div 4 =$	179	på fjärdedelshemman
$27 \text{ borgare} \times 5,5 =$	149	på tomt i staden
	<u>10808</u>	<i>personer</i>

Varav följande åldersfördelning är att förvänta efter en generell beräkning.

0-20 år	6485 personer
21-40 år	2162 personer

41-60 år 1730 personer
61-100 år 432 personer

	Hela	Halva	Fjärdingar	Summa
Frökind	84	11	5	100
Vartofta	77	14	9	100
Vilske	80	19	1	100
Gudhem	87	11	2	100

Procentuellt antalet mantal för de olika häraderna år 1564-1566, men år 1572 för Frökind.

	Hela	Halva	Fjärdingar
Frökind	8	6	6
Vartofta	53	56	84
Vilske	14	20	3
Gudhem	25	19	7
summa	100	101	100

Procentuellt antalet mantal av olika storlek, mellan de olika häraderna år 1564-1566, men år 1572 för Frökind.

Nötboskapen utgjorde kärnan i bygdens försörjning, ty kött- och mjölkproduktionen var basen i folkets föda allt sedan bondestenåldern. Det var först efter Vasatiden som spannmålsodlingen och införandet av varm mat successivt förändrade kosten på gårdarna.

Det största antalet smågårdar i form av fjärdedels mantal fanns vid den tiden i Vartofta och delvis i Frökinds härad, vilket inte är förvånande med tanke på närheten

till stora skogsområden. Här etablerades ett flertal små gårdar som med tiden kunde få ordinär storlek motsvarande ett helt mantal.

Rikedomen på gårdarna var begränsad. År 1571 får vi en god inblick i det ekonomiska tillståndet hos bönderna vad gäller boskap och ädelmetaller, men i genomsnitt var bönderna i Gudhem, Vilske och Vartofta ungefär lika rika. Det finns dock vissa skillnader. Av alla häradet i hela Västergötland var det bara åtta som redovisar en eller flera bönder som ägde guld. Två av dem var Gudhem och Vartofta. Silver och framför allt koppar var mycket vanligare. Prästernas ägande varierar kraftigt, men många ägde runt 10-75 lod (150-1000 gram) silver och omkring 10 pund koppar. Vanliga bönder ägde i genomsnitt runt 10 lod silver samt 2-3 pund koppar.

		<u>Guldmynt</u>	<u>Silver</u>	<u>Tenn</u>	<u>Mässing</u>	<u>Koppar</u>
Sven *	Fågelås	20 st	400 lod	4 lb	2 ½ lb	17 lb
Lars	Habo	1 st	60 lod	10 mark	3 mark	9 lb
Nils	Åsle	-	36 lod	-	-	6 lb
Bengt	Falköping	-	15 lod	-	-	5 lb
Magnus	Åsaka	-	20 lod	-	-	6 lb
Magnus	Varv	-	20 lod	-	-	6 lb
Härlög	Slöta	-	8 lod	8 mark	1 ½ lb	32 lb
Torkel	Dimbo	-	10 lod	-	-	1 lb
Arvid	Fröjered	-	20 lod	1/2 lb	-	4 lb
Johan **	Daretorp	-	188 lod	5 mark	-	13 lb
Bengt	Yllestad	-	42 lod	-	-	7 lb
Magnus ***	Hångsdala	-	140 lod	-	-	20 lb
Torbjörn	Valstad	-	80 lod	1/2 lb	1/2 lb	10 lb
Johan Rott	Acklinga	-	30 lod	-	-	12 lb
Andreas	Sandhem	-	10 lod	1/2 lb	-	8 lb
Andreas	Börstig	-	10 lod	-	-	6 lb
Israel	Grolanda	-	16 lod	-	-	-
Andreas	N.Åsarp	-	90 lod	-	-	10 lb
Jonas	Kinneved	-	25 lod	-	-	6 lb
Kettil	Dala	2 ringar	90 lod	18 mark	16 mark	13 ½ lb
Bengt	Floby	-	69 lod	-	1 lod	15 ½ lb
sacellanus (kaplan) i Floby		-	15 lod	-	-	3 ½ lb
Lars ****	Vilske-Kleva	-	120 lod	-	-	10 lb
Sven	Stenstorp	-	30 lod	1/2 lb	-	5 lb
Arvid	Gudhem	-	16 ½ lod	-	-	1 lb
Andreas	Gökhem	-	75 lod	1 lb	2 lb	21 lb
Jonas	Segerstad	-	60 lod	-	-	13 lb
Torbjörn	Sjogerstad	-	60 lod	-	-	15 lb
Torkel	Broddeorp	-	70 lod	-	-	8 ½ lb

Prästerna i de fyra häraderna som berör Falbygden samt deras ägande av guld, silver, tenn, mässing och koppar vid rannsakingen våren 1571 inför betalningen av extra-skatten Älvsborgs lösen. Lod=13,3 gram, mark=0,213 gram och lispund(lb)=8,5 kg.

ANM. * samt 100 mark penningar. ** samt 8 mark penningar.

*** samt 100 mark penningar. **** samt 301 mark penningar.

Avkastning och kost

Bondenäringen i södra Skandinavien hade ända sedan forntiden varit baserad på avkastningen från boskapen. Romerska krönikor berättar hur germanska folk hade en kost som utgick från kött och mjölk. Detta förändrades delvis under medeltiden när odlingen av spannmål ökade, men för landborna skulle i stort sett hela skörden an-

vändas till arrenden och skatter, så det medförde ingen förändring i kosten. Det var först under 1600-talet och därefter som detta ändrades.

Den genomsnittliga gårdens avkastning per år kunde variera ganska mycket mellan olika häradar i Västergötland under 1500-talet. För en vanlig gård om 1 mantal fanns ofta runt 10 kor, 6-7 får och getter, några grisar samt en eller två hästar, men då är även ungdjuren inräknade. Antalet mjölkande kor var dock bara runt 4 per mantal. Här kunde man räkna med en avkastning som innebar runt 0,5-1 liter spannmål samt 3/4 kg kött och 1/4 kg smör och ost om dagen för hela familjen att dela på. Mängden spannmål per år varierade väldigt mycket. Avkastningen kunde vara 3-4 gånger högre under bra år jämfört med de dåliga åren när skörden knappt räckte till nytt utsäde året därpå.

	<u>Spannmål</u>	<u>Kött</u>	<u>Smör & ost</u>
Frökind	1,8 dl	154 gr	52 gr
Gudhem	1,5 dl	141 gr	46 gr
Vartofta	0,9 dl	154 gr	55 gr
Vilske	1,8 dl	148 gr	50 gr

Genomsnittlig kost av spannmål, kött, smör och ost per person och dag, räknat utifrån 5 personer per mantal.

	<u>Spannmål</u>	<u>Överskott</u>
Frökind	10 tnr	2,2 tnr = 323 liter
Gudhem	8 tnr	1,9 tnr = 279 liter
Vartofta	5 tnr	1,1 tnr = 162 liter
Vilske	10 tnr	2,2 tnr = 323 liter

Avkastningen per mantal i genomsnitt (tnr=tunnor), samt vad det innebär efter en avräkning av tionde (1/10), nytt utsäde (1/3), arrendeavgifter till jordägaren samt skatter som inte drabbade arrendebönder (1/3), vilket visar att en stor andel (23/30) lämnade gården på olika sätt. Kvar blev bara 7/30 eller drygt 1/5.

	<u>Häst</u>	<u>Ko</u>	<u>Får & get</u>	<u>Svin</u>	<u>= Kött</u>	<u>Smör & ost</u>
Frökind	1,8	4,0	6,1	3,0	280 kg	95 kg
Gudhem	2,0	3,4	6,7	3,0	257 kg	85 kg
Vartofta	1,4	4,2	6,0	2,8	280 kg	100 kg
Vilske	1,7	3,9	6,0	2,9	271 kg	91 kg

Antalet hästar (och oxar som var ganska ovanliga), mjölkande kor, får och getter samt svin per mantal i genomsnitt år 1571. Antalet ungnöt var ungefär lika stort som antalet kor. Därtill en omräkning vad detta innebar i produktionen av kött samt smör och ost per gård. Uppgifterna för Frökinds härad är uppskattade.

Skörden krävde mycket arbete i form av plöjning med årder, sådd och ett tidskrävande plockade av ogräs, skörd och tröskning, malning och brödbak. Dessa sysslor ökade under medeltiden och ännu mer under 1600-talet och sekelerna därefter. Om man skulle framställa öl slapp man malningen. Då skulle kornen istället mältas före tillredningen.

Det var inte ovanligt att skatten omräknades i spannmål, eftersom det inte fanns tillräckligt med myntade penningar i omlopp. Det förklarar varför spannmålsodlingen tycks öka i omfattning under medeltiden och stormaktstiden när skatter och avgifter ökade i storlek. Dessutom kan vi få en förklaring varför vanliga enkla handkvarnar är extremt sällsynta samt varför kvarnar som drev med vind eller vatten ofta ägdes av Kronan, adeln eller kyrkan, ty det var ju dessa som drev in skatter och avgifter.

Under hela forntiden, medeltiden och viss tid därefter dominerade dock arbetet med boskapen, varifrån det mesta av kosten kom. Då bestod merparten av arbetssysslorna på gården av vallande av boskap, mjölkning, tillredning av smör och ost samt surmjölk. Därtill kom saltning, jäsning och torkning av kött. Utöver detta fanns sysslor som att spinna ulltråd och väva linnetyger och vadmalstyger, innan man sydde sina kläder eller tillverkade andra produkter av textil.

Får och getter samt svin var ett bra komplement till de mjölkande korna.

En välkommet inslag i kosten var säkerligen nyheten att odla kål, vilket nådde landsbygden via de små städerna någon gång under slutet av medeltiden eller seklerna närmast därefter. Kanske var det inte så omtyckt för smakens skull, utan snarare för den stora avkastningen som odlingen gav samt vetskapen att Kyrkan och Kronan inte verkar ha velat driva in sin rätt till 1/10 av skörden. Kålgårdar nämns i städerna på 1500-talet, samt i samband med de geometriska kartorna för landsbygdens gårdar i slutet av 1600-talet. Det är viktigt att notera att kål aldrig nämndes under hungersnöden på landsbygden i slutet av 1500-talet, när skördarna av spannmål slog fel, vilket indikerar att kål inte alls fanns på den tiden. Istället pekar det mesta på att kål infördes under 1600-talet och spreds ganska fort till landsbygdens många gårdar.

Handkvarnar är extremt sällsynta bland våra fornyfynd vilket inte skulle ha varit fallet om de var vanliga på gårdarna förr i tiden. Tvärtom var odlingen ytterst begränsad och mestadels avsedd för skatter och avgifter, vilket medförde att det mestadels var adel och kyrkan som lät bygga och förvalta kvarnar under m edeltiden och lång tid därefter.

Förtäring hos Kronans folk

Folk som var anställda på Orreholmen fick sin dagliga utspisning av Kronan som en del av lönen. I samband med detta upprättades ett förtäringregister som redovisar hur mycket föda som gick åt. Det var ytterst viktigt att de anställda inte fick mer mat än vad som var fastställt. Detta förstärker uppgifterna att alla, både fattiga och rika, åt en kost som var baserad på kött och mjölk.

	<u>Fogde & svenner</u>	<u>Legofolk</u>	
spannmål	8 spann	5 ½ spann	
humle	10 mark	- -	
salt	9 ½ mark	10 mark	
smör och ost	15 ½ mark	1 lb 3 ½ mark	
kött och fläsk	8 lb 1 mark	2 lb	
saltad och torkad fisk	13 mark	12 ½ mark	(endast salt fisk)
färsk fisk	6 1/2 mark	- -	
spannmål	480 lit	330 lit	
humle	2,1 kg	- -	(kryddning av öl)
salt	2 kg	2,1 kg	
smör och ost	3,3 kg	8,6 kg	
kött och fläsk	68 kg	17 kg	
saltad och torkad fisk	2,8 kg	2,7 kg	(endast salt fisk)
färsk fisk	1,4 kg	- -	

Total mängd föda enligt räkenskaperna, per person och år av dem som var i Kronans tjänst vid Orreholmen.

	<u>Fogde & svenner</u>	<u>Legofolk</u>	
spannmål	1,3 lit	0,9 lit	
humle	6 gram	- -	
salt	5 gram	6 gram	
smör och ost	9 gram	24 gram	
kött och fläsk	186 gram	47 gram	
saltad och torkad fisk	8 gram	7 gram	(endast salt fisk)
färsk fisk	4 gram	- - -	

Kosten enigt ovan, men omräknad till dagsransoner.

Generellt sett fick fogde och svenner närmare 50% mer spannmål per person än legofolk, fyra gånger mer kött och fläsk, men i gengäld bara en tredjedel så mycket smör och ost. Således kan man sluta sig till att smör och ost var mat till de fattiga, medan kött och fläsk var till de som hade högre aktning.

Staden Falköping

Bönder, präster och adelspersoner idkade mer handel än allmogen. Oavsett rikedom sökte sig de allra flesta till marknadsplatserna för att sälja och köpa, eller snarast byta bort sådant som de hade för mycket av när väl de rätta dagarna inföll under året. Runt om i landet försvann de fria och uråldriga marknadsplatserna i början av medeltiden för att ersättas av städer, vilka hade en fast och permanent befolkning som dock var ytterst liten under lång tid. Avståndet mellan städerna är ofta runt 3 mil, vilket medförde att en bonde sällan hade mer än just 3 mil fram och tillbaka från sin gård.

Ända fram till 1600-talet var städerna i regel ytterst små. För det mesta bestod de bara av några tiotal boningshus runt stadens torg, där även kyrkan var placerad. Så var det också med Falköping, som enligt fogderäkenskaperna hade 27 borgare i slutet av 1500-talet. Var och en hade sin tomt med ett hus och en kålgård. En del av dessa hustomter låg öde under längre perioder under 1500-talet och även därefter, medan andra tomter tycks ha representerat två eller möjligen tre familjer som bodde i samma hus. Motsatsen fanns också, ty somliga hus beboddes av en borgare som tycks ha varit ensamstående eller utgjorts av ett äldre par utan barn. Med andra ord är befolkningens storlek så gott som omöjlig att uppskatta i Falköping. Om vi däremot jämför denna situation med uppgifterna från slutet av 1600-talet, där antalet personer per registrerad borgare är bättre noterade, bör det ha bott ett 50-tal personer i Falköping i slutet av 1500-talet.

Mantalsskriven befolkning (15-65 år) i Falköping år 1696

Falköpings Stad	92	Vartofta härad	
Falköpings Östra	49	Vartofta härad	f.d. Agnestads socken
Falköpings Västra	44	Gudhems härad	f.d. Bestorps socken

Mynt var ovanliga i bygderna, vilket medförde att man ägnade sig åt byteshandel på marknaderna tills man fick just det man ville ha. Allting hade fasta värden, så det var sällan några problem. Marknadsplatser kunde etableras och uppstå var som helst i landskapet där folk ville samlas. Så var det under forntiden och ända fram till medeltidens början. Då ersatte de fria marknadsplatserna av städerna, varefter folket istället sökte sig till städernas fastlagda marknadsdagarna under året, vare sig man hade något viktigt att uträtta eller bara ville träffa bekanta. Under största delen av året var det fortfarande tämligen folktomt i städerna, men när det var marknad kom hundratals eller ännu fler hit.

Biskopens inflytande och Orreholmen

Den handel som förekom i städerna var så omfattande att man byggde stora kyrkor i många av dem. Falköping var inget undantag. Kyrkan här var en av de allra största i Skara stift i början av medeltiden. Orsaken var bland annat att det fanns en stark koppling mellan Falköpings kyrka och domkyrkan i Skara, eller snarare mellan biskopen i Skara och prästen i Falköping. Kyrkan var tillägnad Olof den helige, vilket innebär att en av årets största marknader inföll på helgonet dag i almanackan, den 29 juli, vilket också var en viktig dag i Skövde.

Falköpings stad hade sina utmarker gemensamt med Agnestads by som gränsade i öster, varför staden kom att tillhöra Vartofta härad. Här i Agnestad fanns en egen sockenkyrka vars kyrkplats var vigd av Sankt Sigfrid. Rundkyrkan av sten byggdes och smyckades tack vare en donation från biskop Bengt den gode under 1100-talet. Detta skedde ungefär samtidigt som staden Falköping bildades på Agnestads marker. Kyrkan i staden var den tredje största vid byggandet, ifall vi bortser från de båda klosterkyrkorna, varav kyrkan i Gudhem var en kungsgårdskyrka från allra första början. Efter reformationen på 1500-talet kom Agnestads socken att föras till Falköping, varpå kyrkan övergavs och namnet ändrades till Falköpings socken. Långt senare fick detta område namnet Falköpings östra landsförsamling. Med andra ord började Falköpings stad som en marknadsplats på Agnestads marker, för att sedan bli självständig och till slut uppta Agnestad som ett annex. Omständigheterna visar att staden från början inte kan ha varit en bondby som utvecklades till en stad, utan att staden anlades på ett organiserat sätt långt ute på Agnestads marker och tilldelades områden där prästen och de fåtaliga borgarna kunde etablera åkrar och ängar.

Åt andra hållet gränsade staden Falköping mot både Vilske och Gudhems härad. Allra längst i söder i Gudhems härad låg byn Bestorp (Biskopstorp) vars kyrka också övergavs vid reformationen. Möjligen var detta också en rundkyrka. Den socknen kom också att kallas Falköpings socken, men den låg i Gudhems härad. Senare fick den namnet Falköpings västra landsförsamling. Bestorp ägdes under tidig medeltid av Västergötlands lagman Algot Brynolfsson, vars son Brynolf Algotsson blev biskop i Skara och som skänkte bort hela byn, eller i varje fall några av gårdarna, till biskopsstolen strax före sin död 1317. Möjligen var det Brynolf själv som var upphovet till namnet. Vad byn om 7 hemman hette tidigare kan man bara spekulera i, men ett förslag är Ask eller Askebäck. Detta med anledning av att bäcken heter Askebäck, och enligt somliga forskare var det här som ett viktigt ting hölls på 1190-talet där biskopen i Skara tilläts uppbära tionde fråga alla gårdar i landskapet. Att inte alla gårdarna berördes, eller kom att bytas bort av biskopsstolen, visas av det köpeavtal som anger att drottning Margareta sålde sina gårdar här till den framstående adelsmannen Nils Svarte Skåning.

Falköpings gäll omfattade dels Agnestads och Bestorps socknar, dels Luttra (Vartofta härad) i söder, dels Friggeråkers och Torbjörntorps socknar (Gudhems härad) i norr.

Orreholmen låg också förhållandevis centralt på Falbygden och längs den stora landsvägen mellan Falköping och Jönköping, vilken användes som kungens Eriksgata när det var kungaval under hela medeltiden och framgent. Inte långt härifrån ligger dels Falekvarna, vars många kvarnar ägdes av kyrkan, samt Vartofta by som från början var en del av Uppsala öd men vars 15 gårdar blev klosterhemman under tidig medeltid. Här på Orreholmens kungsgård bodde Erik XIV och hustrun Karin Månsdotter periodvis fram till 1565. Redan några årtionden tidigare hade godset blivit en kunglig avelsgård, eftersom den drogs in från kyrkan i samband med reformationen. Tidigare var det en biskopsgård, men omständigheterna kring bildandet av detta stora gods är oklart. Om godset hade haft ett ursprung från tidig medeltid, borde det onekligen ha funnits en kyrka här. Dessutom skulle inte namnet ha slutat med ändelsen -holmen, som dels antyder en klart yngre datering, dels att det var en ytterst förnäm sätesgård. Därtill borde godset i så fall ha legat i anslutning till byn Skörstorp. Å andra sidan kan

Orreholmen ha varit en egen mindre by, som saknade kyrka och som bytte namn i samband med att det blev en biskoplig sätesgård under medeltidens senare del. Som kuriositet kan nämnas att det låg en insjö strax intill bebyggelsen, vilken mätte drygt 500 meter i längd och bredd.

Präster och kyrkor

Under stiftets domkyrka ordnades och sammanfördes kyrkorna i mindre grupper. Varje grupp kallades gäll eller "geld", varav en av kyrkorna var moderkyrkan. Här tjänstgjorde en präst. De övriga kyrkorna i gället sköttes om av en kaplan. I slutet av 1500-talet var det bara moderkyrkorna som ägde en bibel, men den kunde ibland lånas ut till kaplanerna i gället.

I bilagan till västgötalagen anges hur många kyrkor som fanns i stiftets olika härad. Denna förteckning från 1200-talets slut omfattar inte de kyrkor som lades ner och övergavs redan på 1220-talet, utan bara de som var i drift. På så vis får vi även med de kyrkor som kom att läggas ner i samband med reformationen runt 1530-talet. Dessvärre har vi bara en summa och inte namnen på de aktuella kyrkorna, men emellanåt kan det vara svårt att förstå vilka kyrkor som avses i sammanställningen från 1200-talet. Nedan följer en uppräknings av häradernas kyrkor.

Kyrkorna från tidig medeltid var mestadels oförändrade under 1500-talet och hade i regel ett litet långhus och ett avsmalnande kor samt en absid i somliga fall. (Suntaks gamla medeltida kyrka i Vartofta härad)

En granskning av antalet kyrkor per härad ger följande sammanställning.

<u>Härad</u>	<u>Antal kyrkor på 1270-talet</u>	
Gudhem	25	Motsvarar det förväntade antalet
Vilske	12	Antalet antyder att varken Sjögerås eller Åsaka räknades in i antalet.
Frökind	7	Motsvarar det förväntade antalet.
Vartofta	47	Några var redan övergivna på 1270-talet. Summan på kyrkor som bör ha funnits på 1270-talet blir 48, men orsaken till denna skillnad är okänd.

FRÖKIND 7 kyrkor exkl. Döve

Brismene	
Börstig	
Grolanda	flyttades till Vilske härad 1895
Kinneved	
Mussla (Sandhem)	<i>uppgick i Börstigs sn runt 1530-talet</i>
Skärvum	<i>kyrkoruin, revs 1759</i>
Vårkumla	
Döve	Uppgick kyrkligt i Börstigs sn runt 1530-talet, men var kvar i Ås härad i jordeboken

VILSKE 12 kyrkor exkl. Sjögerås (eller Åsaka) och Överkyrka

Elin	<i>uppgick runt 1550-talet i Göteve sn</i>
Floby	
Gökhem	
Göteve	
Jäla	
Marka	
Sjögerås	<i>medeltida kapell i Vilske-Kleva sn</i>
Sörby	
Trävattna	
Ullene	
Vilske-Kleva	
Vist	<i>uppgick på 1500-talet i Floby sn</i>
Åsaka	<i>uppgick under medeltiden i Ullene sn</i>
Överkyrka	<i>medeltida kyrkoruin i Gökhems by, intill moderkyrkan</i>
Grolanda	Se Frökinds härad dit socknen mestadels hörde

GUDHEM 25 kyrkor exkl. Gudhems klosterkyrka

Bestorp	<i>inget synligt numera, även kallad Falköpings socken samt Falköpings västra landsförsamling kyrkoruin sedan 1781</i>
Bjärka	
Borgunda	
Broddetorp	
Brunnhem	<i>kyrkoruin, revs 1817</i>
Dala	
Edåsa	<i>uppgick 1962 i Vretens församling</i>
Friggeråker	<i>kyrkoruin sedan 1871</i>
Gudhem	
Hornborga	<i>kyrkoruin, övergavs i början av 1800-talet</i>
Håkantorp	
Hånger	<i>kyrkoruin, uppgick i Bjurum 1768</i>
Högstena	
Ljunghem	<i>inget kvar numera, övergavs på 1830-talet</i>
Mårby	<i>kyrkoruin, uppgick i Bjurum 1768</i>
Rådene	<i>inget kvar numera, revs 1866</i>
Södra Kyrketorp	<i>inget kvar numera, revs 1817</i>
Segerstad	
Sjogerstad	
Stenstorp	
Sätuna	<i>kyrkoruin sedan 1820-talet</i>
Torbjörntorp	
Ugglum	
Valtorp	
Östra Tunhem	
Gudhems klosterkyrka	<i>Räknades sannolikt inte med på 1270-talet</i>
Bjurum	Nybildad socken år 1768
Vreten (Edhem)	Nybildad socken år 1872

VARTOFTA 47 kyrkor (exkl. Holma, Ljunghem, Synnerål, Falekvarna och Fiskebäck). I häradet uppräknas 34 socknar under 1560-talet, exklusive Falköpings stad, vilka återges med versaler nedan. De socknar som av oklar anledning är sammanslagna med annan socken och saknas som självständig socken i fogderäkenskaperna är Baltak, Hömb, Tiarp, Vättak och Östra Gerum.

ACKLINGA	
AGNESTAD	<i>kyrkoruin sedan 1500-talets början, även kallad Falköpings socken samt Falköpings östra landsförsamling</i>
AGNETORP (Tidaholm)	
<u>Baltak</u>	
DARETORP	
DIMBO	
<i>Dvärstorp</i>	<i>ingår i Dimbo sn sedan 1540-talet</i>
<i>Ettak</i>	<i>ingår i Velinga sn sedan 1691</i>
<i>Falekvarna</i>	<i>uppgick 1680 kyrkligt i Slöta, och 1890 enligt jordeboken</i>
FALKÖPING	
<i>Fiskebäck</i>	<i>ingår i Habo sn sedan 1780</i>
FLITTORP	<i>ingår i Tiarp sn sedan 1700-talet</i>
FRIDENE	
FRÖJERED	
FÅGELÅS	övergick 1628 till Kåkindis härad
HABO	
<i>Holma</i>	<i>uppgick redan under medeltiden i Lovene sn</i>
HÅNGSDALA	
HÄRJA	
<u>Hömb</u>	
KARLEBY	
KORSBERGA	
KUNGSLENA	
KYMBO	
KÄLVENE	
<i>Leaby</i>	<i>ingår i Karleby sn sedan 1540-talet</i>
<i>Lovene</i>	<i>ingår i Karleby sn sedan 1540-talet</i>
<i>Ljunghem</i>	<i>uppgick redan under medeltiden i Sandhems sn</i>
LUTTRA	
<i>Mosseberg</i>	<i>ingår i Sandhems sn sedan 1548</i>
MULARP	
NÄS	
<i>Orleka</i>	<i>uppgick i Fröjereds sn, sannolikt i början av 1500-talet</i>
OTTRAVAD	
<i>Saleby övra</i>	<i>ingår i Slöta sn sedan 1540-talet</i>
SANDHEM	
SKÖRTORP	
SLÖTA	
SMEDBY	<i>ingår i Slöta sn sedan c:a 1680</i>
SUNTAK	
<i>Synnerål</i>	<i>uppgick redan under medeltiden i Luttra sn och Smedby sn</i>
<u>Tiarp</u>	
UTVÄNGSTORP	
VALSTAD	
VARV	
VELINGA	
VISTORP	
<u>Vättak</u>	
YLLESTAD	
ÅSAKA (Vartofta-Åsaka)	
ÅSLE	
<u>Ö Gerum</u>	
Bjurbäck	Nybildad socken år 1732, tidigare utanför Vartofta hd.
Bottnaryd	Ingick före 1895 i Mo härad, men ett par gårdar låg i Habo sn
Brandstorp	Nybildad socken år 1626, tidigare i Daretorps sn
Gustav Adolf	Nybildad socken år 1780, tidigare i Habo sn
Nykyrka	Nybildad socken år 1655, tidigare i Sandhems sn, blev egen jordebokssocken 1783

Förödelser på Falbygden år 1566

Det nordiska sjuårskriget (1563-1570) var det första stora kriget som Sverige deltog i sedan Gustav Vasa blev kung fyrtio år tidigare. Med hans son Erik XIV på den svenska tronen och en motsvarande ung monark, Fredrik II av Danmark, behövdes inte mycket för att få de båda länderna att börja kriga mot varandra. Att de två kungarna var nära släkt och kusiner på modernet medförde inga förmildrande omständigheter.

I bakgrunden låg den danska uppfattningen att Kalmarunionen inte alls var upplöst, vilket innebar att man reste krav på att Sverige omgående skulle avsätta sin kung och följa sig under danskt styre efter Gustav Vasas bortgång. Något sådant var inte att tänka på, enligt den svenska kungen. På danskarnas sida stod även Polen och Lübeck. Båda sidorna i tvisten var segervissa och underskattade sin motståndare, vilket medförde att de trodde att kriget skulle bli kortvarigt.

Från augusti 1563 och två år framåt låg krigslyckan på land främst hos danskarna, men till havs blev svenskarna snabbt herrar över Östersjön. Sedan tappade man kraft och engagemang, eftersom ingenting mer av vikt inträffade och de kloka råden till en snabb seger var få eller obefintliga ända fram till freden flera år senare.

Redan år 1564 gick svenskarna under kunglig ledning in i Blekinge och ansatte civilbefolkningen, i synnerhet i staden Ronneby där man genomförde ett blodbad. Detta oskick, som avsåg att minska motståndarens skatteintäkter och därmed dra ner på förmågan att betala legosoldaterna i härstyrkorna, utfördes ett flertal gånger. Under de kommande åren fördes härstyrkor över gränserna för att bränna och plundra. Svenskarna härjade inne i Blekinge och Skåne samt delar av Norge upprepade gånger, medan danskarna skövlade i Värmland, Västergötland, Småland och Östergötland. Samtidigt hade Sverige ockuperat Jämtland och Härjedalen. När inte heller detta bidrog till en seger, var det främst ren utmattning och en känsla av uppgivenhet som medförde att freden slöts mellan de berörda länderna den 13 dec 1570, men då var Johan III svensk kung sedan två år. Han var vänligt sinnad mot fiendelandet Polen och saknade intresse att fortsätta kriget som hans halvbroder hade startat och drivit med stort engagemang under flera år.

Freden innebar att Kalmarunionen från år 1397 upphörde formellt sett i och med att Danmark gav upp sina anspråk på Sverige, samt att Sverige tvingades betala ett mycket högt pris för att få tillbaka Älvsborgs fästning. För alla de tusentals svenska, danska och norska bönder som fått sina gårdar nedbrända skulle den kommande fredstiden innebära att de fick tid och tillfälle att återställa de ödelagda bygderna igen. Många av dem fick skattefrihet under några år, men inte mer än att de kunde bygga upp sina gårdar.

När fredsavtalet äntligen skrevs på av Danmark och Sverige den 13 dec 1570, var de mesta av striderna avslutade sedan länge. Visserligen hade danskarna återtagit Varbergs fästning 1569 och svenskarna hade skövlats i Skåne, men redan 1568 var en fred på gång i samband med att Erik XIV avsattes och Johan III blev kung. För de drabbade bönderna i vissa delar av landet var detta synnerligen välkommet. De fick ett visst antal års skattefrihet för att kunna bygga upp sina gårdar igen, men nästan omgående tvingades de likafullt betala en annan skatt. Älvsborgs lösen 1571 kallas den skatt där samtliga gårdar i Sverige skulle betala 10% av sin förmögenhet. Här inräknas all boscak och ädelmetaller såsom koppar. På så vis får vi en god bild av bygden även om den just varit krigshärjad.

Det danska fälttåget år 1566

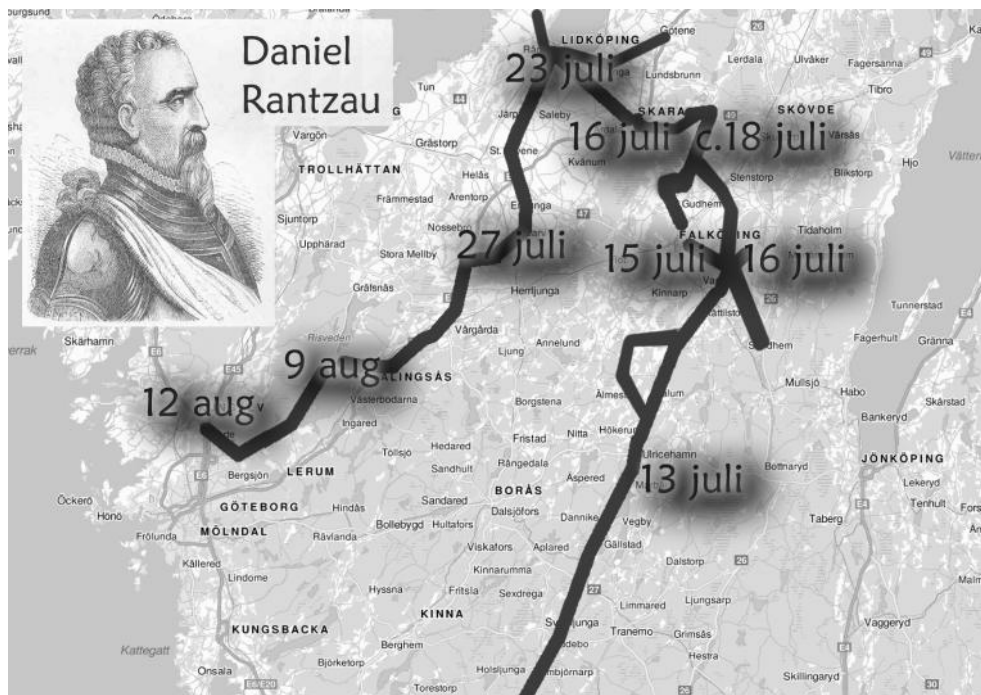
Det danska fälttåget som sträckte sig långt in i Västergötland under sommaren 1566 varade bara en månad, men förödelsen var omfattande. På den korta tiden hann man bränna ner fyra städer, några få kyrkor och ett mycket stort antal gårdar. Ingen kan säga hur många gårdar som berördes, eftersom källorna är knapphändiga, men i varje fall ödelades närmare tusen gårdar. Hur många av dem som brändes ner kan vi bara gissa, men antalet får inte överdrivas för en ganska stor andel var i drift redan ett eller två år därpå.

Den svenska styrkan leddes inledningsvis av kungen själv, men under den kritiska sommaren 1566 var det fransmannen CHARLES DE MORNAY som ledde väsentliga delar av härstyrkan. Den danska befälhavaren DANIEL RANZOW, hade tysk bakgrund.

Den danske kungen trodde på en snabb seger, främst eftersom Älvsborgs fästning erövrades redan efter några veckors krigande, den 4 sept 1563. Sedan svängde krigslyckan fram och tillbaka. Svenskarna chockade danskarna när man den 28 aug 1565 intog Varbergs fästning, vilket blev en mycket betydelsefull seger, både symboliskt och strategiskt. Den lyckan vände snart när svenskarna förlorade slaget vid Axtorna den 20 okt 1565 nere i södra Halland, där flera tusen svenskar stupade. Några år senare, närmare bestämt den 4 dec 1569, förlorade man även Varbergs fästning.

Om hösten 1565 begav sig Erik XIV till Orreholmen på Falbygden för att kunna följa kriget på ett visst avstånd, istället för att medverka vid fronten. Därmed överlät han härstyrkorna till sina mest betrodda män. När beskedet kom i september 1565 att svenskarna erövrat Varbergs fästning, for kungen genast dit och uppmanade sina krigshärlar att fortsätta bekämpa danskarna så mycket de förmådde. Sedan reste han till Jönköping samt for vidare efter en tid till Stockholm.

I mars 1566 ville Svante Sture att hälften av västgötarna skulle beväpna sig och försvara sina bygder, medan den andra hälften skulle försörja dem, men den idén förverkligades aldrig.

Det danska härtåget genom Västergötland sommaren 1566.

Den danske befälhavaren Daniel Ranzow begav sig sommaren 1566 till Västergötland, men enbart för att härja och skövla, samtidigt som svenskarna brände bygder nere i Skåne, under ledning av den svenske befälhavaren Charles de Mornay, av fransk börd. Under försommaren samlade danskarna en härstyrka på 9000 man nere i Halmstad och gick i början av juli månad över gränsen till Sverige, vid vadet i Vessige. Efter att ha passerat Åtran, följde de vattendraget norrut. Hertig Magnus och Charles de Mornay samlade då de svenska styrkorna för att gå till motanfall, men innan de hann sätta upp sina härstyrkor brändes åtskilliga gårdar och byar i Västergötland. Skyndsamt uppmanade man krigsfolket och allmogen att hugga ner träd för att stoppa fienderna, så de inte kunde ta med sig byte och stulet livsmedel i sina vagnar. I viss mån skulle åtgärden även ha stoppat hästarna. Stor möda lades i första hand på att rädda Jönköping, samtidigt som hertig Magnus visade sina bristande egenskaper som befälhavare.

Sommaren 1566 planerade Erik XIV att återvända till Västergötland för att komma närmare kriget. Han avreste från Stockholms slott den 29 juli efter att ha skrivit åtskilliga brev till de högre officerarna, men den 15 aug hade han bara kommit till Örebro. En av orsakerna till den långsamma förflyttningen var att pesten härjade i landet, så kungen beslöt att den stora härstyrka som just mönstrats, skulle placeras i läger i Närke och Östergötland, eftersom danskarna redan var fördrivna från Västergötland. För egen del reste kungen till Vadstena istället. Samtidigt befallde han Charles de Mornay och Jacob Henriksson att de med 10 fänikor knektar (à 542 fotsoldater) och 9 svader ryttere (à c:a 300 man) skulle hindra danskarna från att nå fram till Varberg. Därefter fortsatte kungen sin färd och kom tillbaka till Stockholms slott den 22 nov.

Danskarnas härjningar i Västergötland år 1566 var omfattande.

- 13 juli brändes Ulricehamn
- 15 juli brändes Falköping
- 16 juli brändes Orreholmen samt Skara och domkyrkan
- runt den 19-22 juli brändes Varnhems kloster och Höjentorp
- 23 juli brändes Lidköping

Totalt sett brändes hundratals gårdar under dessa ödesdigra dagar. Enligt olika personer, som har försökt räkna fram ett exakt antal, rörde det sig om närmare 800 hemman, men dessa siffror är extremt osäkra, vilket ska visas längre fram. Vi kan bara säga att en mycket stor del av befolkningen flydde undan fienden, men att det är högst oklart hur stor andel av gårdarna som faktiskt brändes ner.

Det svenska försvaret var i det närmaste obefintligt, så danskarna kunde röra sig ganska fritt och ohindrat. Det första stora målet var Bogesund (Ulricehamn) som brändes den 13 juli. Vart de sedan skulle bege sig var inte klart för svenskarna. Att de inte anföll vare sig Jönköping eller Skövde berodde på att det fanns svenska styrkor förlagda här så de valde de vägar som var ofarliga. Det viktigaste motståndet som danskarna kände av var Orreholmens kungsgård på Falbygden. Här hade armén sin samlingsplats och sitt stora förråd i början av sjuårskriget. Trots det utgjorde det inget större hot mot danskarna. När Falköping var intaget den 15 juli, fick Ranzow underrättelse om att svenskarnas belägringsartilleri stod uppställt på Orreholmen och i Skara, men utan större bevakning. Dagen därpå tågade danskarna då mot Skara, vars artilleri mestadels räddades undan i tid, medan en mindre avdelning tog sig till Orreholmen som plundrades och brändes ner. Bland bytet märks svenskarnas förråd av kanoner och kanonkulor. Några av danskarna, möjligen de som kom från Orreholmen, fortsatte norrut via Högstena och nådde fram till Skövdevägen i trakten av Valstad, innan de tog en västligare väg och anslöt sig till de danskar som gått norrut från Falköping

via Friggeråker, Torbjörntorp och Håkantorps. Slutligen kom de allesammans till Varnhems kloster och Höjentorps som skövlades, varefter de förenade sig med de övriga danskarna i Skara. Nästa mål var Lidköping som plundrades den 23 juli. Så långt hade det danska krigståget gått helt utan problem.

Väl samlade i Lidköping avtågade en avdelning mot Götene, men återvände inom kort. Likaså var en grupp danskar framme vid Läckö slott, men påståendet att slottet brändes och plundrades tycks ha varit en grov överdrift. Efter plundringen av Lidköping drabbades danskarna av svält och sjukdomar, varför de tvingades avbryta härjningståget och vände tillbaka till Danmark. De tog då vägen rakt söderut via Jung och Tråvad, men valde sedan att ta vägen mot Larv dit de tycks ha anlät den 26 juli. Hitills hade det gått 14 dagar sedan de brände Bogesund.

Möjligen fanns det ytterligare en avdelning danskar häromkring vilka gått österut direkt från Falköping och som förenades med huvudstyrkan vid Larv, men en granskning av räkenskapsböckernas uppräknings av drabbade gårdar antyder mycket starkt att de vände tillbaka redan i Marka och förenades med de andra som gick via Gudhem till Skara.

Vid Larva hed spärrades deras väg av svenskarna, så danskarna fick slå sig igenom för att inte svälta ihjäl. Det skedde vid broövergången, strax söder om Larvs by. Striderna rasade från den 27 juli och verkar ha fortsatt under flera dagar. Svenskarna anföll med en härstyrka på 9000 man. Danskarna som drabbats hårt av sjukdomar, räknade gott och väl 8000 man i sin härstyrka vid denna tidpunkt. Enligt somliga forskare kan de ha varit uppdelade i mindre grupper som var utspridda över ett större område i Västergötland. Vissa omständigheter tyder dock på att de var tämligen samlade och hade ständig kontakt med varandra.

Fem dagar efter de första ordentliga striderna som inleddes utanför Larv, lyckades danskarna ta sig vidare söderut den 1 augusti. De gick via Vedum, Lekåsa, Tumberg och Hol (samma sträckning som dagens E20). Även medan de drog sig söderut, brände de bygderna som passerades. Drygt en vecka senare blev danskarna stoppade vid Hemsjö, varpå de flydde åt nordväst, men blev då instängda mellan sjöarna Mjörn och Anten. Här utkämpades slaget vid Brobacken den 9 aug 1566 och då föll ytterligare 500 danskar medan 1000 blev infångade. Danskarna förlorade 600 hästar och uppskattningsvis ett par hundra trossvagnar samt alla sina kanoner, men det verkar vara oklart ifall det redan skedde vid Larv eller om det bara var vid Brobacka. Totalt sett dödades eller tillfångatogs runt en tredjedel av danskarna vid deras reträtt under dessa 14 dagar (27 juli – 9 aug).

Den återstående delen av den danska härstyrkan passerade Bohus fästning den 12 aug och slog sig ner vid Gullbergs ängar (intill skansen Lejonet) en knapp vecka senare. Där blev den svenske befälhavaren Charles de Mornay tillfångatagen på grund av sin iver att få granska danskarnas läger med egna ögon. Han kom då för nära och omringades, varpå han fördes till Danmark som en respekterad fånge fram till sin frigivning 16 mars 1571. Skyndsamt ersattes Charles de Mornay av den krigserfarne hjälten Klas Kristersson Horn, men han dog plötsligt den 9 sept.

En av de få inblandade, som var med under hela kriget var den danske kungen Fredrik II. I Sverige hade Erik XIV blivit avsatt och ersatt av halvbrodern på fädernet, Johan III, vilket skapade stort missnöje hos somliga adelsmän. En av dem som drabbades av detta var Charles de Mornay. Efter hemkomsten dömdes han till döden av Johan III för högförräderi på grund av sin inblandning i en konspiration mot den svenske kungen och avrättades den 4 sept 1574.

Daniel Ranzows karriär fortsatte som tidigare. Sedan han återvänt från Västergötland väntade ett betydligt värre anfall öster om Vättern när han brände och skövlade Småland och Östergötland 1566-1567 innan han dog senhösten år 1569 i samband med att Varbergs fästning återtog. Under striderna träffades han av en kanonkula. Även

Frans Brockenhuus, som plundrade Orreholmen 1566, sårades vid denna strid och dog strax efteråt.

Om den väg som danskarna valde

Den danska härstyrkan var säkerligen väl samlad hela vägen upp från Vessige i Halland, genom Kinds härad och fram till Bogesund (Ulricehamn), som brändes den 13 juli. De tycks ha fortsatt lika snabbt och målmedvetet till Falköping, med undantag av en mindre grupp som gick via Börstig och Brismene i Frökinds härad där man stal spannmål ur kyrkohärbäret för att fylla på i trossvagnarna. Att Luttra kyrka brändes antyder att i varje fall en del av danskarna gick på den västra sidan av Ålleberg sedan de passerat Åsarp och följt den gamla landsvägen norrut mot Vartofta, vars stora by brändes ner. Den nuvarande vägsträckningen från Åsarp norrut via Kinnarp fanns inte på den tiden, eftersom en större vik gick in i land från Mönarps mosse vilket förhindrade fortsatt framfart.

Falköping brändes lördagen den 15 juli, när månen var i nedan och det var drygt en halv månad kvar till fullmåne. Därefter delades den danska härstyrkan upp, ty både Skara och Orreholmen brändes samma dag, den 16 juli. De som ansatte Orreholmen brände även Skörstorps kyrka, men en viss avdelning tog sig halvväg mot Jönköping, sannolikt för att speja på svenskarna. Här brände man kyrkan och prästgården i Yllestad samt prästgården i Sandhem. Sedan de återvänt till Orreholmen fortsatte de inte norrut längs de rika byarna och sätesgårdarna på den östra sidan om Gerumsberget. Istället gick de tillbaka mot Åsle mosse och tog vägen strax väster om platåberget. På så vis kom de fram till Åsle där prästgården brändes. Längre norrut brändes Högstena kyrka, gissningsvis den 17 juli. Därefter bör de inte ha fortsatt norrut i riktning mot Skövde, som ett par veckor senare skulle ha haft sin årliga marknad med flera tusen besökare. Nej, istället svängde de av en aning österut mot Hornborgasjön och tog sig fram vid Valtorp och följt Slafsans dalgång. Upp i Segerstad verkar en större samling med svenska krigare ha funnits kvar, vilka säkerligen hindrade danskarna från att välja den vägen. Vi kan bara spåra den svåra förödelserna genom bygderna fram till Valtorp, men inte längre. Därefter bör de ha gått vidare till trakten mellan Håkantorp och Hornborga, runt den 18 juli, varefter de antagligen gick norr om Hornborgasjön innan de förenades med huvudstyrkan i Skara. Deras marsch var inte den enklaste, eftersom de hade ett flertal kanoner med sig som de erövat i Orreholmen. Mossmarker och vattendrag kunde medföra stora svårigheter att ta sig fram.

De danskar som redan befann sig i Skara tog inte den korta landsvägen söder om Hornborgasjön. Med tanke på att de räknade 8000 man i härstyrkan samt hade med sig 600 hästar och ett stort antal välfyllda vagnar, var den sank sträckningen förbi Hornborgasjön och Rösjö mossen knappast ett klokt val. Av det skälet skonades godset Bjurum från att bli plundrat och bränt liksom alla gårdar runt omkring i de närliggande socknarna. Istället valde de den säkrare landsvägen längs Hornborgasjöns östra och norra sida.

Det är oklart om det var denna huvudstyrka som brände Varnhem och Höjentorp på deras väg mot Skara som brändes den 16 juli. Med tanke på att de hade bråttom i avsikt att erövra ett större antal kanoner från svenskarna, förefaller det mer troligt att det var styrkorna från Orreholmen som utförde denna skövling, vilken bör ha skett runt den 19-22 juli.

När den danska härstyrkan återigen var samlad i Skara senast den 22 juli fortsatte de mot Kålland och brände Lidköping den 23 juli, innan de tvingades återvända mot Halland igen, men då hade svenskarna samlat sina styrkor och återtog allt byte.

En fråga återstår, vilket berör deras vistelse vid Falköping, är varför danskarna begav sig österut och gick söder om Mösseberg. Avsikten var knappast att gå vidare mot

Varaslätten, utan att enbart rekognosera och ta reda på var de svenska styrkorna var förlagda. Enda uppgiften vi har om denna färd är att de kom till Marka kyrka där de tog byte. Framför dem i både Gökhem och Sörby kan vi räkna med att det fanns ganska gott om svenska soldater. Således finns det ingen anledning att tro att en avdelning av danskarna fortsatte mot Varv, för att vänta in huvudstyrkans ankomst två veckor senare, eftersom danskarna sannolikt inte hade tänkt att ta den vägen tillbaka.

De bönder som flydde

Vart tog de vägen egentligen, alla de som flydde? Ingen vet, men vi kan ana att de som tog till flykten undan fiendernas härstyrka var så pass skräckslagna att även avlägsna bygder kom att beröras av denna tillfälliga avfolkning. Det räckte inte med att hålla sig på en dagsmarsch avstånd om ungefär 2-3 mil från danskarna. Ingen visste ju vart de var på väg, så det bästa var att hålla sig så långt från dem som möjligt. Därmed spreds förskräckelsen vida omkring den faktiska härvägen. På så vis fick många socknar som aldrig hemsöktes också en hög andel ödegårdar. Det innebär att det är väldigt svårt att avgöra orsaken bakom de drabbade gårdarna, huruvida de verkligen hemsöktes av fiender eller bara var rädda för deras ankomst.

De som inte vågade stanna kvar på sina gårdar, oavsett om de såg fienders framryckning på avstånd eller bara hörde vad som skedde långt bort av de flyende som kom därifrån, packade säkerligen bara det som var mest värdefullt. Hit hörde gårdens fåtalliga kopparkittlar och klädesplagg samt en yxa och lite andra enkla föremål. För att kunna överleva under den närmaste framtiden tog de förmodligen med sig ordentligt med mat, såsom torkat och saltat kött, korn, ost och smör samt all boskap. På så sätt kunde de försörja sig under lång tid framöver. Det som lämnades på gården var stora och skrymmande redskap samt de sparsamt förekommande möblerna.

Säkerligen packades allt på en enda vagn som drogs fram av en häst eller ko. Det största problemet var bristen på gömställen. De skogar som numera finns runt om i landskapet, var mestadels stora öppna betesmarker. Detta var en av orsakerna varför många sannolikt flydde långt från sina gårdar innan de kunde känna sig säkra.

Det var i genomsnitt omkring 5,5 personer per mantal som gav sig i väg. Till detta kom det mesta av deras boskap, låt säga runt 10 kor, 7 får och en eller två hästar samt några grisar. Allt detta ville de föra bort från gården så fort som möjligt, även om det innebar att en del av dem sprang bort i vimlet bland de andra flyende. Det var ändå bättre än att de föll i danskarnas händer.

De avlägsna gårdar i fredade bygder vilka gästvänligt tog emot de nödställda behövde inte bli drabbade ekonomiskt så länge som de flyende hade med sig kor, får och getter som kunde mjölkas och vagnarna var packade med mat. Detta kan vara en av anledningarna varför de som gav sig av inte tycks ha haft så bråttom tillbaka.

En del bönder återvände redan under sensommaren, hösten eller vintern. Skattelängderna tycks dock berätta att detta inte var så vanligt som man kanske vill föreställa sig. I Frökinds härad var en stor andel av gårdarna fortfarande öde sex år efter danskarnas härjningståg, men ibland måste man fråga sig om begreppet ”öde”, som står inskrivet i skattelängderna, bara var en skatteteknisk term för drabbade gårdar som hade fått flera års skattefrihet för att kunna bygga upp gården igen, eller om det verkligen var så på riktigt.

Vissa gårdar kom att kallas för Ödegården och de kan kallas så än i dag, eftersom det skulle dröja extra lång tid innan de sista gårdarna bebyggdes och befolkades igen. Deras namn är ett minne av den förödelse som drabbade betydligt fler gårdar än de som under lång tid därefter har fått bära detta namn.

Att återställa och bygga upp alla dessa gårdar igen var inte det lättaste. Det gällde att så fort som möjligt försöka bygga upp alla hus som fördärvats, såsom mangårdsbyggnad, fähus, stall, fårhus, loge, härbärgen och bodar samt uthus. De allra flesta husen var små och enkla, men likafullt krävdes timmerstockar som på den tiden var en bristvara. Varje enskild gård kanske bara behövde ett drygt hundratal stockar, men eftersom det förmodligen var ett stort antal gårdar som hade samma behov, växte kraven från bygdens bönder raskt till oanade mängder timmer.

Uppe på Hökensås fanns vidsträckta skogar, så dess bestånd skulle räcka både till Falbygden och andra bygder i norr och söder. Det finns anledning att tro att många av de nybyggda husen hade en tämligen låg kvalitet och att de inte kom att ersättas av bättre hus förrän under de kommande seklerna. Överlag får vi nog räkna med att landborna (arrendebönderna) hade hus och gårdar av tämligen låg kvalitet. Detta faktum framskymtar emellanåt i domböcker och andra handlingar, eftersom en del familjer bara bodde där några få år och gärna undvek underhåll av byggnaderna. Inte heller ville de ha fler och större hus än nödvändigt.

De kartor som ritades på 1640-talet över ett större antal gårdar och byar ibland annat Västergötland, visar ofta hur de enskilda hustomterna låg gentemot varandra i byn. Detta mönster går säkerligen tillbaka till 1560-talet och i många fall ytterligare hundra eller två hundra ner i medeltiden tills vi närmar oss tiden strax efter digerdöden när denna uppdelning bildades. På dessa kartor framträder samma mönster som vi ser under 1700-tal och 1800-talet, fram till de stora skiftena. Avstånden mellan hustomterna inom byn kunde variera ganska kraftigt, från täta ansamlingar av gårdar till en tämligen utspridd bebyggelse.

Nedbrända kyrkor sommaren 1566

I fogdarnas räkenskaper omnämns främst de prästgårdar (Stommen) som drabbats och deras kyrkohärbärgen där tiondet förvarade. Ytterst sällan, om någonsin, kan vi läsa om skadegörelse på kyrkorna. Detta var inte Kronofogdarnas bekymmer, utan något som enbart berörde stiftet och den lokala befolkningen. Genom helt andra källor, såsom kyrkoinventeringen 1583, finns uppgifter som anger vilka kyrkor som drabbades av kriget 1566. Här upptas tydligen samtliga berörda kyrkor, även de som reparerades före 1583. Således bör inventarieförteckningen var komplett. Sammanfattar vi förödelsen som drabbade kyrkor, prästgårdar och kyrkohärbärgen framträder följande illdåd.

FRÖKIND härad

Brismene	kyrkohärbärget plundrat av fienderna
Börstig	kyrkohärbärget plundrat av fienderna

VILSKE härad

Marka	kalken i kyrkan blev stulen av fienderna
-------	--

GUDHEMS härad

Friggeråker	bränd kyrka, som inte var återuppbyggd 1583
Friggeråker	plundrat kyrkohärbärke
Gudhem	bränd kyrka som plundrats, men den var inte återuppbyggd 1583
Gudhem	bränd prästgård
Högstena	kyrktaket avbränt, men återuppbyggd 1583
Torbjörntorp	plundrat kyrkohärbärke
Ugglum	skotthål i kyrkdörren (dock oklar datering)
Östra Tunhem	bränd prästgård

VARTOFTA härad

Falköping	skotthål i kyrkdörren samt avbränd kyrka, men den var inte återuppbyggd 1583
Falköping	bränd prästgård
Hornborga	bränd prästgård
Högstena	bränd kyrka, som inte var återuppbyggd 1583
Luttra	bränd kyrka, som inte var återuppbyggd 1583
Sandhem	bränd prästgård
Skörstorp	bränd kyrka, som inte var återuppbyggd 1583
Slöta	bränd prästgård
Yllestad	bränd kyrka, som inte var återuppbyggd 1583
Yllestad	bränd prästgård
Åsle	bränd prästgård
Åsaka	bränd prästgård

Brända kyrkor i REDVÄGS härad

Bogesund (Ulricehamn)	hela staden bränd
Timmele	(längs vägen mellan Ulricehamn och Falköping)
Vist	(strax utanför Ulricehamn)

Det finns inga uppgifter från Vilske härad eller ens Frökinds härad att några kyrkor brändes ner, bara att de drabbades av stölder. Likaså är uppgifter om brända kyrkor sparsamma från Redvägs härad, trots att den danska härstyrkan tog den vägen. Vi kan alltså utgå ifrån att man bara i enstaka fall valde att bränna ner kyrkor som passerades.

Denna sammanställning visar även att en avdelning av danskarna måste ha gått in i Vilske härad, men eftersom vi vet att det fanns svenska styrkor förlagda runt Gökhem och Sörby vid denna tid, samtidigt som inga hemman uppges ha blivit nedbrända under denna sommar, verkar det som om dessa danskar inte fortsatte västerut från Marka, utan gick tillbaka och tog samma väg som de andra vilka hade gått mot Gudhem.

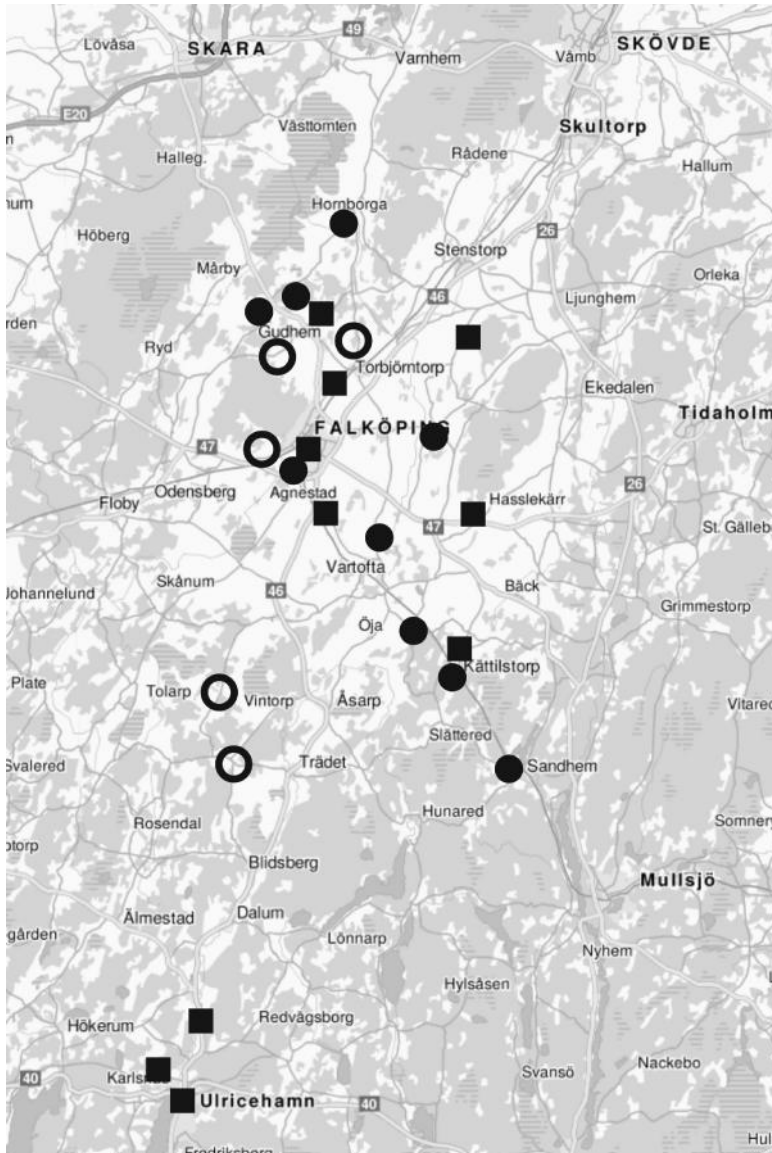
En annan slutsats är att den avdelning av den danska härstyrkan som ansatte Orreholmen, inte bara brände ner Skörstorps kyrka utan var ända borta vid Yllestad och brände ner den kyrkan också. Eftersom de närmast brände Högstena kyrka bör de ha gått norrut längs Gerumsberget på västsidan och passerat bygder som Åsle där prästgården brändes ner. Härifrån har de tydligen tagit sig bort mot Valtorp, men inte längre norrut på Skövdevägen, eftersom en svensk styrka fanns i närheten av Segerstad.

Sammanfattning av ödeläggelsen

Under åren 1565-1566 var en stor del av den svenska härstyrkan på väg till fästningarna Bohus eller Varberg på västkusten. Runt om i Västergötland fanns ovanligt många grupper med ryttare och knektar som slagit läger i väntan på att få delta i kriget. De var samlade i fänikor, antingen om c:a 300 ryttare eller 542 fotsoldater. Varje fänika hade sin egen fana (därav namnet) som soldaterna följde samt styrdes av en hövitsman som fick hjälp av en fänrik, löjtnant, profoss, mönsterskrivare och några personer till som kunde behövas till diverse sysslor. Skyttarna hade luntlåsgevär (hakebössa) eller armborst, vars träffsäkerhet var relativt dålig. Knektarna hade pikar och hillebarder, men många hade även svärd. Utöver dessa två grupper nämns enstaka fyrverkare vilka hade hand om "fyrverket", det vill säga krut, kanonkulor samt pilar som brinnande skickades iväg mot fienden.

Räkenskaperna för år 1565 (c:a juni 1564 - juni 1565) uppvisar en välmående bygd runt om i häraderna kring Falköping. Bara några få hemman är registrerade som öde. Året därpå, fram till midsommartid 1566, ökar antalet övergivna hem som tillfälligt

lagts öde högst påtagligt, men antalet är fortfarande förhållandevis lågt. I hela Vilske härad är det dock bara ett enda hemman som uttryckligen sägs ha blivit bränt. Omständigheterna är dock oklara huruvida det skett av vådaeld eller av andra orsaker. En betydligt större antal ödehemman finner vi i andra häraden på Falbygden. I Frökinds härad har ett förvånansvärt stort antalet hemman registrerats som brända. Inga danskar var här i närheten vid den tiden, inte heller de egna svenska styrkorna i någon större utsträckning. Orsaken till denna kraftiga ökning är oklart. Frågan är om räkenskapsboken aldrig blev avslutad på försommaren, utan har tagit med uppgifter som berör danskarnas härjningar under juli månad. I så fall är detta en viktig källa till ödeläggelsens omfattning strax efter själva händelsen. Tyvärr har vi inga säkra uppgifter om Frökinds härad förrän år 1570, varför denna fråga fortfarande måste ses som olöst.

Brända kyrkor (fyrkant), brända prästgårdar (fylld cirkel) och bestulna kyrkohärbärgen (öppen cirkel).

Den stora ökningen av ödehemman i fogderäkenskaperna sker under det efterföljande räkenskapsåret, det som sträcker sig från försommaren 1566 och ett år framåt. I jordboken (Årliga räntan) för år 1567 anges att omkring 30% av alla gårdarna i Vilske härad var öde och inte betalade någon skatt. I Gudhems och Vartofta häraden var andelen i vissa socknar emellanåt betydligt högre och kunde nå upp till 100%.

Alla de hemman som anges ha varit öde, var inte nedbrända. Ibland flydde folket långt hemifrån för säkerhets skull, för att sedan återkomma när kriget var slut. Antingen strax efteråt, eller efter lång väntan. Omvänt förekom det att nedbrända hemman likafullt var befolkade strax efter kriget, eftersom de boende gjorde allt de kunde för att bygga upp sin gård igen, hur illa ställt det än var. Således finns det ett flertal alternativ för oss när vi tolkar skattelängderna.

- De hemman som antecknats som nedbrända kunde även vara öde, men det var inte en nödvändighet. En sådan gård skulle ha skattefrihet, även om den var bebodd.
- Om gården var nedbränd men befolkad, anges de inte som brända, såvida de var i drift så pass mycket att de betalade full skatt.
- Vissa ödehemman kan även ha blivit nedbrända, men i så fall man har nöjt sig med att skriva öde istället för både öde och bränd. Detta räckte för att markera att gården hade skattefrihet. Den egentliga omfattningen på gårdens ödeläggelse var tämligen ointressant för skatteskrivaren.
- Frihet från skatt fick alla gårdar som satte upp en ryttare, knekt eller båtsman. Därför vet vi inte om dessa gårdar var öde eller brända, ty de hade redan sin skattefrihet.

För att få en tydligare uppfattning om de enskilda gårdarnas ödeläggelse räcker det inte med att läsa i skattelängdernas marginaler ifall de var 1) öde, 2) brända eller 3) brända och öde. Detta skrevs närmare ett år efter danskarnas härjningar. Möjligen var många fler gårdar öde under en kortare tid, men hann återhämta sig så pass mycket inför 1567 års skatteskrivning att de inte längre uppfattades som öde när fogden krävde att få ut Kronans skatt.

Genom att jämföra olika förteckningar och register i räkenskapsböckerna klarläggs ofta vilka gårdar som var bebodda och vilka som inte var det, samt vilka som verkligen var nedbrända eller ödelagda av andra skäl. Fortfarande får vi räkna med att dessa listor ger upphov till många frågor, men de ger en ganska god uppfattning om förödelsen som drabbade Falbygden sommaren 1566.

Det säkraste belägget för att danskarna varit på en viss plats på Falbygden, är när två eller fler gårdar i ett och samma område uppges som nedbrända. Motsatsen, att danskarna inte varit i närheten av vissa områden, kan bara ses som sannolikt ifall två eller fler gårdar var befolkade och betalade skatt som vanligt, i synnerhet om det var en arrendegård där bonden inte hade lika mycket att försvara som skattebönderna, vilka emellanåt bodde på en gård som de helt eller delvis ägde själva. Genom dylika jämförelser av uppgifterna i skattelängderna kan man någorlunda väl försöka rekonstruera danskarnas framfart.

Utöver den skövling som berörde de vanliga gårdarna, drabbades staden Falköping hårt när den brändes ner till grunden.

De skattelängder som omfattar händelser runt juli månad år 1566, alltså i början av räkenskapsåret 1567, är ofta skrivna precis som tidigare, men har korta noteringar i marginalen i de fall som gården var nedbränd eller ödelagd. På så vis får vi en detaljerad bild av vilka gårdar som berördes, men dessvärre är uppgifterna sparsamma gällande omfattningen av danskarnas härjningar. Således återstår många frågor kring denna förödelse. Eftersom den danska härstyrkan kom intågande utan förvarning i början av juli och drevs bort först en månad senare, var det ingen på landsbygden som visste vart fienderna ämnade bege sig. De såg bara en ofantlig härstyrka som kom emot dem, utan att förstå avsikten med deras närvaro eller vart de var på väg. Därför bör vi tänka oss att betydligt fler människor flydde än vad som egentligen var nöd-

vändigt. Vi kan förmoda att många återvände redan efter några veckor under sensommaren eller tidigt på hösten samt att de flesta av de övriga återkom inom några få år.

Den första detaljerade skattelängden skrevs sent på våren eller försommaren 1567, alltså ett drygt halvår efter katastrofen. Här framträder den aktuella bilden som gällde just då av den bygd som drabbats så hårt och som redan var på väg att återhämta sig. Landskapshandlingarna kan berätta följande.

Antal hushåll						
	Registrerade	Brända & öde	Brända	Öde	½ öde	Befriade
Frökind	135	1	0	51	39	7
Gudhem	501	72	61	83	11	43
Vartofta	1242	24	1	424	34	88
Vartofta*		459	64	29		
Vilske	315	1	0	99	6	35
<i>summa</i>	<i>2193</i>	<i>457</i>	<i>126</i>	<i>686</i>	<i>90</i>	<i>173</i>

Sammanställning av antalet registrerade hushåll (inte mantal, utan taxerade personer), samt hur många av dem som anges ha varit drabbade så hårt att de blev befriade från skatt. Exklusive Falköpings stad där alla 27 borgare drabbades.

** Den ökning som krävs för Vartofta härad för att nå den slutsumma som nämns i en sammanställning, jämfört med en sammanräkning av de enskilda gårdar som anges ha varit brända eller öde. Här sägs 65 gårdar var brända men besuttna igen året därpå, medan 483 gårdar var brända men fortfarande öde.*

De hushåll som drabbades hårdast av katastrofen finns angivna i skattelängden, eftersom detta innebar en minskning av Kronans skatteintäkter. Såsom brukligt fick sådana gårdar skattebefrielse under ett vissta antal år för att ha råd att bygga upp gården igen. Av det skälet var det viktigt att alla dessa gårdar antecknades noggrant.

Många av de berörda gårdarna som hade skattefrihet under skatteåret 1567 (försommar 1566 – försommar 1567), där skatten skulle betalas före sommaren 1567, anges bara ha varit öde. En del var uppenbarligen i drift igen men med reducerad kraft och fick halv skattelindring, varför de också anges ha varit ½ öde. Ytterligare en viss andel var nedbrända, men angående dessa finns dels benämningen ”brända”, dels ”brända och öde”. Från en del kompletterande listor vet vi att de som var brända kan ha varit på väg att bli uppbyggda igen innan skatteåret var slut försommaren 1567, vilket innebar att de var befolkade men att de likafullt hade rätt till full skattelindring på grund av de omfattande skadorna.

Slutligen finns gårdar nedtecknade som hade skattefrihet av andra skäl. Det vanligaste skälet var att gården hade värvat en man som gjorde krigstjänst under Kronan. Ofta var det säkerligen husbonden själv som tog denna värvning för att slippa betala skatt, eller möjligen en ogift son i huset vilken just passerat 15 års ålder. Ett annat skäl till skattefrihet berör de gårdar som en präst eller annan förnäm person innehade, men dessa är ytterst få.

Ska man försöka betrakta och rekonstruera förödelserna av bygderna som bara framträder genom dessa simpla siffror, kan man börja med antalet gårdar som anges som nedbrända. Redan här framträder problem med att förstå i efterhand vad som verkligen hände. Vi utgår gärna från att böndernas enda bekymmer var den kortvariga danska skövlingen. Granskar vi skattehandlingarna framträder även ett annat bekymmer, nämligen den långvariga närvaron av de svenska styrkorna som både krävde föda av Kronans fogdar och tycks ha uppfört sig illa mot bondebefolkningen i enstaka fall. Detta missförhållande framträder svagt i böndernas klagomål gentemot det egna försvarets framfart i bygderna. Härigenom kan vi räkna med att ett visst antal gårdar redan var övergivna och ödelagda långt före juli 1566, men inte nedbrända.

Exempelvis finns det i hela Vilske härad bara en enda gård som anges ha blivit bränd, men det var den redan året innan danskarna kom, så i detta fall handlade det snarare om vådaeld än av krigsskador. Likaså finner vi att ödegårdarnas antal ökade tämligen kraftigt i vissa områden strax innan danskarna satte skräck i bygderna.

Av alla de gårdar som bara antecknats som öde, bör vi räkna med att ett visst antal blev nedbrända av fienderna, i varje fall delvis. Möjligen blev de återuppbyggda under vintern och våren, vilket medförde att skatteskrivaren nöjde sig med att notera en enda orsak varför de fått skattelindring och inte beskrivit hela förödelsen.

Kuriosa samt Erik XIV:s brev

Gudhems äppelträd

Under Gudhems kloster fanns en tillhörande trädgård som efter reformationen tillföll kungsgården i byn. Här skördades 10 tunnor äpplen och 5 tunnor päron året innan danskarna kom, men hela trädgården fördärvades av fienderna, så skörden uteblev helt under tiden närmast därefter. Någon liknande trädgård nämns ingenstans på Falbygden i fogderäkenskaperna vid den här tiden, men kartor över Dimbo från 1600-talet liksom en del ortnamn i somliga byar antyder att det fanns ett mindre antal trädgårdar även på fler platser.

Stenstorps bibel

När danskarna kom till Falbygden, flydde folket med allt som var värdefullt. Den bibel som ägdes av Stenstorps kyrka, var sannolikt utlånad till Södra Kyrketorp för tillfället, ty det nämns att man tappade den på vägen men den blev återfunnen när danskarna hade gett sig av.

Sägnen om staden Älver

På 1700-talet skrevs en sägen ner i Norra Åsarp vilken ville berätta att danska vikingar härjade i bygden och brände ner Älver, som var en stor stad. Utöver detta har folk i bygden velat peka ut var stadsportharna låg, men hela historien härstammar sannolikt från sommaren 1566 när danskarna brände ner hela bygden häromkring, bland annat den stora byn Alvared, där ortnamnet börjar på namnsnamnet Elver (Elver-red).

Bortförd spannmål

I räkenskaperna omnämns att en stor mängd spannmål togs från vissa kyrkor, både av fienderna och konungens eget krigsfolk. Först omtalas bara att man tagit spannmål från kyrkohärbärgena och fört det till krigsfolkets och deras hästars läger. Detta intygades skriftligen av Mäster Erik i Skara den 7 mars 1566 samt var något som framgick av prästernas egna tiondelängder. Här nämns socknarna Floby, Göteve, Trävattna, Hällestad, Gökhem, Marka och Sörby i Vilske härad där vi från andra källor vet att en stor svensk härstyrka var samlad. Utöver detta sägs det i fogderäkenskaperna att fienderna bortförde och brände allt de kom över i Friggeråker och Torbjörntorps socknar.

Ett hemfridsbrott året innan

Vid ett av tingen 1565-1566 dömdes Bengt Olofsson i Storegården i Östra Tunhem i Gudhems härad för hemgång. Det innebar att han utförde någon form av hemfridsbrott hos någon annan. För detta fick han böta 16 mark. Om nämndemännen känt till vad som väntade det kommande året, med danskarnas omfattande skövlingar, hade detta brott tett sig som ett litet och ovidkommande brott.

Jon Springare i Holmängen

En enda bonde omnämns på ett särskilt sätt i de fragmentariska handlingarna. Det är Jon Springare i den lilla byn Holmängen i Gudhems socken. Hans gård blev bränd

och låg öde såsom alla andra gårdar i den bygden efter danskarnas härjningar, men våren innan sägs det att han uppbar 3 lispund bröd (25,5 kg) i ersättning för att ha lånat ut tre hästar till profossen Olof Arvidsson. Kvittensen är daterad i Holmängen 26 april 1566.

Plundringen av Orreholmen

Förutom kanonerna som fanns här vet vi egentligen ingenting om vad som bortfördes från Orreholmen innan hela kungsgården brändes ner. Intressant nog så finns det en mycket omfattande inventarieförteckning över Orreholmen som upprättades drygt ett år innan danskarna kom. Här uppräknas i stort sett allt utom vapen. Således finns förteckningar över bolster (124 st), huvudkuddar (102 st), örngott (19 st), täcken (50 st), vargskinnsfällar (2 st), fårskinnsfällar (2 st), lakan (92 st), sparlakan (68 st) och bänkdynor om 3-8 alnar (36 st). Av metall omnämns 11 tennfat, allt av mässing och koppar, däribland en vinpanna och en bryggpanna. Därtill uppräknas 7 kolgrytor, 10 fotgrytor och 7 kopparkannor.

Av glas uppräknas samtliga glasfönster på husen, såsom 14 glas i första byggnaden vid källaren, 20 glas i bagarstugan, 2 glas i mjölkstugan, 2 glas i skrivarestugan, 1 glas i badstugan, 8 glas i borgstugan, 2 glas i förstugan på samma byggnad, 16 glas i denna samt en annan nattstuga, 20 glas i stora korsbyggnaden, 6 glas i den ena nattstugan och 10 glas i den andra nattstugan, 4 glas på förstugans tak, 8 glas i den tredje nattstugan, 10 glas i den fjärde nattstugan, 2 glas i undre fogdestugan samt 4 glas i köket. Dessa fönsterglas var från 30×45 cm till 60×75 cm i storlek.

Sedan uppräknas all spannmål, såväl gryn, malt som mjöl. Därefter följer bröd, öl, ättika, humle, salt, smör, ost, bystekar, vax, nötkött, nöttunga, fläsk, fårkött, nötryggar, fårsylta, korb och röding samt hudar och skinn av många olika sorter. Förteckningen tar även upp talg från nöt och får, ister, ljus innan den går vidare till järn. Här upptas osmundsjärn, stångjärn, plattjärn, men också föremål som "smelle låsar" till borgstugan (7 st), under "fångstugan" (1 st), korsbyggnaden (7 st), bagarstugan (4 st) och fataburstrappan (1 st). Vidare fanns 24 inmurade spjäll, 1 timmersåg, 1 vattensåg, 1 halsjärn med kedja, 6 vidyxor, 1 köttyxa, 3 lior, 2 ullsaxar, 1 spade, 7 eldgafflar, 2 stekspett, 1 halster, 12 ljusstakar med två pipor, 6 fårbjällror och mycket annat smått och gott. Bland redskapen nämns smidestäd, broddar, tänger, handhammare, släggor, fyrspade, slipsten med vev samt mycket mer av skilda sorter.

Bland föremålen av trä nämns bryggekärl om 12 tunnors storlek, men också om 4 och 3 tunnor. Likaså fanns 4 eketunnor om 8 tunnors storlek och 10 grantunnor om 19 tunnor. Sedan uppräknas kar, embar, 200 spisfat, 108 tallrikar, 4 enekannor, 11 dryckeshorn, 10 borgstop, 2 kistor, 100 "sylebunkr och tång", 6 mjölkbyttor, 3 kärnor, 2 besman, 6 vagnar, 12 bänkar, 12 sängar, men också 284 tegelstenar, näver och 40 lass timmer, samt mycket annat.

Den levande boskapen omfattade 47 oxar, 62 kor, 3 tjurar, 54 stutar upp till 4 års ålder, 61 kvigor upp till 5 års ålder samt 172 får, getter, gumsar och bockar, men även 147 svin, 85 höns och 44 gäss. De 44 hästarna beskrivs särskilt väl med sin teckning och vid ett tillfälle även med namn (Speyel, eller Spiegel).

Orreholmens saltlager

När svenskarna återvände till Orreholmen var det mesta fördärvat, nedbränt eller bortfört. Kvar fanns ett stort lager med salt om 10 tunnor som klarat sig i branden. Alltsammans användes omgående för att salta in slaktad boskap som tillhörde Kronan, vilket räckte till 36 kor och tjurar, 40 svin, 11 får och 16 gäss.

Erik XIV:s plan att hejda eventuellt anfall

Samtidigt som danskarna brände gårdar och tågade fram genom Falbygden, satt kung Erik XIV på Stockholms slott och skrev brev till västgötarna i tron att fienderna fortfarande var långt bort. Först och främst uppmanade han sina härförare upprepade gånger att de skulle samlas i Bogesund (Ulricehamn) i början av augusti. Om han istället hade valt början av juli som samlingsdatum, hade nog katastrofen undvikits. När kungens valda datum inföll, hade danskarna redan bränt flera städer och var på flykt tillbaka till Danmark.

Erik XIV:s uppmaning att fly till skogs

Erik XIV uppmanade bönderna att ta med sig allt av värde och fly till skogs, såvida danskarna verkligen vågade anfälla. Att de redan påbörjat sina härjningar var fortfarande okänt för honom när han skrev de sista breven med detta innehåll. Därute i skogen befalldes de bygga bråtar (hinder av stockar och ris) och försvara sig. Med andra ord skulle de samla ris och fälla skog runt omkring sig, i syfte att varken ryttare, vagnar eller fotfolk kunde ta sig fram. Frågan återstår vilka skogar han avsåg, eftersom det inte fanns så många skogar på den tiden i Skaraborgs län, förutom Hökensås och Tiveden. I Älvsborgs län däremot var skogarna fler och större än i Skaraborg, men fortfarande bara en bråkdel av den nutida situationen.

Erik XIV:s yrkande på straff för knektarnas odåd

Kungen skrev ett brev daterat i Örebro den 16 aug 1566 och nämner att han har förstått att ryttare och knektar har varit i strid vid Alingsås och "gjort fienden något avbräck senast de vore till mangels". Därefter framför kungen sin klagan på att de undslapp sin rätta dom och att man inte höll dem kvar i väntan på den stora huvudstyrkan, samt att de borde ha förföljt dem istället för att "ge sig från hopen och sökt efter byte som de dolt". Det innebär att "de har förhållit sig otillbörligt, och väl skyldiga ska de bli straffade efter våra krigsartiklar. Det är icke brukligt bland krigsfolk att följa bytet förrän fienderna är nergjorda". Därför ska de inget få behålla av det som de plundrat från fienderna. De som tagit byte ska befallas att alla återlämna allting till fältöversten "Carolus Demornaj" (Charles de Mornay), men om någon blir avslöjad att undlåta denna befallning, hur ringa byte det än berör, så ska han bli straffad för sitt tjuveri och inte bli aktad som en ärlig man. Sedan ska fältöversten på ett rättvist sätt dela ut det bland krigsfolket, enligt våra krigsartiklar.

Erik XIV:s åsikt att det var Guds straff på folkets synder

Kung Erik XIV skrev ett flertal brev till olika personer i Västergötland efter danskarnas härjningar och fienderna hade försvunnit. Bland annat skrev han att orsaken till den omfattande ödeläggelsen var att folket hade syndat och att Gud önskade straffa dem.

Skövlingens omfattning på Falbygden

Den danska härstyrkan kom via Kinds och Redvägs härad. Här var förödelsen omfattande. I båda dessa häraden var mer än hälften av gårdarna brända eller öde året därpå, men skillnaden är stor längs den allmänna landsvägen och de östliga delarna av häradet som ligger ganska långt bort. I den östra delen är det ganska exakt 1/3 av gårdarna som uppges ha varit öde, medan 2/3 var besuttna. De socknar som ligger längs den stora landsvägen drabbades hårdare. Här uppges 77% ha varit brända eller öde, men likafullt var omfattningen som allra lägst i de södra områdena. Om vi räknar bort Vist och Timmele, för att istället summera bygderna mellan Dalum och Åsarp samt Smula, är andelen drygt 87% vilka uppges ha varit brända eller öde.

FRÖKINDS härad

Kronans fogderäkenskaperna för år 1565 anger att 19 hela och 1 halvt (1/2 mantal) hemman var brända, men detta var drygt ett år innan danskarna kom. Detta är ett så högt antal att det inte enbart kan ha berott på vådaeld, men orsaken är okänd.

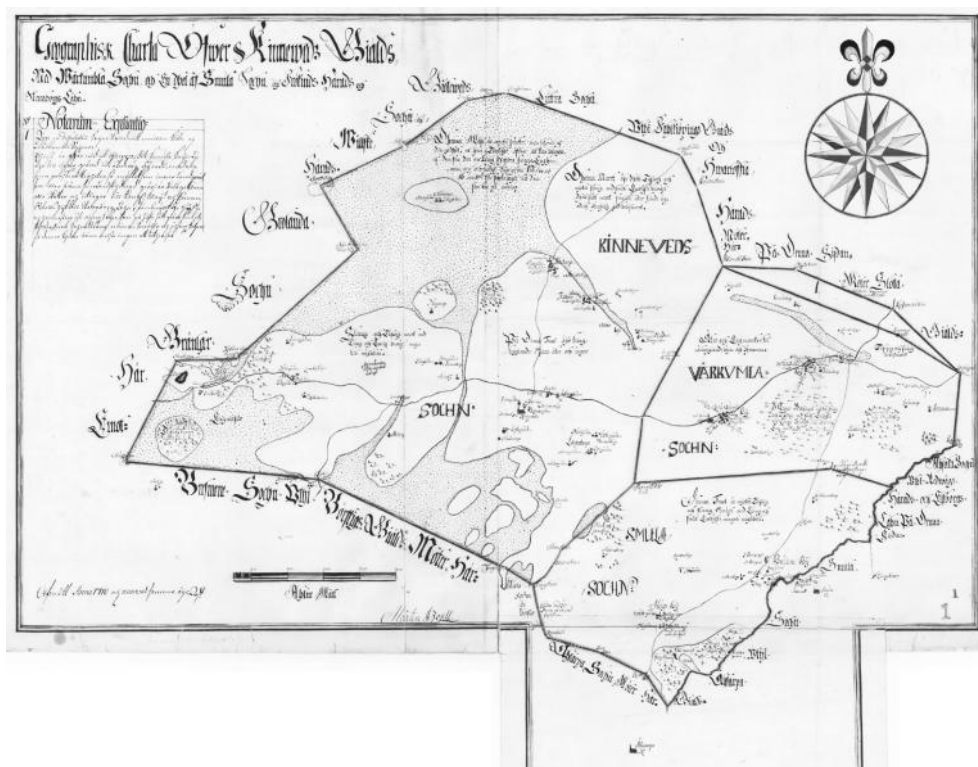
Till skillnad från många andra häraden så saknas en detaljerad redovisning för gårdarna i Frökinds härad under åren närmast efter danskarnas härjningar. Det är först 1572 års räkenskaper som kan berätta hur tillståndet var i häradet. Då uppräknas 135 gårdar i häradet, varav endast 1 gård sägs ha varit både bränd och öde (Ekarp i Börstigs sn), 51 av dem var öde, 39 till hälften öde (alltså hade halv skattefrihet) samt 7 som var befriade från skatt av andra orsaker. Med andra ord var 67% av gårdarna klassificerade som helt eller delvis öde.

Den geografiska fördelningen av ödegårdarna i häradet är tämligen jämn, vilket antyder att många flydde av rädsla, inte för att danskarna fanns i närheten. Brismene och Vårkumla socknar ligger närmast den stora landsvägen, varför det inte är förvånande att de uppvisar den största andelen ödehemman.

Trots detta höga antal var det 23 hushåll i Grolanda gäll, 38 i Kinneveds gäll och 33 i Börstigs gäll som betalade tionde 1570, vilket kom från skörden hösten 1569. Summan blir 94 hushåll. Detta antyder att ödeläggelsen fortfarande var hög, men den kanske bara omfattade hälften av de gårdar som hade skattefrihet år 1569. Detta kan antyda att en betydande andel blev nedbrända även om det inte står utskrivet i skattelängderna.

Ingen av kyrkorna verkar ha kommit till skada, men kyrkohärberget i Börstig och Brismene blev plundrade och prästen i Börstig dog vid ungefär samma tid som danskarna kom. Det är dock oklart om han dödades av danskarna.

Sammanfattningsvis är det möjligt att Frökinds härad kom lindrigt undan, eftersom danskarna tycks ha haft bråttom norrut och tog raka vägen från Ulricehamn, via Dalum och Åsarp till Vartofta innan de gick mot Falköping. Av det skälet verkar de inte ha varit inne i Frökinds härad mer än undantagsvis. Enda gången som vi verkligen vet att danskarna var i häradet är i samband med plundringen av kyrkohärbergena i Börstig och Brismene. Det finns också angivet att två gårdar i Kringlarp i Börstig var nedbrända. Det är allt.

Den danska härstyrkan kom längs nuvarande landsväg från Bogesund, men vid Norra Åsarp gick man rakt norrut mot Öja och Vartofta eftersom detta var den forna landsvägen ännu fram mot 1700-talet. Orsaken var att en rak väg var omöjlig via Kinnarp så länge som en vik gick in från Mönarps mosse.

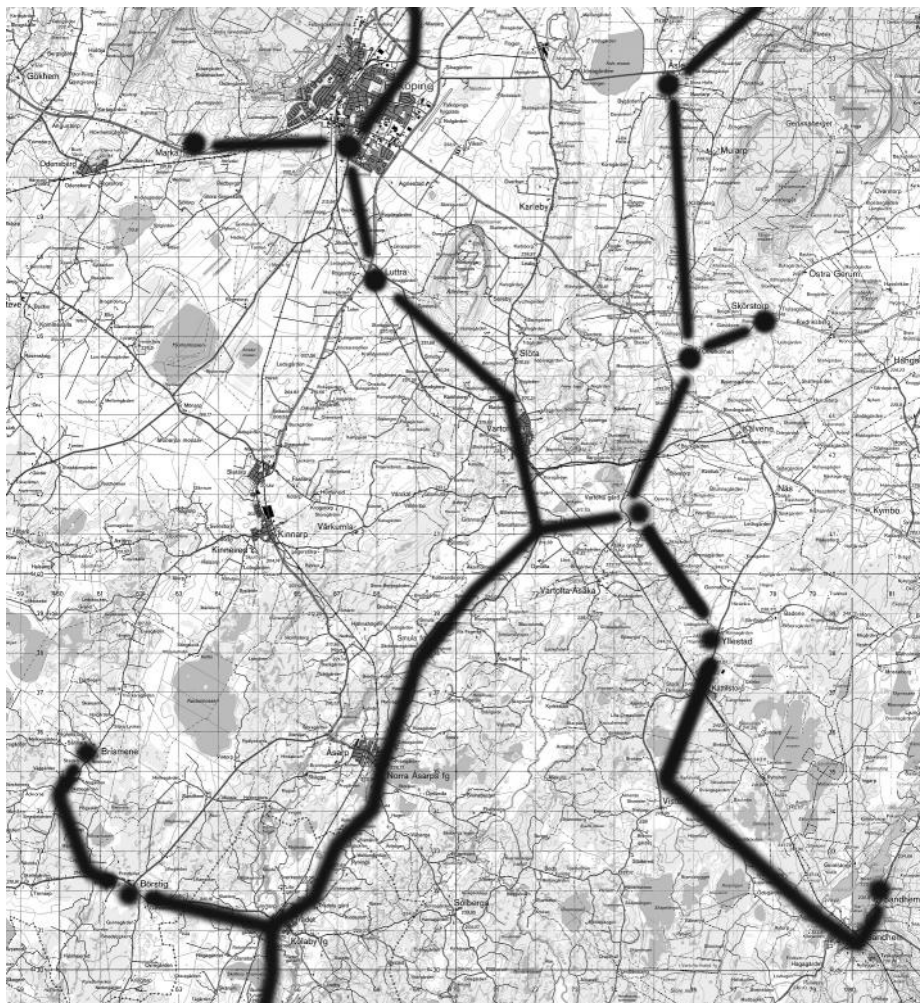
VILSKE härad

Till Vilske härad räknades Jäla socken som dock finns med under Frökinds härad när det gäller redovisningen av tiondet.

Mängden ödegårdar är mycket jämnt fördelad när man ser hur många som drabbades i de enskilda socknarna. Bara en enda gård (ett frälsehemman i Göteve by och socken) sägs ha blivit bränd vid denna tid, men det är inte osannolikt att det skett av våda och att det knappast berodde på danskarnas härjningar. Tvärtom kan den jämna fördelningen av ödegårdar tolkas som att en viss andel flydde bort från häradet, så att ett närmast slumpmässigt antal gårdar berördes geografiskt sett. I annat fall skulle vissa bygder ha varit betydligt mer drabbade än andra, men så är inte fallet.

Av de 315 gårdarna var 100 helt öde och 6 till hälften öde, vilket tillsammans blir 34%. Allt enligt skattelängden år 1567. Detta är bara hälften mot situationen i Frökinds härad, fastän denna redovisning i Vilske härad är några år närmare katastrofen. Sammantaget stärks intrycket att alla ödegårdarna bara var enbart en följd av folkets rädsla. Möjligen har danskarna undvikit att gå för långt in i Vilske härad eftersom grupper från den svenska härstyrkan fanns både i Gökhem och i Sörby, enligt Kronans kvittenser av matleveranser.

Det var bara kyrkan i Marka som drabbades av danskarnas härjningar, ingenting annat. Härifrån stals en kalk, men kyrkan skonades. Det innebär förmodligen att inte en enda gård brändes i Vilske härad.

Den väg som den danska härstyrkan tycks ha valt på väg genom Redvägs härad när de kom fram till Frökinds och Vartofta häradar. Flera platser är kända där danskarna brände eller stal, varefter vi kan rekonstruera hur de bör ha gått. Att de varit på många fler platser och bränt vet vi genom summeringar av antalet drabbade gårdar.

Punkterna anger kända platser som drabbades, medan linjen anger den väg som danskarna sannolik valde.

GUDHEMS härad

Från Gudhems härad rapporterades ett stort antal ödegårdar, men skillnaden gentemot Frökind och Vilske häradar är enorm. Här i Gudhems härad kan man följa danskarnas framfart ganska tydligt. Det sker både genom de stråk genom landskapet där en mycket hög andel av gårdarna och byarna uppges ha varit öde, men också genom konkreta uppgifter att gårdar och kyrkor faktiskt brändes ner av danskarna.

Av de 501 gårdarna sägs att 72 var både brända och öde, 61 som bara vara brända men tydligen befolkade igen, 83 sägs ha varit helt öde och 11 till hälften öde. Därtill var 43 skattebefriade av andra skäl, främst att gården lejt en ryttare eller knekt till härstyrkan. Det innebär att 27% var nedbrända och ytterligare 19% var öde. Därmed berördes så gott som hälften av gårdarna.

Gentemot Frökind var det något fler gårdar i Gudhem som var bebodda, men i gengäld var det fler som verkligen var nedbrända. Det verkar som om dessa illdåd började i samband med att staden Falköping brändes. Innan dess var det förmodligen bara

Luttra kyrka och prästgården i Åsaka som brändes ner samt hela staden Bogesund (Ulricehamn) förstås.

När den danska härstyrka fortsatte från Falköping delades den upp, varpå en avdelning gick österut mot Orreholmen i Vartofta härad, medan den andra fortsatte direkt mot Skara. Även den första gruppen återvände via Gudhems härad och tog sig till Skara. Båda dessa grupper bör ha gått runt Hornborgasjön på den östra och norra sidan.

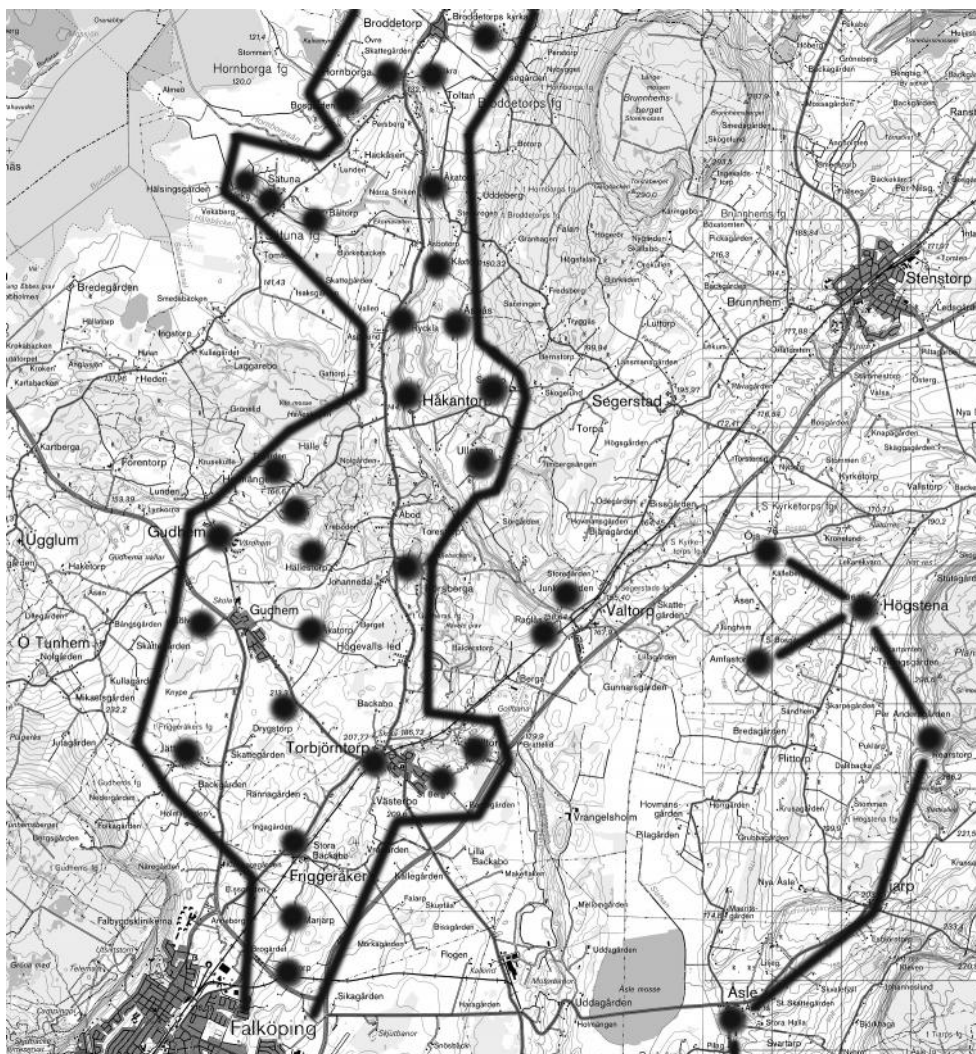
Den gamla medeltida socknen och byn Bestorp, som ligger mellan Mösseberg och Falköpings stad, måste ha blivit passerad av danskarna när de kom till Marka kyrka, men ingen av gårdarna brändes varken i Bestorp eller i Marka by.

Den grupp som gick från Falköping brände gårdarna Dotorp och Ballersten på väg till trakten runt Gudhem där man brände vida omkring. Förödelsen drabbade emellanåt kyrkor och prästgårdar. Man kan ana att danskarna bara var inne i Ugglums och Östra Tunhems socknar som hastigast innan de vände. Här finns inga uppgifter om brända bondgårdar, ty sådana uppgifter sträcker sig bara från Falköping till Friggeråker och Gudhem och fortsätter sedan norrut i Torbjörntorp, Valtorp, Sätuna, Håkantorps, Hornborga, Broddetorp. Detta är detsamma som vägen runt Hornborgasjön via den norra sidan. Efter Hornborga kom de till Valle härad.

Ingen gård är noterad som nedbränd i Stenstorps socken, men en enda gård sägs ha blivit bränd i Segerstad. Det är oklart om danskarna var där eller om den brann ner av andra orsaker. Norr om denna plats finns inga brända gårdar angivna. Omvänt kan vi se att Ljunghems och Edåsa socknar som ligger längst österut och närmast Hökensås, nästan inte har en enda ödegård. Detta kan antyda att de eventuellt flydde till skogs, men återvände så fort beskedet kom att fienderna försvunnit.

Högstena härjades svårt och några gårdar brändes ner i Södra Kyrketorps socken. Detta bör ha utförts av de danskar som kom från Orreholmen och som sedan följde samma väg som huvudstyrkan som var på väg mot Skara.

	<u>Brända</u>	<u>Öde</u>	<u>Besuttna</u>
Östra Tunhem	-	6	15
Gudhem	19	9	14
Ugglum	-	3	19
Mårby	-	3	6
Bjärka	-	6	17
Hånger	-	2	6
Broddetorp	9	1	-
Hornborga	16	-	2
Sätuna	9	2	4
Torbjörntorp	15	-	-
Friggeråker	20	1	1
Falköpings västra (Bestorp)	4	-	8
Segerstad	1	5	19
Håkantorps	10	1	-
Valtorps	9	5	6
Stenstorps	-	6	14
S.Kyrketorps	5	1	9
Brunnhem	-	7	15
Dala	-	9	27
Högstena	17	1	5
Borgunda	-	13	33
Sjogerstad	-	10	17
Rådene	-	1	22
Ljunghem	-	2	10
Edåsa	-	-	4

Den väg som den danska härstyrkan tycks ha valt efter att ha lämnat Falköping och Orreholmen, sett utifrån de gårdar och byar som brändes ner. Säreget nog klarade sig Rössberga undan denna ödeläggelse, trots att samliga gårdar runt om drabbades hårt.

Punkterna anger kända platser som drabbades, medan linjerna till höger i bild anger den väg som danskarna sannolik valde, men linjerna till vänster anger inom vilket område som danskarna rörde sig.

VARTOFTA härad

Ödeläggelsen är inte alls lika jämnt fördelad som i Vilske härad. Det syns tydligt var någonstans som den danska härstyrkan har gått fram. Den skogszon, som i dag skiljer Falbygden från bygderna österut mot Hökensås och Jönköping, framträder som en tydlig gräns även i Vartofta härad, men med undantag av Sandhem där prästgården brändes ner. I de östra bygderna är ödegårdarnas antal ganska begränsade, vilket också gäller angränsande områden i Gudhems härad. Detsamma gäller bygden omkring Valstad, Varv och Kungslena.

I detta stora härad, som vid denna tid var mer än dubbelt så stor som Gudhems härad och drygt fyra gånger större än Vilske härad, fanns 1242 hushåll registrerade vid denna tid. Antalet drabbade hemman varierar starkt mellan olika förteckningar. Redan i 1566 års räkenskaper påstås att 3 skattehemman och 61 landbohemman var öde på grund av att de bränts av fienderna. I samma räkenskap upptas också ett testamente efter prästen Jöns i Falköping, vilket även upptas i 1567 års räkenskaper, där uppgiften rätteligen bör vara. Således är de brända gårdarna snarast en första bristfällig notering i samband med att räkenskapsåret avslutades.

I räkenskaperna för år 1567 framkommer omfattningen på katastrofen. Här sägs i en summarisk sammanställning att 33 skattehemman och 32 landbohemman brändes ner, men att de åter blivit bebyggda och fått 3 års skattefrihet. Utöver dessa var 51 skattehemman och 402 landbohemman öde och obebodda. Detta är bara en summering som inte anger vilka gårdar som avses.

Antalet hemman som blev brända år 1566, men som var besuttna 1567 och som fått 3 års skattefrihet.

Skattebönder hela	19	
halva	14	
Kronobönder	1	
halva	4	
Kyrkobönder	11	
Biskopsbonde	1	
Klosterbönder	4	
Frälsets bönder	11	(= 65 hemman)

Längre fram i handlingarna finns uppgifter om var och ett av häradets hemman. Här är det vanligt att gårdarna benämns öde, men förvånansvärt få uppges ha blivit brända. Enligt denna detaljerade gårdsförteckning blev bara 25 av dem brända (samtliga i Vartofta by), förutom hela Falköpings stad med 27 borgare. Däremot uppges 425 gårdar ha varit helt öde och 34 till hälften öde, medan 88 är ovissa eftersom de var befriade från skatt. Det innebär att bara 2% av gårdarna uppges ha blivit nedbrända, men att minst 37% var öde, varav den västra delen av Vartofta härad drabbades allra hårdast.

	<u>Brända</u>	<u>Skattebefriade</u>	<u>Besuttna</u>
<u>Aleviks fjärding (hela)</u>			
Luttra	-	26	-
Smedby	-	10	-
Slöta	-	55	1 (Synnerål)
Falköpings östra (Agnestad)	-	14	3
Karleby	-	31	4 (torp i Holmen)
<i>Summa av hela fjärdingen</i>	-	136	8
<u>Norra fjärdingen (den västra delen)*</u>			
Åsle	-	27	1 (Åsle by)
Tiarp & Flittarp	-	22	-
Mularp	-	21	-
Kungslena	-	6	23
Varv & Hömb	-	15	13
Dimbo & Dvärstorp	-	36	15
<i>Summa av ovannämnda</i>	-	127	52
<u>Mellersta fjärdingen (den västra delen) *</u>			
Falekvarna**	-	18	-
Skörstorp & Östra Gerum	-	7	20
Hångsdala	-	15	9
Valstad & Vättak	-	21	21
<i>Summa av ovannämnda</i>	-	61	50
<i>* nämns inte som öde i gårdsförteckningen, utan endast i en sammanställning.</i>			
<u>Södra fjärdingen (den västra delen) *</u>			
Kälvene	-	11	4
Näs	-	14	7
Vartofta-Åsaka	25	5	6
Kymbo	-	20	15
Yllestad	-	16	19
Vistorp	-	10	9
<i>Summa av ovannämnda</i>	25	76	50

* Endast den nämnda delen av fjärdingen, alltså de nedanstående socknarna.

** Falekvarna sägs varken ha varit öde eller bränt i denna förteckning, men på ett annat ställe uppges att hela byn var nedbränd.

Frågan återstår ifall Jordebokens noggranna förteckning över de enskilda gårdarna är mer trovärdig när gårdarna endast kallas öde, eller om detta bara betyder att gårdarna ifråga hade skattefrihet och att verkligheten bakom detta begrepp var något helt annat, nämligen att de verkligen hade blivit nedbrända. Från ytterligare ett ställe i fogderäkenskaperna framkommer helt andra uppgifter. Där står det att antalet brända gårdar som åter var besuttna uppgick till 483 hemman och att antalet ödegårdar var 65 hemman, vilka ännu inte hade blivit besuttna ett år efter danskarnas härjningar. Det skulle innebära att många fler gårdar tycks ha blivit brända än vad Jordeboken utvisar. I den summariska sammanställningen står följande.

Ligger öde såsom fogdens längd förmåler, vilka fienden har avbränt.

Skattehemman, hela	28	
halva	23	
Landbohemman, hela	313	
halva	70	
torpare	31	
Falekvarnabornas hemman	18	(= 483)

Dessa efternämnda hemman **blev brända** år 1566 och är besuttna år 1567 samt har 3 års skattefrihet på årliga räntan.

Skattehemman	19	
halva	14	
Landbohemman, hela	28	
halva	4	(= 65)

Under det efterföljande räkenskapsåret som avslutades 1568, finns följande summering. Märkligt nog har antalet berörda gårdar ökat, vilket antyder att de sammanräknade gårdarna inte alls blev brända, utan ödelades i samband med att danskarna brände och skövlade på spridda ställen. Här finns följande uppgifter:

Ligger öde såsom fogdens längd förmåler, vilka fienden har avbränt.

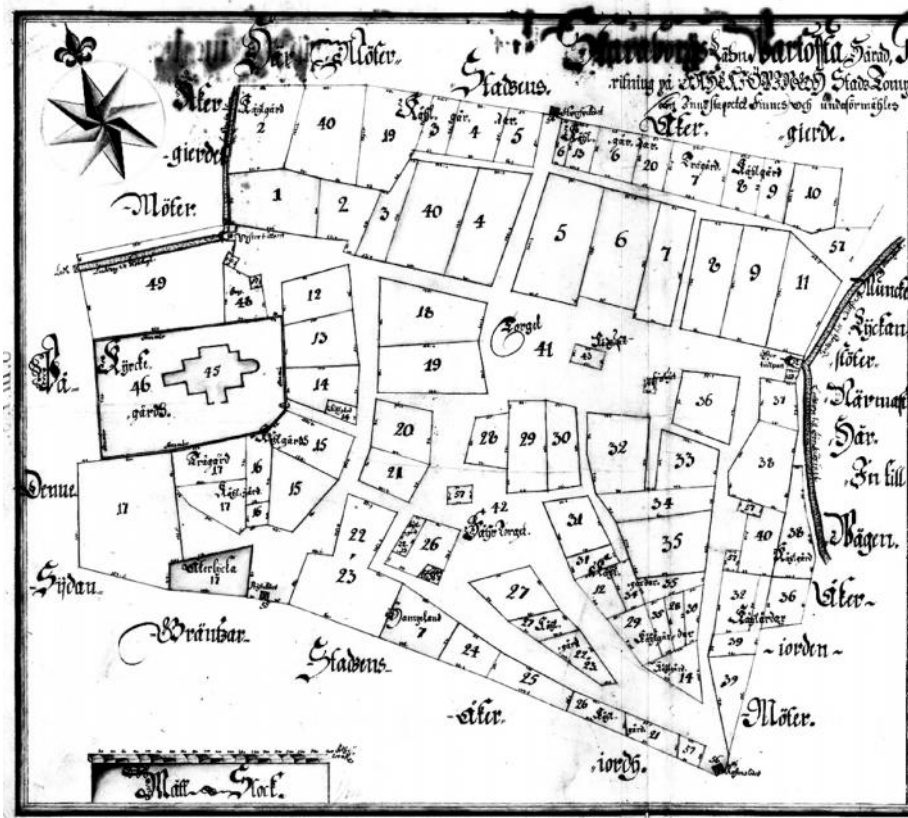
Skattehemman, hela	54	(ökning med 26)
halva	23	
Landbohemman, hela	321	(ökning med 8)
halva	89	(ökning med 19)
torpare	37	(ökning med 6)
		(= 525, men Falekvarna saknas ovan)

FALKÖPINGS stad

Hela staden brändes ner och ödelades. Ifall borgarna hann få med sig det mesta av värde eller om staden plundrades före branden, är oklart. Inga detaljer finns nedtecknade och bevarade. Allt vi kan säga är att kyrkan fortfarande var utan tak 1583 och att en av de kraftiga järndörrarna har omkring 25 märken efter skott, vilka antingen kommer från detta besök av danskarna eller när de var här i början av 1500-talet.

Falköping hade 27 borgare i mitten av 1500-talet och det verkar som om staden var öde under flera år därefter. Kartan över Falköping från år 1645 visar en stad som utvecklats och förändrats efter bildandet i början av medeltiden. Att staden var firsidig är sannolikt ursprungligt, men möjligen har den utvidgats på nordsidan. Den gamla yttergränsen kan ha följt Storgatan.

Prästen Jöns Månsson (Johannes Magni) i Falköping nämns som levande år 1565, men år 1567 anges Bengt Gunnarsson (Benedikt Gunnari) som hans efterträdare. Ifall Jöns Månsson vägrade att återvända eller om han dog i samband med danskarnas härjningar, vet vi inte. Den nye prästen hade säkerligen ingen lätt uppgift, att fortsätta den kyrkliga verksamheten i en nedbränd stad och vars kyrka skulle stå utan tak under lång tid framöver.

Kartan från mitten av 1600-talet kan berätta en del om den gamla staden från tiden när danskarna var här och brände ner kyrkan och all bebyggelse. Troligen flyttades det huvudsakliga torget och anlades där stora torget ligger i dag, i samband med att stadens storlek utökades i norr, vars tomter är numrerade 1-11 på kartan ovan. De tomter som ligger norr om dessa var inte bebyggda utan var endast kålgårdar och trädgårdar.

*Kyrkdörr med skotthåll i Fal-
köping, vilka eventuellt kan ha
tillkommit i samband med att
danskarna var här sommaren
1566. Det finns 26 kulhål eller
märken efter kulor som bara
studsat mot järndörren.*

Landskapshandlingar i sammandrag

Nedan följer en sammanfattning av sådana uppgifter som kan vara av intresse vid studier av danskarnas härjningar av Falbygden sommaren 1566. Här ingår även uppgifter om de bönder i bygden som drabbades.

De präntade räkenskapsböckerna är tämligen lättlästa när man blivit van vid den ålderdomliga stilen, men likafullt kan de vara näst intill oläsliga, dels för att de kan vara skadade av fukt och brand, dels för att de svart-vita kopior som en nyfiken läsare hänvisas till kan ha låg kvalitet.

De främsta skrivna källorna som kan berätta om den förödelse som drabbade de enskilda gårdarna och byarna på Falbygden under sommaren 1566 är de räkenskaper som Kronans skattefogdar skrev ner. Dessa handlingar kallas numera för Landskapshandlingarna och omfattar såväl längder med Kronans alla ingående skatter, böter och avgifter som bönderna betalade, liksom fogdarnas egen förbrukning av en del av detta samt leveranser av det övriga till Kronan.

Här är varje gård upptecknad med uppgift hur mycket de betalade. Ofta anges också den mansperson som stod för gården, med såväl förnamn som efternamn. Om husbonden var död eller bortfaren på en lång resa, var det hans hustru som fick representera gården, vilket skedde genom att antingen kalla henne änka eller exempelvis "Rangela Jönsa", vilket betyder "Ragnhild, hustru till Jöns". Somliga gårdar kunde ha två hushåll. Då är företrädaren för var och en av delarna återgivna i skattelistorna. En sådan uppdelning i hushåll är vanligare i tiondelängderna än i mantalslängderna, samt obefintlig i jordeböckerna som håller strikt på gården som den minsta enheten.

Ibland kan en forskare ha frågor som man ställer till källmaterialet. En sådan fråga är om det är var någon skillnad i namnskicket mellan de män som företrädde ett skattehemman gentemot landborna. Några små och få skillnader kan noteras men inga

större av generell art. Det innebar att dessa två grupper i samhället inte skilde sig från varandra genom valet av dopnamn.

De taxerade namnen utgörs nästan enbart av mansnamn. I de fall en kvinna stod för gården var hon i regel änka och hon kallas då endast för änka. Nedan anges förnamnen i Frökinds, Vilske och Gudhems härad, enligt skattelängden närmast efter danskarnas härjningståg samt antalet förekomster.

Algot	2	Erik	26	Jakob	1	Saxe	1
Ambjörn	12	Esbjörn	8	Jon/Jöns	101	Sigfast	1
Amund	1	Gudmund	1	Karl	2	Sigge	7
Anders	122	Gunnar	8	Knut	2	Simon	1
Andor	2	Gustav	8	Kristman	1	Sune	2
Arvid	31	Göttor	2	Lars	96	Sven	70
Asser	2	Hagbard	2	Mats	2	Svenning	1
Bengt	36	Hans	7	Mikael	3	Torbjörn	3
Birger	2	Harald	2	Måns	40	Tord	3
Björn	18	Helge	1	Mårten	3	Torkel	1
Botvid	2	Hindrik	4	Nils	59	Tormod	1
Bryngel	6	Holme	1	Olof	44	Torsten	6
Börje	4	Håkan	38	Per	76	Toste	1
Elver	3	Härlög	2	Povel	2	Töres	9
Engelbrekt	1	Ingel	2	Ragvald	3	Vimund	1

FRÖKIND – 1565-1572

Allmänt

Knut Halvardsson hette fogden som ansvarade för Frökinds och Redvägs häraders räkenskaper åt Kronan. På grund av den oreda som uppkom genom kriget omfattar räkenskaperna de tre åren 1565-1567, där de enskilda åren inte alltid är åtskilda utan sammanklumpade. Därefter saknas spridda år av räkenskaperna varför de närmast efterföljande åren har tagits med i denna redovisning.

Gränserna för Frökinds härad varierar mellan olika år vid denna tid. Jäla socken brukar vara inräknad i Frökind, men kan också förekomma i Vilske härad. Grolanda socken däremot brukar inräknas i Vilske, men kan förekomma i Frökind.

Kyrkliga gäll omfattade en moderkyrka och ett mindre antal kapell. Emellanåt gick gällens gränser över häradsgrensarna, såsom Grolanda och Börstigs gäll, där även Jäla och Kärråkra socknar ingick. Det innebär att räkenskaperna för tiondet följer gällens gränser, inte häradets gränser.

Vanligtvis bestod häradet av följande socknar

- Grolanda gäll Grolanda med Skärvum samt Jäla
- Kinneveds gäll Kinneved med Vårkumla
- Börstigs gäll Börstig med Brismene samt Kärråkra

Frökind, åren 1565-1567

Gärd

Begreppet gärd avsåg i äldre tider en engångsskatt som hade ett speciellt syfte, såsom år 1565 när den avsåg att hjälpa de behövande vid Varbergs fästning. Av dessa skattebetalare bodde ungefär 20% i Frökinds härad och resten i Redvägs härad.

	Betalande gårdar	Befriade ryttare	Befriade knektar	Avelsgård	Brända	Öde
hela bönder	560	7	11	7	19	9
halva bönder	77	1	1	1	1	2
torpare	9	-	2	-	-	-
nybyggare	98	-	4	-	-	44
präster	8	-	-	-	-	-
<i>summa</i>	752	8	18	8	20	55

Denna sammanställning över gården i Frökinds och Redvägs härad (861 gårdar) för räkenskapsåret 1564-1565 visar att det förekom ödegårdar och ett relativt högt antal brända gårdar redan före danskarnas härtåg. Orsaken till att 10% av gårdarna nämns som öde eller brända är okänd. Av alla dessa gårdar låg ungefär 1/5 i Frökinds härad och resten i Redvägs härad.

Frökinds, år 1570

Kronotionde

Tiondet till Kronan vilket betalades i Frökinds härad år 1570.

	<u>Råg</u>	<u>Korn</u>
Grolanda gäll	9,5 tunnor 1 fj.	21 tunna 5 skepp 1 fj.
Kinneveds gäll	4 tunnor 4 skepp	21 tunnor
Börstigs gäll	6 tunnor 5,5 skepp	19 tunnor

Summan från de 153 gårdarna i Frökinds härad, tillsammans med 38 gårdar i Jäla socken och uppskattningsvis lika många i Kärråkra socken, innebär att de igenomsnitt betalade 0,36 tunnor per gård (83 tunnor ÷ 229 gårdar) år 1570.

Frökinds, år 1572

Detta år omfattade Frökinds härad 6 socknar.

- Grolanda med Skärvum
- Kinneved med Vårkumla
- Börstig med Brismene

<u>Skattenatur</u>	<u>Mantalet i Frökinds</u>
Skattehemman	42
halva	5
Kronohemman halva	2
Kyrkohemman hela	19
halva	2
torpare	1
Klosterhemman	6
Prebendehemman	3
Frälsehemman	61
halva	10
Kunglig Maj:ts hemman	2
<i>summa</i>	153

Skattefrihet - präster och länsman

De präster som nämns i en egen lista i räkenskaperna kommer mestadels från andra häradar. Orsaken är oklar men möjligen var det brist på präster i Frökinds härad och att dessa har tjänstgjort som en sorts vikarier. Angående prästerna i Frökinds härad år 1565, se under Vilske och Gudhems härad.

herr Anders i Börstig	Frökinds härad
herr Gunnar i Bollebygd	Bollebygds härad
herr Olof i Björke	Gäsene härad
herr Anders i Skölvene	Gäsene härad
herr Peder i Eriksberg	Gäsene härad
herr Sven i Od	Gäsene härad
herr Sven Norunga	Gäsene härad

Länsmannen Lasse i Sandhem i Börstigs socken, var fri från Årliga räntan, vilket ska ses som ersättningen för hans ansvarsfulla tjänst.

VILSKE och GUDHEM – 1565-1567

Allmänt

Vilske och Gudhems härad redovisas tillsammans i Landskapshandlingarna eftersom Bengt Skräddare var kronofogde i båda häraderna. Hans räkenskaper inför Kronan redovisar både utgifter och indrivna skatter. Som kuriosas kan nämnas att det i Falköpings stad fanns en tomt intill stora torget som kallades Bengt Skräddares tomt, men det var inte samma person utan en annan med detta namn som bodde i staden i mitten av 1600-talet.

Antalet socknar i Vilske härad sägs ha varit 9, eftersom Jäla ingick men inte Grolanda som då tillhörde Frökinds härad. Jäla ingick dock kyrkligt i Grolanda gäll och redovisas således under Frökinds härad vad gäller kyrkotiondet.

Antalet socknar uppges ha varit 25 i Gudhems härad, vilket stämmer med de kända gränserna som gällde då.

Utöver Vilske och Gudhems härad, nämns emellanåt enstaka gårdar i Gäsene och Ås härad, men även uppgifter om Frökinds härad kan förekomma ibland.

Vilske och Gudhem, år 1565 (och 1564)

Skattefrihet

År 1564 uppges att alla de gårdar i dessa härad, varifrån 49 ”skiöttare” (skyttar) och 24 knektar kom, skulle befrias från Kronans skatt. Andra som var skattebefriade detta år var de två länsmännen (vilka var en slags lokal polis), en vardera per härad. I dessa två härad fanns även 3 gästgiverier, vilka också befriades från Kronans skatt.

Därtill var ytterligare några vanliga gårdar befriade från skatt, men av oklar anledning. I skattelängderna kallas de ödegårdar, men det innebar bara att de saknade skattekraft, inte nödvändigtvis att de var helt öde. Hit räknades 8 gårdar i Gudhems härad, men bara 1 1/2 gård i Vilske härad. Om gården var "1/2 öde" skulle den betala hälften av skatten. Alltså fanns det någon här som skötte om en del av gården.

De präster som fick vissa friheter från skatterna nämns nedan. De socknar som inte nämns, hade inga egentliga präster vid denna tid utan kaplaner. Deras kyrkor var annex till moderkyrkorna där prästerna var verksamma. Eftersom Bengt Skräddare även redovisade inkomst från ett fåtal gårdar utanför de två häraderna, har även prästerna i Frökinds härad blivit omnämnda.

herr Jon i Broddetorp	Gudhems härad
mäster Sven i Dala	
herr Jon i Segerstad	
herr Lars i Stenstorp	
herr Torbjörn (Jonsson)* i Siogerstad	
herr Erik i Gudhem	
herr Bengt i Floby	Vilske härad
herr Jon i Gökhem	
herr Anders i Kleva	
herr Anders i Börstig	Frökinds härad
herr Olof i Kinneved	
herr Sven i Grolanda	

* prästen Torbjörn Jonsson nämns även i ett annat sammanhang.

Trädgården i Gudhem

Bland lite ovanliga uppgifter nämns att Trädgården i Gudhems by gav 10 tunnor äpplen och 5 tunnor päron år 1564, men ingenting fanns att skörda efter danskarnas härjningar.

Vilske och Gudhem, år 1566

Landbor

Räkenskaperna för år 1566 anger att de gårdar som ägdes av kungen och hans närma-
ste släktingar, alltså de som gemensamt kallades för Arv och Eget, arrenderades av
bönder som tillträtt under 1560-talet. Ingen uppges ha tillträtt år 1560 eller tidigare,
vilket antyder att deras avtal löpte på 6 år och att de som var kvar på 1561 års avtal
skulle teckna ett nytt inom ett år, såvida de kunde och ville stanna kvar en period till
om 6 år. Säreget nog är inte fördelningen jämn kronologiskt sett. Orsaken till denna
variation är oklar. Antalet bönder som tillträdde under de föregående åren var
följande.

År	Antal nya arrendeavtal
1561	4 st
1562	10 st
1563	7 st
1564	1 st
1565	7 st
1566	2 st

Skattefrihet

Bland de personer som fick skattefrihet på sin gård, finner vi den kunglige fogden
Sven Persson i "Frökill" i Frökinds härad. Detta intygades genom ett brev som kung
Erik XIV skrev på Orreholmen den 22 april 1563.

Likaså blev köpmannen Jöran Jönsson i Bogesund (Ulricehamn) beviljad skattefrihet
på sin gård Årås i Redvägs härad (men felaktigt angivet till Frökinds härad enligt en
annan text från samma tid, ty säteriet ligger i Kölingareds socken), enligt ett kungligt
brev daterat på Orreholmen den 9 oktober 1564.

Bland skyttarna, som alltid hade skattefrihet på grund av sin tjänstgöring i armén,
nämns att två skyttar höll egna hästar, varför man måste fråga sig om de verkligen var
vanliga ryttare eller möjligen fotsoldater (knektar) med häst. Det gäller två personer i
Stenstorps socken.

Olof i Ranstad – en hel gård	håller 1 häst
Erik vid kvarnen – en halv gård	håller 1 häst

Här uppräknas också rättarnas skattefriheter. Dessa personer bör snarast betraktas
som kungliga förvaltare. Dessa var:

Gudhems härad	Olof i Högstena
Vartofta härad	Per i Kättilstorp

Skattefriheten omfattade även

- mästare Jakob bardskärare, som fritt fick bruka kyrkohemmanet Holmen i Floby
gäll och Vilske härad. Han ingick i härstyrkan och det sägs att han år 1566 var
under Erik Hinderssons fana.
- Brynte Birgersson, som brukade två klosterhemman i Åkatorp i Gudhems socken
och härad. Förmodligen tjänade han också i härstyrkan.

- Jöns Västgöte, som brukade ett kyrkohemman i Balltorp i Torbjörntorps socken i Gudhems härad. Förmodligen tjänade han också i härstyrkan.
- Skyttarnas skattefrihet omfattade 34 personer för Gudhem, Vilske och Gäsene härad. På så vis berördes 31 hela mantal och 4 halva eller fjärdedels hemman.
- Knektarnas skattefrihet berörde 11 personer i Gudhem, Vilske och Gäsene härad, vilka fördelades på 8 hela mantal och resten mindre delar av ett mantal vardera.
- Prästerna hade skattefrihet, dels på sina egna prästgårdar (Stommen), dels på kaplanernas prästgårdar, som under medeltiden också kallades Stommen.
- Länsmännen, en i varje härad, hade också skattefrihet. Här nämns Sven Larsson i Floby och Olof i Hökaberg i Rådene socken.
- Gästgivarna, en vardera i Gudhem och Vilske, hade också skattefrihet.

Ödegårdar

Oroligheterna som var en följd av kriget hade börjat sprida sig redan i början av år 1566. I den räkenskap som avslutades runt försommaren 1566 anges att 22 hushåll i Gudhems härad var öde, varav 15 gårdar om 1 mantal och 7 gårdar om ett halvt mantal vardera. I Vilske härad berördes 8 gårdar, fördelat på 3 hela mantal och 5 halva mantal.

Kronans inkomster

Inkomster till Kronan som är upptagna i 1566 års räkenskaper omfattar bland annat några testamenten vars givare dock omnämns i andra sammanräkningar som om de varit vid liv. Sannolikt var de döda, trots att deras namn användes för olika skatter eller skattefriheter vilka gällde de gårdar som de tidigare hade bott på. Det gäller följande personer.

- herr Torbjörn i Dala (sannolikt felskrivet och avser Sjögerstad) testamenterade 1 stycke silverstop till Kronan.
- herr Sven i Dala testamenterade också 1 stycke silverstop till Kronan.
- herr Jon i Gökhem testamenterade 2 oxar till Kronan.

Dessa uppgifter förekommer även ett annat ställe i räkenskaperna, men då nämns bara Jon i Gökhem samt lektor Sven i Dala som också sägs ha testamenterat 2 oxar, men den ovannämnda silverstopen omtalas inte.

Extraskatt

En extraskatt som löpte under detta räkenskapsår, kallades Hjälpersedlar, vilken medförde att bönderna skulle göra 4 dagsverken om man hade en hel gård (1 mantal), 2 dagsverken för halv gård (1/2 mantal) och 1 dagsverke för torpare (1/4 mantal).

hela bönder	583	varav öde	18
halva bönder	114	varav öde	12
<u>torpare</u>	<u>13</u>	<u>varav öde</u>	<u>-</u>
<i>summa</i>	710		30

Sammanställningen av summan för Gudhem och Vilske.

Prästerna

Prästerna som omnämns år 1566 var följande.

herr Jon i Broddetorp	Gudhems härad
herr Sven i Dala	
herr Jon i Segerstad	
herr Lars i Stenstorp	
herr Torbjörn i Sjögerstad	
herr Erik i Gudhem	
herr Bengt i Floby	Vilske härad
herr Jon i Gökhem	
herr Anders i Kleva	
herr Anders i Börstig	Frökinds härad
herr Olof i Kinneved	
herr Sven i Grolanda	

Dessa präster uppräknas på nytt i samband med tionderäkenskapen, eftersom de fick del av det spannmål som kom från detta tionde. Skillnaden mellan prästernas listor är att:

- herr Anders i Börstig saknas och det anges att han dog vid tiden för danskarnas skövlingar år 1566.
- herr Sven i Dala har ersatts av herr Torsten i Dala.
- i tiondelängden nämns även herr Jöns i Falköping, som i övrigt stod för Friggeråkers och Torbjörntorps socknar. Falköping låg i Vartofta härad, men Falköpings gäll sträckte sig in i Gudhems härad.

Fiendernas skövlande

- Sätessgården "Engen" (numera okänd plats) hade år 1565 givit 10 lass hö till Kronan, men här sägs det att "sedan höet blev slaget kom fienderna och skövlade och trampade på det, så ingen hade någon gagn av det" (återgivet med nutida stavning).
- Trädgården som tillhört Gudhems kloster hade år 1565 gett 15 tunnor äpplen och päron till Kronan, men detta år "blev intet efter, ty den blev fördärvad av fienden" (återgivet med nutida stavning). Även under det efterföljande året 1567 sägs att "blev intet efter år 1566, ty den blev fördärvad av fienden".

Leveranser

Leveranser från häradsfogden i Vilske och Gudhem till Kronan anges i räkenskaperna för år 1566. Dateringarna på kvittenserna kan avvika ganska mycket från det som är förväntat, eftersom de kan ligga långt från det aktuella räkenskapsåret. Här uppräknas ett flertal delleveranser till Kronan, bland annat gäller det följande.

- 9800 mark till Hans Jonsson, daterat den 19 dec 1566.
- 1838 mark 7 öre 7 penningar till Hans Jonsson, daterat den 5 okt 1567.
- Leverans till Orreholmens gård, där Bengt Karlsson kvitterat 1 skeppund humle den 8 sept 1567.
- Har generals profossen i Västergötland, Olof Arvidsson, givit Jon Springare i Holmängen i Gudhem, 3 lispund bröd för 3 årliga hästar. Kvittot är daterat den 26 april 1566.

Leveranser från häradsfogden till kungliga härstyrkor, exempelvis:

- Till Anders Erikssons fana, befallningsman över västgöta knektar.
till 120 gemena knektar, uti 8 dagar 48 pund bröd

till 9 befallningsmän 6 pund bröd
 ANM. Det innebär att 1 pund bröd skulle räcka till 20 personer per dag, det vill säga 425 gram per person och dag.

- Till Tomas Bites (även kallas Vites) och till fyrverkarnas förtäring, vilket kvitterades ut i Gökhem den 15 febr och 6 mars 1566.

Malt	9 tunnor
Foderkorn	2 spann 1 1/3 fjärding
Humle	2 pund 6 mark
Smör och ost	1 pund
Kött och fläsk	10 pund 18 mark
Hö	1 vinterlass och 20 fång
Bröd	14 1/2 pund

Hjälpgården

Extraskatten vid namn Hjälpgården skulle gå till krigsfolket vid Varbergs fästning och Bohus fästning. Den skatten omfattade följande hemman (hela bönder = 1 mantal; halva bönder = 1/2 mantal; torpare = 1/4 mantal):

Antal betalande gårdar		
Skattebönder hela	157	
halva	17	
Kronobönder hela	4	
halva	14	
torpare	9	
Kyrko landbor hela	134	
halva	19	
torpare	2	
Prebende landbor hela	15	
halva	2	
torpare	1	
Biskops landbor hela	28	
halva	1	
Hospitals landbor hela	3	
Kloster landbor	105	
halva	11	
Kungl.Maj:ts landbor hela	18	
halva	2	
Frälsets landbor hela	219	
halva	48	
torpare	1	
Summa		
hela bönder	683	
halva	114	
torpare	13	fyra torpare motsvarade en hel bonde
präster	9	
Varav skattebefriade		
Ryttare, som besitter		
hela hemman	32	
halva hemman	2	
Knektar, som besitter		
hela hemman	9	
torp	1	
Ödehemman		
hela hemman	18	
halva hemman	12	
torpare	2	

Kronotionde

Tiondet som leverades till Kronan (nedan avrundat till hela spann), av den skörd som åkrarna gav hösten 1567. Antalet hushåll som redovisade skörd av råg, korn eller havre. Det var gårdar om ett helt mantal som emellanåt bestod av två hushåll.

1 läst = 12 pund = 96 spann

1 pund = 4 tunnor = 8 spann = 32 fjärdingar

GUDHEMS härad

	<u>Hushåll</u>	<u>Råg</u>	<u>Korn</u>	<u>Havre</u>	
Gudhem	23	10	28	-	
Ö.Tunhem	16	6	20	-	
Ugglum	14	6	18	-	
Broddetorp	17	6	17	3	
Hornborga	17	4	15	1	
Sätuna	12	5	14	3	
Bjärka	22	3	13	-	
Mårby	20	7	2	-	
Friggeråker & Torbjörntorp	35	18	22	25	
Segerstad	20	8	3	4	
Valtorp	15	6	13	1	
Håkantorps	7	3	7	-	
S. Kyrketorps	14	12	27	6	
Stenstorp	19	13	27	14	
Brunnhem	18	5	16	10	
Dala, Borgunda & Högstena	-?-	16	87	-	
Sjogerstad	22	6	37	4	
Rådene	16	5	17	4	
Ljunghem & Edåsa	-?-	5	9	-	
		144	391	74	spann

Utöver detta hade adelsmannen Nils Munk upptagit all tionde från åkrarna när spannmålet var otröskat. Uppgiften gäller Falköpings socken (vilket avser västra landsförsamlingen i Gudhems härad). År 1564 nämns 12 bönder här, vilka mestadels bodde i byn Bestorp, som under medeltiden hade en egen kyrka.

	<u>Råg</u>	<u>Korn</u>	<u>Havre</u>	
Sammanräkning av de olika posterna	144	391	74	spann
Summan enligt Räkenskapen år 1566	144	462 (?)	74	spann

Avvikelsen på korn är obegripligt stor. I posterna ovan saknas exakt 9 pund (72 spann) korn, vilket inte kan tillskrivas den okända posten för Falköpings socken (Bestorp etc), eftersom den är alldeles för hög. I räkenskapernas summa står ”Korn 4 läst 9 pund 6 spann 2/3 fjärdingar”, men här ska sannolikt uppgiften ”9 pund” uppfattas som en felskrivning och bör utgå.

VILSKE härad

	Hushåll	Råg	Korn	Havre	
Vilske-Kleva	40	11	36	-	
Ullene	24	5	12	-	
Gökhem	56	14	84	3	
Marka	24	7	32	1	
Sörby	19	4	30	1	
Floby	54	23	92	3	
Göteve	26	7	29	-	
Trävattna	29	10	18	-	
<i>Summa</i>	272	81	333	8	spann

FRÖKINDS härad

	Hushåll	Råg	Korn	Havre	
Kinneved & Vårkumla	-?-	1	7	-	
Grolanda	34	1	6	-	
Jäla	32	2	5	-	
Börstig*	-?-	--	--	-	
Brismene*	-?-	--	--	-	
<i>Summa</i>		4	18	-	spann

* Här finns följande meddelande: "Börstigs och Brismene socken har man inget besked om för år 1566, ty prästen är död och fienderna uppbrände och rövade all tiondespannmål från dessa socknars kyrkohärbärke." (återgivet på modern svenska)

Skattefrihet

Angående avkortningen (skattefriheter etc) på tiondet sägs följande.

"Denna efternämnda spannmål är bortfört, skövlad och förbränt vid dessa efternämnda kyrkor, både av fienderna och konungens eget krigsfolk. Först det som kungliga majestäts krigsfolk har tagit utur kyrkohärbärgen och fört till lägret till krigsfolket och hästarna. Därpå mäster Eriks biskopsbekännelse, daterad i Skara den 7 maj år 1566, samt med prästernas egna längder på tionden av socknarna Floby, Göteve, Trävattna, Hällestad, Gökhem, Marka, Sörby i Vilske härad. Än det som fienderna borttog och förbrände av Friggeråker och Torbjörntorps socknar i Gudhems härad, såsom också prästernas tiondelängder utvisa."

Detta kan tolkas som att den svenska härstyrkan, under ledning av mäster Erik, tömde härbärgena i Vilske härad, medan danskarna lade beslag på all försvunnen spannmål i Gudhems härad.

Diverse kvittenser

Det förekommer många kvittenser för leveranser från häradsfogden till skilda personer. Här anges vem som har fått spannmål, under mer ordnade former. Dessa kvittenser visar att det fanns en ganska stark svensk härstyrka när danskarna skövlade, dels i Segerstad i Gudhems härad, dels runt Sörby i Vilske härad. Bland annat nämns följande, men detta är bara en ringa andel av det verkliga antalet kvittenser.

Jag Tomas Bithes, Kunglige Majestäts fyrverkare, bekänner mig ha anammat och uppburit av förståndige Bengt Skraddare, fogde i Vilske härad, dessa efterskrivna gärdespersedlar: Malt 8 tunnor, humle 2 lispund, kött och fläsk 9 lispund 18 mark, bröd halv trettonde (12 ½) lispund, smör och ost 1 lispund, foderkorn en tunna, hö halvannat (1 ½) vinterlass. Detta till visso under mitt sigill, daterat i Gökhem den 15 febr 1566.

Jag Tomas Bithes Kunglige Majestäts överste fyrverkare, bekänner mig ha anammat och uppburit av förständig Bengt Skraddare Kunglige Majestäts fogde i

Vilske härad: Malt 1 tunna, humle 6 mark, foderkorn 1 skeppa, hö 8 famnar, kött och fläsk 1 lispund, bröd 40 lispund. Detta till visso under mitt skriftessigill, daterat i Gökhem den 4 mars 1566.

Bekänner jag, Jöns Eriksson, fänrik under Per Bergs fänika, att jag har anammat gård av Per Torsson i Holöja (i Gökhems sn) i Vilske härad, 13 lispund bröd, den 24 april 1566. Att så är sant, under mitt sigill daterat, Kunglig majestäts fältläger för Bohus.

Bekänner jag, Jöns Eriksson, fänrik under Per Bergs fänika, mig ha anammat gård av Bengt Persson i Torarp i Jäla socken i Vilske härad, i Bengt Skräddares län (fogdens förvaltningsområde), 26 lispund bröd. Att så är sant, under mitt sigill daterat för Bohus den 24 april 1566.

Konung Majestät till Sverige, min allra nådigaste herres tillpliktige trotjänare och gemenlige profoss, bekänner jag Olof Arvidsson mig ha gett denna efterskrivne bonde Jon Springare i Holmängen i Gudhems härad, med tre hästar, och ska det stå honom för hans rätta fodring som instruktion därom förmäler. Detta till visso att så uti sanning är, under mitt sigill daterat i Holmängen den 26 april 1566.

Bekänner jag, Håkan Persson, mönsterskrivare under Lasse Skares fänika över knektar från Södra Möre, mig ha anammat och uppburit till dessa knektar, under min hövitsmans befallning, av Bengt Skräddare, Kunglig Majestäts fogde över Gudhem och Vilske härad, 106 lispund bröd, att så är sant, under mitt sigill daterat i Segerstad den 23 juli 1566.

Bekänner jag, Anders Bengtsson, fänrik under Sven Erikssons fänika, att jag har anammat och uppburit till gemene knektar under förnämnde fänika av välförståndige (häradsfogde) Bengt Skräddare 87 lispund bröd. Till visso under mitt sigill, daterat i Segerstad den 23 juli 1566.

Bekänner jag, Anders Eriksson, hövitsman för en fänika västgötska knektar att jag har anammat utav Kunglig Majestäts fogde Bengt Skräddare i Gudhems härad, 54 lispund bröd till de knektar som jag har befallning över, detta till visso under mitt sigill daterat i Segerstad den 23 juli 1566.

Bekänner jag, Mårten Olsson, hövitsman för finska knektar, med denna min kvittens att jag har anammat och uppburit till mina knektars behov av förståndige Bengt Skräddare, fogde i Gudhems och Vilske härad, 25 tunnor bröd, till visso under mitt sigill daterat i Vilske härad den 24 juli 1566.

Kunglig Majestäts tjänare och hövitsman, över en fänika västgötska knektar, bekänner jag Erik Snidare mig ha anammat och uppburit av Kunglig Majestäts fogde i Gudhem och Vilske härad, ärlig och välförståndige man Bengt Skräddare, 84 lispund fodringsbröd till de knektar som är under min fänika, till visso under mitt sigill daterat i Segerstad den 24 juli och den 10 aug 1566.

Konungens Majestät, min allra nådigaste herres ödmjuka tjänare och hövitsman, över en fänika småländska knektar, bekänner jag Karl Smålänning mig ha anammat av den kungliga befallningsmannen i Gudhems härad, till gemena knektar under min befallning, 106 lispund bröd, vilket intygas under mitt sigill daterat i Sörby den 27 juli 1566.

Bekänner jag, Lasse Bagge med denna min bekännelse att de ryttare som är under Jacob Perssons befallning, har anammat av Kunglige Majestäts trotjänare Bengt Skräddare, 90 lispund bröd. Till visso eftersom jag själv inget sigill har, beder jag Ambjörn Jonsson om sitt sigill under min bekännelse, daterat i Segerstad den 27 juli 1566.

Bekänner jag, Jon Torstensson med denna min bekännelse att de ryttare som under Sven Anderssons befallning har anammat Kunglig Majestäts trotjänare och fogde Bengt Skraddare, 90 lispund bröd. Detta till visso under mitt sigill, daterat i Segerstad den 27 juli 1566.

Bekänner jag, Anders Guldsmed, hövitsman för en fänika småländska knektar, mig ha anammat av förståndige Kunglige Majestäts fogde i Vilske härad, Bengt (Skraddare), först 30 lispund bröd och till yttermera visso (och bekräftelse) ber jag en annan man om hans sigill, som är Per Håkansson, mönsterskrivare under Västerviken, till låns, eftersom jag själv inte har sigill hos mig, daterat Långared den 4 aug 1566.

Bekänner jag mig Clas von Collen att jag har anammat till min nådigaste herre hertig Magnus till Sachen, och dess behov, av Sven Månsson i Stenstorp, 8 lispund bröd vid den tid som hans nåd låg vid Norunga. Detta till visso har jag begärt Håkan Henrikssons sigill nedan, under min bekännelse daterat i Norunga den 7 aug 1566.

Vilske och Gudhem, år 1567

Bebyggelsen

Bebyggelsens omfattning per härad och sett till gårdarnas storlek, var följande.

GUDHEM

hela bönder – 1 mantal	433
halva bönder – 1/2 mantal	56
torpare – 1/4 mantal	9

VILSKE

hela bönder – 1 mantal	250
halva bönder – 1/2 mantal	58
torpare – 1/4 mantal	4
gillestuga (gästgivare)	1

Skattenatur för de båda häraderna

Skattebönder	174	såväl hela som halva
Landbor (arrendebönder)	651	alla storlekar
Torpare	21	(= 8 fler än summan)

Skjutsfärdspenningar

Skjutsfärdspenningar, som var en särskild skatt. För år 1567 anges följande summa för de båda häraderna.

Skattebönder	174	såväl hela som halva
Landbor	651	alla storlekar
Torpare	21	

Skattefrihet angående denna skatt berörde följande antal gårdar.

Skyttar	skattehemman	11
	landbohemman	22
Knektar	skattehemman	8
	landbohemman	18
	torpare	2
Öde	skattehemman	31
	landbohemman	234
	torpare	9
Brända	skattehemman	21
	landbohemman	45

Kronotionde

Tiondet till Kronan för år 1567, alltså den tiondebeskattning av skörden som åkrarna gav under hösten 1567, samt jämförelse med summan för år 1566 visar vissa skillnader. Bygder som skonades från danskarnas skövlingar i Gudhems härad har fått runt 50-100% större skörd år 1567 än året innan. Eftersom drabbade bygder istället ligger runt hälften år 1567, kan man göra en grov uppskattning att runt en fjärdedel av åkrarna besåddes under våren 1567 i de drabbade områdena. I Vilske härad var variationen större, vilket sannolikt berodde på att gårdarna inte skövlades på samma sätt som i Gudhems härad, utan att bygden bara avfolkades i förebyggande syfte samt att de återkom på ett närmast slumpmässigt sätt.

Angivet i pund (1 pund = 4 tunnor = 8 spann). Avrundningsfel kan förekomma.

GUDHEMS härad

	summa	summa				
	1566	1567	Råg	Korn	Havre	
Gudhem	38	17	4	12	-	
Ö.Tunhem	26	11	2	8	-	
Ugglum	24	15	4	11	-	
Broddetorp	26	10	2	9	-	
Hornborga	21	10	1	9	-	
Sätuna	22	12	3	10	-	
Bjärka	16	16	4	12	-	
Mårby & Hånger	9	21	8	13	-	
Friggeråker & Torbjörntorp	65	43	7	37	-	
Segerstad	13	31	8	21	2	
Valtorp	19	21	4	17	-	
Håkantorp	10	11	2	9	-	
S. Kyrketorp	42	29	7	17	5	
Stenstorp	54	31	9	20	5	
Brunnhem	32	26	6	15	3	
<i>Dala, Borgunda & Högstena</i>	103	122	32	86	4	
Dala		33	7	26	-	
Högstena		29	8	19	3	
Borgunda		60	18	42	1	
Sjogerstad	47	49	9	38	3	
Rådene	26	34	5	23	5	
Ljunghem & Edåsa	14	21	9	11	0	
<i>Summan</i>	609	529	127	379	27	spann
<i>Summan från Räkenskap 1566</i>			144	391	74	spann
<i>förändring 1566 → 1567</i>			-12%	-6%	-64%	

VILSKE härad

	1566	1567	Råg	Korn	Havre	
Vilske-Kleva	40	45	12	33	-	
Ullene	24	11	3	8	-	
Gökhem	56	61	11	50	-	
Marka	24	27	5	22	-	
Sörby	19	33	5	28	-	
Floby	54	76	15	60	-	
Göteve	26	32	6	26	-	
Trävattna	29	22	7	16	-	
Jäla	?	45	11	34	-	
Grolanda	?	55	10	45	-	
<i>Summa</i>		405	85	321	0	spann
<i>Summa från Räkenskap 1566</i>			81	333	8	spann
<i>förändring 1566 → 1567</i>			-5%	+3%	-100%	

ANM. Hällestads socken återfinns under Vilske härad, men är inte medtagen i redovisningen ovan.

Präster

Det är märkbart många präster som inte var tjänstgörande efter danskarnas härjningar, men väl året innan. Om de hade flytt i likhet med resten av befolkningen, eller om de tappert förväntade sig att fienden skulle skona en kristen tjänare, är oklart. Den ende som kan antas ha dött med anledning av danskarnas angrepp är herr Anders i Börstig som sägs ha dött ungefär vid den tid som danskarna var där och plundrade kyrkohärbärgen, men det framgår inte om det verkligen var samtidigt eller bara någorlunda vid samma tid.

År 1566	År 1567
GUDHEMS härad	
herr Jon i Broddetorp	<i>dito</i>
herr Sven i Dala	herr Kettil i Dala
herr Jon i Segerstad	<i>dito</i>
herr Lars i Stenstorp	herr Sven i Stenstorp
herr Torbjörn i Sjögerstad	<i>dito</i>
herr Erik i Gudhem	<i>dito</i>
- - -	mäster Bengt i Härlunda (som hade stommen i Bjärka)
- - -	herr Härlög i Slöta ”för två socknar i Gudhems härad”
VILSKE härad	
herr Bengt i Floby	<i>dito</i>
herr Jon i Gökhem	herr Anders i Gökhem
herr Anders i Kleva	herr Lars i Kleva
FRÖKINDS härad	
herr Anders i Börstig	- - -
herr Olof i Kinneved	- - -
herr Sven i Grolanda	<i>dito</i> (anges dock under Vilske härad)

ANM. Prästerna som anges år 1567 var desamma år 1568, förutom i Dala där herr Kettil tagit över tjänsten, samt i Broddetorp där herr Torekil tjänstgjorde.

Prästernes friheter år 1568 berörde kaplanernas prästgårdar, varav bara två var nedbrända.

GUDHEMS härad

herr Erik i Gudhem	har Stommen i Tunhem	bränd
herr Lars i Kleva	har Stommen i Mårby	
herr Torkill i Broddetorp	har Stommen i Hornborga	bränd
herr Jon i Segerstad	har Stommen i Håkantorp	
prästen i Dala	har Stommen i Högstena	
herr Sven i Stenstorp	har Stommen i Brunnhem	
herr Arvid i Valora	har Stommen i Edåsa	

VILSKE härad

herr Lars i Kleva	har Stommen i Ullene
herr Anders i Gökhem	har Stommen i Marka
herr Sven i Grolanda	har Stommen i Jäla
herr Bengt i Floby	har Stommen i Göteve

Övriga präster som nämns:

herr Torbjörn i Sjögerstad hade Stommen i Häggum (i Kåkind's härad) fritt,
enligt kungligt brev daterat den 27 mars 1568.
herr Bengt i Bjärka
herr Kettil i Dala

Gärd

Kostgården var en skatt som utkrävdes vid denna tid, ofta i syfte att försörja krigsfolket och deras hästar på något speciellt ställe, såsom Varbergs fästning.

- 16 hela skattebönder delar på en gård. Två halva skattebönder motsvarar en hel.
- 24 hela landbor (arrendebönder) delar på en gård, men 2 halva motsvarar en hel.
- 48 torpare delar på en gård.
- 4 präster delar på en gård.

Persedlar som ingick i kostgården:

	<u>1 gård =</u>	<u>Summa 25 gårdar</u>	
malt (korn)	3 tunnor	1 läst 6 pund 6 spann	
humle	18 mark	18 lispund 18 mark	(1 lispund = 24 mark)
bröd	<u>32</u> lispund	13 läst 4 tunnor	(per gård = <u>25 1/8 tunna</u>)
smör och ost	4 lispund	5 skeppund	(1 skeppund = 20 lispund)
kött och fläsk	8 lispund	10 skeppund	
oxe	1 st	25 st	
får	4 st	100 st	
höns	8 st	200 st	
ägg	16 st	400 st	
foderkorn	8 tunnor	4 läster 2 pund	
hö	16 lass	400 lass	
halm	48 kärvar	1200 kärvar	

ANM. Lispund är en viktenhet, medan pund är en volymenhet. Ibland står det pund i texten, när de menade lispund. Vikten 32 lispund bröd, sägs motsvara 13 läst och 4 tunnor när 25 gårdar lades samman, så summan är felaktig eller räknad på okänt sätt.

	<u>År 1567</u>	<u>År 1568 exkl. 25 klosterbönder i Ås hd, och ett kyrkohemma</u>	
Skattebönder hela	157	157	
halva	17	17	
Landbor hela	552	526	
halva	99	97	okänd minskning
torpare	21	22	okänd ökning
Präster	9	9	

Skattefrihet

Nedan sammanfattas antalet hemman som var befriade från skatt och som ingen gård utgjorde år 1567 (inom parentes anges antalet för år 1568).

	Ryttare och knektar	Ödes- hemman	Övrigt*	Återstår
Skattebönder hela	17 (17)	22 (23)	3	115
halva	2 (8)	9 (19)	-	6
Landbor hela	29 (41)	172 (198)	2	349
halva	10 (10)	62 (70)	-	27
torpare	2 (1)	9 (10)	-	10
Präster	-	-	-	9

* De som berördes var följande.

- *Brynte Birgersson brukar avel på ett landbohemman, vilket innebär att den gården kan ses som en utökning av hans skattebefriade sätesgård.*
- *Jöns Månsson, räntemästare, har ett skattehemman fritt.*
- *Mäster Jacob Bardskärare har ett landbohemman fritt.*
- *Två länsmän besitter sina skattehemman fritt.*

VARTOFTA – 1566-1568

Allmänt

Kronans fogde Bengt Karlsson, ansvarade för häradets räkenskaper år 1566.

I Vartofta härad låg Orreholmens gård där kung Erik XIV vistades emellanåt åren 1563-1565, samt Ettaks kungsgård som också var av stor betydelse, men som knappt nämns alls under just denna period.

Vartofta härad sägs ha omfattat 34 socknar samt staden Falköping vid denna tid, vilket är betydligt lägre än det antal socknar som är kända från medeltidens slut. Ett flertal socknar hade redan i början av 1500-talet slagits samman och uppgått i andra socknar, samtidigt som kyrkorna ödelades. Några få av de uppräknade kyrkorna skulle läggas ner kort tid därefter. Omvänt saknas några kyrkor i förteckningen, vars kyrkor bör ha varit i drift eftersom de fortfarande används. Varför exempelvis Östra Gerum inte anges som egen socken, är oklart. I detta fall redovisas socknen under Skörstorp.

ACKLINGA	<u>Hömb</u> (saknas)	SUNTAK
AGNESTAD (Falköpings sn)*	KARLEBY	<u>Tiarp</u> (saknas)
AGNETORP (Tidaholm)	KORSBERGA	UTVÅNGSTORP
<u>Baltak</u> (saknas)	KUNGSLENA	VALSTAD
DARETORP	KYMBO	VARV
DIMBO	KÄLVENE	VELINGA
FALKÖPINGS STAD	LUTTRA	VISTORP
FLITTORP	MULARP	<u>Vättak</u> (saknas)
FRIDENE	NÄS	YLLESTAD
FRÖJERED	OTTRAVAD	ÅSAKA (Vartofta-Åsaka)
FÅGELÅS	SANDHEM	ÅSLE
HABO	SKÖRTORP	<u>Ö Gerum</u> (saknas)
HÅNGSDALA	SLÖTA	
HÄRJA	SMEDBY	

**Agnestads socken kallades ofta för Falköpings socken och avsåg det område som senare skulle bli Falköpings östra landsförsamling.*

Prästerna i moderkyrkorna var 14 till antalet, medan de övriga kyrkorna sköttes om av kaplaner vilka var underställda prästerna.

Falköpings stad sägs ha haft 27 borgare vid denna tid, men antalet hushåll och familjer var säkerligen något högre. I likhet med vanliga bondgårdar kan vi räkna med att 1 hushåll i staden motsvarade 1 mantal på landet som allra mest, det vill säga 5,5 personer i genomsnitt. Eftersom några få borgare kan ha motsvarat 2 hushåll medan andra var ensamstående köpmän eller hantverkare, kan vi göra en försiktig gissning och komma fram till att den totala befolkningen var ungefär 100-150 personer.

Vartofta, år 1566

Skattefrihet

Avkortningarna på skatten år 1566, alltså skattefriheterna, gällde bland annat för adelsmannen Nils Munk, som fått hela Falköpings stad i förläning av kungen. Under lång tid därefter var en av tomtorna öster om torget uppkallad efter honom. Han uppbar:

- Tomtöres penningar – 1 mark 15 penningar
- Kålgårdspenningar – 5 öre 6 penningar
- Gengärds malt – 10 pund 2 spann 2 2/3 fjärdingar
- Därtill fick han uppbära fordringen (arrendet) i hela Kungslena by.

Länsmannen Anders Jacobsson i Varvs socken, hade sitt hemman fritt från skatt.

Ryttare och knektar, som har varit ute mot rikets fiender, hade sina hemman fritt.

Ödehemman. De gårdar som låg öde och som fienderna hade bränt, var också befriade från skatt.

	Ryttare & knektar	Öde- hemman	
Skattebönder, hela	3	2	
halva	5	1	
Landbor, hela	30	41	
halva	26	20	
Klostets landbor	1	-	
<i>summa</i>	65	64	= 129 gårdar

Präster

Prästerna i Vartofta härad år 1566

herr Lars i Slöta
herr Jöns i Falköping
herr Kettil i Varv
herr Peder i Åsle
herr Jöns i Acklinga
herr Arvid i Fröjered
herr Sven i Fågelås
herr Hans i Daretorp
herr Lars i Hångsdala
herr Anders i Valstad
herr Erik i Yllesta
herr Anders i Åsaka
herr Bengt i Sandhem
herr Jöns i Dimbo

Förtärlingsregister

Förtärlingsregistret från Orreholmens kungsgård år 1566 anger förbrukningen av mjöl, malt och humle vid tillredningen av bröd och öl.

Högst oväntat är omnämmandet av ättika, som uppenbarligen inte ska jämföras med vår tids ättika, vilket infördes i Sverige under det efterföljande seklet. Här anges tydligt att det ska smaksättas med humle, så det bör ha använts som dryck.

Till bakningen av

- Sirat bröd, 1 tunna 1,5 spann sirat mjöl
- Svennebröd, 1 tunna 1,5 spann osirat mjöl
- Spisebröd, 1 tunna 1,5 spann rågmjöl och kornmjöl

Till bryggningen

- Fogdeöl, 1 tunna 5,5 fjärdingar malt 3 mark humle
- Svenneöl, 1 tunna 1 spann malt 1,5 mark humle
- Ättika, 1 tunna 1,5 spann malt 1,5 mark humle

Här framgår också hur mycket mat som det anställda tjänstefolket fick som en del av sin lön. Antalet fogdar och svenner var 154 till antalet detta år, medan antalet legofolk bara var 21.

Per person och år

	<u>Fogde & svenner</u>	<u>Legofolk</u>
spannmål	8 spann	5 ½ spann
humle	10 mark	- -
salt	9 ½ mark	10 mark
smör och ost	15 ½ mark	1 lb 3 ½ mark
kött och fläsk	8 lb 1 mark	2 lb
saltad och torkad fisk	13 mark	12 ½ mark (endast saltad fisk)
färsk fisk	6 1/2 mark	- -

1 spann = 73 liter

1 mark = 0,213 gram

1 lb = 8,5 kg

Kronans inkomster

Testamenten som upptas som en uppbörd till Kronan.

- Efter herr Jöns i Falköping testamente, silver 13 ½ lod.

Vartofta, år 1567

Präster

Prästerna i Vartofta härad år 1566 och 1567:

<u>År 1566</u>	<u>År 1567</u>	<u>Prästgården</u>
herr Lars i Slöta	herr Herlög	bränd
herr Jöns i Falköping	herr Bengt	bränd
herr Kettel i Varv	herr Måns	
herr Peder i Åsle	herr Lars	bränd
herr Jöns i Acklinga	<i>dito som 1566</i>	
herr Arvid i Fröjered	<i>dito som 1566</i>	
herr Sven i Fågelås	<i>dito som 1566</i>	
herr Hans i Daretorp	<i>dito som 1566</i>	
herr Lars i Hångsdala	herr Måns	
herr Anders i Valstad	<i>dito som 1566</i>	
herr Erik i Yllestad	<i>dito som 1566</i>	bränd
herr Anders i Åsaka	herr Lars	bränd
herr Bengt i Sandhem	<i>dito som 1566</i>	bränd
herr Jöns i Dimbo	<i>dito som 1566</i>	

Ödehemman

Avkortningen, alltså skattefriheten, gällde samtliga ödehemman. En rubrik har lydelsen att följande gårdar ”Ligger öde såsom hans skattelängd vidare förmåler, vilket fienderna har avbränt.”

Skattehemman	28
halva	23
Landbohemman	313
halva	70
torpare	31
Falekvarnabor	<u>18</u>
<i>summa:</i>	483

Falköpings stad bränt och öde (här upptar förteckningen bara 22 mansnamn, trots att hela staden brändes ner och upprepade gånger sägs ha haft 27 borgare)

Gårdar med skattefrihet

Hemman som brändes, men som nu är besuttna igen, vilka har 3 års skattefrihet på Årliga räntan (skatten som förtecknades i Jordeboken).

Skattehemman	19
halva	14
Landbohemman	28
halva	<u>4</u>
<i>summa</i>	65

Hemman som ligger öde, som ingen besitter.

Skattehemman	28
halva	23
Landbohemman	314
halva	<u>88</u>
<i>summa</i>	453

Gustav Olsson (Stenbock) har hela **Kunglena by** i förläning. Där är 29 hela kronobönder, därav är 6 öde vilka ingen skatt har betalat.

Länsmannen Anders Jacobsson i Fröjered har sitt kyrkohemman fritt.

Salt från Orreholmen

Salt som tagits tillvara vid Orreholmen, sedan det bränts 1566, men som inte var uppbrunnen – 10 tunnor. Denna boskap har saltats.

Till	{1 ox – 1 ½ lb	uppå	{23 oxar	
	{1 ko – 1 lb		{10 kor	som slaktades
	{1 tjur – 1 lb		{1 tjur	
Till	{stut – 1 lb	uppå	{2 stutar	
	{svin – 17 mark		{40 svin	som slaktades
	{får – 5 mark		{11 får	
	{gås – ¼ mark		{16 gäss	

Vartofta, år 1568

Ödehemman

Falköpings stad uppges ha varit helt öde. Här uppräknas 27 mansnamn, vilket stämmer med antalet borgare i staden.

	Öde- hemman	Brända, men åter besuttna hemman
Skattebönder	31	23
halva	15	8
tomt	-	1
Kronobönder	10	1
halva	29	7
torpare	31	1
Kyrkobönder	82	14
halva	11	-
torpare	2	-
Klosterbönder	51	12
halva	8	-
torpare	3	-
Biskopsbönder	14	1
Prebendebönder	7	1
Frälsets bönder	118	10
halva	17	-
Falekvarnabor halva	17	-
<i>summa</i>	<u>446</u>	<u>79</u>
Falköpings stad	öde	-

Förtäringregister för krigsfolk

Förtäringregister för bösse-skyttar, fyrverkare och artilleridrängarna samt deras hästar, men också bönder som hjälp till.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
bröd	110	72	48	96	132	144	129	48	120	120	48	lb
kött	9	6	4	6	49	12	12	9	9	9	4	lb
smör & ost	4	4	3	7	16	6	6	3	3	5	4	lb
malt	6	4	3	5	12	8	8	6	6	8	3	tunnor
humle	24	20	12	24	48	36	36	36	42	36	12	mark
havre	6	5*	5*	8*	24*	10*	10	10	10*	12*	11*	tunnor
hö	60	60	40	34	48	48	80	70	70	40	50	lass
ljus	12	12	12	6	24	12	12	6	6	6	6	mark
oxe	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	styck
svinfett	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	styck

* Korn istället för havre

Förtäringen i Vartofta härad: 1) Valstads gäll 2) Hångsdala gäll 3) Daretorps gäll
4) Fröjereds gäll 5) Fågelås gäll 6) Yllestads gäll 7) Sandhems gäll 8) Slöta gäll
9) Åsle och Varus gäll 10) Acklinga gäll 11) Dimbo gäll

A P P E N D I X

Uppgifterna är endast hämtade från landskapshandlingarna. De är renskrivna och lästa från de svartvita fotografier som togs fram på 1950-talet, vilket gör att de emellanåt är extremt svårlästa.

Målet har varit att återge de delar av räkenskaperna som kan belysa händelserna sommaren 1566. Det innebär att somliga uppgifter återges i sin helhet, medan andra uppgifter kan vara med på ett selektivt sätt, där bara namn och gård återges, men inte hur mycket de betalade i exempelvis tiondeskatt. För bygder som inte direkt berörs av denna undersökning, förekommer ibland summeringar av antalet ödehemman.

Avsikten har varit att återge de utvalda uppgifterna med originaltextens lydelse. Rubriker är dock alltid skrivna på modern svenska, liksom egna kommentarer. Ett enda kapitel avviker från detta. Här har bokstavstroget återgiven text återgivits med blå färg. I annat fall är egna kommentarer samt omskrivning till moderna svenska skrivet med **blå text**.

Röd text anger att läsningen är osäker.

Kursiv stil anger att bokstäverna ingår i texten som förkortningar.

Klamrar [] används för att skriva ut bokstäver som saknas i texten, men som borde ha stått där.

Parentes används för egna kommentarer.

Radbrytning har skett enligt originaltexterna, utom för vissa marginalanteckningar.

Anteckningar i marginalen sker ofta på höger sida, men har nedan placerats till vänster om huvudtexten.

Stavningen kan vara förbryllande för de ovana läsaren. Exempelvis används bokstaven "i" emellanåt för att ange talet 1.

Somliga skrivare var mycket noggranna och ordentliga på 1500-talet, medan andra kan göra åtskilliga slarvfel. Likaså kan man ana skrivarens personliga ålder, ty vissa texter har stora likheter med de stilar som var vanliga flera årtionden tidigare, medan andra helt saknar sådana stildrag.

FRÖKIND år 1565-1570

ÅRLIGA RÄNTAN för Frökind år 1565-1567

Denna räkenskap omfattar ovanligt nog flera år, vilket var en följd av att kriget störde förvaltningen och den vanliga årsredovisningen.

Knutt halff[=]

uardsons regenskap för kostgæder, som vthanges är aff Reduegz och frökinds härad anno 65, 66, 67

Giärdenn Som

wtgiordes aff Reduägz och Frökinds härad till konunglige mattz landwugh till Walbergh, Anno 1565

landtogz Giärdenn

Först

Mantalet

Schattabönder hela	157
halffua	14
Crono land: hela	2
halffua	16
Nybyggjare	90
sämie bonder hela	11
halffua	4
kyrckie Land hela	135
halffua	15
Nybyggjare	8
Torpare	1
closter Land hela	13
halffua	2
prebend land: hell	4
frälss Land hele	234
halffua	25
Torpare	1
frelsis quarner hela	4
halffua	1
frälss quarn torper	7

här vtij ähr kong:
Mattz arff och egitt
Jndragne

Summa mantall

hela bönder 560

halffua	77	rächnadtt	2 halffua för en helbon
Torpare	9		4 torpare för en helbonde
Nybyggare	98		
präster	8		

Ther vtaff haffua

varidt frie

Ryttara som heman besittia

hela heman 7 ¼

halffua 1

Knecter som heman bestitta

hela heman 10 ½

halff 1

torpare 2

Nybygg 4

Affuils gård, som frälsenen brucka

och haffua sin affuil oppå

hela heman 7

halffue 1

Gärder som Brende äre

hela heman 19

halffue 1

Gärder som öde äre som hans L. fanilt

hela heman 9

halffue 2

Nybyggare 44

Summa affkortadtt

hela heman 53

halffue 6

Torpare 2

Nybyggare 48

Årliga räntan för Redväg år 1567

(Endast summorna återges nedan)

Åsarp

bönder 33

öde 28

Kölaby

bönder 37

öde 33

Solberga

bönder 15

öde 11

Smula

bönder	10
öde	9

Blidsberg

bönder	31
öde	29

Dalum

bönder	38
öde	34

Humla

bönder	18
öde	15

Timmele

bönder	69
öde	39

Vist

bönder	19
öde	11

Brunn

bönder	30
öde	10

Böne

bönder	23
öde	8

Knätte

bönder	33
öde	8

Liared

bönder	42
öde	16

Kölingared

bönder	40
öde	11

Fivlered

bönder	25
öde	9

Börestigh Sochn

(summa saknas)

Jöns i kringlarp breth öde 66
Lasse i kringlarp brenth öde 66/67

Bottnaryd

bönder 13
öde 2

Hössna

bönder 54
öde 19

Gullered

bönder 42
öde 18

Summa på

Mantaledtt aff Reduegz
härade anno 66

hela schattabönder	123
halffua	11
Schatta vtJord	3
halffua cronobönder	16
Crononybyggjare	90
Skatta semiebönder	11
halffua semiebönder	4
hela kyrckie Land	117
halffwa	12
Kyrckie tomt	2
Kyrckie nybyggjare	8
Kyrckie ängier	10
Kyrckie qvarn	1
hela C: land	7
prebende land	1
hela frelsis land	171
frälsis qvarne torp	6
Crono quarn	1
quarn ström	1
halffua C bönder	2
halffua frälsis bonder	16
halffua frälsis quarn	1
schatta quarna ström	1
hela frelsis quarner	3
cronohagar	2
schatta tomtpter	5
Crono tomtpt	1

TIONDE för Frökind år 1570

Frökinns Heradtt

Grolannda gell

Rogh 9 ½ t:na 1 f:r

Kornn 21 t:na 5 skepp 1 f:r

Kinneuedz gell

Rogh 4 t:nor 4 skepp

kornn 21 t:ne

Byrestigz gell

Rogh 6 t:nor 5 ½ skepp

Kornn 19 t:nor

Register på tienden i Grolanda geld then årsuexten

Anno 1569 och rekenskap för giort Anno 1570

pädar ij bro

Jöns ij Enehögen

Erick ij skerffum

Andirs torstinson ij ryda

Laris ij ryda

Eskil ij ryda

göstaff ij ryda

Nils ij gårestårp

Andirs ij skerffum

per Jörganson ibid

Andirs göstason i[bi]d

biörn ij slettebergh

Andirs ij skån*um*

pädar ibid

pädar ij Eristorp

Andirs ij olstorp

pädar ij slettebarn

Andirs ij simetorp

Olaff ij rone

pädar ij holmen

Måns ij heskie

Jon ij skerffum

Suen ij smörkolla

(mängden korn och råg är ofta mycket svårläst,
varför det inte redovisad i denna avskrift)

öffuer låps tienden anamade her pädar ij skölffuene på K:M: vegna

Jäla sough

lasse ij höltorp

Jon ij holtorp

Enkian ij ambiörnatorp

suenungh ij Jngelstorp

suen ij brogerde

Andirs benctss ij kiörorp

(=kyrketorp)

nils ibd
 Jon ij stårkabacka
 Jöron ij gamlorp (=gamlatorp)
 Laris ij *gaml*lorp
 töris ij hallagården
 Nils ij ransbergh
 måns ij tolorp (=Tordtorp, Tolarp)
 benct ibid
 Jngrin ij Jäla
 Esbiörn knape ibid
 Andirs olson ibid
 Nils ij hulagården
 Assur ij hablorp
 Jöns ibid
 brylöngel ij vesterbo
 Andirs smidh

tesse effter scriffne haffua ingen tiende girot ij kiörkio
 hebbaret Andirs larisson ij jäla och Andris eriss
 ij ollorp (=Ullarp / Hålltorp?) at så ij sanning som _ _ _ står setter
 jag mit signate för thetta regeskap

Tijendhen aff kindeuidz gell som til wexte anno 69 och wpbars anno 70 *samma socken*

simon ij kindeuid
 and: ij halztorp
 Jon ij alorp (=alorp)
 and: Jonsson ij suenstorp
 and: bagge ibid
 and: ij nalgorp (=Naglarp)
 and: ij katteskalla
 håkon ij laristorp
 tore ibid
 Enkian ibid
 håkon arnisson ij ffröia
 Enkian ij halzengh
 lindagården
 måns larisson ij axeltorp
 Jöns Jönsson ibid
 per larisson ij slutorp
 Jon and: ibid
 per torbiörnsson ibid
 lasse sig: ibid
 laris Ericksson ibid
 benckt la[r]sson ij fastorp
 suen nilsson ibid
 Jöns håkonsson ibid
 Erick larisson ibid
 Enkian ij kroxstorp
 laris ij hudine

Jöns ibid
krisman ij mönarp
Enkian ibid
pedher ij låfizgården

wårakomla socken

suen strengh ij wårakomla
Suen smidh ibid
lasse ij glaskulle
segiuil ij sletteng
and: ij grenorp
Ebbe ij axelstorp
nils ibid
nils ij blisholmen

Tienden aff byristigh gell ssom

vexte ano : 69 : och utt giordes : ano : 70

byristigh Sogh

Arne gunnarson ij döuene
jon hakunson ibidem
pedar ij tthorarop
hakun ibidem
jöns ionson ij döuene
jon pedarson ibidem
lasse olson ibidem
suen ibidem
lasse töreson ij söndem
per ffugel ibidem
ambiörn ij vintörp
jon ibidem
segge ij bodakolle
suen ij byristigh
hakun ij gummunshtörp
Enkian ibidem
biörn ij kringarp
lars ibidem
jon ij hielmsred
hakun ij earp

(=Sandhem)

(=Eketorp, Ekarp)

Aff brismene Sogh

jöns ij Ekisgerde
hokun ij saarp
olaff ij ibidem
suen rauiolson ij brismene
olaff ibidem
anders person ibidem
hakun ibidem
bijörn person ibidem
anders ionson ij angrynstörp

(=Sanatorp, Sånarp)

anders erezson *ibidem*
anders eskielson ij uestårp
b[e]nct hokuson *ibidem*
hokun *ibidem*

Aff kieråkra Sogh

biörn ij hegryda
jon *ibidem*
per olson ij öialunda
per andersson *ibidem*
kristin på trede
Erec olson ij öielunda
jon i storagården
ingrin på tomtan
gunnar ij viuared
ambiorn ij smitomtta
anders ij kiorsgerde
anders ij boarp
mekiel ij kieråkra
anun ij sijöö

RÄKENSKAPER för Frökind år 1572

Frökindz Heredh

Ther udi ähre 6 Sochner N:

Byrestigh, och Brismene Sochn:r vdi byrestigz geldh

Grolanda, och Skerffuum Sochn:r vdi grolanda gieldh

Kinneuedh och Vårakumbla Sochn:r vdi kinneuedz gieldh

(Jäla socken saknas här)

Mantalet

Schattehemmen	42
Halffua	5
Cronobönder halffua	2
Lyckia	1
Kyrckie hemmen	19
Halffua	2
Torpar	1
Engiar	4
Tompter	2
Closterhemenn	6
Prebende hemmen	3
Frelsis hemmen	61
Halffua	10
Könung:e Maiett landbor	2

Presternes Stumpner

Som thenne effter:ne haffua frijdt aff

Konungz Maitt N:

her Anders i Byrestig	i Frökinds härad
her Gunner i Ballebygdh	i Bollebygds härad
her Oluff i Börcke	i Gäsene härad
her Anders i Skölffuene	i Gäsene härad
her päder i Erichzbärga	i Gäsene härad
her Suen i Odh och	i Gäsene härad
her Suen Norunga	i Gäsene härad

Besijttia och haffua frijtt	
kyrchieheman	7
quarn	1

Ödes hemann vdi

för:ne 3 häradher anno 72

Settingz heman	6
Semie heman	16
halffue	53
1/4 heman	11
Tompter	7
Cronoheman	2
halffua	9
Torpare	6
Gresgälz	10
Tompt	1
lyckia	1
kyrchiaheman	22
halffua	25
1/4 heman	1
Engiar	3
Biscopz heman	1
halffua	2
Closterheman	2
halffua	3
Prebände heman	3
frelsis heman	44
halffua	47
Konung Maiett l.	1/2

Ödhe

Kostgierden aff

Frökinds Häredt Som Knutt
Halffuarsonn haffuer opburitt
Ther honom Bör suara till anno 72

Mantaledt

16	Schattabönder	44 ½
24	Cronones bönder	32
32	frelsis bönder	66
48	Torpare	1

Ther Aff

haffuer ingen Gierdh vthgiordt

Besijttia the Knechteir som ähta
på Befestningenn vidh elffzborgh,
sampt the rytter som haffue sine
treneie wte för fienter

Schattehemmen	5
Crononeshemen	3

Bosijtter en länsman

Schattehemmen	1
Cronohemen	½

Ödes

Schattehemman	18
Crononeshemen	19 ½
frelsis heman	37
Torpare	1

Förökningen

Vti frökindz Heredt

anno 72

föröcht vti grolanda sochn frelsses
bonde en K: Simontorp som haff:r
varit her bencht gylltes affuels
gårdh.

ÅRLIGA RÄNTAN av Frökind år 1572

Årliga Renthann

aff frökindz heradt

Anno

1572

Börstig

Byrestig Geldh

Schatta heman

Ambiörn i Wintorp

Joonn ij Wintorp öde ½

Per Jonsson ij sandhem öde ½

Lasse ij sandhem	Lendzmanen
Jonn ij gunnestorp	öde ½
Anders ij Byrestig	öde
håkon ij Ekiarp	öde ½
Joonn ij hielmsredh	
håkon ij tornarp	öde ¼
Enchian ij henstorp	öde
Jons ij henstorp	öde
Per ij henstorp	öde

Crono lanbor 1/2

håkon ij boakulla	L:
-------------------	----

Kyrk Lanbor

Per ij Ekiarp	Brenth och öde
Clockarenn ij Byrestig	öde ½ bonde
Peder ij tornarp	öde ½
Arwid ij Musla	öde

Torpare och Engiar

Enn torpare ij Sandhem	
Enn tomppt ij hielmsridh	
Enn Eng tostaboo	öde
Enn Eng ij Wintorp	
Enn Eng smidh kyrko	öde

Gudhems Closters L:

Anders ij gunmunstorp	öde
-----------------------	-----

Frelses Lanbor

hakonn ij gunmunstorp	öde ½
Swen ij Byrestigh	öde ½
Per ij tornarp	öde

Brismene

Brismene Sockn

Schatta heman

Anders ij Wistorp	öde ¼
håkon ij Sånnarp	
Jöns i Sånnarp	öde ½
håkon ij Brismene	öde ½
Oluff ij Brismene på hallen	öde ½

Crono Lanbor halffwa

Oluff ij tängom	öde
-----------------	-----

Kyrke Lanbor

Stompnen ij Brismene	Prestenn ij Byrrestig
Swen ij Brismene	öde ½
Anders clockare ij brismene	öde ½

wastena Closters Lanbo

Anders ij angristorp	öde ½
----------------------	-------

Gudhems Closters L:

Jonn ij ånistorp

Frelses Lanbor

Jons ij Ekisgerde	
Håkonn ij sånarp	
Oluff ij Brismene	
Anders Persson ibidm	
Bengt i westorp	
Laris ij westorp	
Bengt ij Brismene	öde

Grolanda och Skärvum

Grolanda Gield och Sochn

Schatta heman

Jöns ij Enehag:n	
Anders ij Skerffwom	öde ¼
Nielz ij gårestorp	öde
Per ij Skånum	
Lasse ij Ebbarp	öde

halff

Per ij holmen

kyrke Landor

Ambiörn ij kyrkebooll

Frelses Lanbor

Enchian ij Broo	
Mons ij heskiedhe	
Biörnn ij sletteberg	
Oluff ij Röne	öde ½
Per ij Skierffwom	öde ½
Anders swensson ibidm	öde ½
Erich ibidm	
Simontorp	1/2
Jonn ij Skierffwon	öde ½
Swenn ibidm	öde
Biörn ij gårestorp	öde
Anders ij olstorp	öde ½

Anders ij hwitsark	öde
Anders ij Skånum	öde ½
Jon ij Skånum	öde
Tordh ij Skånum	öde
Giöstaff ij videbeck	öde
Anders ij Rysa	öde
Per ij Slettebarn	öde
Per ij tokaslet	öde
Swen ij wedholmen	öde
Anders i Lillarysa	öde

Kinneved

Kinnewidz Geld och Sochn

Schatta heman

Jonn ij alorp	öde ½
Simon ij kindewidh	
Arwidh ij kindewidh	öde
Mons ij hasla	öde
Morthen ij hasla	öde
Per ij Slutorp	öde
Jonn ij Slutorp	
Per Larisson	
Jöns ij fastorp	
Nielz ij fastorp	
Erich ij fastorp	öde ½
Per ij krogzstorp	knect
Ambiörn ij kotorp	Skyttha
Laris ij Lagestorp	öde ½

Kyrke Lanbor

Anders ij halseng	Skyttha
Lasse ij slutorp	
håkonn ij fastorp	öde ½
Lasse persson ij hudun	öde ½
Jöns i hudum	öde ½
Swen ij Lagistorp	öde
klockaren ij kindewidh 1/2	öde

Guddoms Closters L:

Per ij Slutorp	
Mons ij Syrebyth	

Prebende Landbor

Andes ij Lagistorp	öde
--------------------	-----

Kong:e M: Lanbor

håkonn arwidsson ij fröijell	
------------------------------	--

Frelses Lanbor

Anders Reff ij Naglarp	
Arwid ij swenstorp	öde ½
Mons ij Swenstorp	öde
Lasse ij Storagården	öde
Andes ij halfarp	
Erich ij Laffzgården	öde ½
håkon ij Lundagården	öde ½
Mons ij axelstorp	
Jöns ibidm	
Lasse ij axelstorp	öde
Andes ij katteskillen	öde ½
Enchian ij Mönarp	
Lasse ij Mönarp	öde
Töre i lagstorp	öde
Jon ibidm	öde ½

Vårkumla

Wåra kumbla Sochn

Schatta h:

Swen streng ij wårakumbla	öde
Enchian ij wårakumbla	öde
Jngill ij wåraskell	öde
hindrich ij wåraskiell	öde ½
Ambiorn ij axelstorp	

Crono Lyckiar

Lyckia ij axelstorp

Kyrke Lanbor

Stompnen ij Wårakumbla	öde
Swen ibidm	öde ½
Giöstaff ij Wårakumbla	öde
Swen ij waraskell	öde
Giöttthor ij axelstorp	öde

Guddoms Closters L:

Per tornbiörsson ij wåraskell

Prebende Landbor

Jöns ij waraskell öde

Kong:e M: Lanbor

Anders monsson ij wåraskiell Skytta

Frelses Landbor

Jöns ij westerbo	öde
Jonn ij westerbo	öde
Engilbrekt ij waraskiell	öde
Anders ij hellistorp	öde
Per ij warakumbla	öde
Mans ij wårakumbla	öde
Mons ij Branstorp	öde
Oluff ij glaskulla	öde
Lasse ij glaskulla	öde ½
Nielz ij Bylsholmen	öde ½
Sigffrid ij Slattheng	
Anders ij granstorp	
Nielz ved fröijels Lijdh	öde

Gudhem och Vilske år 1564

RÄKENSKAPER för Gudhem och Vilske år 1564

Benckth Skreddare

haffwer Giortth Rechenskap

för thzta äffter schreffnee

Anno

1564

Gudems herrede

Thär wtii äre – 25 Sochner. N:

Gwdem	Torbiönatörp
Tönnem	Freggeracker
wglem	½ Faleköpfung
Mårby	
biärka	Segerstade
Hånger	Håkonatörp
Broddatorp	Valatörp
Hornborga	Stönstörp
Sätwna	Kyrckiotörp
Dala	Brwnnem
Höstena	Rådena
Borgwnda	Lwngem
Siogerstade	Edåsa Sochner

Årlige Renntan

Schattebönder	83
halffwa	11
Chrono lanbor	4
halffwa	2
törpare	7
Grasgeldz	3
Kyrkiolanbor hele	88
halffua	13
törpare	1
Prebende lanbor	12
halffwa	2
Biscopz lanbor	28
Halffwa	1
Chlåster lanbor	82
halffwa	11
Grägeldz	2
quarnor	1
Kong:e Mattz lanbor	17

halffwa	2
Frälsis lanbor	122
halffa	14
Törpare	1

Vilka herede

Ther vti are – 9 Sochner N

Kleffwa	Jäla
Vllena	Floby
Göckem	Götteued
Marka	Träwatne
Söderby	Sochner

Årlige Rentan

Schattabönder	74
halffwa	6
Chronolanbor halffwa	12
Törpare	2
Gräsgeldz	1
Kyrkio lanbor	46
Halffwa	6
törpare	1
Prebende lanbor	3
Spetalls lanbor	3
Chlåster lanbor	26
Kong:e Mattz lanbor	1
Frälsis lanbor	97
Halffwa	34
Törpare	1

Affkortningen

Anno
1564

Änn haffuer kong:e Mattz gunstligenn
förlänntth och friggiffwed 49 skiöttare
och 24 knechtar för thenn tilusth som
thee kong:e Mattz och Richitt beuisth
haffue och beuissar lengdeno huar
Och enn wed namppn

Änn haffuer kong:e Mattz gunstligen
wnntt Och efftherlattitt 2 länsmenn J
Gudems Och vilske herreder huar thera
ett Skatta hemman fritt länsmanen
J Gässene ett Skatta och eth Chrono
hemman fritt för thera Oma[k] och Renta.

Enn haffuer kong:e Mattz
gunstligenn forläntt Och friggiffued
3 gästgiffuare i för:ne herreder the
hemman frie Som the bo opå

Änn är öde ett biscopzhemman J gudems
herrede J Siogersta Sochenn

Etth halfftt gudemma Chlåster heman [är öde]
nemligitt hedenn J biärka

En halff Ödis kyrkio hemman
nemligitt th tågårdenn J gudem

Ödis Frälsis hemman
her hoffuenskels Nelssonns lannbor
wdij Dala 3
wdij borgunda 2 [=] 5

Vdii Vilska herrede
Ödis hemman
Bechiagårdenn J walabergh
½ gård i grimskella

Änn haffue 3 Rettare wdij förshreffne
3 herreder hafftt fritt för setth
Omack huar Dagzuerke 6
Löpper
Dagsuerke – 18

Taxann

her Jonn i bruddatörp
Mester Suend i dala
her Joenn i Segerstade Gudems herede
her lars J Stönstörp
her törbiörnn i Siogerstade
her erig J gudem

her bencktt i floby
her Jonn i göckem Vilska herede
her Anders J Chleffua

her anders i byrestigh
her Oluff i kinneued Fröckins herede
her Suend i grolandha

Trägårdan – N

Gwdems Chlåsters
Räntade Anno 64
eple - 10 t:nnor
perun - 5 t:nnor

Gudhem och Vilske år 1566

Detta kapitel är ordnat på omvänt vis, så att svart text har redigerats och återgivits med modern stavning, medan blå text återger originaltexter.

ARV och EGET för Gudhem och Vilske år 1566

Arv och eget, konungens

Gudhems härad – Friggeråkers och Stenstorps socknar

Landbor, hela 5

Friggeråker

Sven i Rönnegården [Stade anno 65](#) [foder nöt er satt til anno 65](#)

Erik ibid [Stade anno 65](#) [foder nöt er satt til anno 65](#)

Stenstorp

Olof i Rannestad [Stade anno 62 skytta](#) [foder nöt er satt til anno 59](#)

Laures ibid [Stade anno 63](#) [foder nöt er satt til anno 64](#)

Laures ibid [Stade anno 61](#) [foder nöt er satt til anno 64](#)

Vartofta härad – Sandhems, Daretorps, Skörstorps, Hagebo, Falköpings, Luttra och Fröjereds socknar

Landbor, hela 11

halv 1

Torp 1

laxfisken 1

kålgårdsstäd 2

Vartofta socken

Per i ”funered”(?) [Stade anno](#) [foder nöt er satt til anno 62](#)

Per ibid [Stade anno 62](#) [foder nöt er satt til anno 62](#)

Ingetorp Ett torp, en halff gårdh

Suen i ”bredared” (?) [Stade anno 64](#)

Skörstorp

Per i Gerum [Stade anno 63](#) [foder nöt er satt til anno 63](#)

Falköpings stad

Olof i Falköping

Lasse ibid

av två kålgårdsstäder

Luttra

Sven i Långholmen [Stade anno 66](#)

Frökinds härad – Vårkumla och Kinneveds socknar

Landbor, hela 2

Vårkumla socken

Håkan i Vårskäl Stade anno 65 foder nöt er satt til anno 62

Kinneveds socken

Sven i Frøjell Stade anno 65 foder nöt er satt til anno 64

Vilske härad – Vists socken

Landbo, hel 1

Vist socken

Karl i Vist Stade anno foder nöt er satt til anno 64

Arv och eget, salige drottning Margaretas**Gudhems härad** – Högstena, Torbjörntorp, Borgunda, Sjogerstad och Dala socknar

Landbor, hela 12

halva 2

kvarn 1

utäng 1

Högstena

Rettare (inget namn) Stade anno 62 foder nöt er satt til anno 58

Nils ibid Stade anno 62 foder nöt er satt til anno 64

av en utäng

Nils Persson ibid Stade anno 62 foder nöt er satt til anno 64

Erik vid kvarnen Stade anno 62

Torbjörntorp

Arvid i Balltorp Stade anno 62 foder nöt er satt til anno 64

Anders i Torbjörntorp Stade anno 62 foder nöt er satt til anno 64

Borgunda

Anders i Stora Borgunda Stade anno 62 foder nöt er satt til anno 64

Töre Bengtsson ibid Stade anno 65 foder nöt er satt til anno 60

Töre ibid Stade anno 65 foder nöt ½ satt til anno 60

Siogerstad

Lasse i Siogerstad Stade anno 66 foder nöt er satt til anno 60

Nils ibid Stade anno 63 foder nöt er satt til anno 61

Anders ibid Stade anno 62 öde foder nöt er satt til anno 60

Dala

Arvid i Dala Stade anno 63 foder nöt er satt til anno 64

Jon ibid Stade anno 63 foder nöt er satt til anno 61

Sven ibid Stade anno 63 foder nöt er satt til anno 60
och Jnhetöp[:]:tt (?)

Vartofta härad – Laska (=Åsle) och Luttra socknar

Landbor, hela 5

Åsle

Jon i Kleven	Stade anno 61	foder nöt er satt til anno 63
Lasse i Svartarp	Stade anno 61	foder nöt er satt til anno 63
Per ibid	Stade anno 63	foder nöt er satt til anno 63
Bengt i Nyttorp	Stade anno 61	foder nöt er satt til anno 63

Luttra

Per i Backegården	Stade anno 65	foder nöt er satt til anno 65
-------------------	---------------	-------------------------------

Vilske härad – Söderby socken

Landbo, hela 3

Arv och eget, fru Görvels landbor

samt några sakfallsgods

Vartofta härad – Slöta, Falköping, Valstad, Daretorp, Hagebo, Sandhem och Fågelås socknar

Landbor, hela	13
halva	2
tomt	1

Summan på årliga räntan

över arv och eget uti Västergötland,
med fru Görvels och andra sakfalls gods pro anno 1566

Landbor	hela	223
	halva	38
	torpare	13
	tomter	6
	kvarnar	7
	utäng	1
	laxfiske	1
	kålgårdsstad	2

Avkortningen

på förskrivna gods och gårdar

Ähn haffuer konung :e M; gunsteligen
wist och effterlåt it en hans Nådhs
fougte N: Swenn perss i frökill i frökindz
heredt ett helt landbo heman fritt Ther
på konung:n Mattz breff dat
Orreholmeen then 22 aprili Anno 63

haffuer konung:e M gunsteligen
wist och Effterlåt it en köpman

(jämför med följande 1566:3 sid 42)
Jtem haffuer konung: mattz gunsteligen
wndt och effterlatt et en köpmand Benempt

i Båesundh : N: Jörn*an* Jönson
ett helt Landbo heman, til en behogelig tid.
liggiands i frökindz hered dher på
konung M breff dat orreholme*n*
thenn 9 Octobri Anno d: 64

Joren Jönss er konung: mattz Häeman
Benempt åråss ligend i Redzuegz herredh
haffuer ther på konung: mattz breff datt:
Boesundh 9 octobri anno 64

Thenne effter:ne heman
låge öde Anno Anno 66
som längden vidare wtuijsar

(upprepning av ord)

först
låg öde i gudems hered ther på
Rettarens och prestens beuisz dat
um 7 Nouembri anno 66

(jämför med följande 1566:3 sid 42)
Jtem enn gårdh i siögersta ligend i Gudems
herredh ligga öde pro anno 66. ther på
Retterens och prestens Breff

landbo heman halfft – 1

Bland verifikaten:

Bekiennes jag torbiörn ionss ouerdig kyrck tiened: i Siogelstade i gudems herredh och atti mine gran*nar* samt mz oluff Jngemarss Rettare offuer oluff nielsens fougderj at en gårdh Benempt Sattabollet ligend i for:de Sölgelstada han haffr wordit öde nu i tre år saa at ther hafuer affgått platt Jnthet antinge et eller annat thet welle wij tilstå huar som helst wij bliffue kallede at saa i så i saningen er wnd mit singnete datt 7 nouembri ano 66

Oluff nilsons opbörd

leffuereringh och wtgiffth
pro Anno 66

För försåldha parzeler

råg, malt och rågmjöl	5 mark per spann
havre	2 ½ mark per spann
smör	5 mark per lb (lispund)
smör	4 mark per lb (lispund)
ost	3 mark per lb (lispund)
gäss	2 öre styck
järn	15 mark per fat (=4 hundrade = 480 osmund à ½ lispund = 2040 kg → 17 kg för 1 öre)
hampa	2 öre per mark
fodernöt	12 mark styck (varierad ålder, 1-6 år)
dagsverke	4 öre

Skyttarnas friheter anno 1566

Gudhems härad

Stenstorps socken

Olof i Rannestad – en hel gård

håller 1 häst

Erik vid kvarnen – en halv gård

håller 1 häst

Knektarnas friheter anno 1566

Vartofta härad

Bryngel i "årlecke" (Åsaka?) – hel gård

Städslen,

penningar och oxar och fodernöt anno 1566

Vartofta

Bryngel i "årlecke" (Åsaka?)

stedzle ör penningar – 6 mark wti 3 år

Rättarnas friheter

Gudhems härad

Olof i Högstena

Vartofta härad

Per i Kättilstorp

Förminskat pro anno 1566

Vartofta härad

Slöta

Frökinds härad

Hög

Torbjörntorp

Förökat anno 1566

Vilske härad

Söderby socken

Halle en gård

Lasse i mönnetorp

i fran maures stage

i fran jacob Turessönn

Gäsene härad

Vist socken

Tostorp

i från Jacob turess

Thesse effter:ne godz och gärder

Ero Wederkiendz ifrån
the danske Sampt nockre Sackfals
godz som er wederkiendz i frånn
nockre knåpp som icke haffuer
hållet for sitt frelse och finnes
i forögningend huor for siig. p
anno
1566

Vartofta härad

Slöta socken

Per i Kättilstorp

Håkan i Slöta

Måns i Saleby

Jon i Gunnestorp

Valstads socken

Håkan i Bäck

Stade anno 63

Vilske härad

Söderby socken – 3 landbor

halle en gårdh

Lasse i Mönetorp

änkan ibid

Gäsene härad

Vist socken

änkan i Tåstorp

Avkortningar anno 1566

Jtem haffuer maures stage op:tt aff en
gårdh i wilske herredh benemp halle
ligend i Söderby Socnn : för en thet
bleff Wederkiendz wed arff et eijgit
an 66

RÄKENSKAPER för Gudhem och Vilske år 1566

Bengt Skraddere

haffwer giordt Räckens
skap för thetta effter:ne
Anno d
1566 –

/————— ”” —————/

Gudems herede

Ther vthi äre – 25 Sochner

Gwdem	Tönem
vgluma	Morby
Biärcka	Honger
Broddetorpa	Hornborga
Sätuna	Torbiönatorp
Freggeråker	Faleköping
Segerstada	Håkonatorp
Waletorp	Stönstorpa
Kyrchetorp	Brunnheman
Dala	Höstena
Borgunda	Siugelsta
Rådene	liunguma och
Edhåsa	Soch:r

Mantalet

Schattebönder hele	81
	ödhe – 2 - 83
halffua	10
	öde – 1 - 11
Crono bönder hele	1
	ödhe – 3 - 4
halffua	2
Torpare	7
Gräsgelsbor	6
Kyrckie landbor hele	82
	ödhe – 6 - 88
halffua	11
	ödhe – 2 - 13
Torpare	1
Prebende landbor hela	12
halffue	2
Torpare	1
Biskopz landbor hela	28

halffua	1	
Warum closter landbor hela	15	
	öde – 1	- 16
halffue	1	
Wastena Closter landbo	1	
Alwasta closter landbor	4	
Gudems closter l: hela	57	
	öde – 1	- 58
halffue	6	
	öde – 4	- 10
Gräsgelsbor	2	
Konung Maiettz landbor hele	17	
halffua	2	
Frelsis landbor hela	120	
	öde – 2	- 122
halffua	14	

Summa

hele bönder	418	
	öde – 15	- 83
halffua	49	
	öde – 7	- 56
Torpare	9	
gräsgelsbor	8	
Schatte Tompter	4	
lyckia	1	
Crono tomptr	1	
lyckia	1	
Kyrkio tomptr	5	
Åker	1	
Quarne strömer	2	
Enngiar	2	
Warnum C: quarnner	2	
Gudems C: Tompter	2	
Quarnn	1	

Vilka Herede

Ther vti ähre – 9 Soch:r N:

Kleffua	Vllena
Gökim	Marka
Söderby	Jäla
Floby	Götewedh och
Träwatna	Soch:r

Mantalet

Schatte bönder hela	74
halffua	5
	öde – 1 - 6
Cronobönder halffua	9
	öde – 3 - 12
Torpare	2
gräsgelsbor	1
Kyrckie landbor	46
halffua	6
Torpare	1
Prebennde landbor	3
Spettals landbor	3
Warnum C: landbor	4
Wastena C: landbor	3
Gudems C: landbor	19
K:M: lanndbor hela	1
Frelsis landbor hela	94
	öde – 3 - 97
halffua	33
	öde – 1 - 34
Torpare	1

Summa

hele bönder	247	
	öde – 3 - 250	
halffue	53	
	öde – 5 - 58	
Torpare	4	
gräsgelsbor	1	
Schatte tompter	3	
gillestugo	1	
Crono tompt ödhe	1	(OBS! Öde)
Kyrkie tompter	4	
wtiordh	1	
Quarnn	1	
Enngh	1	

Frökindz herede

Ther wthi är – 1 Sochnn N:
Grolannda Sochnn

Kyrkielandbo heel	1
-------------------	---

Summa opå årli

ga Renntann aff Gwdems
Gäsene och Wilska hereder
medt Closter och kyrckeland=
bor aff Åas och frökindz hereder – Anno
1566

Först

Mantaltet

Schattebönder hele	293
	öde – 2 - 295
halffue	75
	öde – 2 - 77
Torpare	10
gräszgelsbo	1
Cronobönder hele	3
	öde – 3 - 6
Torpare	30
	ödhe – 2 - 32
halffue	21
	öde – 3 - 24
gräszgelsbor	19
	öde – 1 - 20
Kyrckelandbor	212
	öde – 6 - 218
halffua	32
	öde – 2 - 34
Torpare	2
Prebennde landbor hela	19
halffue	2
Torpare	1
Biskopz landbor hela	43
halffua	1
gräszgelsboo	1
Closter landgor heele	135
än	8 - 127
	öde – 2 - 135
halffua	12
	öde – 4 - 16
gräszgelsbor	2
Spettals lanndbor heela	3
Konung:e M: landbor hela	21
Halffua	2
Frelsis landbor hela	315
	öde – 5 - 320
halffua	78
	öde – 1 - 79
Torpare	1

Summa Mantall

helebönder	1034	
än	8	- 1052
	ödhe - 18	- 1060
halffue bönder	223	
	öde - 12	- 235
Torpare	44	
	öde - 2	- 46
gräsgelsbor	23	
	öde - 1	- 24
Schatte Tompter	17	
lyckior	2	
vtiordh	1	
hagar	1	
gillestugw	1	
Crono Tompter	3	
öde	1	(OBS! öde)
lyckior	1	
Kyrcke Tompter	10	
Åkrar	14	
Quarneströmer	2	
Enngier	5	
Quarner	10	
vtiorder	2	
Closter Quarner	5	
än	1	- 6
Tompter	2	

Affkortningen

Aff Gwdems, Gäsene och
Wilskahereder medt the land=
bor som wederkende ähre aff
Åas och Frökindz häreder
Anno
1566

Ähnn haffuer K: M: gunsteligen för=
länt M: Jacob bardskärer ett kyrcke=
hemann i wilska herede i Floby gäldh,
benempd holmenn

Mester Jacob
66
vnder Erich hindersons fana

Ähnn haff:r K: M: gunsteligen förlänt
Brwnnte birgesonn 2 Gudems Closters
hemann benempd Åkatorp i gudems S:

Brunte Birgesonn
anno 66

Ähnn haff:r K: M: gunstelig:n förlänt
Jönns westöte ett kyrckeheman benempdt
baletorp i Torbiörnatorp Sochenn i
gudems härede

Jöns wesgöte
66

Presternes friheter

aff Gudems, wilska och
Gäsehäder
Haffua – 14 prester fritt sina kyrcke=
Stompner

lensmennernes Friheter

Ähnn haffua – 3 lensmenn fritt sine
hemann vti Gudems, Gäse och
Wilska hereder

Gästgiffuares Friheter

Änn haffua – 2 Gästgiffuare fritt
i gudems och wilska hereder

Skytteres friheter

Haffua Schyttere hafft Fritt thesse
ep:ne heman, som the besittit haffua
Szåsom årlige Rennte aff kortningen
widere För mäller löper

Schatte heman hela	10
halffua	2
Kyrcke heman hela	5
Gudems Closters heman	5 ¼ partt aff ett helet heman
Biskopz heman hele	3
prebennde heman helt	1
warnum C: heman	2
Frelsis hemann	3 ½
K: M: heman hela	2

Knechternes Friheter

Haffua Knechternne haff fritt thesse
ep:ne hemann som the besittit haffuit,
Szåsom åhrlige Rennte lengdenn
widere Förmäller löper

Schatte hemann hela	3
Cronotorp	1
Kyrckehemann	2 ½
Spettals heman	½
Frelsis hemann	3

Ödesheman vdi Gu=

dems, wilska och Gäse=
ne hereder Anno 66

Schatte heman hela	2
halffua	2
Crono heman hele	3

halffua	3
Torpare	2
Tompt	1
gräsgelsbo	1
Gudems C: heman hele	1
halffua	4
Closter hemann	1
Kyrkio heman	6
halffua	2
Frelsis hemann	5
halfft	1

Summa ödhes

hemann	33
--------	----

Ouisse partzeler

Testamente

Aff her Torbiörnn i Dala	
Szölff Stop 1 st:e wog	
Aff her Swenn i Dala	
Szölff Stop 1 st:e wog	
Aff her Joenn i Gökim	
Oxar 2 st:n	

Hielpe partzeler

Haffua bönderne vti Gudems ock wilska häreder vtgiortt till Hielp, huar heel bonde – 4 dagzuercker huar halff – 2 och huar Torpare 1 Dagzuercke.
löper

Manntalet

hele bönder	583
halffue	114
Torpare	13

Ther vtaff äre ödhe

helebönder	18
halffue	12

Taxann aff

gudems, wilska och
Gäse hereder medh
Frökindz herede 66

her Joenn i Broddetorpa
her Swenn i Dala
her Joenn i Sägerstada
her Lars i Stönstorpa
her Torbiörnn i Siögelsta

Gudems härede

her Erich i Gudhem

her bencht i Floby
her Joenn i Gökimm
her Annders i Kleffua

wilska härede

her Annders i Birka
her Tordh i Oodh
her Torbiörn i Norunga
her Annders i Skölffuene
her Peder i Erichz berga

Gäsene härede

h: Annders i Byrestigh
her oluff i Kinnewedh
her Swenn i Grolannda

Frökindz herede

Enngh – 1 Nempligh

Sätgårdz Engen bergades
innthett Anno 66, Ty Sedenn
höödh bleff Slagett kommo fien=
dernne försköflade och förtrampe=
de thz Szå att ingenn hadhe ther
någett ganngnn aff.

Rentade Anno 65
höö – 10 las

Trägårdh – 1 Nempligh

Gudems Closters bleff innthz
effter, Thy hann bleff och för=
derffuat aff fiendernne.

Renntade Anno 65
Äple och pärun – 15 t:or

Leffwereringen

66

leffwererat in vti Konung:e Maiettz
Rennte Cammar. Ther på hans Joensons
quitto Datum 19 decembris Anno 66

Hanns Joensonn
Anno 66

Summa leffuererat
hanns Joensonn Anno 66
Peninger – 9800 mark

Ähnn är leffuererat in vti K:M:
Rennte Cammar. Ther på hanns Jo=
ennsosns Quitto Dat 5 Octob: 67

hanns Joensonn
Anno 67

Summa leffuererat
hanns Joensonn Anno 67
Peninger – 1838 mark 7 öre 7 penningar

Vtgiffen

Leffuererat till Orreholms Gårdh
ther påå Benngt Karlsonns quitta
Datum 8 Septembris Anno 67
humble – 1 Scheppund

haffr Oluff Aruedtsonn generals
prophos i westergötland gest thenne
effter:ne bonnde, benempdt Joen Sprin=
here i holm Engia i gudems heredhe.
Ther på hanns quitta, dat holm Engia
26 Aprilis Anno 66
för – 3 åhrlige h:r
löper
brödh – 3 lb

(=hästar)

Till these Effter:ne Knechte Faner

Till Annders Erichsonns fana befal=
ningzmann öff:r wesgöte knechter

Annders Erichsonn
Anno 66

Till – 120 gemene knechter vti – 8 dager
Brödh – 48 lb
Och till – 9 befalningzmenn
Brödh – 6 lb
Summa – 54 lb

Hielpe

Giärdenn

Szom vtgiordes aff
Gudems och wilska he=
reder till walbergz
Slott och till thett krigz=
folck szom lågh för Bå=
hus Slott Anno
1566

Först

Mantalet

Schatte bönder hela	157
halffua	17
Cronobönder hela	4
halffue	14
Torpare	9
Kyrcke landbor hela	134
halffua	19
Torpare	2
Prebennde landbor hela	15
halffua	2

Torpare	1
Biskopz landbor hela	28
halffua	1
Spettals land: hela	3
Closter landbor	105
halffua	11
K:M: landbor hela	18
halffua	2
Frelsis landbor hela	219
halffue	48
Torpare	1

Summa Mantall

hela bönder	683
halffua	114
Torpare	13
Prester	9

Ähr Rechnat – 2 halff:a för en hell bonde
– 4 Torp:e för en hell bonde

Ther vtaff haffua

wart frie	
Ryttare, Szom besittia	
helehemann	32
halffua	2
Knechter, Szom besittia	
helehemann	9
Torp	1
Ödehemann	
hele	18
halffue	12
Torpare	2

leffuererat Thomos witis Fyr=

uercker, till fyruerckernes förtär=
ningh. Ther på Hanns quitta, datum
Gökim 15 Februarij och 4 Martij 66

Thomos witis
Anno 66

Mallt – 9 t:or	thz är – 18 spenn
Foderkornn – 1 t:na 1 t:na	Scheppa – 2 spen 1 1/3 fr
humbla	– 2 lb 6 mark
Szmör och Osth	– 1 lb
kött och Flesk	– 10 lb 18 mark
höö	– 1 winterlas 20 fånng
Brödh	– 14 ½ lb

TIONDE för Gudhem och Vilske år 1566

Tiende Register

Aff Gudems, Wilska Gä=
sene och Frökindz hereder

Anno
1566

	Först	
Mantalet	Gwdems herede	(1 pund = 8 spann)
23	Gudems Sochnn Rogh 1 pund 2 spann 1 1/3 f:r Kornn 3 1/2 pund	
16	Tönema Sochnn Rogh 5 1/2 Spann Kornn 2 1/2 pund 1 1/3 f:r	
14	Vgglem Sochnn Rogh 6 spann Kornn 2 pund 2 spann	
17	Broddetorpa Rogh 6 spann Kornn 2 pund 1 spann haffra 2 spann 3 1/3 f:r	
17	Hornborga Sochnn Rogh 4 Spann 1 1/3 f:r Kornn 1 pund 7 spann 1 1/3 f:r haffra 1 spann	
12	Sätuna Sochnn Rogh 5 spann 1 1/3 f:r Kornn 1 pund 6 spann haffra 2 spann 2 2/3 f:r	
20 2	Biercka Sochnn Rogh 3 spann 1 2/3 f:r Kornn 1 pund 4 spann 2 2/3 f:r	
19 1	Mårby Sochnn Rogh 7 spann Kornn 2 pundh	
35	Freggeråker Soch:r Torbjörnatorp Rogh 2 pd 1 spann 3 1/3 f:r Kornn 2 pund 5 spann 3 1/3 f:r	

- 20 haffra 3 pund 1 spann
 Segerstada Sochnn
 Rogh 1 pund
 Kornn 2 1/2 pund
 haffra 4 spenn 1 1/3 f:r
- 15 Waletorpa Sochnn
 Rogh 5 spenn 2 2/3 f:r
 Kornn 1 pund 4 spenn 2 2/3 f:r
 haffra 3 1/3 f:r
- 7 Håkonatorp Sochnn
 Rogh 3 spenn
 Kornn 6 spenn 2 2/3 f:r
- 13 Kyrcketorpa Sochnn
 1 Rogh 1 1/2 pund 1 1/3 f:r
 Kornn 3 pund 2 1/2 spann
 haffra 5 1/2 spann
- 17 Stönstorpa Sochnn
 2 Rogh 1 pund 5 spenn 2/3 f:r
 Kornn 3 pund 3 spenn 2/3 f:r
 haffra 1 pund 6 spenn
- 17 Brunema Sochnn
 1 Rogh 5 spenn 1 1/3 f:r
 Kornn 2 pund
 haffra 1 pund 2 spenn 1 1/3 f:r
- Dala,
 Borgunda Sochner
 Höstena
 Rogh 2 pund
 Kornn 10 pdh 7 spenn
- 22 Siögelsta Sochnn
 Rogh 5 spenn 3 1/3 f:r
 Kornn 4 1/2 pund 2 2/3 f:r
 haffra 4 spenn 1 1/3 f:r
- 16 Rådena Sochnn
 Rogh 4 spenn 2 2/3 f:r
 Kornn 2 pund 1 spann 1 1/3 f:r
 haffra 3 spenn 2 2/3 f:r
- liungem och Edhåsa S:
 Rogh 4 1/2 spann
 Kornn 1 pund 1 spann

Aff fale Köpungz Sochnn haffr Niels munck
 op:tt all tienden strax otryskat aff Åken

(1564 nämns 12 bönder)

Summa opburin

Tiennde aff Gudems H:

Anno 66

löper

Rogh 18 pund 1 f:r
kornn 4 l:r 9 pund 6 spenn 2/3 f:r
haffra 9 pund 2 ½ spann
Summa 7 lester 1 pundh 3 2/3 f:r

Wilska herede

34 Kleffua Sochnn
6 Rogh 11 spenn
Kornn 4 ½ pund

23 wllena Sochnn
1 Rogh 5 spenn
Kornn 1 ½ pundh

55 Gökim Sochnn
1 Rogh 1 pund 6 spenn
Kornn 10 ½ pund 0 spen (rättat från 2(?) spann)
haffra 3 spen 1 1/3 f:r

21 Marka Sochnn
3 Rogh 6 spenn 3 1/3 f:r
Kornn 4 pund
haffra 2 2/3 f:r

19 Söderby Sochnn
Rogh 4 spenn 1 1/3 f:r
Kornn 3 pund 6 spenn
haffra 1 spann

53 Floby Sochnn
1 Rogh 2 pund 7 spenn 1 1/3 f:r
Kornn 11 ½ pund
haffra 2 spenn 3 f:r

19 Götewedh Sochnn
7 Rogh 7 Spenn 1 ½ f:r
Kornn 3 pund 5 spenn 1 f:r

21 Trävathna Sochnn
8 Rogh 1 pund 1 ½ Spann
Kornn 2 pund 1 Spann 2 2/3 f:r

Mantalet Summa opburen

245 Tiende aff wilska herede
27 Anno 66
--- 272 löper
Rogh 10 pund 1 spann 1 ½ f:r
kornn 3 lester 5 ½ pund 3 2/3 f:r
haffra 7 spenn 3 f:r

Frökindz Herede

Kinnewedt
warakumbla Sochnar
Rogh 1 pund
Kornn 7 pund 2 spenn

34 Grolanda Sochnn
Rogh 10 ½ Spann
Kornn 5 pund 6 spenn 1 1/3 f:r

32 Jäla Sochnn
Rogh 1 pund 7 Spenn
Kornn 4 pund 5 spenn

Byrestijgh Soch:r, haff:r man ingen beskedh aff
Bräzsmene Anno 66, Ty presten bleff dödh, och
fienderne opbrende och röffuade
all tiende Spant aff för:ne Sochnars
kyrckeherberge

Summa opå all
upburenn Tiende aff Frö=
kindz herede Anno 66
Rogh 4 pund 1 ½ spann
kornn 17 pund 5 spenn 1 1/3 f:r
L 1 lest 9 pund 6 spenn 3 1/3 f:r

Affkortningenn

opå för:ne Spannemåll
Anno
1566

Presternes Wederlagh

her Erich i Gwdem
her Joenn i Broddetorp
her Joenn i Segerstada
her Jönns i Faleköpung aff Gudems herede
freggeråker och Torbiörnatorp Soch:r
her Twre i Herlunda i Skåningz heredt
aff Biercka S: i gwdems häredt.

her Torbiörne i Siögelstada
Ähnn haffuer Konung:e Maiett gunstelig:n
effterlathet för:ne her Torbiörnn för enn
Stompnn hann miste i heggem Sochnn
i walla herede. Ther påå Konung:e M:
breff, datum 3 octobris Anno 61

her Torstenn i Dala
her Lars i Stönstorp

her Annders i Kleffua
her Joenn i Gökim
her benngt i Floby

wilska härede

her Oluff i Kunnewedh
her Suenn i Grolannda

Frökindz herede

Thenne effter:ne Spannemåll är bortt fördt

Sköfflat och förbrenndt wedt these effter:ne
kyrckior, både aff fienderne och konung:e
egett Krigzfolck.

Först

Som Konung:e Maiettz Krigzfolck hafua
tagett vtur Kyrckeherbergenn och förtt
till lägrett till Krigzfolcket och hesterne.
Ther på Mester Erichz biskopz bekennelse,
Datum Skara 7 Martij anno 66 Sampt
medt presternes egne längder på Tienden,
aff Floby, götewedh, Träwathna, hellesta,
gökim, Marka, Söderby Soch:r i wilska
herede.
Ähnn szom fienderne bortogo och förbrende
aff freggeråker och Torbiörna Sochnar
i gudems herede, Szåsom och presternes
Tiende lengder vtuisa.

Avkortningar

(Ett urval kvittenser)

Jag Tomas Bithes Konng M: fyruerker
Bekennes mig ana:tt och opb:tt haffua aff förståd
Benkt skredare fougte vti vilske häred thenne effter
skriffne gärde parzeler Malt otta *tunmor* humle – 2 lb
kiött och flesk nio lb 18 mark bröd halff tretonde lb
Smör och ost et lb foderkornn en *tunna* höö
halfft annat vinterlas Tess til visso vnder mit
Signet dat gökom then 15 februari a 66

(han heter egentligen Tomas Vites)

Jag Tomas Bitthes K:M: öfverste fyr=
verker mig ana:tt och opb:tt haffua aff förständig
Benct skredare K M: fougte vti velske häred
Malt en *tunna* humbla sex mark fo[de]r korn en skepa
höö otte famn kiött och flesk et lb bröd 40 lb
Tess til visso vnder min skriffres signet dat
giökiom then 4 Marte anno 66

(han heter egentligen Tomas Vites)

Bekennes iag ions Erichsonn fendrich vnder *per* bärghz
fenike mig haffua ana:tt gärd aff *per* torss i hologie
i vilska häred bröd – 13 lb 24 apriles anno 66
at så i saning är vnder mit Signet dat. K:
Mattz felt läg:r för båhuss

(Holöja)

Bekennes iag iöns Erichss fendrich vnder *per*
berghz fenike mig haffua ana:tt gärd aff benct *perss*
i torarp i Jäle souch i vilska häred i benct
skredares län Bröd – 26 lb at så i saning
är vnder mit Signet dat. för båhuss 24 april
anno 66

(Jäla)

konug M:t:S: min a : N: herres ödmiuke
tienare och höffuissman vtöff:e en fenike småle[ndske?]
knecter Bekennes iag karl småleninge mig
ana:tt haffua aff K:M: befalningman vti
gudomis häred til gemena knecter vnder min
befalning Bröd – 106 lb til visso *under* mit
Signet dat sorby ten 27 iuli anno 66

(Sörby den 27 juli)

Bekennes iag håkon *perss* munster skriff:e vnder
lasse v skaris fänike vtöff:r the knecte vti södre
möre, mig ana:tt och opb:tt haffua til the knecter
vnd[er] for:ne min hoffuidz *mans* befalning, vt aff benct
skredare K:M: fougte vtöff:e gudims och vilska
häred Bröd et hundrat sex lb at så i saning
vnder mitt Signet dat Segersta then 23 juli
anno 66

(Segerstad den 23 juli)

Bekennes iag mig anders guldsmed höffues
man för en feniko smålandz knecter mig ana:tt
haffua vt af förständig K:M: fougte i vilska
Benct först bröd trettie lb och til visso bedes
iag enn Erlig mans Signet som ähr *per* håkonss
mönter schreiff:r vnder vesteuiken til läns Eff:t:r
iagh icke sielff haff:r signet hoss mig dat
langered then 4 augusti anno 66

(Anders guldsmed)

Bekennes iag Mårten olss hoffuidman för finske knecterne med thette mitt quit:n thed iag haff:r ana:tt och op:tt til mina knectrs behoff aff förständig Benct skredere fougte vti gudoms och vilska häred Bröd tiugufem t:nor thess til visso vnder mit Signet dat vilska härede then 24 Juli anno 66

(24 juli)

Bekennes iag anders bencstss fendrich vnder suen Erichss fenike at haffue ana:tt och op:tt til gemene knectar vnder för:ne fenike vtaff velförstie:d Benct skredar Bröd ottetio siu lb Til visso vnder mit Signet dat Segerstad 23 Juli 66

(Segerstad den 23 juli)

Bekennes mig anders Erichss hoffuidman för en fenike vesgiöte knecter at mig ana:tt haffue vt aff K:M: fougte benct skredare i gudoms häred Bröd femtie fire lb til the knect:r iag vit befallning haff:r thess till visso vnder mit Signet dat Sigerstada – 23 Juli anno 66

(Segerstad den 23 juli)

Konug Mattz tienare och hoffuidzman vtöff:r en en fenike vesgiöte knecter bekennes iag Erich snidar mig ana:tt och upb:tt haffue aff konug Mattz fougte vti gudoms och vilske häred Erlig och velförständig man benct skredar fodringz bröd – 84 lb till the knecter som vnder min fenike ähre till visso vnder mit Signet dat Segersta 24 Julij och 10 augusti anno 66

(Segerstad den 24 juli och 10 aug)

Konug M: till suerige min aler N: herres tilplictige tro tienare och genemlig prophos Bekennes iag oluff arffuidss mig haffua gett thenne Effter skriffne bonde ionn springare i holmenge vti gudoms häred med tre hest:r och skal thed stå honom för hans Rette fodring som min instruction ther om förmäler Thess til visso at så vti saning är vnder mit Signet dat holmenga 26 aprilis anno 66

(Holmängen)

Bekennes iag lasse bagge med thenne mit bekenelse at the Rytter som äre vnder iacop perss befallning ähre haffua ana:tt aff K:M: trotienare benct skredar – nitio lb bröd Til visso efft:r iag icke sielff signed haff:r beder iag ambiörn ionss om sit signet vnder min bekenelse dat segersta 27 iuli anno 66

(Segerstad den 27 juli)

Bekennes iag ion Torstenss med denne min
bekennelse att the Rytter som vnder suen ander
sons befalning äre haffue ana:tt K:M: tro tienere
och fougte benct skredare bröd nitio lb thedz till
visso vnder mit Signet dat segersta 27 iullij
anno 66

(Segerstad den 27 juli)

Bekennes iag mig class v: köllan att haffua
ana:tt till min nådig:te härre hertig magnus
til saxen behoff aff suen måns i stenstorp
bröd – 8 lb then tid hans nåd låg vid
nårunga Thet til visso haff:r iag begärat
håkon hendrichss signet nedan vnder thenne
min bekennelse dat nårunga 7 august 66

(Stenstorp)

SAKÖRE etc för Gudhem och Vilske år 1566

Sachörae

Pro Annno
1566

Aff Gudommms Heradtt

Suen krock i walatorp för hor
peninger 100 mark

Benct olsonn i storagålen i turum för hemgång
pening:r 16 mark

Jngeborg i valetorp för hor
oxar 2 st:r

Esbiörn brönnielson i hostena för inleningh
oxar 2 st:r

arffuid på berget för snapperi
oxar 2 st:r

ut aff uilska häred

Lasse i gunkestorp för frenspiel
oxar 5 st:r

anna ibidem för [F]Renspeill

Anders olsson i bierka och per herlogsonn i träste=
na för nekan koper som the thogo från kyrkien och
förbyter sig til tå the vore kyrkevärende och
hade the ingens tilstånd eller samptyke
til och therföre bleffue the sackofeltt til
oxar 2

Testementz

Effter her ion i gökem testement
oxar 2 st

Effter lector suen ij dala huseröte
oxar 2

Gudhems och Vilske år 1567

RÄKENSKAPER för Gudhem och Vilske år 1567

Benngtt Skraddere

haffuer giortt Räckenschap

För thetta Effterschreffna

pro ----- Anno

1567

””

Först

Gudems Heredt

Ther wthi äre 25 Sochnar N:

Gudem	Tönem
Wglema	Morby
Biercka	Hånnger
Broddetorpa	Hornnborga
Sättuna	Torbiönatorp
Friggeråker	Faleköpfung
Segersta	Håkonatorp
Waletorp	Stönstorpa
Kyrchietorp	Brunnem
Dala	Höstena
Borgunda	Siögelsta
Rådene	liungema och
Edåsa	Sochnnar

Mantalet

Schatte bönder hela	83
halfua	11
Crono landbor heela	4
halfua	2
Torpare	7
gräsgelsbor	6
Kyrckie landbor heela	88
halfua	13
Torpere	1
Prebende landbor heela	12
halfue	2
Torpere	1
Biskopz landbor hela	28
halfua	1
Warum closter landbor hela	16

halffue	1
Wastena Closter landbo	1
Aluasta Closter landbor	4
Gudems Closter landbor hela	58
halffue	10
gräs gellere	2
K:M: lanndbor hela	17
halffua	2
Frelsis landboor hela	122
halffua	14

Summa

hele bönder	433
Halffue	56
Torpare	9
gräsgelsboor	8
Schattetompter	4
lyckia	1
Cronotomptt	1
lyckiä	1
kyrkiotompter	5
åcker	1
Quarne strömmer	2
enngiar	2
warnum Closter quarner	2
gudoms Closter tompter	2
Quarnn	1

Willska Heredt

Ther wthi äre 9 Sochnar

Kleffwa	wlene
Gökim	Marka
Söderby	Jeela
Floby	Götteuidz och
Träwatna	Sochnar

Mantalet

Schatte bönder hela	74
halffua	6
Crono landbor halffua	12
Torpa	2
gräsgelsboo	1
Kyrckie landboor heela	46
halffua	6
Torpere	1
Prebendde landbor hela	3
Spettals landboor heela	3
Wastena Closters I: hela	3
Warum closters I:	4
Gudhems Closter landbor hela	19

K:M: lanndbor heell	1
Frelsis landbor hela	97
halffua	34
Torpere	1

Summa

hele bönder	250
Halffue	58
Torpare	4
gräsgelsboo	1
Schattetompter	3
gillestuga	1
Cronotompt	1
Kyrkietompter	4
wtiordh	1
Quarnn	1
Engh	1

Frökindz härede

Ther wthi är – 1 Sochen N:
Grolannda Sochenn , som bengt
skreddere äger swara till

Kyrkie landbo heell	1
---------------------	---

Afffkortninghenn

på för:ne årlige Rennta
pro Anno
1567

Ödes hemmann vti för: ne 2 haredt
samt Closter bönderne i åås heredt

Skatta bönder	22
Hallfua	9
Tompt	1
gillestuga	1
lyckia	1
Cronobönder hela	3
halffua	10
Torpare	5
gräsgellare	1
Tompt	1
lyckia	1

Kyrchie landbor hela	36
halffua	8
fierdingz bonnde	1
Tompter	3
Quarnar	2
acker	1
Prebende landbor hela	4
Aluasta Closters l: heel	1
Wastena closters landbo heel	1
Biskopz landbor heela	7
Schara Spettals l: heel	1
Löösa Spettals l: heel	1
Warnumma Closters l: hele	8
halffua	1
Quarnn	1
Gudoms Closters l: heela	27
halffua	7
gräsgellare	2
Tullquarnar	2
Kong. Maittz landbor heela	5
halffua	2
Frälsis landbor heela	78
halffua	34

Brännde och besithne Godz

wthi för:ne 2 häreder

Schatta bonder heela	20
halff	1
Kyrchie l: heela	10
halffua	1
Biskopz landbor heela	9
Gudomz Closters l: hela	5
Warnuma Closterx l: hela	3
Prebennde l: heela	3
Aluasta Closters l: hela	2
K: M: landbor heela	5
Frälsis landbor hela	7

Skiuttzfärdz Peningar

aff Gudems och Wilskahe:
reder anno 67

Ähr wettannendes att huar heell och halff
Schattebonnde, haffue wtgiortt 2 mark och
huar heell och halff landbo 1 mark och huar
Torpere – ½ mark

Löper Mantalett

Schatte bönnnder	174
landboor	651
Torpere	21

Ther wtaff
haffua inthz wtgiort anno 67

Skytter som besittia thesse

Schatte hemmann	11
landbo hemmann	22

Knechter som besittia

Schatte hemann	8
landbo hemann	18
Torpere	2

Ödes hemmann

Schatte hemann	31
landbo hemann	234
Torpere	9

Brännde hemmann

Schatte hemmann	21
landbo hemmann	45

Trägårdh ——— 1 Nemplig

Gudoms Closters, bleff innthett
effter anno 66, Thy hann bleff
och förderffuatt aff fienderne.

TIONDE för Gudhem och Vilske år 1567

Tiendenn aff Gudems

och willska häreder – Anno

1567

först

Gudems Heredt

Gudems Sochnn	
Rogh	4 spenn 1 1/3 fn
Mallt	1 pundh 4 spenn 1 1/3 fn
Tönema Sochnn	
Rogh	2 spenn 2/3 fn
Mallt	1 pundh 1 1/3 fn
Wglem Sochnn	
Rogh	3 spenn 2 fn
Mallt	1 pundh 3 spenn
Mårby och Hånger Soch:r	
Rogh	1 pundh
Mallt	1 pundh 4 spenn 3 1/3 fn
Bierka Sochnn	
Rogh	4 spenn 1 1/3 fn
Mallt	1 pundh 3 spenn 2 2/3 fn
Broddetorpa Sochnn	
Rogh	1 spann 2 fn
Mallt	1 pundh 3 1/3 fn
Hornnborga Sochnn	
Rogh	1 spann
Mallt	1 pundh 1 spann 1 1/3 fn
Sättuna Sochnn	
Rogh	2 spenn 2 2/3 fn
Mallt	1 pundh 1 spann 2 fn
Torbjörnatorp och Friggeråker	
Rogh	6 spenn 2 2/3 fn
kornn	4 pundh 4 spenn 2 2/3 fn
Segersta S:	
Rogh	1 pundh
kornn	2 pundh 5 spenn 1 1/3 fn
haffa	1 spann 2 2/3 fn
Håkonatorp S:	
Rogh	2 spenn 2/3 fn
kornn	1 pundh 1 spann 2/3 fn
Stönstorpa S:	
Rogh	1 pundh 2 fn
Mallt	2 pundh 3 spen 2 2/3 fn
haffra	3 spenn 2/3 fn
Waletorpa Sochnn	
Rogh	4 spenn

kornn	2 pundh 1 spann
Kyrchietorpa Sochnn	
Rogh	7 spenn 1 1/3 fn
Mallt	2 pundh 2 2/3 fn
haffra	4 spenn 2 2/3 fn
Brunhema Sochnn	
Rogh	5 1/2 spann
Mallt	1 pundh 7 spen 1 1/3 fn
haffra	4 spenn 2 2/3 fn
Daala Sochnn	
Rogh	7 spenn 2/3 fn
Mallt	3 pundh 1 spann 3 1/3 fn
Höstena S:	
Rogh	7 spenn 2 fn
Mallt	2 pundh 3 spenn
haffra	2 spenn 2 2/3 fn
Bergunda S:	
Rogh	2 spennj 1 spann 2 fn
Mallt	5 pundh 1 spann 2 fn
haffra	1 spenn
Siögersta S:	
Rogh	1 pundh 2 fn
Mallt	4 pundh 5 spenn 2 2/3 fn
haffra	2 spenn 2 2/3 fn
Rådena Sochnn	
Rogh	5 spenn 2/3 fn
Mallt	2 pundh 7 spenn 2/3 fn
haffra	5 spenn 1 1/3 fn
liunga och Eedåsa Sochr	
Rogh	1 pundh 1 spann 1 1/3 fn
Mallt	1 pundh 3 spenn 1 1/3 fn

Summa opburen tiende

Spannemåll aff gudems H:

Anno 67

Rogh	1 lest 3 pund 6 spenn 2/3 fn
kornn	10 pundh 4 spenn 2/3 fn
Mallt	3 l:r 6 spenn
haffra	3 pund 2 spenn 3 1/3 fn

Wilska H:

Klöffua Sochnn	
Rogh	1 pundh 4 spenn 1 1/3 fn
Mallt	4 pundh 2 fn
Wllene Sochnn	
Rogh	2 spenn 3 1/3 fn
Mallt	7 spenn 2 2/3 fn
gökim S:	
Rogh	1 pundh 3 spenn
Mallt	6 pundh 2 spenn
Marka Sochnn	
Rogh	5 spenn
Mallt	2 pundh 6 spenn
Söderby Sochnn	
Rogh	5 spenn
Mallt	3 pundh 4 spenn
Floby Sochnn	
Rogh	1 pund 7 spenn 1 5/6 fn
kornn	7 pund 4 spenn 5/6 fn
Götewedh Sochnn	
Rogh	5 spenn 3 fn
kornn	3 pundh 1 spann 3 2/3 fn
Tråwatna Sochnn	
Rogh	6 spenn 2 1/3 fn
kornn	1 pundh 7 spenn 2 1/3 fn
hellesta S: liggiendes i gäsene heredt	
Rogh	7 spenn 1/6 fn
kornn	1 pundh 6 spann 2/3 fn
Jäala Sochnn	
Rogh	1 pundh 3 spenn 2/3 fn
Mallt	4 pundh 1 span 2 2/3 fn
Grolanda S: liggiend i Frökindz h:	
Rogh	1 pund 1 spann 2 fn
Mallt	5 pundh 5 spenn

Summa på all opburenn tiende

Spannemåll som fallenn ähr wti

Willska h: hanno 67

Rogh	11 pundh 3 spenn 2 2/3 fn
kornn	1 lest 2 p:d 3 spenn 2 5/6 fn
Mallt	2 l:r 3 p:d 2 spenn 3 1/3 fn

Summarum på all opburin

tiende Spannemaåll aff Gudems
och willska häreder anno 67

Rogh	2 l:r 3 p:d 1 span 3 1/3 fn
kornn	2 l:r 7 spenn 3 1/3 fn
Mallt	5 lester 4 p:d 3 1/3 fn
haffra	3 pundh 2 spenn 1 1/3 fn

Affkortningenn

på för:ne Span:l anno 67

Presternas wederlaagh

her Erich i Gudhem

M: Bennngtt i Herlunda

her Joenn i Broddetorpa

her herlug i Slöta för tuå Soch:r i gudems h:

her Joenn i Segerstada

her Suenn i Stönstorp

her Kättill i Daala

her Torbiörnn i Siögestada

Gudoms häredh

her lars i Kleffua

her Annders i gökim

her Bennngtt i Floby

her Swenn i grolannda

willska häredt

KOSTGÄRD för Gudhem och Vilske år 1567

Kostgärdenn aff

Gudems och willska häreder
pro Anno
1567

ähr wettannendes att thenne giärdh är wt=
giordh effter Mantalet, Så att 16 Schatte
bönder haffua warit om enn giärdh 2 halffe
moot enn heell och 24 landbor om en giärdh
2 halffua moot enn heel, 48 torpere om
enn giärdh och 4 prester om enn giärdh

Mantalet

Schatte bönder hela	157
halffua	17
landbor heela	552
halffua	99
Torpe	21
prester	9

Ther wtaff

haffua inngenn giärdh wthiortt

Besittia Ryttere och knechter

thenne effter:ne hemmann

Schatte hemann heela	17
halffua	2
landbo hemann heela	29
halffua	10
Torpere	2

Bruönte Birgerssonn brukar affuell oppå

 landbohemmann 1

Jönns Männssonn Renntemestere haff:r fritt

 Schattehemman helt 1

Mester Jacob Bardskärer haff:r fritt

 Landbo hemman helle 1

Besittia 2 lenndzmenn

 Schatte hemann hele 2

Ödes hemmann

anno 67

Schatte hemann hele	22
halffua	9
landbo hemann hela	172
halffua	62
Torpere	9

Summa affkorttat

Schatte hemann heela	42
halffua	11
landbo hemann heela	203
halffua	72
Torpere	11

Szå är igen behållet

Schatte hemmann heela	115
halffua	6
Landbo hemman hela	349
halffua	27
Torpere	10
Presther	9

Giärder 25

Och är wthiortt medh huarie
gärdh thenne effter:ne partzeler

Malt	3 t:nor
humble	18 mark
Brödh	32 lb
Smör och Osth	4 lb
kött och flesk	8 lb
Oxe	1 st
fåår	4 st
hönns	8 st
Egg	16 st
foderkornn	8 t:nnor
höö	16 lass
halm	48 kärff:r

Löper effter för:ne 25 gärdher

Mallt	1 lester 6 pund 6 spenn	
humble	18 lb 18 mark	
Brödh	13 lester 4 t:nor	
Smör och ost	5 schepp:d	(=skeppund)
kött och flesk	10 schepp:d	
Oxar	25 st:n	
fåår	100 st:n	
hönns	200 st:n	
Egg	400 st:n	
foderkornn	4 lester 2 p:d	
höö	400 lass	
halm	1200 kerff:r	

Ther wtaf

är förbytt		
för 2 spenn haffra	Mallt – 1 spann	
för 6 spenn haffre	öll – 1 t:nne	
för 1 spann haffra	kött – 12 mark	
[för 1 Spann haffra	1 Spann foderkornn]	
för 2 2/3 f:r haffre	gåås – 1 st	
för 6 pundh 12 spenn haffra	Brödh – 9 t:nor 3 lb 15 ½ mark	
för ½ lb humble	Brödh – 1 t:ne	
för 1 lb humble	Szmör och Osth – 2 lb	
för fåret	kött – 1 lb	(84 får = 4 skeppund 4 lb)
för 1 fåre krop	kött och flesk – 1 lb	
för 1 hönns	kött – 1 1/5 mark	
för 4 lb salt	kött och flesk – 4 lb	
för 310 ägg	kött och flesk – 2 lb 4 mark	(6 ägg = 1 mark kött)
för 40 lass höö	Smör och osth – 20 lb	(2 lass hö = 1 lb smör)
för 23 oxehuder	Brödh – 2 l:r 4 t:nnor	
för hwdenn	kött och flesk – 3 lb	
för 4 fåårshinn	Brödh – 1 lb	
för 5 fåårshinn	koohudh – 1 st:r	

ÅRLIGA RÄNTAN för Vilske år 1567

Årliga Renthann

Aff Wilska herader Anno
1567

Vilske-Kleva

Klefua Sochn

Schattaböndr

Anders i tostorp	
Hakon olufzs i Backor	
Joen Anders i kleffwa	Skytta
Lasse biörnss ibidm	
Oluff Anderss i bidm	
Monss i Backa	Skytta
Anders i Amphastorp	
Erech höck ibidm	Öde
Anders i ögetorp	
Peder i Borge högn	

Schatte Tomptor

(inget namn)

Cronebönder

håkon i gleffzredh	Öde
--------------------	-----

kyrke lanbor

Brynnell håkona i Kleffwa	
håkon i Amphastorp	Öde
Bengt i Lendagården	Öde
Anderss vid Kyrck qwarn	

Prebende lanbor

Swen på hwstdan	Öde
-----------------	-----

Gudhems klostets lanbor

Jonn i Tustorp	Skytta
----------------	--------

Frelses lanbor

Lasse Bengtsson i Amphastorp	Öde
Erich Jönss i Kleffwa	
Per Gunnarss i ödegården	Öde
Anders ibid	Öde
Jonn i frwgården	

Arwid i Rumpegården	
Jon i Beltaregården	
Swen i hesthagan	
Anders clemitts i kleffwa	Skytta
Algutth i Storegården	Skytta
Per i örbyskog	Öde
Oluff Schreddare	Öde
Swen Lariss i kellehög	
Per i Skulten	Öde
Lasse i hesthag	
Niels Bengtss i tåstorp	
Joen i Törestorp	
Erich i öffetorp	
håkon i eggatorp	Öde
Lasse gunnarss i Rydh	Skytta
gunnar i Kongzmarkh	Öde
Bengt i Kong mark	Öde
Niels hanss i madholmen	Öde
Torsten i krösserydh	Öde
Swen i Lisl gleffzerydh	Öde
gunnar i knuthe	
Mons torstenss i ödegerde	Öde
Arwid Lariss ibidm	

Ullene

Vllena sochn

Schattebönder

Anders helgass i wllene	Öde
Lares i Remässen	Öde

Schatte Tomptor

Laris på Remåsen	Öde
------------------	-----

Cronebonder

Laris på finnersletth	
Anderss på malmesletth	Öde
Håkon i hersholmen	

Crone Torpare

Peder i pussen	
Gunnar ibidm	

Crone Gresgeld

Håkon kalff i malmesletth	Öde
---------------------------	-----

Crono lanbor

Swen nilss i plomåssen Öde

Tomptor

Jönss i skokella

Kyrke lanbor

Anders Lariss i giökem Öde
Bengt ericss ibidm Skytta
Joen Biörnss i skår
Swen olss ibidm
Lasse olss ibidm
Lasse i Rawelstorp

Fierdings lanbor

Lariss i hulögia Öde

Clockare Tompter

clockaren i giökem

Warum C. lanbor

håkon i kråketorp Öde

Gudhems C. lanbor

Ambiörn måns i Legzberg
Joen ibidh
Biörn på Remene
Monss swens ibidh
Monss Jönss ibidh Öde
Håkon Anderss ibidh Öde
Mons vid öff:r kyrcke
Oluff Swens i transtorp
Arwid Lariss i valeberg
Lasse skreddare i haralstorp

Frelses lanbor

Lariss i Börstorp
Biörn på Åssen
Erich i Lesgården
Erich i skår Öde
Jönss i skokello Öde
Jönss Anderss ibidh Öde
Swen i nrgårda
Bengt esbiörnss i skår
Arwed Gunnarss ibidh
Nielz lariss i eleberg Skytta
Swen springare Öde
Swen Lassess ibidh
Arwed Äleberg
Niels monss i waleberg

Nielz i Raelstorp	
Laris Bergzkar i gökem	Öde
Anders Jngemarss i holöia	Öde
Niels J gwnerss ve kan	Öde
Jon Anderss i waleberg	
Per Jonss i Beckegården	Öde
Bengt i Stora gården	Öde
Per torss i hölögia	Öde
Niels i nyetorp	Öde
håkan i Rowestorp	
Enchian ibidh	
hakon Jönss i waleberg	Öde
Mons i holögia	
Arwed ibidh	
Enchian i lidsgården	Öde

Marka

Marka Socknn

Monss i påweråss	
Anderss Lariss ibidm	
Swen ibidh	
håkon h uress	Öde
Aff en Gyllestwffwa i Marka	Öde

Kyrke lanbor

Oluff i påweråss	
Ambiörn ibidh	Skytta
Oluff i Siötorp	
Sigge i medweg	Öde
Sigge på Markastome	Öde
Joon adss ibidh	presten fritt

Prebende lanbor

Joon i kimma

Lödösa Spetals L:

Anders perss i marka	½ Öde
----------------------	-------

Waruma C: Lanbor

Bengt Lariss J marka

Gudhema C: lanbor

Joon håkonss i Marka	knecth
Joon perss i siötorp	
Jönss esbiörnss ibidh	
Monss Joonss ibidm	
Per i Backegården	

Frelses Lanbor

Anders nielss i påweråss	Öde
Swen på liden	Öde
Anders perss i pinglande	Öde
Anders i Redberga	Öde
Per i grimskello	
per Anderss i Skyberg	
per Rawelss i grimskello	
Jon i Marka	
Swen christiernss ibidh	Öde

Sörby

Sörby Sochn

Lasse Swenss i geretorp	
Laris Joonss i torpa	
Joon Bengtss ibidm	
Peder i Siögården	Öde
Enchian i olstorp	
håkon i Swra gården	
Swen olss i sörby	½ Öde
Per nielss i wessmannnd torp	
Håkon olss ibidm	Skytta

kyrke Lanbor

Swenna i söderby
Joon anderss ibidm
Elien Bengt ibidm
Laris westegerde

Prebende Lanbor

Anders i wesmandtorp Skytta

wastena C. Lanbor

Joon i torwalla Skytta

frelses Lanbor

Joon matzss i söderby	
Swen skreddare ibidm	Öde
Morten perss ibidm	Öde
Jon på hallebodh	Öde
Lasse i ölstorp	

Jäla

Jäälä Sochnn

Giöstaff i haltetorp
Esbiorn knape ½ öde
Joonn Swenss ibidm
Niels i holegårdenn
Anders i gambletorp
Arwed i Ericstorp
Niels nielss i hallegården knecth
Swen gunmunss i Jäla Öde
Laris i hallegården Öde

Kyrke Lanbor

Erich Bengtss på Stommen presten frijtt
Anders Bengtss i Jäla
Enkian i kyrcketorp
Broniell Bengtss i vesterbo
Enkian i Jäla
Ambiörn i Ambiornatorp
Oluff i gamletorp
Anders torstenss i Ryda
Niels på Bukeberg knecth
Rosen dall Öde
Stockabacken
Mons i grönhagen

Tomtor

Aff westerbo tomt

Gudhema C: Lanbor

Mons nielss i habletorp

Frelses lanbor

Jöns skomakare holletorp Öde
Swen Joonss i tosarp
Anders lariss i Ryda
Lasse ambiörnss ibidm Öde
Bengt perss i torp ½ öde
Suen i smorkulla
Bröniell i Ranstorp Öde
Jngewall i westnboda Öde
Oluff i Ambiornatorp
Swen odss i ödegärde Öde
Anders perss i Jäla knecth
Enchian i wlletorp knecth
Anders Swenss i Ryda
Joon i hultorp
Lase ibid
håkon i georstorp

(namnet Per i knektarnas register nedan)

Floby

Floby Sochn

Oluff karlss i floby	
Arwed perss ibidm	
Margett på tåbordh	
Joonn på Åssenn	
Anders skreddare i wekan	
Bengt i Lids gården	
Swen Akonss ibidm	Skytta
Anders i engegården	Öde
Swen Lariss i floby	Lendsman
Joon i Öddaboda	
Håkon olss i knichetorp	Öde
Göstaff swenss ibidm	Öde
herlug i Jssetorp	Skytta
Per nielss i westorp	
Swen Lassess:n	Öde
Erich Brynnelss ibidm	Öde
Per Swenss ibidm	
Swen swenss ibidm	
Joon Jönss ibidm	
Gunnar karlss i Longelesth	
Lasse perss ibidm	
Per swerckess ibidm	
Biörn i Bragnom	Öde

Crone Lanbor

per gunnarss på Jerpene	Öde
Niels Jacopss ibidm	Öde

Kyrke Lanbor

Torsten på Åssen	
Enckian i Nygården	Öde
Algutt i floby	
Brynthe i westorp	Öde
Stompen i visth	
Esbiörn i visth	
Laris ibidm	
Bengt i Longe lästh	
Enckian i Bragnum aff en tomptt	Öde
Joon klockare i floby	
Enn eng i floby	

Quarnar

wista quarn

wastena C: Lanbo

Oluff i kulla

konge Mattz L:

karll i wisth

Frelse lanbor

Joon perss i floby	
per Anderss i tregården	Öde
per Arwidss ibidm	Öde
Oluff i Bosgårdhen	
Laris ibidm	Öde
Bengt i Bragnom	
Niels perss i westorp	Öde
Oluff i Rackebacke	
Oluff i lugetorp	
Lasse Ambiörnss i gerpene	Öde
Mons perss i Bragnum	
Suen i kastholmen	
Laris swend ss i floby	Öde (nästan oläsligt. 1566: "Lars Swenss J Floby")

Göteve

Göttewidz Sochn

per ödss i göttewedh	
Sigge Monss ibidm	
håkon i eskilstorp	knecht
håkonn J toarp	
Ambiorn ibidm	
Törres i Eline	knecht

Crone Lanbor

Elff skog:m	Öde
Giöstaff ibidm	Öde

Kyrke Lanbor

Anders nielss på Stompnn	presten frijtt
Nielz skomakare i giöttewedh	knecht 1/2
Lasse i eskilstorp	Öde
Esbiörn i Bro gårdenn	Öde
Stommen i eline	Mest Jacop frijth
Lasse karlss i toarp	Skytta

waruma closters L:

Per nielss i **b _ _ _** (oläsligt; "i Eline" enligt 1566 års jordebok)
Anders torstenss i Backa

Gudhema closters L:

Biörn suenss i komewello

frelse lanbor

Swen nielss i göttewe Brentt och Öde

Per lariss ibidm	
Anders Lariss ibidm	
Per wid endan	Öde
Per monss i giötte wed	
Asser i göttewed	Öde
Anders Jngilss i götte wid	Skytta

Trävattna

Trewatna sochn

hans håkanss i Trewatna	
Swen i Jsastorp	
Gunnar i gislaridh	
Niels i kattebro	
Joonn i Nyetorp	knecth
Giöstaff på Lijonde	Öde
Anders i Bastboden	Öde
Anders i gunnellaridh	Öde
Anders i Boda	

Crone bonder

Laris i saxetorp	Öde
Erich i Öne	Botzmandh
Börgie ibidh	

kyrke lanbor

Giöstaff i gislaridh	
Arwed i harberga	Öde

Frelses lanbor

hans på hog:n	
Niels i Store gårdenn	
Oluff i gåsabacka	Öde
Laris i Kattebroo	
Assnar på Stommen	
Joon i Målaregården	
Arwid på lijende	Öde
Bengt plogen	Öde
per i holegården	
Enchian i hormestorp	
Joon i Skiorne	
Laris i haga	
Joon i Quislo	½ öde
Erich i miellaridh	
Swen i holögia	Öde
Anders i holögia	

Avkortningar på Årliga räntan

afkorttnigen oppå

Årliga Renthän vtij vil=
ska heradher Anno
1567

Skyttares frijhatt

Joonn andersson i Kleffwa	Skattab bonde
Mons i Backkor	Schattabonde
Joonn J ioonstorp	gudhems closter landbor
Anders clemittsson i Kleffwa	frese Lanbor 1/2
Algutt i Storaårdhen	frese Lanbor
Laris gunnarsson i rydh	frese Lanbor
Erich i spanbacka	frese Lanbor
Anders Biörnsson på Berg	Skattabonde
Niels swensson i holögia	Skattabonde
Bengtt erichsson i gökijm	kyrke Lanbor
Niels Larisson i eleberg	frese Lanbor
Ambiörn i påwerås	Kyrke Lanbor
Håkon oluffzsson i wesmanstorp	Skattabonde
Anders i wesmanstorp	Prebende Lanbor
Joon i tårwalla	vastena closter Lanbor
Swen åkasson i floby	Sckattabonde
herlug i yssestorp	Schattabonde
Lasse karlsson i toarp	kyrke Lanbor
Anders ingilsson i Eline	frese Lanbor

(saknas i den föregående förteckningen)

Knecktares Frijhetter

Joonn håkonsson i marka	gudhems closter Lanbor
Niels nielsson i hallegårdhen	Sckattabonde
Niels på Pukaberg	kyrke Lanbor
Anders persson i Jeela	frese Lanbor
per i valetorp	frese Lanbor
håkon i eskilstorp	Schattabonde
Törres i Eline	Sckattabonde
Nielz skomakare i giöttewid	kyrke Lanbor
Joon i nyetorp	Sckattabonde
Erich i önaa	Cronebonde

Lengdhen oppå Oode

Gossenn aff för:ne heradher
Anno 67

Erich höck i anphastorp
håkon i gleffzrydh
håkon i Anphastorp
Bengtt i Lundagårdhen
Swen på hustden
Laris Bengtsson i anphastorp
per gunnarsson i gerde

Anders ibidm
Per i orby skogg
Oluff skreddare ibidm
per i skulthen
håkon i eggatorp
Gunnar i Kongzmarken
Bengt ibidm
niels hansson i madholmen
Torsten i kråfferydh
Swen i lilla gleffzeryd
mons torstensson i gerde
Anders helgasson i vllene
Laris på remåssen
Laris på Remåsen
Anders på malmeslett
håkon kalff ibidm
niels Larisson i Åsaka
Per i lundagårdhen
Niels Joensson i Åsaka
Monss andersson i storagården
Anders oluffzsson i tokatorp
Anders håkonsson i tokatorp
Elffwer i hestsund
holme i gökijm
Swen nilsson i plumåssen
Anders larisson i gökijm
Lariss i holögia
håkon i kråketorp
monss Jönss på remene
håkon andersson ibid
Erich i Skår
Jöns i skokello
Jöns anderss ibidm
Swen springare
Lasse berskarr i gökijm
Anders ingemarsson i holöia
niels i gunnarvekan
per Joonsson i Beckagårdhen
Bengt i Storagårdhen
per tortensson i hölögia
Niels i nyetorp
håkon Jönsson i valeberg
Enckian i lidgårdhen
håkon hwuitsson i påweråss
Aff en gillestuffwa
Sigge i midweg:n
Sigge på Markastompn
Bengt andersson i marka
Anders nielss i påweråss
Swen på lijdhén
Anders persson i pinckone
Anders i redberga
Swen christiernsson i marka

Per i Siögårdhen
Swen oluffzsson i sꝛby
Swen Skreddare i sꝛby
Morten persson ibid
Joonn på hallabord
Esbiorn knape
Swen gunmundsson i Jäla
Laris i hallegårdhen
Roosen dall
Jöns skomakare halletorp
Lasse ambiörnsson i Ryda
Bengt persson i toarp
Bryniell i ramsberg
Jngewall i westnboda
Swen ödsson i gerde
Anders i engiagården
Anders duke i gunckestorp
Göstaff swensson i gunckestorp
Swen lassesson i vestorp
Erich Brynielsson ibidm
Biörn i Bragnom
per gunnarsson i ierpene
niels Jacopsson ibidm
Enckian i nygårdhen
Brynte i westorp
Enckian i Bragnum aff en kyrketomptt
per Andersson i tregården
per Arwidsson ibidm
Laris i Bosgården
niels persson i westorp
Laris ambiörnsson i Jerpene
Laris swensson i floby
Elffwer i skogen
giöstaff ibidm
Lasse i eskilstorp
Esbiörn i Brogården
Swen nielsson i göttewid
per vid endhan
Asser i göttewid
Göstaff på Lijende
Anders i Basteboda
Anders i gunnillaryd
Laris i saxetorp
Arwed i harberga
Oluff i gåsabacka
Arwid på lijende
Bengt plogen
Joon i Quisle
Swen i holögia

(= 109 personer)

Summa oppå ödhe

Gossenn vtij vilska heradher
1567

mantalett

Sckatte	Bönder heela	14	
	Bönder halffwa	5	
	tomptt	1	
	gillestuffwa	1	
Crone	Bönder halffwa	8	
	torpare	1	
kyrke	Bönder heela	8	
	bönder halffwa	3	
	fierdingz bonde	1	
	tomptt	1	
gudhems	lanbor heela	2	
perbende	lanbor heela	1	
Skara	Spettalz Lanbo	1	
vastena	clost Lanbo	1	
Löösa	Spettalz Lanbo	1	
varuma	clost Lanbo	1	
frelse	Lanbor heela	36	
	Landbor halffwa	23	(= 109 mantal)

presternes frijhetter

her laris i kleffwa haff:r Stompen i vllene
her anders i gökijm haff:r stompen i marka
her Swen i grolanda haff:r Stompen i Jeela
her bengtt i floby haff:r Stompen i göttewid

ÅRLIGA RÄNTAN för Gudhem år 1567

Östra Tunhem

Tonema Sochn

Schatta bönder

Niels Swensson i tunim

Crone Torpare

Arwid på hallan Öde

Kircke lanbor

Anders Anderss i tonen
Bengt Ambiörnss i Tostorp Öde
Torbiörn Jnguarss Öde
Niels monss i Tönen Öde

Gudema Closters lanbor

Töres monss i Töнем
Swen Jönss ibidm
Arwid Bengtss ibidm
Anders på Stompnen presten frith
Bengt oluffss ibidm
Oluff swens ibidm
Bent Jönss ibidm Skytta
Laris olffss i tostorp
Anders Lassess ibm
Lille Swen i tåstorp
Anders Arwidess ibidm
Per i knupa

Frese lanbor

Swening suenss i Tonen
per på Åssen Öde
Torkill i tostorp Öde

Gudhem

Gudhema sockn

Gerdebonde

Bengt abiörnss i gettene Öde
Erich i Ambiörnatorp
Lasse folkass i hellatorp Brent och Öde

Sckatta Tompter

håkon anderss i holmengia aff en Tompt

Öde

(OBS! En tomt)

kyrke lanbor

Enkian i homengia

Brenth och Öde

Torsten på Togården

Öde

Gudhems Closters lanbor

Clöster gården i gudhem

Öde

Joon håkonss i gudhem

Joon matsss (=matsß) ibidm

Brenth och öde

Joon perss ibidm

Öde

Mons perss ibidm

Öde

Matz sweningss ibidm

Brenth och Öde

Oluff skomakare ibidm

Brenth och Öde

Rawall bong ibidm

Brenth och Öde

Anders Jönss i Lunden

Niels i lunden

håkon Andersson i holmengie

Brenth och Öde

Per oluffss ibidm

Brenth och Öde

Joon Springare i homengia

Brenth och Öde

Niels i fornetorp

Skytta

Bengt på kollen

Brenth och Öde

håkon monss i Åkatorp

Brenth och Öde

Joon Anderss ibidm

haff:r Brynte Byresson

Birgie i kilffwetorp

Brenth

Biörn i Lilla kylffwetorp

Brenth och Öde

Påwell i Ambiörnatorp

Per i helletorp

Brent och Öde

Per i Rändhåssen

Brenth och Öde

Anders i drustorp

Brenth och Öde

Per Lariss i holmetorp giden(?)

Brenth

(torp struket och "giden" skrivet ovanför)

Chrisman ibidm

Lasse andersson ibidm

Brenth och Öde

Anders Jonsson i rumpegårdhenn

Skytta

Anders swensson ibidm

Öde

Bengt i hedagården

Brenth och Öde

Elinn Joon håkonssons ibidm

öde

Niels i ingatorp

Anders Larisson ibidm

Laris andersson ibidm

Joon på heden

Lasse smid i ingatorp

ödhe

Joon i pinone

öde

frelse lanbor

Mons i gettene

Ugglum

wglæma Sockn

Anders helsing i wpsala
Enkian i hakatorp
Swen bengtsson i wglem
Swen i kartberga
Tornbiörn ibidm
Anders torkilsson i vglan Skytta
Joon Stoltorp Öde
Byritta Oluffz i wglem

Tomtor

Anders helsing i vpsala aff en Tompth

Lyckior

Anders torkilss i vglum aff 1 lyckia Öde

Crone Torpare

Per anderss i gransönn kneckth

kyrke lanbo

Per anderss i vglim
Mons Lassess ibidm

Gudhema closters l

Anna i Ståltorp
Arwid nielss i vglum
Swen findwidss ibidm
Oluff Joonss i vglim
Anders i Ness
Anders i Jsland Öde

frelse lanbor

hans i hakatorp
Ander swensson i wglem
Joon i korssagården
Götter i hulbeckztorp (Öde)
Tord i Rödåss

Mårby

mårby sockn

kyrke lanbor

Nielz anderss på Stompnen Presten frijtt

Frelse lanbor

Bengt linderss i måreby Öde

Enkian i Måssagården

Lasse Lass ibidm

Bengtt helgess ibidm Öde 1/2

hans i Broness Öde

per ibidm

Göstaff ibidm

Erich i daxness

Bjärka

Bierka Sochn

gerdebonde

Per Siggess i bierka Öde 1/2

Oluff Bengtss ibidm

Nielz Anderss ibidm knecth

Per håkonss i trestena Skytta

Per heningss ibidm knecth 1/2 1/2 fritt

Swen Bengtss i Brästorpe

Torsten i holmetorp Öde

Påwell perss i Bierka knecth

Swen olss ibidm

Oluff Jonss i lilla brestorp

Tomptor

Per håkonss i trestena aff en Tompt

Joon på Anundåssen Öde

Arwid på hydeboden Öde

Kyrke lanbor

Jöns Lariss i trestena knecth 1/2

Swen perss ibidm

håkon Bengtss i Ledsgården

Anders perss på Stompnen Öde 1/2

Anders Bengtss i B:r Öde

håkon anderss ibid Öde

harall ibidm knecth

Swen anderss i holmetorp

Prebende lanbor

Niels knutzss i threstena
Enkian i lilla boda

Gudhems closters lanbor

Enckian på heden Öde

frelse lanbor

Anders olffss i berka
Swening i Lella boda

Hånger

hängers sochn

Sckattabönder

Per oluffss i hellatorp Skytta

kyrke lanbor

Mons på Stompen Öde
Lasse fischkare ibidm

Guidhemma closters L:

Ambiorn ij hånger Ödhe
Lasse Jonss i Bogstena
Jon perss i ebholmen

frelses lanbor

hans i backegården (svårläst)
Byrge i Brynelstorp

Broddetorp

Bråddetorpa sockn

Kyrke lanbor

Lasse Anderss i Botatorp Brenth
Erich i tortlene Brenth och Öde

Biskopz Lanbor

Anders swenss i fielåckra Brenth
Lasse sckreddare ibidm Brenth
Anders Lariss ibidm Brenth
Laris Jönss ibidm Brenth
Ckyrstin Bengte i Åkatorp Brenth

Frelses Lanbor

Anders monss i Broddetorp	Brenth och Öde
Joon Lariss ibidm	Brenth och Öde
Gunilla håkona i wdderberg:tt	Öde

Hornborga

Hornborga sockn

Gerde böndher

Bengt Lariss i hornborga	Brenth
Lasse monss ibidm	Brenth
Anders Jönss ibidm	Brenth
Arwed Lariss ibidm	
Bengtt Nielss i kogzstorp	Brenth och Öde

kyrke lanbor

Stommen i hornborga	Presten fritt	
Anders ibidm	Brenth	
Oluff Lariss i hornborga	Brenth	
Gunne anderss i bidm	Brenth	("Suen" är överskrivet med "Gunne")
Joon håkanss i bidm	Brenth och Öde	

Prebende lanbor

Joon anderss i hornborga	Brenth
--------------------------	--------

Warnumma Closters Quarn

(inget namn)

Biskopz Lanbor

Jöns nielss i fielåckra	Brenth
Knuth i Koxtorp	Brenth och Öde
Biörn Jönss i Fielåkra	Brenth

Frelses Lanbor

hans i Bogegården	Brenth och Öde
Swen ibidm	Brenth
Anders swenss i Backagården	Brenth och Öde
Bent ericss i hornborga	Brenth

Sätuna

Sättuna sockn

Joonn Arwidss i veka

kyrke lanbor

Swen swens i veka

Lasse ericss i Sätwna

Esbiörn ibidm

Jacop Jörenss i Båletorp

Aff en Eng (inget namn)

Brenth

Brenth och Öde

~~Brenth och Öde~~ (överstruket)

(OBS! En äng)

Warnuma Closters I:

habord i Settuna

Oluff perss ibidm

Niels mickilss ibidm

Jacop Jörenss i Boletorp

Bengt Stennpss i Settuna

Brenth

Brenth och Öde

1/2 öde

Brenth och Öde

Brenth

Frelses lanbor

Lasse i veka

per mickilss i Settuna

Lasse Arwidss i Sättuna

håkon i Bålstorp

Swen på Berg

Öde

Brenth och Öde

Brenth och Öde

Brenth

Torbjörntorp

Torbiörnatorpa sockn

Gerdebönder

Hakon Jönss i helletorp

Laris på Berg

Morthen oluffss i torbiornatorp

Anders pick ibidm

Mons ödss i Balletorp

Brenth

Brenth

Brenth

Brenth

Brenth

Skatta Tompttor

Morhen hwit i Tornbiörnatorp aff en Tompt

Brenth

kyrke lanbor

Bengt Sckomakare i Balletorp

Mons Siggess i Tornbiörnatorp

Mons Bugge ibidm

Lasse Joonss ibidm

Brenth och Öde

Brenth och Öde

Brenth

Brenth

Prebende lanbor

Swen på Stompen Brenth och Öde

Gudhems closters lanbor

Lasse jwte i tornbiornatorp Brenth
Tornbiorn Jwthe ibidm Brenth

kong:e Mattz Lanbor

Anders Lariss i Tornbiornatorp Brenth
Arwid i Balletorp Brenth

Frelses lanbor

Anders nielss i Berga Brenth

Friggeråker

Freggeråkers sockn

Cronebönder

Per på yrretompten Brenth och Öde

kyrke lanbor

Anders Joenss i friggeråker Brent och Öde
Lasse gääste i dotorp Brenth
Swen i Nedægårdenn i gettene Brenth och Ödhe
Niels Joonss i gettene

Biskopz lanbor

Elin nielssa i friggeråker Brenth och Öde
Laris Jönss ibidm Brenth och Öde

Prebende lanbor

Joon Perss i friggeråker Brenth

Gudhems closters lanbor

Swen Joonss i marietorp Brenth

kong:e Mattz Lanbor

Swen i Rådnagården Brenth och Öde
Biorn ibidm Brenth och Öde

Frelses lanbor

Laris Jönss i friggeråker Brenth och öde
hans ibidm Brenth
Rawell Jönss ibidm Brenth
Swen i kiellagården Brenth och öde
Arwid Lariss ibidm Brenth
Joon perss ibidm Brenth och öde

Laris i ledsgården	Brenth och öde
Börgie Jönss ibidm	Brenth och öde
Bengt Sckomakare	Brenth och öde
Erick i tostorp	Brenth och öde
Swen monss i gettene	öde

Falköpings socken (f.d. Bestorp)

Fale köpingz Sockn

Warnuma closter lanbor

Joon Anderss i dotorp	Brenth
kyrstin i Ballersten	Brenth och Öde

Biskopz Lanbor

Botwid olss i Bischoz torp
 Sigge nielss ibidm
 Tormodh i Cappalsgården
 Niels olffss i bidm
 Lasse Karlss ibidm
 Biörn Anderss ibidm
 Anders oluffss ibidm

Prebende Lanbor

Anders i Ranthen

Gudhems closters Lanbor

Niels Joonss i Stora dotorp	Brenth och öde
-----------------------------	----------------

Frelses Lanbor

Niels anderss i lilla dotorp	Brenth och öde
------------------------------	----------------

Segerstad

Segersta Socknn

Gerde bönder

Sigge arwidss i Lutarp	
Anders Lariss i Segersta	
Segfast ibidm	
Per rawelss ibidm	
Lasse Swenss ibidm	
Joon nielss ibidm	Öde
Bengt mickilss ibidm	
Anders oluffss ibidm	
Joon sigxstenss ibidm	
Anders perss i torp	
håkon i Selatorp	Brenth

Per Smid ibidm Segersta	Öde 1/2
Laris monss ibidm	
Encke Laris ibidm	
Ambiorn picke segersta	1/2 öde
Lasse henderss ibidm	
Niels kálboo ibidm	

Crone Bönder halff

Mickill ibidm	Ödhe
---------------	------

kyrke lanbor

Swen perss i Segersta	
Tord anderss ibidm	Öde
Torsten ibidm	
Lasse Joonss i bidm	

Biskopz Lanbor

Laris i Brogården	(svårläst)
Erich Swenss ibidm	

Quarnar

Gudhema Closters L:

Biörn vid Systra quarn

Frelse lanbor

Jons i Segerstatorp

Håkantorp

Hokonatorpa sockn

Joon monss i Rickla	Brenth och ödhe
Mariett mickills ibidm	Brenth och ödhe
Biörn i vlffztorp	Brenth
Anbiörn ibidm	Brenth

Crone lyckior

joon monss i Rykla aff 2 lycker	öde
---------------------------------	-----

Crone Tompt

Enckian ibidm aff en Tompth	öde
-----------------------------	-----

kyrke Lanbor

Niels Anderss i Espås	Brenth och Ödhe
Per Joonss på Stompen	Brenth presten [fritth]
Oluff i vlffstorp	Brenth och ödhe
Lasse Biörnss ibidm	Brenth och öde

Quarnar

Niels i esbåss aff en quarn öde
Lasse Biörnss i vluffztorp aff en quarn

Åkrar

Jonn monss i Rickla aff en öde

Warnuma closters lanbor

Enckian i hakonatorp Brenth och öde
Anders Lariss ibidm Brenth och öde
Biörn Joonss i håkonatorp aff en quarn öde

Valtorp

waletorpa Socknn

Arwed i Astatorp

Cronebönder

Mons i giöstaffz holmen öde
Mons Siggess ibidm öde
Per Siggess ibidm öde
Erich i Swartesiöö öde

kyrke lanbor

Anders Brynthess på Stompnen
Lasse torstenss i Åstärp
Swen krock i waletorp Brenth och öde
Gunmundh i Åstärp
Anders i Raglåss Brenth

prebende Lanbor

Lares Jönss i Raglåss Brenth och öde
Niels perss ibidm Brenth och öde

Gudhems closters lanbor

hakon i Åkatorp

Frelse Lanbor

Mons Swenss i waletorp Brenth och öde
Per håkonss ibidm Brenth och öde
Mons eskilss ibidm Brenth och öde
Anders Lassess ibidm Brenth och öde
Andes i Bakor Brenth och öde
Laris i Rötzberga
Botwid oluffss i torestorp Brenth och öde

Stenstorp

Stönstorpa sochn

Lasse tornbiörss i Ragnista
Joon nielss ibidm
Joon Bengtss ibidm öde
Laris Joonss i Stönstorp
Arwid joonss ibidm
Jöns anderss ibidm
Arwid krack ibidm kneckth

Kyrke Lanbor

Anders torstenss i ragnista
hindrich finne i Stönstorp Öde
Bengt anderss ibidm
Lasse Nygranne ibidm Öde (svårläst)
Laris Swenss i Ragnista

wastena Closters L:

Joonn nielss i höliesten

kong:e mattz Lanbor

Oluff Lariss i Ragnista
Laris Swenss ibidm
Oluff rawilss ibidm

Frelses Lanbor

Gunnar i Åsbo Öde
Swen Jons iJutag:nn öde
Anders i Stönestorp öde
herlug monss i Stonestorp knecth

Södra Kyrketorp

kyrke torpa sockn

Arwid helsing i kyrketorp
Joon vnge i ögia
Oluff ericss ibidm Brenth
Lase abramss ibidm Brenth

kyrke Lanbor

Toste på Stompen
Swen Bonde ibidm
Erech Sote i ögia Brenth och öde
Lasse mörck ibidm
Anders pick ibidm

Alwasta Closters L:

Anders Jönss i kyrketorp	Skytta
Per erlanss i ögia	Brenth
Anders Lariss ibidm	Brenth

Prebende Lanbor

Anders ambiörnss i kyrketorp	Skytta
------------------------------	--------

Gudhems closters L:

Bengt i clostergården

Frelses Lanbor

Swen på Tompten	Öde
-----------------	-----

Brunnhem

Brunnuma sockn

Erich matzss i Brunum	
Nielx monss ibidm	
Anders habbolss ibidm	
Börgie Smid ibidm	
Oluff herlingss ibidm	Öde
Arwid habbolss ibidm	
Lasse monss i torp	
Habbill i Skelsboo	
Swen i Jnnwarstorp	

Cronegeldz bor

Swen i orkollen	Öde
-----------------	-----

Kyrke Lanbor

Mons helsing på Stompnen	presten fritt
Anders Jonnss ibidm	
håkon pick i Brunnum	
Joon nielss ibidm	
håkon perss ibidm	kneckth
Swen arwidss ibidm	Öde
Arwid Joonss ibidm	
Erich Lariss ibidm	Öde
Joon Jönss ibidm	Öde
Anders Nygården	

Frelse Lanbor

Mons helsing i Brunnum	Öde
Suen Jönss ibidm	Öde
Anders Jönss ibidm	Öde

Dala

Dala socknn

Gerde bönder

Per i Borgatorp
Oluff i Kiellabacka

Kyrke Lanbor

Jöns torstens i daala
Laris Ericss ibidm Öde
Töres danskh ibidm Öde
Rawell ibidm kneckth
Andor ibidm
Jöns Lariss ibidm
Per litthen ibidm

warnuma Closters Lanbor

Per daxom i daala
Anders smid i dala knecth
Niels i Ramstop
harall i Ramstorp
Biörn i Swnetorp

Kong:e Mattz Lanbor

Swen andrss i daala Öde
Joon monss ibidm
Arwid Stutth ibidm Öde

Frelses Lanbor

Töres i daala
Mons simonss ibidm Öde
Anders oluffss ibidm
Niels Jörens idala
karll schreddare ibidm
Erich amunss ibidm
Laris i Flogården Skytta
Niels anderss ibidm
Döwe Biörn ibidm
Swen anderss ibidm Öde
Niels Jngilss ibidm
Anders grobbe Öde
Lasse torstenss ibidm
Longe Jönss
Biörn på hag:n Öde
Joon skomakare ivalztorp Öde
Anders monss ibidm
Lasse helgass i dala
Anders Jönss ibidm

Högstena

Höstena sockenn

Gerdebönder

(skattebönder hela)

Laris Swenss i Sckoptorp	Skytta
Per Stuth i höstena	Brenth
Laris Jönss ibidm	Brenth
Per i hallagården	Brenth
Oluff Lariss ibidm	Brenth
Per anderss ibidm	Brenth
Per Lariss i Anphastatorp	Brenth

Sckattabönder

(skattebönder halva)

Niels i Reastorp

kyrke Lanbor

Jönss haralss på Stompnen	Presten frijtt
Joon swenss ibidm	Brenth
Anders håkonss ibidm	Brenth och öde
Ambiörn Lariss i Rearstorp	Brenth
Erich perss ibidm	

Clockare Tompten

Joon kak i höstena Brenth och Öde (kak eller kat)

Biskopz Lanbor

Anders Jönss i höstena	Brenth
Oluff Jönss ibidm	Brenth

Aluasta Closters Lanbor

Bröniell i höstena Brenth och öde

Kong:e Mattz Lanbor

Niels tornbranss i Bosgården	Brenth och öde
Oluff Jngemarss ibidm	Brenth och öde
Niels perss ibidm	Brenth och öde

Frelses lanbor

Laris Jönss i Rearstorp	Öde
Niels hemingss ipuckletorp	Brenth och Öde
Joon helgass i Rearstorp	

Borgunda

Borgonda Socknn

Esbiörn nielss i Borgonda
Laris Lindernss ibidm
Mons monss ibidm Öde

Sckattabönder

Gemestorp Canseln Jönss Monss haller Awell

Crono Lanbor

Oluff i Norheden

Crono Torpare

Swen på knölen

Crone gresgeldsbor

håkon Laris ibidm

Kyrke Lanbor

Töres Biörnss på Stompan
Mons anderss ibidm hengsbudare och ähr nw skytta
Niels i kierragården Botzman
Håkon nielss ibidm Öde
Mons ambiörnss ibidm Öde

klockare Tompt

Sigge i Borunda aff en Tompt

Biskopz Lanbor

Arwid iAssuratorp
hindrich ibidm

Gudhems Closters Lanbor

Oluff Lax i vbbetorp

warnuma Closters L:

Oluff hakonss i Borgonda Öde
Biörn monss ibidm Öde

kong:e Mattz Lanbor

Töres Bengtss i Borgonda Skytta
Anders amundss ibidm kongqkth (=knekt??)
Tores monss ibidm Öde

frelses Lanbor

Laris i tregården
Jönss Lax i lilla borgunda

Joonn monss ibidm	
Anders nielss ibidm	
Joon Lariss ibidm	
Laris Jönss ibidm	
Per Lariss ibidm	
Töres i Lijden	
per i Stora borgonda	Öde
lasse clemittss ibidm	
Esbiörn Jönss ibidm	
Bengt perss ibidm	kneckth
Oluff Jönss ibidm	
Niels Lassess i kallebordh	
Anders Swenss ibidm	Öde 1/2
Swen göstaffss ibidm	
Per i källagården	Öde
Anders Lariss i vbbetorp	
Anders Biörnss ibidm	
Lasse nielss i Borgunda	
Mons Lassess ibid	
Swen i smidgården	Öde
Bengt Jönss ibidm	
Joon J Bregården	Öde
Swen perss ibidm	Öde
Mons haralss ibid	Öde

Sjogerstad

Siögersta Socknn

Cronegresgelzbor

Oluff på hagåss	knecth
-----------------	--------

Kyrk Lanbor

Mattz i Reijnetorp	Öde
Anders Biörnss i loringe	
Amund ibidm	
Arwid Torstenss ibidm	
Lasse anderss ibidm	

Clockare Tompt

Swen på Torsbacken	Öde
--------------------	-----

Biskopz Lanbor

Mickill i Siögesta	
Bengt Jönss i bidm	Öde
Anders nielss ibidm	Öde
Joon Bengtss ibidm	öde
Arwid ambiörnss ibidm	öde

[Biskopz eng]

Mons i Bisclops eng

--- t (?)

warnuma Closters L:

Jöns hinderess i Loringe

Gudhems Closters L:

Börgie amundss i Loringe

Crone gresgeldzbor

Niels anderss i peerstorp

Per på hagåss

Knuth ibidm

knecth

Kong.e Mattz Lanbor

Lasse helgass i Siögista

Niels Bwss ibidm

Anders ibidm

Öde

öde

Frelse Lanbor

Anders Lariss i loringe

Niels Jonss i siögrsta

Per Joonss i bidm

Biörn i humblagården

Joon ibidm

Saxe i loringe

Anders Siggess ibidm

wimundh

Oluff ibidm

Lasse Swenss i Remetorp

Arwidt nielss ibidh

Skytta

1/2 öde

Öde

{ håller sielff Auvell vppå

{ (vilket syftar på ägaren ”Greffwe peder”)

Rådene

Rådene Socknn

Gerdebönder

Torsten Biörnss ibidm

Biörn nielss i hökaberg

(= avser sannolikt Rådene by)

Skattebönder

Oluff i hökaberg

Lendsmannen

Crone Tompare

Mons på kyffwanabban

(”m” överskrivet, för att ange ”Torpare”?)

Kyrke Lanbor

Per biornss i Rådene
Lasse arwidss ibidm
Esbiörnn på Stompnan
Swen Jönss i hökaberg
Esbiörn monss i Rewakullen 1/2 öde

kyrkcke torppare

Oluff på kyrckebacken

Prebende Lanbor

joon Ericss i Rådene
Bryniell i Rewakulla 1/2 bonde
Bengt i gåratorp

Frelses Lanbor

Laris perss i hökaberg
Anders Buss vid Röckaquarn
Arwid ibidm
Gunnar i Rådene
Såne i gåretorp
Laris Joonss ibidm
Mons hakonss i Rådene
Niels Brynelss ibidm
Ähnn haffr frw Anna 2 gålar som hon holler affwell upå

Ljunghem

Liungoma sockn

Kyrke Lanbor

Niels på Stompnen knecth
hakon i sematorp knecth

tompth

Niels sa[de]lamakare aff en tompth

warnuma closters Lanbor

Jöns smid i liungom
hindrig persson i liungom
Mons håkonsson ibidm
Niels andersson ibidm

Prebende Lanbor

Niels verme i liungom
Erich valbo ibidm

Frelses Lanbor

Anders i Bosgården
Bengt i Joonstorp
Anders i krogztorp
Per i Styrsholth

Öde 1/2
Öde 1/2

Edåsa

Edåsa Sockn

Gerdebönder

Arwid i Sewatorp

Crone gresgeldz bor

Erich nielss i edåssa aff en Tompth

Kyrke Lanbor

Lasse hanss i edåssa

presten frijtth

[kyrke eng]

Aff en e[n]g Benemd Göstaffz eng

Frelses Lanbor

Anders i edåssa
Biorn i Sewatorp

Summa på Årliga räntan

Summa oppå Årliga

Renhtan aff Gudhems herede

Anno

1567

	Gerdesbönder	72
Sckatta	Bönder heela	11
	Bönder halffwa	11
Crone	Lanbor heela	4
	Lanbor halffwa	2
	torpare	7
	greesgellare	6
kyrke	Lanbor heela	88
	Lanbor halffwa	13
	torpare	1

prebende	Lanbor heela	12
	Lanbor halffwa	2
	torpare	1
Biskopz	Lanbor heela	28
	Lanbor halffwa	1
varnuma	Lanbor heela	16
	Lanbor halffwa	1
vastena	closter Lanbor heela	1
alwasta	closter Lanbor heela	4
gudhem	Lanbor heela	58
	Lanbor halffwa	10
	greesgellare	2
Kong M:	Lanbor heela	17
	Lanbor halffwa	2
frelses	Lanbor heela	122
	Lanbor halffwa	14

Summa

heela	
halffwa	
Sekatte torpare	9
gresgeld boor	8
Sckatta tomppter	4
Lyckia	1
Cronotomptt	1
Lyckia	1
kyrketompter	5
åckra	1
Quarnaströmar	2
Engiar	2
varnuma closter quar[n]	2
gudhems closter tomp	2
Quarn	1

(de som inte nämns ovan)

(se ovan)

(se ovan)

(överstruket)

Avkortningar på Årliga rëntan

Afkorttnigen oppå

Årliga Renthann vtij Gudh
ems heradtt Anno
1567

Skyttares frihetter

Anders Joonsson i rumpegårdhenn
Anders torkilsson i vglem
karll Joonsson i Trestena
per oluffzsson i hellatorp
niels hinderesson i fornetorp
Anders Jönsson i kyrketorp
Anders ambiörnsson i kyrketorp
Laris i flogårdhen
Jöns karlsson i Skopgårdhen
Mons andersson i Borgonda
Niels i Kierragårdhenn
Törres bengtsson i Borgondas
Anders Larisson i loringe
Bengt Jonsson i tonnem

Knecktares frijhetter

vtij gudhems herat
Anno
1567

per andersson i gransöön
pawell i Bierka
per herlugsson i trestena
pawell persson ibid
Jöns lariss i Trestena
harall ibidm
Arwidh krack i Stönstorp
herlug monss i Stönstorp
håkon perss i Brunnum
Rawall i daala
Andor i ibidm
Anders smidh ibidh
Anders amunss i Borgonda
Elff perss i Stora borgonda
Oluff på hagåssen
Mons i Biskopz eng
per Lariss i hagåssenn
niels på Stommen i liugom
håkon i Sematorp

prestenes frijhetter

Stompnen i tonen ähr Ligiands till her Erich i
Stompnen i Moreby haff:r her Laris i kleffwa
Stompnen i hornborga haff:r her Torckill i Brodde[torp]
Stompnen i håkonatorp haff:r her Joon i segersta
Stompnen i höstena haff:r presthen i dala
Både Stompnar i Brunnem haff:r her swen i Stön[storp]
Stompnen i edåssa haff:r her arwid i valora

(platsen ej utskriven)

Lengden oppå Bren:

dhe Gossen och ähro besittne

Börgie i kylffwatorp
Per larisson i homagårdhenn
Lasse andersson i Balatorp
Anders swensson i fielåkra
Lasse skreddare ibidm
Anders Larisson ibidm
Laris Joonsson i fielåkra
Enckian i åkatorp
Bengt Larisson i hornborga
Lasse monsson ibidm
Anders Joonsson ibidm
Arwid Larisson ibidm
Anders i hornborga
Oluff matzsson ibidm
Swen andersson ibidm
Joon andersson i hornborga
Joon bengtsson ibidm
Jöns nielsson i fielåkra
Biörn Jönsson i fielåkra
Swen Bosgården
Bengt ericsson ibidm
Lasse ericsson i settuna
halbord i settuna
Swen andersson ibidm
Joon monsson i settuna
håkon Jönsson i Balletorp
Laris på Berg
Morthen oluffzsson i tornbiörnatorp
Anders pick ibidm
Mons ödsson i Balletorp
morthen hwitt i tornbiörnatorp
Måns biugge i tornbiörnatorp
Lasse Jönsson ibidm
Lasse Jwthe i tornbiörnatorp
Tornbiörn Jwthe ibidm
Anders rawilsson i tornbiörnatorp
Arwid i Balletorp
Anders nielsson i Berga
Lasse gässe i dotorp

Joon personi friggeråker
 Swen Joonsson i Marietorp
 Hans i friggeråker
 Rawell Jönsson ibid
 Arwid Larisson ibidm
 Joon andersson i dotorp
 håkon i Salatorp
 Biörn i vluffztorp
 Ambiörn i vluffztorp
 Anders i raglååss
 Oluff iricsson i ögia
 lasse abramsson i ögia
 per erlansson i ögia
 Anders Larisson ibidm
 per stutt i höstena
 Laris Jönsson i höstena
 Per i hallagårdhen
 Oluff Larisson ibidm
 per andersson ibidm
 per larisson i amphastorp
 Joon swensson i höstena
 Ambiörn Larisson i rearstorp
 Anders Jönsson i höstena
 Oluff Jönsson ibidm
 Niels tornbiörnsson i Bosgårdhen
 Oluff ingemarsson ibid
 Niels persson ibidm

Summa oppå brende

Gossenn och ähro Besittne
 vtij Gudhems herade Anno
 1567

mantalett

Gerdebönder	19
Sckatta bönder heela	1
Skatta bönder halffwa	1
kyrke Lanbor heela	{ 10
	{ 1
Biskopz Lanbor	9
Gudhems closter lanbo hela	5
varnuma closter Lanbor	3
prebende lanbor	3
Alwasta closter lanbor	2
konug:e Matz Lanbor	5
frelse Lanbor	7

(ändrat från 1 till 5)

Lengdhen oppå Bren:

dhe och Ödhe Gossenn
som obesittne ähro
vtij Gudhems heratt

Anno
1567

Arwid på hallen
Bengt abiörnsson i tostorp
Tornbiörn i Jngwarstorp
Niels matzsson i tönem
per på Åssen
Bengt abiörnsson i gettene
lasse folkasson i hellatorp
håkon andersson i holmengia
Enckian i holm engia
Torsten på togårdhen
Closter gårdhen i gudhems closter
Joon matzsson i gudhem
Jon persson ibidm
Mons persson ibidm
Mattz sweningsson ibidm
Oluff Skomakare ibidm
Rawell bäng ibidm
håkon andersson i holm engia
per oluffzsson ibidm
Jonn springare i holmengia
Bengt på kollenn
håkon monsson i Åkatorp
Biörn i lilla kylffwatorp
per i hellatorp
per i Rändhåssen
Anders i drustorp
Lasse andersson i gettene
Anders swensson i gettene
Bengt i hedagårdhen
Elinn Joon håkonssons
Laris andersson i ingatorp
Joon på hedhen
Lasse smid i ingatorp
Joonn i pinone
Joon i Stoletorp
Anders i yslandh
hans i hakatorp
Götther i hulbeckztorp
Bengt linderrson i moreby
Bengt helgasson ibidm
hans i Broness
per siggasson i Bierke
Torsthen i holmetorp
Joonn på amundåssen
Arwid ij hindeboda

Anders persson på Stompen i Bierka
Anders bengtsson ibidm
håkon andersson ibidm
Enckian på hedhen
Mons på Stompen i hånger
Ambiörn i hånger
Erich i tortlene
Anders monsson i Broddetorp
Jon Larisson ibd
Enkian i öddebergen
Bengt nielsson i Kogstorp
Joon hakonsson i hornborga
knutth i kogxstorp
hans i Bossgårdhen
Anders i Backagårdhen
Esbiörn i gettene
Oluff persson i settuna
niels michelsson ibidm
Jacop Jörensso i Baletorp
lase i weka
per michilsson i settuna
Bengt skomakare i Balletorp
Mons siggasson i tornbiörnatorp
Swen på stompen ibidm
per på yrretompten
Anders Jonsson i friggeråker
Swen i nidregårdhen i gettene
Elinn nielsa i friggeråker
Laris Joonsson ibidm
Swen i Rändegårdhen
Biörn ibidm
Laris Joonsson i friggeråker
Swen i kielkagårdhen
Joonn persson i friggeråker
Laris i lidsgårdhen
Börgie Jönsson ibidm
Bengt Skomakare
Trwllz i tostorp
Swen monsson i gettene
Laris biörnsson ibidm
Jons i Ballersten
niels Joonsson i Stora dotarp
niels andersson i lilla dotor[p]
Joonn nielsson i Segersta
per smid i segersta
Ambiörn pick ibidm
mickill i liden
Tordh andersson i segersta
Joonn monsson i röckla
Enckian ibidm
Jon monsson i röckla av en krono lyckia
Enckian ibidm av en Crono tomppt
niels andersson i äspååss

(felaktigt avskrivet i originalet? liden = ibidm?)

Oluff andersson i vluffztorp
Lasse biörnsson ibidm
niels i espåass av en qwarn
Lasse biörnsson i vluffztorp aff en quarn
Jonn monsson i röckla aff en åckro
Enckian i håkontorp
Anders Larisson ibidm
Biörn Joonsson i håkinatorp av en quarn
måns i göstaffzholmen
mons siggasson i göstaffzholmen
per siggasson ibidm
Erich i swartesiöö
Swen krogg i valetorp
Laris Jönsson i raglååss
Nielz persson i raglååss
mons swensson i valetorp
per håkonsson ibidm
Mons eskilsson ibidm
Anders Lassesson ibidm
Anders i Backor
Bottwid oluffzsson i törestorp
Joonn bengtsson i stönstorp
hindrich finne i Stönstorp
Lasse nygranne
gunnar åsbo
Swen Jonsson i intag:n
Anders i stemistorp
Erich soothe i ögia
Swen på Tompthen
Oluff herlugsson i Brunnem
Swen i örkolla
Swen arwidsson i Brunnem
Erich Larisson ibidm
Joon Jönsson ibidm
Mons helsing i Brunnom
Swen Jönsson ibidm
Anders Jönsson i brunnom
Laris ericsson i dala
Törres dansk ibidm
Swen andersson i daala
Arwid stutth ibid
Mons simonsson ibid
Swen andersson i dala
Anders grebpe ibidm
Biörn på hag:n
Joon skomakare i valstorp
Anders håkonsson i höstena
Joon krop i höstena
Bröniell i höstena
Laris Jönsson i reastorp
niels hemigsson puckletorp
Mons monsson i Borgonda
håkonn nielsson ibidm

måns ambiörnsson ibidm
 Oluff håkonsson i Borgonda
 Biörn monsson i Borgonda
 Törres monsson i Borgonda
 per i Storagårdhen
 Anders swensson i kiellabord
 per i kiellagården
 Swen i smidzgårdhen
 Joon i Bredagårdhen
 Swen persson ibidm
 mons haralsson ibidm
 mattz i reynatorp
 Swen på Torsbacka
 Bengtt Jönsson i siögersta
 Anders nielsson ibidm
 Joon Bengtsson ibidm
 Arwid ambiörnsson
 nielz buss
 Anders i siogersta
 vinmundh i loringe
 Oluff ibidm
 Esbiörn monsson i Rewakulla
 Anders Bosgården
 Bengtt i Joonstorp

Summa oppå öödhe

Gossenn vtij Gudhems heradtt
 Anno
 1567

mantalett

Gerdebönder heela		8
halfwa		2
Skatta	bönder halfwa	4
	Lyckia	1
Crone	gressgellare	1
	tomptt	1
	Lyckia	1
kyrke	Lanbor heela	28
	halfwa	5
	tompter	2
	Quarnar	2
	Åckra	1
prebende	Lanbo heela	3
alwasta	closter Lanbo	1
Biskopz	Lanbor heela	7
varnuma	closter Lanbor heela	7
	halfwa	1
	Quarn	1
Gudhems	closter lanbor heela	23

	halfwa	6
	gressgellare	2
kong:e M:	Lanbor heela	5
	Lanbor halfwa	2
frelse	Lanbor heela	42
	Lanbor halfwa	11

Frökind (fragment)

Frökindz herade

Grolanda Sochnn

kyrkebooll

(allt som omnämns)

TIONDE i Hällestad, Grolanda och Jäla år 1567

Endast namnen redovisas nedan, inte vad som betalades in.

Hällestad

Hellestade Sockin Ligger i gesene H _ _ _ _ (oläsligt)
mz sockna leije Ligher hon tiil floby _ _ _ _ (oläsligt)

skattabönder

Finnelstorp
Anders i longåss
Jon i ld (?)
Anders nilss
Storabäckatorp
backa gården
Littlabäckatorp

Krono böndher

Heslaberghz lidh
Cotssolitt (svårläst)

Kyrke godz öde – stommen i hellestad

frelsesböndher

Tåstorp
benctth Ra[w?]elss
_ _ _ _ Tueten
lasse Siggass (oläsligt)
Lindsååss
måsada – intett
sniparedh
Anders i vedla

frelsess godz Öde

Hagatompten
hann ååss
vide holmen

Grolanda

Grolanda giell tiende per anno 67

Per j bro
ions ij enehiöiens
heskede

sletteberg
röno
simonatorph
stora risa
litla risa
videbeck
tokasleth
eric ij skarwim
anna
And ij skreda
niels tords
ebbatorph
_ _ men
vedeholmen
o _ _ getorph
J rönahiöien
anders torstenss
sven and
J i östorph
smörkolla
höffvrene
torph
eric hackunss
Li j örie
anders skreddare
ion
gorrestorp
p vasid
öriastorph

Jäla

Jela Souchd

lasse ij Gabolstorph
öloff ibid
iöns
esbjörn knape
anders olss
anders
enckhan
rvskabo
Hvlagorden
briniol bentss
lars
ransberg
litla halla gården
stora halla gorden
sven j tolatorph
hans
brogerde

Sivuorid (=Sigvard?)

michelstorph

anders bentss

lars

niels paa pvkaberg

ion nielss

smiden

jons

oloff ij ambjörnatorph

enckan

___ gamlatorph

eric

Hij __ Hevhatorph

a ___ s s ___

ion ___ ph

J orre ___

pvrianatorph

Orinj

(hör möjligen ihop med raden nedanför)

(hör möjligen ihop med raden ovanför)

(hör ihop med raden nedanför)

(hör ihop med raden ovanför)

(hör ihop med raden nedanför)

(hör ihop med raden ovanför)

Gudhem och Vilske år 1568

RÄKENSKAP för Gudhem och Vilske år 1568

Bencht Skreddare

Haffuer Giort Rekenskap för
thetta epter:ne pro Anno

1568

””

Guddoms Heredt

Ther vdi är 25 Sochner

Guddom	Tonem
Vglema	Moreby
Biärcka	Hånge
Broddeorp	Hornborga
Sätuna	Torbiornatorp
Friggeråker	Faleköpiunge
Segebersta	Håkonatorp
Valetorp	Stönstorp
Kyrcketorp	Brönum
Dala	Höstena
Borgunda	Siogersta
Rådene	Liungema och
Edåsa	Sochnnar

Vilska Heredt

Ther vdi äre 9 Sochnnar

Kleffua	Vllene
Gökim	Marcka
Söderby	Jäla
floby	Göteuid och
Träwatna	Sochnnar

Åås hereredt

Ther vdi äre 25 hela och 2 halffua
Closter bönder Jtem 2 Quarnar

Frökings Heredt

Vdi Grolanda S haffr han een
Kyrckio Landbo

Avkortningar för Ås härad år 1568

Brende heman och besittias

gierde bönder	16
Schatta bönder hela	1
halfua	2
kyrckio bönder	11
halfua	1
prebende Landbor hela	3
Bischopz landbor hela	9
Closter landbor hela	12
frelssis landbor hela	9
Konungij M: landbor	4

Avkortningar för Gudhem och Vilske år 1568

Här ingår även enstaka gårdar i Ås och Frökind (enligt summeringen ovan).
Dels samtliga hemman, dels antalet drabbade hemman.

Giärde bönder	72
Schatta bönder	85
halfua	17
Crono bönder	4
halfua	14
Torpare	9
Gräsgellare	7
kyrckio landbor	135
halfua	19
Torpare	2
Prebende hemann	15
halfua	2
Torpare	1
Bischopz landbor	28
half	1
Closter landbor	130
halfua	13
Gräsgellar	2
Spetals landbor	3
konug:e M: h[ela?]	18
halfua	2
frelssis heman	219
halfua	48
Torpe	1

Brende heman och sleet öde

Giärde bönder	10
halfua	4
Schatta bönder hela	13
halfua	15
Tompter	3
gillestugun	1
Crono bönder	10
halfua	4
Torpe	4
gräsgell	3
Tompter	3
Lyckia	1
kyrckio landbor	46
halfua	11
Quarnar*	2
Åker	1
Engiar	3
Tompt	3
Torpe	1
Prebende landbor	4
Bischopz landbor	6
Closter landbor hela	38
halfua	8
gräsgell	2
Quarnar	3
Spetals landbor**	1
konug:e M: landbor***	8
halfua	1
frelssis landbo hela	87
halfua	47
Torpe	1

(Tabellen ovan)

* Kvarnar, har markerats att det rätteligen borde ha inskrivits några rader nedan, mellan tomt och torp.

** Hospitalets landbor är inskrivet före klosterlandbor, men har flyttats i texten ovan för att överensstämma med den andra listan.

*** Konungens egna landbor är inskrivna sist, alltså efter frälsehemman, men har flyttats i texten ovan för att överensstämma med den andra listan.

Presternes Taxa

her Torekil i Broddetorp		
peningar	10 mark	
her Katil i Dala		
peningar	25 mark	
her Joen i segersta		
peningar	24 mark	
her Swen i Stönistorp		
peningar	20 mark	
her Torbiörn i Siegersta		Guddoms heredt
peningar	18 mark	
her Erich i guddim		
peningar	12 mark	
her bencht i floby		
peningar	27 mark	
her anders i gökim		Wilscha heredt
peningar	27 mark	
her Lars i Kleffua		
peningar	15 mark	
Summa	178 mark	

Ther aff Haffua

inthz vtgiört anno 68

haffuer warit bränt	her törekil i Broddetorp	10 mark
för thenne 2 prester	her Erich i gudhem	12 mark

Affkortningen

haffuer konungh Erich epterlåt it her
torbiörn i siogersta för then Stopn
han mist haffuer i häggem ther på k:
Erichz breff Datum 27 Martij Ano 68

Vederlagh för :ne hereder

her Erich i guddem		
h. bengcht i Bärcke		
her Joen i Broddetorp		Guddems Heredt
her Joen i segersta		
her Suen i stönstorp		
her Katil i daala		
her torbiörn i Siogersta		
her anders i kleffua		Wilscha heredt
her Joen i gökim		

her bencht i floby
her Suen i grolanda

Verderinghen

4 mark	1 t:ne malt
4 öre	1 lb brödh
10 mark	1 lb humbla
2 mark	1 lb kött och flesk

Kostgiarden som vtgiorde Aff Guddems och vilka Hereder til Konung Erichz Land= toogh Anno 1568

Jtem är thenne giard vtgången epter
Mantaledt, Så at 16 schattabönder haffu
warit vm en gierd 2 halffua mot en
heel bonde och 24 landbor allahanda
slagz vm en gierd 2 halffua emoot
en heel bonde, 48 torpe vm en giard
och 4 prester vm en gierdh.

Mantalet

Schatta bönder hela	157	
halffua	17	The 25 Closter bönder vdi
Landbönder alt slagz	526	åås heredt med en kyrckio
halffua	97	bonde i frökindz heredt äro
Torpare	22	her inthett inrechnade
Prester	9	

Ther aff Haffua ingen gierd vtgiort

Besittia Ryttare och knegtar

Schatta bönder	17
halffua	8
Landbönder	41
halffua	10
Torpe	1

Ödis Heman

Schatta heman	23
halffua	19
landbor hela	198
halffua	70
Torpe	10

Vartofta med Falköpings stad år 1566

ÅRLIGA RÄNTAN för Vartofta med Falköping år 1566

Benngt Karlsonn

haffuer giordt Rechennschap för
thetta Effterschreffna pro Anno
1566

Först

För Orreholms Gårdhz Års

wextenn, Affuelen och Fortarningenn

Jtem

For årlige Rentann medh

Kyrchetiendenn och alla Owisse
partzeler aff Wartoffta härat

Wartoffta Häradt.

Ther vti ähre 34 Sochner N

Slöta	Huarff	Fuglåsa
Carleby	Achlunga	Hagebo
Smedeby	Anngatorp	Sandeme
Lutra	Daretorp	Wtenngztorp
Faleköping	Weliunga	Harga
Åsla	Fröjaridt	Ylestha
Muletorpa	Fridenne	Wistorpa
Flitorpa	Kåsbärga	Nääs
Åsacha	Hänngzdal	Tiumo
Kalffuenne	Wterwadz	Suntaga
Sköretorpa	Hwalsta	Dimo och Lenna Sochner

Mantaledt

Schattebönder	155
halffuue	16
Torpare	2
Utiorde	11
Tompter	3
Enngier	2
Schatte Quarnar	4

Cronobönder	34
halfhua	73
Torpare	89
Vtiorder	2
Tompter	4
Fiske	1
Quarnar	2
Kyrckiolandbor	189
halfhue	24
Torpare	10
Tompter	2
Engier	2
Kyrckie Quarnae	5
Biskopz landbor	21
Clöster landbor	175
halfhue	8
Torpare	8
Vtiord	1
Quarnar	2
Fiskie	1
Lyckia	1
Prebende landbor	28
Quarnar	3
Konungz lenaby Cronebönder	29
Falequarneby	
halfhue bönder	18
Quarnar	13
Engh	1
Frelses landbor	297
halfhue	26
Kong:e M: landbor	8
Falekiöungz Stadh	
Ter vdi äre Borgare	27
prester	15

Affkortningen

vdi Wartorffta heret Anno
1566

haff:r K:M: gunstelig:n förlänt Niels Munck, Falekiöungz Stadh
Rentar

Tomtör pennir – 1 mark 15 penningar
Kålgårdz peningar – 5 öre 6 penningar
gingerdz Malt – 10 p[un]d 2 spenn 2 2/3 f:r

Ähnn haff:r Niells Munck op:tt
fodringenn vti Konungzlenaby

haffuer K:M: gunstelig:n vndt och
effterlåtit Annders Jacobsonn ländz=
mann i huarffz Sochnn, sitt heman fritt

haffuer K:M: gunsteligenn vnndt
och effterlåtit alle Rytter och knecht
(: som haffue warit vte för Rikesenns
fiender :) sine heman frij, Löper thz the besittia

Schatte bönder	3
halffue	5
Landbor	30
halffue	26
Closter landbo	1

Liggie öde såsom hanns lengd förmeler
huilckit fiendre aff brännt haffua.

ööde

Schatte heman	2
halffue	1
Landbo heman	41
halffue	20

(40 enligt en annan förteckning)

Affkortningen

på för:ne Spannemåll
Presternes Wederlegningh
her lars i Slöta
her Jönns i faleköungh
her kettill i huarff
her peder i åsle
her Jönns i Aklunga
her Arffud i Frögerydh
her Suenn i fulåssa
her hanns i daretorpp
her lars i hängz Daall
her Anders i hualsta
her Erich i ylesta
her Anders i Åshaka
her Bengt i Sandeme
her Jönns i Dimbe

(avser den föregående tiondelängderna)

FÖRTÄRINGSREGISTER på Orreholmen år 1566

Förtärningz Register

på Orreholmz gård Pro Anno
1566

Ordinatienn

Opa Bakningen

	1 t:nna Sehradt brödh	- 1 ½ spann Sehradt miöll
Till	1 t:nna Swäne brödh	- 1 ½ spann Osehradt miöll
	1 t:nna Spiise brödh	- 1 ½ spann Rogmiöl och biugmiöll

Opa Brygningenn

	1 t:nna fougte öll	/ malt	- 5 ½ f:r
		\ humbla	- 3 mark
Till	1 t:nna Swenne öll	/ Malth	- 1 spann
		\ humbla	- 1½ mark
	1 t:nna Ettickie	/ Malth	- 1½ spann
		\ humbla	- 1½ mark

Wichten

1 Nötzfall kiötth	7 lb
1 fååre kropp	15 mark
1 Siide fläsk	1 ½ lb
1 Nöte twnnga	1 mark
1 Nyte ryggh	1 lb
1 fåre ryggh	3 mark
1 Suiine ryggh	5 mark
1 Gåse halffuua	2 mark
1 Hönns	1 mark
1 t:nna korffwia	8 lb
1 t:nna Syllta	12 lb
1 t:nna gåsekrås	4 lb
1 t:nna salt fisk	16 lb
1 t:nna Smör	16 lb
1 t:nna fjärsch fisk	12 lb

Fougte och Suäne förtär[=]
ningen på Orreholmz gårdh pro Anno
1.5. 6 6

Personner 154
wti 52 vichuur

Löper på en personn

(fogdar och svenner)

heele åhredt

Spannemål 8 spenn
humbla 10 mark
Salthe 9 ½ mark
Smör och osth 15 ½ mark
kiötth och flesch 8 lb 1 mark
saltt och torfisch 13 mark
fersk fish 6 1/2 mark

Legofolcks förtärningh

på Orreholmz gard pro anno 66

Personer 21
Wdhi 52 vichur

(detta visar att räkenskapsåret
var avlutat före juli månad)

Löper på ehnn personn

(legofolk)

hele åhredt

Spannemål 5 ½ spänn
Salth 10 mark
Smur 1 lb 3½ mark
kiött och fläsk 2 lb
Salt fisk 12½ mark

UPPBÖRD och LEVERERING

(endast ett litet urval av de många posterna)

Bengt Karsonns

opbörd, leffuerering och
Vtgiff pro Anno
1566

Sölf

Effter her Jönns i faleköpingh
Testementz Sölff – 13 ½ lodh

Aff Annders håkonsonn
i hängz daall vdi Sachörer
Söckhöi Sölff ske[dh] – 1 wogh – 5 ½ lodh

Vartofta med Falköpings stad år 1567

Haff:r fougte giffuit aff årlige Rentan
som behollenn bleeff Anno 67 opå
Konung Erichz nådige behohl, 3 prester
3 kyrckio stompner som brände bliffue för
anno 66 och ähre öde

Taxern

her månns ij hwarff		
her Jonns ij aclunge		
her aruid ij frögered		
her hanns j daetorp		
her Swenn ij fuglås		
her andrs ij huilsta		
her Mans ij hanngzdall		
her Jönns ij dimo		
her herllug ij slotta	}	
her benngtt ij falekuping	}	
her Lars ij asle	}	
her benngtt ij Sandeme	}	brennde
her Erich ij yleste	}	
her Lars ij Åsaka	}	
Efftter falikiöping _ _ _	}	
Efftter her per ij algutstorp	}	testemetarij oxa
Taxeoxen	}	
her Benngt i Sandeme	}	brennde
her Lars i Åsaka	}	

För thetta Effer:ne

haffuer Benngtt Karlsonn giort
Rekennskap pro Anno
1567

Först

För Etaks Gårdh, med årswext

Affuell och Förtärningh. Jtem
För Årliga Rentan och alle ouisse
Partzeler aff Wartophta heredt

Wartophta heredh

Ther vti äre 34 Sochner N:

Slöta	Karleby	Smedeby
Lutra	Falekiöping	Åsleff
Muletorp	Flittorpa	Huarff
Achlunga	Ångetorp	daristorp
Welunga	Frögarijd	Fridene
Kåsberga	Fuglåsa	Kongzlena
Sandeme	Vtuengztorp	Harga
Ylesta	Westorpa	Nääs
Hagebo	Åsaka	Kielffuena
Hångzdala	Skorestorpa	hualstada
Timmo	Sundtag	Dymbe och

Vterwadz Sochner.

Mantalet

prester	15	
Schatte Bönder	155	
halfvue	16	
Torpare	2	
Crono Bönder	60	(34 föregående år)*
halfvua	77	(73 föregående år)
Torpare	86	(89 föregående år)
Kyrckio Landbor	190	(189 föregående år)
halfvue	23	(24 föregående år)
Torpare	8	(10 föregående år)
Clöster Lanndbor	176	(175 föregående år)
halfvue	8	
Torpare	8	
Biskopz Landbor	21	
Prebende Landbor	26	(28 föregående år)
Falequarnebor halfvue	18	
Frelses Landbor	297	
halfvue	26	
K: M: Landbor	10	(8 föregående år)
Konungz lenaby Cronebönder	29	(saknas detta året)*

**ANM. Antalet Kronobönder år 1567 omfattar även Kungzlena, men de är åtskilda år 1566.*

Affkortningen

Anno efter
1567

Tesse Effter:ne Sochner och
gårdar haffuer Konung Erich
förlännt bårt Anno 67
vdi wartoffta heredt.

Förlännt her göstaff Olsson
Konungzlena by. Ther vdi ähre

Crono Bönnder hela – 29. Ther
aff ähre öde *som* ingenn gärd haffua
vtgiort – 6, *som* finnes medh sin
Renta iblandh ödes hemmenen.

Liggia öde såsom hanns Längd

ööde

widare Förmäler, huilckit fiennedne
haffue affbrännndt. Löper

Schattehemman	28
halffua	23
Lanbo hemman	313
halffua	70
Torpare	31
falequarnebohemman	18

Falekiöpingz Stadh

Brennd och ööde

Thesse Effter:ne hemman bliffue

Brennde Anno 66 och äre Besittne
anno 67 och haffue 3 års frijhet
påå Årliga Rentann.

Löper

Schatte hemmann	19
halffue	14
Landbo hemman	28
halffua	4

(summa: 65)

haffuer enn Länsman fritt sitt
hemmann och ther aff ingie tauerne
penningar vthiortth.
kyrckio hemman – 1

Liggia ööde som inge Besittia

Schatte hemman	28
halffua	23
Landbo hemman	314
halffua	88

(summa: 453)

Taxan

Aff tesse Effter:ne prester
her Månns i huarff
her Jönns i acklunga
her hanns i darestorpp
her arffuedtt i frögarijdt
her Swen i fouglås
her Måns i hängzdala
her Annders i hualsta
her Jönns i dymbe

Thesse Effter:ne prester

haffua intet vthiort theres
Taxa Effter theres hemman
bleffue brännde Anno 66 aff
fijennerne och woro öde anno 67

her herlogh i Slöta	}	
her Lars i Åsle	}	
her Benngt i Sandeme	}	brennde
her Erich i Ylesta	}	
her Lars i Åsaka	}	
her Benngt i Falekiöpungh	}	

Salth

Är opburit aff thett Salt *som* bleff
brännt anno 66 widh Orreholmen
huilckit icke opbrunnit war.
Salt -----10 t:nor

Vtgifften

är opsaltadth

Till	{1 Oxe – 1 ½ lb		{23 Oxar	
	{1 Ko – 1 lb	opå	{10 kiöör	som slachtades
	{1 tiur – 1 lb		{1 tjur	
Till	{stut – 1 lb		{ 2 stutar	
	{Suin – 17 mark	opå	{40 Suin	som slagtadh
	{får – 5 mark		{11 fåår	
	{gås – ¼ mark		{16 giess	

ÅRLIG RÄNTA för Vartofta år 1567

Årliga Renttan opå
Wartoffta heredt Pro Anno
1567

Slöta (med Saleby övra och Leaby)

Slötta Sochnn

Schatta bönder

Swenn Joennss ij Saliby neder	öde
håkonm marbo ibidem	öde
Joenn Scho makere ibidem	öde
Niels anderss i ledeby	½ öde och ½ fritt
Töre ij saleby öffre	öde

Cronobönder

karll i lobergh	öde
Niels ij suartte kulla	fritt

Halffua Cronnobönder

Per miodh påå Horsholmenn	öde
Niels grophe ibidem	öde
Swenn ij mussa gårdenn	öde
Gumundh ij löbergh	öde
Anders ij Rösbergh	öde
Anders i Enasenn	fritt

Torpare

Arffuid på Rennefallenn	öde
Lasse ij Wuarnne kulla	öde
Per Jngessonn påå Torsholmenn	öde
Swenn påå orrebackenn	öde
Lasse ij fulleuick	öde

Kyrcke Landbor

Swenn Anderssonn ij Slettha	fritt och är en skytta
Månnss Suennssonn ij Slöttha	öde
Oluff Biörnssonn i saleby	öde
Enchiann ij Ledebý	öde
Benngtt Olsson ij Saleby	öde
Per kiiuue ij Saleby	öde (1566: "per kiiuue" = Kive?)

Halffua

Jönnss tordsson ij saleby öffre	öde (1566: "Jöns tordzss")
---------------------------------	----------------------------

Domkyrcke Landbönder

Lasse larssonn ij Sunderall öde
Per finske ij sunderall

Prebende Landbor

Lasse helgassonn ij Slottha öde
Suenn ij Slettha öde
Anders Bengtssonn ij Sunderall öde
Lasse Joennssonn ij Sudnerall öde
Lasse Joennssonn ij Saleby öffre öde

Biscopz Landbönder

Ander ij Trägrådenn fritt

Closter Landbönder

Joenn Mattsonn ij Slottha öde
Jönns Anderssonn ibidm fritt
Ander Anderssonn ij ledeby öde
Arvue ij Slöttha sitter fri (1566: "Arvuue" = Arvid)
Anders larssonn ij Ledeby fritt
Suenn ij sneedz beck fritt (1566: "Swen ij Snödzbek")
hanns ij Suinderall öde
Anders perss ibidm öde
håkonn Anderssonn ij saleby öde
Anders Larss ij saleby öde

Frelsis Landbönder

Oluff Torstennss i saleby öde
lasse Anderss i Slotta fritt
Joenn Nielss ij Ledeby öde
Anders Joennss ij Saleby öde
Gunne ij kietillstorp öde
Annbiörnn ij Slöttha öde (1566: "Ambiörn")
Oluff åttttzonn ij öde (1566: "Oluff Ådzss" = Uddsson)
håkon Suenungss öde
lille Måns ibidm öde
per Suenss ij kättelstorp öde
Benngtt håkennss ibidem öde
Joenn perss ij Slöttha öde
Joenn Suennss ij saleby öde

Karleby (med Holmen och Lovene)

Karlaby Sochn

Schattabönder

Andes Joennssonn ij karllaby	½ öde och ½ fritt	
Niels Biörnnsonn ij karlaby	½ öde och ½ fritt	
Niels larssonn ibidm	fritt	
A[r]ffuid olssonn ij karlaby	fritt	
Joenn fiost ibidm	fritt	
A[r]ffuid Nielss ibidm	½ öde och ½ fritt	
Joenn Jonnss	fritt	
Anders Suennessonns ibidm	fritt	
Anders osbo ibidm	fritt	(1566: "Anders åsbo")
håkon i Torp ibidm	½ öde och ½ fritt	
Joenn Strängh ij karlaby	öde	
Anders Biörnnsonn ij kättillstorp	Esbiörn ij torp sitt allt och är håffmann	
	(1566: "haff:r Esbiörn ibidm ½ gården fritt och är enn knect")	

Cronnobönder

halffua

Suenn perssonn påå krokone	
Anders ij Skarpås	fritt
Swenn ij Skarpåås	fritt
Per Joensson ij holmene	öde
Amundh ij holmenn	öde
Niels larssonn ibidm	öde
Gunne ij holmenn	öde

Torpare

Biörn perssonn ij holmnen
Swen perss ibid
Jngell ij holmenn

Kyrcke Landbor

Stompnen ij karlaby	öde	
Anders perssonn ibidm	öde	
Anders Skåningh ibidm	öde	
Niels godroda ibidm	öde	(1566: "Niels godreda")
Swenn Nielss ibidm	öde	
Stompnenn i loffwene	öde	
Jönns Torbiörnnsonn ij leffuene	öde	

Domkyrcke Landbor

Anders Erichssonn ij karlaby	öde
Amund humble ibidm	öde
Joenn larssonn ibidm	öde

Prebende Landbor

Arffuid Joennsønn ij karlaby öde
Anders kloffurnn ibidm öde (1566: ”Anders kloffwen”)

Biscopz Landbor

Anders Joennsson ij loffuene öde

Smedby

Smedeby Sochnn

Schatta Bönder

Hultte ij smeder By ½ öde och ½ fritt
Per i Löffuene ½ öde och ½ fritt

Kyrcke Landbor

Oluff Oluffss ij Smedirby fritt
Swenn Joennss ibidm fritt
Swnd Joennss ij Sundhrall öde

Frelsis Landbor

Per håkennss ij Smedirby öde
Lasse Skomakre öde
Enchiann ij vaxby frij
Benngett Rusk öde
Mårthenn Anderssonn ibidm öde

Falekvarnabor

Fala Qwarnnar

Nels ij wärenn (enligt ett annat textställe var alla 18 gårdar i byn öde)
Per wid Brönne
Per ij Nesteryd
Torchill helgasson ibidm
Joenn Benngettss ibidm
Per helgassonn ibidm
Per i kullene ibidm
Benngett ij Trynna
Giöstaff Suennss
Månns ij holmenn
Anders Skreddare
Månns Skreddare
lasse ij munckabo
Per gunnarssonn
Lasse Anderssonn ibidm
Lasse Håkonss
Joenn kloffur ibidm
Niels påå ölandh ibidm

Luttra (med Synnerål)

Luttra Sochnn

Schatta Bönder

Joenn Andrsson ij sunderall	fritt	
Niels Birgrss ibidm	frit	
Jngill ij luttra	frit	
Anders Lærichka ibidm	Skytta	(1566: "Anders Lerickia")
Biörn Anderssonn ibidm	öde	
Swenn Männss ibidm	frit	
lase larssonn ij luttra	frit	

Kyrcke Landbor

Stompnen ij luttra	fritt	
Måns Anderssonn ibid	öde	
Niels håkonss ibidm	öde	
Niels Suenss ibidm	öde	
Swenn Esbiörnss ij Sköttnigh	öde	
Arffuid Esbiörnss ibidm	öde	
Anders Suenssn ibidm	öde	
Männss olss ibidm	öde	
Lasse Rasse ibidm	öde	
Jönns ij quarnnegår[d]hen	öde	
Aff Enn quarn	öde	

Frelsis Landbor

Niels ij Sundall lutra	öde	(1566: "Swnderåll")
Niels i Rostorp	öde	
Håkonn påå fiboleng	frij	(1566: "fibelegg")
Jonns nilss ij luttha	öde	
Esbiörn Andrssonn ibidm	öde	
Anders perss ibidm	öde	
Enchian ij luttra	öde	
Oluff Anderssonn ibidm	öde	

Falköpings socken (f.d. Agnestad, senare Östra landsförsamlingen)

Falekiöpingz sochnn

Schattabönder

Swenn ij Gunnerstorp	knecht ½ ½ fritt	
Enckiane ibidm		
Niels ij perstorp	frijtt	
Mattz arffuidss ij agnesta	frijtt	
Männss Siggesson	ödhe	
Gislæ ij agnnesta	öde	
Sigge ij gunnarstorp	ööde	

Cronobonder halffua

Anders påå Jäppaboll

Closter Landbor

Oluff karssonn ij Agnestadh öde

Domkyrcke Landbor

Lasse männss ij gunnestorp

Kyrcke Landbor

Jonn ij vikenn fritt

hans ij kroxstorp öde

Biörnn ij mussagårdenn öde

(1566: "mossagarden" i Gunnestorp)

Halffwa

Enchian påå Thomptenne öde

Frelsis Landbor

Östenn i Agnestadh öde

Joenn olss i gunstorp öde

Oluff Joennss i gunstorp öde

Falköpings stad

Falekiöpingz Stadtt – öde

Joenn Larssonn ij falekiöpingh

Anders olss ibidm

Suenn larsson ibidm

Swen Ingeuarsso ibidm

Anders Benngttss ibidm

Joenn larss ibidm

Joenn Jönss

Jonns olss ibidm

Per anderssonn ibidm

Anders Pungamakare

lasse Schrifferr ibidm

(1566: "Lasse skriffware")

Joenn Benngttss ibidm

Benngtt Eri[ck]sson ibidm

Swenn Smedh ibidm

Anders Biörnnss ibidm

Oluff gulsmedh ibidm

Anders nielss ibidm

Gisle ibidm

Männss Tordzss ibidm

Per Jönss ibidm

Anders Anderssonn

per Biörnnss ib[idm]

Åsle

Åsle sochnn

Schatte Bonder

Suenn Bugge ij åshle	½ ödhe och ½ frijtt
Jönns Giöstaffssonn ibidm	½ ödhe och ½ frijtt
Aff enn tomppt R.	ödhe
Niels Suennss	
Niels Erssonn ibidm	½ öde och ½ frijtt
Lasse anderssonn ibidm	½ öde och ½ frijtt
Pädher Torkulssonn ibidm	frijtt allt
Päder Larss i Suarttorp	ödhe

Halffwa

Benngtt på hallenn	öde
--------------------	-----

Kyrcke Landbönder

Amundh ij åsle	ödhe	
håkönn birgessonn ibidm	öde	(1566: "Håkönn byrgess")
Jönns i Lillagården ibidm	öde	
Jönns ij karssgårdenn ibidm	öde	
Niels ij Esbiörnatorp	fritth	

Torpare

Benngtt påå Thompten ij Swartta[r]p	öde
Arffuid ij Åsle ibidm	öde

Biscopz Landbor

Månnss larssonn ij Åsle	öde
Swenn Skomac[kare] ibidm	öde
Arffuid ij pillagårdenn	öde

Frelsis Landbor

håkönn i Pillagårdenn	öde	
karll ibid	öde	
Ambiörn ibidm	fritt	
Joenn ij brogårdn	öde	
Biörn påå hallenn	öde	
Ambiörn ij huffundha	öde	
Anders Brugge ibidm	fritt	(sannolikt Brugge eller Biugge)
per perss ibidm	öde	
Joenn ij kleffuene	fritt	

Mularp

Muletorpe Sochnn

Schatta Bönder

Niels Jacopssonn ij muletorp öde

Cronnobönder

halfua

Bengtt ij hörlicka öde

Enchiann påå Sodherbergitt fritt (1566: "Enkian pa Söderbergitt")

Erich ij kulla öde

Swenn ij källegårdenn öde

Kyrcke Landbönder

Stompenn ij muletorp besitter en Rettare fritt

Niels varskinn ibidm fritt (1566: "Nils marskin")

Closter Landbor

Erich Skomma[kare] ij muletorp öde

Karll ij mu[n]ckagårdenn öde (1566: "munckagarden")

Brynniell ij Flijttorp ödhe

Frelsis Landbor

Suenn ij Suarttorp öde

per arffuid ssonn ibidm öde

Laris ij nettorp frijtt

Bengtt ij nöttorp öde

per Beng[t]ss ij muletorp öde

Arffuid torss ibidm frijtt

Oluff ij horrås öde

Erlanndh ij muletorp öde

Arffuidh Nielss ibidm ödhe

Stenn ibidm öde

Joenn ibidm öde

Flittorp (med Tiarp)

Flijtorpa Sochnn

Schattaböndher

Suenn Ennarssonn ij hoffbundha frijtt (1566: "hoffmanda")

Biornn olsson ibidm ödhe

Biörnn Nielss ibidm frijtt

Arffuidh olsson ibidm öde Skytta frij

Sonne perssonn ibidem öde

krijstrenn Joennss ibidm ½ öde och ½ frijtt (1566: "kierstin Jönssa")

Biäörnn dalbo ibidm ½ ödhe och ½ frijtt

Månnis ij Thorestorp	½ öde och ½ frijt	
Månnis Joennss ij torp	frijtt	(1566: "tiarp")
Pädhr Anderss	öde	
vnder samme gård ähr en tomppt	öde	

Kyrcke Landbönder

Päder Sonnessonn ij flyttorp	fritt	
Anders skarp ibidm	frijtt	
Arffuid Enarss ij haffena	öde	
Ennkiann ij Thorestorp	öde	
Michill ij Tiettorp	frijt	
Mattz ij Tiettorp	frijtt	
Joenn Stut ibidem halffuer	öde	(halvt hemman)

Frelsis Bönder

Niels perssonn ij Töristorp	frijtt	
Annders Suenungssonn	frijtt	
Oluff ij Rumpegårdenn	öde	
hakonn Anderssonn ibidm	ödhe	

Varv och Hömb

Hwarffz Giell

Schattabönder

Erich Nielssonn ij huerff		
Joenn ij Långagårdenn ibidm	½ öde ½ besittit	
Lasse Jönss ibidem i långa gislagårdenn	½ öde	(ordet långa är överstruket)
Jonns ij huerffuenenn		(1566: "Hwerffwenn")
Lasse Ambiörnnssonn ibidm		
Benngtt ij öffretorp	Skytta	
Karll ij hänn	knect	(1566: "höm")
Arffuid Biörnss ibidm	½ öde	

Cronnobönder

halffua

Tore ij helstorp	öde
Anders ij Bierckåss	öde

Torpare

Lasse ij hestekulla	haff:r her kittill ij hwarff fritt
Gunne ij östabro	
Anders Joennsson ij lundha	

Kyrcke Landbor

Swenn gunmundss ij huarff	öde
Stompne ij hönn	
Stompnend ij konungz lenna	haff:r her månnis ij hwarff fritt
Per håkonsson i hem	öde

Erich Persson ij höm
Biörnn Benngtss i hom
lasse persson i höm

Halffua

Tiorbiörnn skorkare öde (1566: "Torbiörnn schredare")

Prebende Landbor

milkin ij bringzstorp (1566: "milkin ij brisingzstorp")
Swenn dichne ibidm (1566: "Swen Dieckne")

Closter landbor

håkon Larsson ij huarff frijtt
Pådher håkonss

Frelsis Landbor

Lasse niels ij huarff
Månn Suenns ibidm
Anders olss ibidm ödhe
Anders Jonss i öffretorp ödhe

Kungslena

Konungz Lenaby

Cronobönder

Niels Joennsson ij lena
Månn Strängh ibidm
Lasse Esbiörnss ibidm öde
Pedher Larss ibidm öde
Anders Suenns ibidm öde
Joenn Esbiörnss ibidm
Oluff Skomakare ibidm öde
håkon Arffuidsson ibidm
håkon Joenss ibidm
Erich larsson ibidm öde
Anders marbo ibidm
Birge Assmunds
wng la[r]s olss
Anders Erichsson ibidm
Gamble lars olss
Månn ersson ibidm
Joenn Niels ibid
lasse marbo ibidm
Swenn Andersson ibid
Lasse vassa (1566: "Lasse wasse")
Oluff Skomakare
Anders Suenns
Anders Erichsson

hans haall		
harald ibid		
Per Brannndh ibidm		(1566: "per brändh")
Jönns Smedh	öde	
Swenn Erichss ibidm		
Birge Joennss ibid		

Yllestad

Ylesta Sochnn

Schattabönder

Enchiann ij Bossgårdenn		
håkenn i Ännegården		
Joenn i Järstorp	öde	
Swenn Joennss i Bademo		
Joenn Arffuidss i Badenne		
Månns Töress ibid		
Lasse påå trashe[d]		(1566: "Lasse på tradzhe[d]")
Benngtt Larssonn ij Järstorp	öödhe	
Per håkonss ibid	öde	
Anders Nilss i wistorp	ööde	
Swenn påå Slett		
Sjuard på Slätt:r	öde	

halffwa

Jönns ij dallebo	öde	
Lasse på Siöbergh	öde	
Arffuid påå thån i yllesta	öde	
per påå bärandrbergh		(1566: "per på bärandeberg")
Lasse kork	öde	

Kyrcke Landbor

Enchiann i Jllesta	öde halffpartt	
Anders Joennss ibidm i skyttron	ööde	
Benngtt ij kättillstorp		
Anders håkonss i Badenne		
Per Benngttss i Badenne		

Torpare

per i prestienngh	ööde	(1566: "per ij prestengh")
-------------------	------	----------------------------

Domkyrke Landbor

Jönns ij korsgårdenn	½ öde	
Lasse paelssonn i Gunneboda		
Oluff i Rönnegårdenn		
Lasse Jngessonn i Badenne		

Closter Landbor

Joenns i Ellekulla

Frelsis bönder

Niels i guddarp

Erich ij Lädzgårdenn ½ öde

Joenn i Backagårdenn

Anders i Jllestadh

Benngtt Ruelss i Badenne ½ öde

håkonnn Skomakare i badene öde

Lasse bonndass ibid Joenn ibidem haffuer gårdenn frij och är en knechtt
(1566: "Lasse bondass[on]")

Vistorp

Wistorpa Sochnn

Schattabönnder

Anders Nielss i wistorp knnecht 1/2

Cronobönder

halffua

Arffuid widh grannszbackzbro

Anders i Brockarp öde

Anders på Eckrasletth öde

Anders påå ormmesletth öde

Joenn påå wällarydh

Torstenn på ommesletth öde

Kyrckebonder

Anders Nielssonn i wistorp

Stompenn i wistorp ½ öde

Closterbönder

Niels Strännggh ij wistorp

wnder samme gårdh ähr en tomt (OBS! En tomt)

Niels ij Gunarp

Lasse i Bodha öde

Frelsisbönder

karll ij Arnnerydh

Anders ij mölnerydh

Arffuid i B[o]dha ööde

Halffua

Swenn håkonss i wistorp öde

Birge i Bransbygdtt öde

Suenn i hattaraholm öde

Näs

Nes Sochnn

Schatta bönder

Gottor ij Näs
Håkonn Brun i[bi]dem

(1566: "Gottar ij nes")
(1566: "Håkun brwnn")

Kyrckebönder

Benngtt Allffzssonn i Näs
Stompenn ij Näs
Swenn fullsmedzss

ööde
presten frij

(1566: "Swen Fwlmodzss")

Torpare

Per Bagge ij Näs

Prebendebönder

Per Spack ij Näs

Closterbönder

Benngtt Erichss ij Näs
Joenn Benngttss i quettağh
Töres i quettağh
Oluff Jngessonn ij Näs

½ öde

ööde 67 haff:r Ambiörnn *ibidem* frij hele gårdenn
och är en knechtt 66

Joenn Biörnss *ibid*

½ ööde

Frelsisbönder

Anders håkonss i quettağh
Töris larss *ibid*
Arffuid larss *ibid*
Swenn Nielss *ibidm*
Swenn Joennss *ibid*
Oluff götterss
Biörnn Spack i näs
Enchiann *ibid*
Jönns Smedh i Nääs

½ öde

öde

öde

öde

öde

½ öde

öde

öde

½ öde

Åsaka

Åszhaka Sochnn

Schattabönder halfwa

Joenn påå tompptenne

knechtt

Cronobönder

Lasse Arffuidsson på kyrckiosletth
Torstenn på tånngenn öde
Per på möllne bergh öde

Torpare

Jngemar på Jämpnabergh Knechtt
Arffuid på allåssenn
Swenn ij Birkenäs öde brenntt

Kyrckebönder

Månnss ij Stennsholmen brenntt
Joenn Mattzonn ij öija

Closterbönder

Swenn håkonss i wartofftta brenntt och ööde
Niels giöstaffsson ibidm brenntt och öde
Månnss Töresson ibidm brenntt och öde
Joenn håkonss ibid brenntt och öde
Anders Jngwarsson ibid brenntt och ööde
Anders Swennss ibid brenntt och ööde
Joenn olsson ibidm brenntt och ööde
Tories Månnss ibidm brenntt och öde
Månnss perss ibidm brenntt och öde
Benngtt håkonss ibidm brenntt och ööde
Per arffuidss ibidm brenntt och ööde
Jngeborgh Jönessa ibidm brennth och ööde
Lars Toress ibidm brenntt och ööde
Anders i karap brenntt och ööde
Ambiörn ij wartoffttha brenntth och ööde
Månnss ij korssgårdenn brennth och ööde
Niels ij Borstorp brenntth och ööde
Jngell i Brogårdenn brenntth och ööde
Anders Torstennss ibid brenntth och öde
Månnss Joennss ibid brenntth och öde

(1566: "Anders ij kararp")

Frelsisbönder

Swenn på Lackafalane öde
Swen i Norgårdenn öde
Anders Joennss
Oluff Smedh brennth öde
Månnss froste
Jönns Månnss brenntth öde
per ij Backagårdenn brenntth öde

Kälvene

Kielwene Sochnn

Schattabönder

Månns Joennss i kielffuene ½ öde
Anders Joennss ibid öde

Kyrckebönder

Enchiann i kielffuene ½ öde
håkonnn Månss ibid
Arffuid håkonss ibid öde
Stompenn ibid prestenn frij hå lors (?)
Joenn Töress ibid öde

Closterbönder

Niels Torbiörnss ij kelffuene
Niels Joennss ibidm öde (1566: "Elinn Joenn Hinttzw peng")
Elinn Jönns huettze (?)
Lase Torstennssohn ibidm öde
Sigge ibidm öde
Joenn Arffuidssohn ibidm öde

Frelsisbönder

Lasse Fiiskare ij källffuene öde
hakonn Alinhss (?) (1566: "Haken Anelss")

Hångsdala

Hångzdals Sochnn

Schattabönder

Torbiörn ij hanngzdall
Jönns Joennss ibid
Jönns Nielss ibid
Niels Larss ibidm

Cronobönder Torpare

Tore ij heslebärgh öde
per Suennss ibidm öde
Jönns widh Stadenn öde (1566: "Jöns wid Staden")

Kyrckebönder

Benngtt Smedh i hångzdall knecht
Anders Joennss ibidm ödhe
Anders håkonss ibidm ööde
per larss ibidm öde
Joenn håkonssohn ibidm öde

Domkyrckebönder

Niels Biörnss ij hängz dall öde
Anders Joennssohn öde

Closterbönder

Anders håkonssohn ij hagnzdall
Niels Larss ibidm
erijch Torchillssohn ibidm ödhe
Biörn Joennss ibidm öödhe
Gissle ibdm öde

Frelsis Landbönder

Niels ij hanngz dall öde
Lasse Benngtssohn
Arffuidh ij mossgårdenn öde
Joenn ij gullestorp
Lasse ij hundztorp

Skörstorp (med Östra Gerum)

Skiörestorpa Sochn

Schattabönder

Joenn Tornhillsson i skiörestorp (1566: "Joenn Torkielss")
Arffuid mattzohn ibidm
Niels Brun ibid (1566: "Nils brwnn")
Esbiörn i g[e]rum öde (1566: "Esbiörn i gerum")
Lasse Lindormssohn ibidm
Bengt i gerum
Månnns skreddare ibidm
Anders Lindormss
Jönns perss ibid

halfwa

Torstenn humdstessohn (1566: "Torsten Hwmstenss")

Kyrckebönder

Oluff Månss ij Skiörestorp
humstenn Suenns
törbiörn ibid öödhe
Anders Suennssohn ibidm öde
Biörn Siggassohn ibidm öde
Stompnen ij skiörttorp
Månnns torstennssohn ibidm
Joenn krock ibidm
Stompnenn ij g[e]rum prestenn frij ½ öde
Swenn ij Backagårdenn öde
Lasse Månssohn ij gerum

Swenn ij Tågårdenn knect

Closterbönder

Joenn Ambiörnsson ij gerum
Niels Arffuidsson ibid
Jnger Joennsson ibidm

(1566: "Jngerd Joenss")

Frelsisbönder

gunnar ij Skiörrestorp
Anders ij Norgårdenn
Birettha ij g[e]rum

(1566: "Byritta ij gerum")

Valstad (med Vättak)

Hwalsta Sochn

Schattabönder

Anders assmudsson ij hualsta ½ öde
Joenn ij otterstorp

Kyrckebönder

per Ambiörnss hualsta
Niels ij göde kulla öde
Lasse på Bårgh ööde (1566: "Lasse på Berg")
Joenn Joennss
Joenn Larsson i ottennstorp
Anders marbo ibidm ödhe
Erich Schreddare ibidm ähr en skytta
Månn ij wettagh

Torpare

Pedher Månnsson wid wettagh

Prebende bönder

Joenn Nielsson ij östanstorp Skytta

Closterbönder

Arffuid Esbiörnsson ij wttherstorp
Lasse Esbiörnsson ibid öde
Anders håkonsson i[bi]dem
Lasse Joennsson
Joenn håkonss

Frelsisbönder

håkon ij Bossgårdenn heller backegårdenn ööde
Anders ij anfastagårdenn
Swen påå gårdett öde (1566: "Swen på gårditt")
håkon ij Bossgårdenn

Niels ij Bossgårdenn		
Arffuid ij Skinnaregårdenn	öde	
Jönns kulle	Skytta	
Jngell ibidm	öde	
Erich Joennss ibid	öde	
per ij ott:r storp	öde	
Erich ij toketorp	öde	
Niels ibid		
Lars ij gemene	öde	
Enchia ij gemene	öde	
Joen ij vuckulla	öde	
gunar ij diurarp		
Torbiörn ij wettaugh	öde	
per seuadhss ibid	öde	(1566: ”per sewadzss”)
Anders Suennss		
Joenn ib[i]d		(1566: ”Joen sewadzss”)
Lasse ij gemine		

Halffua

Jönns på högeuall	öde	
Lasse wid tiäbro		
Jönns i klaff		
Erlanndh ij grunnauadh		

Kymbo

Tiumo Sochnn

Schattabönder

Erich Jonnss i Bäck		
Benngtt ij korsgårdenn	öde	
Håkonn stånnggh ibd		
Niels perss ij Tiumo	öde	
Niels Joennss ibidm	öde	
Niels Arffuidss ibidm	öde	

Wunder Samma gårdh ähr tomp[t] öde (OBS! En tomt)

Kyrckebonder

Arffuid Joennss ij Bäck		
Benngtt Arffuidss ij Bäck		
Trulls Bagge ij Bäck	öde	
Per Benngttss i[bi]dem		
Arffuid Jonss i monarp		
Biörn påå holme	öde	
Swenn ij Suennstorp		
Suenn Arffuidsson ibidm	öde	
Jönns ij holmenn		
Jonn ij lilla gårdenn ibidm	ödhe	
Aff enn Tompt	öde	(OBS! En tomt)

Pädher ij klockaregårdenn ödhe
Stompnen ibidm ½ öde och ½ fritt *presten*

Closter Bönder

Arffuidh ij hullegårdenn ödhe
Benngtt ij hellistorp
Lasse haborttssonn i Tiumo Skytta
Anders Joenss ibidm ödhe

Frelsis Bönder

Joenn ij Storegårdenn ödhe
Lasse ij kattorp
Erlanndh ij helstorp
Lasse Joennss ij Tiume öde
Suenn påå Tompttonndhe (1566: "Sven på tomptenne")
Niels gumudssonn ij Beck (1566: "nils gudmu[n]dzss")
håkonnn påå filbelenn ½ ödhe (1566: "hakunj på fibbellen")
Joenn håkonnnsonn ij Bäck
Anders Nielssonn ibidem ½ ödhe

halffwa

per påå öde gårdenn
Jnngerdht arffuidssonn ödhe

Dimbo (med Dvärstorp)

Dimbe Sochnn

Schattabönder

Enchiann ij duarstorp öde
dunckagården ibid (1566: "Dwckagarden")

Cronnobönder

Enchiann påå slatthögenn
Niels ij Nittorp öde

Torpare

Jönns ij dalenn öde
Swenn påå Tomptenn
per kampe påå hedene öde
per Skreddare ibidm öde

Kyrckebönder

Månnsj Snugge torp öde stompenn som *prestenn* bste:r haffa (=besitter *har*)
Stompenn ij duerstorp
Månn Andersson ibidm

Biscops Landbor

Benngtt ij Apullegårdenn	öde
Lasse Joenss ij dimbe	öde
Joenn Anderssonn ibidm	öde
Oluff Swennss ibidm	öde
Oluff ij Backagårdenn	öde
Joenn perss ibidm	öde
håkonnn Larss ibidm	öde
Arffuid widh Broo	
Gunne Suennss ibid	öde
Anders Suennss ibiem	öde
Lasse larss ibidm	öde
Niels ij aggatomppt	

Prebendebönder

Lasse ij Lambeuadh	
Jönns widh Biscops quernn	

Closterbönder

Anders Joenssonn ij duerstorp	— — — Åkessonn frijtt
Niels Biörnnssoonn ij duerstorp	
giöstaf kampe ibidm	

Frelsis Bönder

Suenn ij konugzgårdenn	ödhe
Lasse Biörnnssoonn ibidm	ödhe
Anders kampe	öde
Arffuid Suennssonn	öde
karll ij hellagårdenn	öde
Tord Skreddare	öde
Niels Joennsson	öde
Jöns Arffuidss	öde
Håkonnn påå kullenn	öde
Arffuid Joennssonn	öde
Niels Nielss ibidm	öde
Joenn fwll ibidm	öde
Lasse perss ibidm	öde
haraldh ibidm	öde
Store giöstaf ibidm	öde
per Joenss	öde
håkonnn Joennss	öde
Sigge ij duerstorp	
Erich Nielss ibidm	
Anders männssonn	
Anders Joennsson	
Suenn Arffuidsson	öde
giöstaf olsson	ödhe

Summor från övriga socknar i häradet

Acklinga

bönder	53
öde	6
skyttar	2
knektar	1

Agnetorp

bönder	25
öde	1
skyttar	
knektar	1

Daretorp

bönder	60
öde	15
skyttar	
knektar	

Velinga

bönder	23
öde	8
skyttar	
knektar	1

Fröjered

bönder	30
öde	8
skyttar	
knektar	2
kyrcke Landbor	Anders Jacopss i frögarydh länsmannen frij

Fridene

bönder	15
öde	5
skyttar	1
knektar	

Korsberga

bönder	21
öde	2
skyttar	
knektar	3

Fågelås

bönder	117
öde	22
skyttar	2
knektar	4

Habo

bönder	90
öde	
skyttar	
knektar	

Sandhem

bönder	114
öde	39
skyttar	
knektar	

Utvängstorp

bönder	18
öde	5
skyttar	
knektar	

Härja

bönder	24
öde	3
skyttar	
knektar	

Suntak

bönder	16
öde	7
skyttar	
knektar	

Ottravad

bönder	20
öde	3
skyttar	
knektar	

Mantalet

Schattabönder	155
Halffwa	15
Torpare	2
Torpestäder	2
Enngiar	2
Qwarnner	4
Crono bönnnder	60
halffua	77
Torpare	86
Torpstäder	2
Tompthther	4

(dock 16 tidigare under året)

Fiskewannt	1	
Quarnner	3	
Kyrckio Landbönder	190	
halffue	23	
Torpare	10	(8 tidigare under året)
Tomptter	2	
Qwarnnar	5	
Biscopz Lanndbor	21	
Closter böndher	176	
halffue	8	
Torpare	8	
Torpestelle	1	
Fiske watnne	1	
Tomptt	1	
Quernner	3	
Lyckio	1	
Prebennde bönder	26	
Qwarnner	2	
Halffue Falequarnebor	18	
Enngh	1	
Frelsis bönder	297	
halffua	26	
Konug:e Mattz Lanndbor	10	

Falekiöpingz Stadh

Ther wthi ähr	
Borgare	27

Avkortning på Årliga räntan år 1567

Affkortningen

Änn haff:r Länsmanen Anders Länsman
 Jacobsson sin gårdh frij i Fröga=
 rydz Sochnn, N: ett kyrkio hemman

haffuer Fougten Bengt karllsonn
 giffuitt aff årligie Rentann *som* beholle
 bleff Anno 67 opå Konung:e Maiettz
 Nådige behagh, 3 stompner *som* brände
 bleffue Anno 66 och äre öde, en vdi
 hångzdala, en i hualstada, och en i
 Sandema Sochner.

Ödeheman

Wti Ålebergzferdwonn
 pro anno 67

(upprening av texten ovan, med samtliga berörda bönder)

Summa på the hemman
som bleffue brännde anno 66
och äre besittne anno 67 och
haffue 3 års frijheett

Schattebönder hela	19
halfua	14
Cronobönder	1
halfua	4
Kyrckibönder	11
Biscopz bonde	1
Clösterbönder	4
Frellsesbönder	11

(= 65 hemman)

Vartofta med Falköpings stad år 1568

Vartofta

Schattbönder	155
halffue	16
Torpare	2
Torpstader	2
Engiar	2
Tompter	11
Crono Bönder	60
halffue	77
Torpare	86
Tompter	14
Quarnar	3
Torpestäder	4
Fiskie	1
Kyrckio Bönder	190
halffue	23
Torpare	10
Tompter	2
Engiar	2
Quarnar	5
Biskopz Landbor	21
Clöster Bönder	176
halffue	8
Torpare	8
Torpstader	1
Quarnar	3
Fiskie	1
Lyckia	1
Tompt	1
Prebende Landbor	26
Quarnnar	2
Falequarne by ther vti är	
halffue Bonnder	18
Quarnar	13
Enngn	1
Frelses Bönder	297
halffue	26
Konnungz M: Landbor	10
Falkipungz Staadh	

**Summa På årliga
Rentan aff Wartoffta heredt
medh tet som fridt, förländt,
och ööde ähr ----- Anno
1568**

Mantaleth

Prester	15
Schatte Bönnder	155
halffue	16
Torpare	2
Crono Bönnder	60
halffue	77
Torpare	86
Kyrckio Bönder	190
halffue	23
Torpare	10
Biskopz Bönnder	21
Clöster Bönder	176
halffue	8
Torpare	8
Prebende Landbor	26
Falequarnebor 1/2	18
Frelses Bönnder	297
halffue	26
Konnungz M Landbor	10

Liggia ööde såsom hanns längdh förmäler, huilkit Fijennderne affbrändtt haffua Löper

Schattehemman	54
halffue	23
Landbohemman	321
halffue	89
Torpare	37

(= 525 hemman)

TOMTÖRESPENNINGAR etc för Falköpings stad år 1568

Falekiöpingz Stadh	---- öödhe
Rentar	
Tomptör peningar	1 mark 15 penningar
Källgårdz penningar	5 öre 6 penningar
gingerdz Malt	10 pundh 2 <i>spen</i> 2 2/3 f:r

ÅRLIGA RÄNTAN för Vartofta år 1568

ffale Kiöpingz Stad

Joenn Larss ij Falekiöpz
Anders olss ibd
Swen larss ibid
Anders bennttz ibd
Joen Larss ibd
Joenn Joenss
Swenn Jngemorsonn ibd
Jöns olss ibd
per anderss ibd
Anders pwngamackr
Lasse Schreffie ibd
Joenna benntz
Benntt Erichss
Swen Smedh ibd
Anders biorss
Oluff gulsmedh
Anders nilss ibd
Bisle ibd
Mans Tordzss
Per Jönss
Anders anderss
per biörss ibd
Anders biorss
Anders Erichss ibd
per biorss
per perss ibdm
Lasse anderss

Avkortning på Årliga räntan år 1568

Ödeshemman vdi

för:ne Wartorpta heredh pro Anno
1568

Summa På Ållebergs Fierdingh

Schattebönder	14
halfue	2
Cronobönder	1
halfua	8
Torpare	7
Kyrckio Bönder	28
halfua	2
Prebendagottz	6
Biscopzbönder	1
Frelsis bönder	29

Summa På the

Hemman som öde äre vdi
Wartophta Herede *per* anno
1568

Schattebönder	31
halfua	15
Cronobönder	10
halfua	29
Tårpare	31
Kyrckiobönder	82
halfua	11
Tårpare	2
Closterbönder	51
halfue	8
Tårpare	3
Biskopz Bönder	14
Prebende Bönder	7
Frelses Bönder	118
halfua	17
Falequarnebor halfue	17
Falekiöpingz Stadh	öde

(=446 hemman)

Summa På the heman

som brännde bleffue anno 66 och ähre
besittne, och haffue sine hemmen
Frij pro Anno 1568

Schattebönder	23
hallfua	8
Tåmpt	1
Crono Bönder	1
halfua	7
Tårpare	1
Kyrckio Bönder	14
Closter Bönder	12
Prebende Bonde	1
Biskopz Bonde	1
Frelses Bönder	10

(= 79 hemman)

FÖRTÄRINGSREGISTER år 1568

Tesse efftherskriffne parseler Haffua
Bysseskyttor Fyrwerker och arckili
drenge och hester samt bönder
förtertt aff gierdhen then tid
meste gilins drop op och wt
tiönom wartoffta heratt medh
the giena Skyottan pro anno
68

Vttii Hualstada giell

Bröd	110 lb
Kiött	9 lb
Smör	4 lb
Maltt	6 t:or
Humle	1 lb
Haffre	6 t:or
Höö	60 [lass]
Lijus	1/2 lb

Vttij Hångzdala giell

Bröd	72 lb
Kiött	6 lb
Smör ost	4 lb
Maltt	4 t:or
Humle	20 mark
Korn	5 t:or
Höö	60 las
Lijus	1/2 lb

Vtj Daretorppa giell

Bröd	48 lb
Kiött	4 lb
Smör oc ost	3 lb
Maltt	3 t:or
Humle	1/2 lb
Korn	5 t:or
Höö	40 <i>lass</i>
Lijus	1/2 lb

Wttij Frouredz giell

Bröd	96 lb
kiött	6 lb
Smör oc ost	7 lb
Maltt	5 t:or
humle	1 lb
Korn	8 t:or
höö	34 las
Lijus	6 mark

Vttij fuglåsa giell

Bröd	132 lb
Kiött	49 lb
Smor öst	16 lb
Maltt	12 t:or
Humle	2 lb
Korn	24 t:or
höö	48 <i>lass</i>
Lius	1 lb
öxe	it par
Suin fett	1 st

(oförklarligt högt värde)

Vtj ylestada giell

Bröd	144 lb
Kiött	12 lb
Smör och ost	6 lb
Maltt	8 t:or
Humle	1 1/2 lb
Korn	10 t:or
höö	48 <i>lass</i>
Lius	1/2 lb

Vtj Sändema giell

Bröd	129 lb
Kiött	12 lb
Smör ost	6 lb
Maltt	8 t:or
humle	1 1/2 lb
haffre	10 t:or

höö 80 *lass*
Lius 1/2 lb

Wtj Slötta giell

Bröd 48 lb
Kiött 9 lb
Smör och ost 3 lb
Maltt 6 t:or
humle 1 1/2 lb
Korn 10 t:or
höö 70
Lius 6 mark

Wtj åsle och huarffz giell

Bröd 120 lb
Kiött 9 lb
Smör och ost 3 lb
Maltt 6 t:or
humle 1 lb 1 1/2 mark
Korn 10 t:or
höö 70 *las*
lius 6 mark

Wtj Acklunga giell

Bröd 120 lb
Kiött 9 lb
Smör och ost 5 lb
Maltt 8 t:or
humle 1 1/2 lb
Korn 12 t:or
höö 40 *lass*
lius 6 mark

Wtj Dimmo giell

Bröd 48 lb
Kiött 4 lb
Smör och ost 4 lb
Maltt 3 t:or
Humle 1/2 lb
Korn 11 t:or
höö 50 *las*
Lius 6 mark

Orreholmen anno 1565

Orreholmens kungsgård plundrades och brändes av danskarna 1566. Inventarieförteckningen från året innan ger oss en uppfattning av vad som fanns att stjåla. Här saknas dock alla vapen som härstyrkan lämnade kvar.

INVENTARIER år 1565

Jnuentarium på Orraholm [_ _]

Gårdh Jnuentereþ Benckt karson
till Anno 65 års rekenskap

	med engilsth war nya	- 5 st ^e
	med engilsth war gamla	- 13 st ^e
	med linet war Nyia	- 40 st ^e
Reckiebulstra	med lintth var halffslitna	- 12 st ^e
124 st ^e	med linet war vt slitna	- 8 st ^e
	med vletth var Nyia	- 24 st ^e
	med vletth var halffslitna	- 13 st ^e
	med var ut slitna	- 9 st ^e
	gammalt Engilst var	- 4 st ^e
	lijnet var halffslitna	- 20 st ^e
Hoffdabulstra	linet var vt slitna	- 5 st ^e
102 st ^e	med vlet var Nyia	- 6 st ^e
	vlet var halffslitna	- 42 st ^e
	vlet var vt slitna	- 25 st ^e
Örnagath	grönt sijlkwes var gammalt	- 1 st ^e
16 st ^e	med linet var vt slitna	- 8 st ^e
	med skin små	- 7 st ^e
3 st ^e	örnagatz war aff hollans lerust	3 st ^e
	gulskins tækiene mz sex st ^e skiöld huit och blatth, vndhr dragit mz huit kruff	2 st ^e
	Etth gulkins tekiene mz 9 firakant st ^e vend mz gullth	
	gammalt oeckta flageldz tækene	- 1 st ^e
	nåkutth slittna rødha och gula	- 4 st ^e
	nakut slittna mz huitth och Suart	4 st ^e
	gammalt rotth och Huitth	- 1 st ^e
Rytza væffs tæke	med 5 litthr	- 1 st ^e
	gammalt blåth och gullth	- 1 st ^e
	Nyia mz Suart och gulth	- 7 st ^e
	Nyia mz huitth och suarth	25 st ^e
	Nyia røtth och gulth	- 1 st ^e

	Nyia gronth och gulth	- 2 st ^e
vlfsskins fellar	Hlaffslittna fförlittna	- 1 st ^e - 1 st ^e
ååklædher 92 st ^e	Nyia Halffslittna fförlittne	- 47 st ^e - 34 st ^e - 11 st ^e
2	fforskins fellar halffslitna	- 2 st ^e
Ryior 37 st ^e	Nyia Halffslittna vtslittna gammull engilst ryia	- 25 st ^e - 8 st ^e - 3 st ^e - 1 st ^e
vepor 38	vepor nyia Halffslittna vtslittna	- 14 st ^e - 18 st ^e - 6 st ^e
[t]æpitthr 55 st ^e	tepitthr nyia Halffslittna fförlittna	- 18 st ^e - 20 st ^e - 17 st ^e
Lakan aff hollans leruffh 2 st ^e	huart om 4 ½ aln långt [_ _ _] med kong:e ma:tt vapn	2 [_ _]
Leddhe lakan 7 st ^e	Leddhe lakan	- 7 st ^e
Lerufftz lakan 71 st ^e	nyia Halffslittna forslittna	- 22 st ^e - 17 st ^e - 32 st ^e
Blaggars lakan 12 st ^e	nyia Halffslittna forslittna	- 7 st ^e - 3 st ^e - 3 st ^e
Bordukar 11 st ^e	aff hållans lerufft langa thre Thr aff en vng 6 alna 3 q:ttr syd mz suart sylke En vng 6 alna 3 q:ttr syd mz suart sylke en vng 7 alna 3 q:ttr syd mz rötth sylke Tuå bordukar veffna i fira skafft huar om 3 alna 3 ½ q:ttr 5 bordukar aff hema giort lerufft, thr aff en vng ii alna, en vng 7 ½ aln, en vng 6 ½ aln, en vng 6 ½ aln, en vng 6 aln en vng 9 alna en aff hållans lerufft syd mz suart sy[lke] vng 4 alna 3 q:ttr	

Skiffuodukr 8 st ^e	en veffuen i fira skafft vng 5 alna fira nyia aff hema giort lerufft 1 q:ttr [_ _] thr aff tuå vng 3 alna 3 ½ q:ttr Tuå vng 4 alna huar 2 skiffuo dukar aff hema giort lerufft vtslittna en vng 3 alna 3 q:ttr en vng 4 alna	
	Blaggars dukar Halffslittna vtslittna	- 1 st ^e - 2 st ^e
handklede ii st ^e	fira handkledhe aff hållandz læruffth och syddhe mz huitth tråadh och köng:t Ma:tt vapn huart vm 2 alna 3 q:ttr lang tuå aff bredden Ett gammalt sytth med sijlke aff hemangiort lerufft handkledhe vt slitthn Blaggars Handkledhe	- 4 st ^e - 2 st ^e - 6 st ^e
Bylegg:r 6 st ^e	fem bylegg:r sydde mz blåatth och Suarth sylke huar vm 1 ½ aln och 2 q:ttr aff breddhn En mz brunth sylke och köng:e ma:tt vapn	
Sparlakan 5 st ^e	galtth aff arnisktt med 4 vårdhr rotth och gröndth gammalth mz 4 språngst:e och 4 vllen st ^e Nyia och huita ett mz 4 språngst:e, etth mz trij språngst:e, ett mz trij sprangst:e	- 1 st ^e 3 st ^e thr aff
68	Sparlakans lijsthr	- 68 st ^e
Taakidretthr 7 st ^e	fira st ^e , thr aff ett mz ii språngst:e och ii suart vllen st ^e , En vm 4 alna i q:ttr mz 8 språngst:e och 9 suart vllen Ett vm 4 alna mz 6 sprangst:och 6 vllen st ^e Ett vm 5 alna i qtt:r mz 5 sprangst:e och 3 suart vllen st ^e	1 st ^e
Benckiaklædhr 5 st ^e	gamalt aff rijttze veff mz ro[_ _] och huitth 2 st ^e vm 13 alna gammalt brokat aff blaggarn i st ^e huith och suart vm 27 alna 1 st ^e med huitth och Suart vm 24 alna 1 st ^e	
	tafflor nyia 2 st ^e huar vm 4 alna lång och 2 aff bredden	

flamska tafflor 4 st ^e	taffla ny i st ^e om 3 alna lång och två aff breddhen Taffla gamull vm 2 alna bred och lång
2 st ^e	Malade bonade st ^e 2 st ^e en vm 7 ½ aln Lang och 3 qtt:r alna bred En vm 5 alna bred och 4 ½ aln bred
	En dyna mz oecta flogell vm 5 alna 3 qtt:r vndhr mz rödlask En dyna vm 5 alna 3 qtt:r och vndhr med rödlask Tuå dynor Nyia vm 3 alna 3 qtt:r vndhr mz rödlaskin En ny mz flamsk vef vm 9 alna 3 qtt:r vndhr mz rödlask En vm alna vndhr mz rödlaskin En dyna vm 5 alna i qtt:r vndhr mz rodmaskin En dyna vm 8 alna vndhr mz rödlaskin En dyna aff rodmaskin vm 3 ½ aln lång Twå dynor aff Rytza veff, thr aff en vm aln vndhr mz rodmaskin En dyna halffslitthn aff Rytza veffh rötth och gulth vndhr mz huitth læddher En dyna halffslitthn mz rötth och gulth om 4 ½ aln vndhr dragin mz skin En dyna mz Rytthza veff suart och hhitth vndhr mz blaggarna om 4 alna Twå dynor Nyia mz Rytthze vaff huitth 13 qtt och suarth vndhr mz huitth leddhr 7 alna En dyna mz Rytthza veff huitth och suarth vm 3 ½ aln langh En dyna halffslitthen mz Ryttsa veffh suart och huitth vndhr mz skin vm 4 alna 3 qtt:r En dyna gamul mz korssöm vndhr mz skin vm 4 alna 3 qtt:r En dyna gamull mz korssom vndhr mz skin om 4 alna En dyna gamull mz korssom vndhr mz gamul skin om 3 alna 3 qtt En dyna mz korssom vndhr mz blag garn om 4 ½ aln langh Twå dynor mz korssöm vndhr mz huitth [_ _] huar om 2 alna 3 qtt:r En dyna gamul mz Rytthze veff vndhr mz gamul rysk skin om 2 alna 3 qtt:r En dyna gamul mz korssom vndhr mz ackledh var om 2 alna 3 qtt:r Twå dynor <i>gaml</i> a mz korssom vndhr mz blaggarn huar 2 alna 3 qtt:r
Benckia dynor 36 st ^e	

Hyondhr 39

En dyna nåkutt haffd mz korssom
 vndher mz skin 2 alna 3 qtt:r
 En dyna mz ackledh var vndhr mz
 skin 3 alna i qtt:r
 En dyna mz åckledh var vndhr och öffr
 om 2 alna 3 qtt:r
 En dyna gamul mz Ryia var vndhr mz skin
 om 2 alna 3 qtt:r
 Twå små dynor vndhr off:r mz
 om 2 alna huar
 En dyna mz Rytza veff vndhr mz skin
 En dyna mz ackledh var vndhr mz skin
 Dyna var om 8 alna - i st^e
 Tu hyondhe mz oeckta floggel vndhr
 mz rödlaskin huar vm 1 alna ½ qtr
 Trij hyondhe mz flamsk var vndhr
 mz semsk skin
 tw hyondhr mz flamsk var vndhr
 med rödlaskin
 Trij gulskins hyondher vndhr mz rödlask
 Ett hyondhe gamalt mz flamskt var
 vndhr mz rödlaskin
 Tu gamul hyondhe trindha mz Ryst
 Leddhr vndhr och öff:r
 Tu gamal hyondhr mz Ryttza veff
 vndhr mz skin
 Tu hyondhe mz Ryttza veff suart och huit
 vndhr mz blaggarn
 Ett hiondhe gamalt mz fordelt kledhe
 vndhr mz blaggarn
 Ett hiondhe gamalt mz fordelt kledhe
 vndhr mz vadmal
 ffira hyondhe gamul mz korssom The
 trij vndhr mz skin thz fierde mz blaggarn
 Sex hyondhe mz ååkledh var vndhr
 Siu hyondhr mz vadmal mz skin
 vndhr och öffr
 Trij hyondhe mz Ryttza var vndhr
 semks skin
 Ett hijondhe mz ackledh var vndhr
 mz Skin

 Siu bonadhe nyia, Thr aff En vm [_ _ _ _]
 En vm 6 ½ aln En vm 6 alna [_ _ _]
 fira alna i qtr, En vm 7 alna [_ _ _]
 vm 5 ½ alna, En vm 3 alna 3 qtt:r
 alla förskriffne bonadhe æro 2 alna

Bonandhr bredhe huar
 ffira gamla bonadhe, Thr aff En 7 ½ aln
 tuå alna i qtt:r bredh
 En vm sutthan alna , bred 1 aln
 En vm 13 alna, och 1 aln 3 qtt:r bredh
 En vm 6 ½ aln lång
 En veffuen bonadh – 33 alna

wadmall	20 alnar
ffiedhr	7 lb
Gamla seckiar	3 st ^e
Spunetth garn til vadmall	2 lb 20 mark
Lydio garn	1 ½ lb
vll	9 lb 4 mark
lydia	1 lb 18 mark
blånagarn	22 mark
hampa	3 lb 5 ½ mark
lijn	4 mark
lijnblår	1 lb
hampablar	2 lb
Semskat skin	57 st ^e
Rysbitta fårskin	1 desr:r
Lamb skin	7 desr:r 3 st ^e
betta farskin	5 st ^e
obered Lambskin	

Tennh

Tenffaath heell	7 st ^e vogo 2 lb 19 mark
Tenfatt sondhrogt	4 st ^e vogo i ½ lb
Ten	

Messingh

Messingh mollogh:r 4 st ^e thr aff	
En vm	19 mark
En vm	½ lb
En sondreg	19 mark
En vm	½ lb
Beckiene 4 st ^e om	½ lb
krettzlar mz kåpp botnar 3 st ^e om	2 lb 4 mark
Messingh kiettlar 2 st ^e vm	13 mark
Messingh handfatt 1 st ^e vm	7 mark
Messingh liusastake mz 5 pipor sondreg om 1 lb 4 mark	
En liusakrona mz 6 pipor sondreg om 16 mark	
Messingh stake mz 3 pijp sondreg vm 14 mark:r	
En fatakrans söndrog ½ mark	

Koppar och Bryggie pannor

En om		3 ½ lb
En vm		4 lb forbret ½ lb
En vinpanna		1 lb 6 mark
En ny panna vm		2 lb 8 mark
En sondreg om		3 lb
En Bryggepanna ny vm		8 lb

Kolgrythr

En vm	4 lb	En vm	1 ½ lb
En vm	2 ½ lb	En vm	2 lb
En vm	20 mark	En vm	1 ½ lb
En vm	1 ½ lb		

Fotagryther

En vm	4 ½ lb	En vm	10 mark
En vm	i lb 4 mark	En vm	1 lb
En söndrog vm	19 mark	En vm	16 mark
En söndrog	1 lb 4 mark	En vm	1i mark
En vm	i lb 4 mark	En vm	15 mark
En vm	i lb 18 mark	En vm	13 mark
En vm	16 lb	En vm	6 mark
En vm	14 lb	En vm	i8 mark
En vm	16 lb	En vm	
En vm	9 lb	En vm	
En fotapanna vm		½ lb	
En Mortare mz 2 stötlar		2 ½ lb	
En söndrog kiетtil vm		ij mark	
Ett handffatt	1 lb 8 mark		

Koppar Kanner och Mollög:r

En kanna vm	1 lb 4 mark	mellög:r	2 st ^e
En vm	20 mark	En vm	ii mark
En vm	½ lb	En vm	18 mark
En vm	1 lb 4 mark		
En Bordklocka vm		10 lb	

Glaas

14 glas vti första bygninghn vid kiellaren huart
vm 3 qtr hogt och 2 qtr brett

(qtr= kvart av en aln = 1/4×0,59 m = 15 cm)

16 glas vti bakarstugobygninghen trij glas vti
kannare och på takett offr fforstugan i same
bygninghn huart 3 qtr högt och 2 ½ qtr brett
4 glas vti bakarestugan huart 3 ½ qtr högt
och 3 qtr brett

2 glas vti mülkestugan huart 3 ½ qtr högt
och 3 qtr brett

2 glas vti skriffuare stugan Ett alns högt och
3 qtr brett Thz andhra 3 qtr högt och brett

Ett glas vti bastugan 3 ½ qtr högt oc 3 brett
8 glas vti stora Borgestugan huart alns högt

och 1 ½ qtr brett
 2 glas vti forstugan vti samma bygningen huart
 alns högt och 3 qtr brett
 4 glas vti thn andhra vndhr stugan huart
 5 qtr hogt oc alna brett
 6 glas vti natstugan öffr fforstugor huart
 5 qtr hogt och alna brett
 4 glas vti then andhra nastugan huart 4 ½
 qtr högt och 3 ½ brett
 2 glas vti kammare huar 4 ½ qtr högt och
 3 ½ qtr brett
 20 glas vti Stora Korsbygninghen huart 5 qtr
 brett (=högt)och 3 qtr brett
 6 glas vti thn ena nastugan har 4 ½ qtr
 högt och 3 qtr brett
 10 glas vti thn andhra nastugan huart 5
 qtr hogt och 3 qtr brett
 4 glas vti forstugan på taket als hg och 1 bred
 8 glas vti then tridie nastugon huar 5
 qtr hogt och 3 qtr brett
 10 glas vti then fierdhe nastugan huart 5
 qtr hogt och 3 qtr brett
 2 glas vti vndhr fougta stugan huart j3
 qtr hogt och 2 ½ brett
 thz andhra 3 qtr hogt och brett
 4 glas vti kiokiet Ett 3 ½ qtr hogt och
 3 qtr brett

Spannamåll

hwete	4 t:or 4 sk:or
rog	14 t:or 2 ½ sk:or
korn	ii t:or 5 sk:or
Malt	22 t:or 3 sk:or
haffre	17 t:or 2 sk:or
Skrett miöll	1 ½ sk
Oskretth miöll	9 t:or 2 sk:or
Linffröö	8 skiipp
Gryn	6 t:or

Fetalien

Swena brödh	6 t:or
Suena ööll	2 lesth
Spisse ööll	2 t:or
Etigkia	4 t:or
Humble	8 lb 16 mark
Salt	2 ½ t:or
Smor	i ta 12 ½ lb 4 mark
Ost	i skiiph i lb 13 ½ mark
Bystekar	9 st ^e
Hanog	4 t:or
vax	7 lb
Nöta kiött	i Notafal

Nötatungor	14 st ^e vog 14 mark
flesk	5 sidhr
farakiött	2 kropp
nöta ryggjar	i st ^e
fårasylta	2 t:or
korffr	3 t:or
röding	9 lb

Huder och Skin

Oxahudhr	34 st ^e
koohudhr	17 st ^e
Stuta hudhr	i st ^e
quiga hudhr	0
Tiura hudhr	1 st ^e
bokskin	4 st ^e
kalff skin	3 st ^e
farskin	12 dker 8 st ^e
getskin	24 st ^e
killinga skin	1 st ^e
nota talg	28 lb
fåra talg	8 lb 6 mark
dubbel skor	7 paar
Jsthr	10 lb 4 mark
Lius	16 mark

Boo reda aff iern

Osmuzs iern	7 hundt 16 st ^e
Stanga iern	0
plato iern	5 lb 16 mark
klarro iern	2 lb
Stall	1 skepph 3 ½ [_ _]

Smelle låsar	vti Borge stugo bisningen	7 st ^e
	vti vndhr fangta stugan	i st ^e
	vti korsbygningen	7 st ^e
	vti baggerstuga bygninge	4 st ^e
	ffor fataburstrappon	1 st ^e
Spiell inmurade		24 st ^e
spiell vtan formo		3 st ^e
Timber Sååg		1 st ^e
vatu såågh		i st ^e
hals iern mz kiedie		i st ^e
trio krokar mz billor		9 st ^e
Naffrar		3 st ^e
Rudskied		i st ^e
vidyxar		6 st ^e
taxla		i st ^e
kijöttyxe		i st ^e
querna pickor		4 st ^e
Skierur		9 st ^e
lijjar		3 st ^e
korn tiuffuor		4 st ^e

hesta broms	i st ^e
hörripp	2 st ^e
ierstengr	3 st ^e
isbill	i st ^e
vlsaxer	2 st ^e
vlkommar	4 st ^e
hecklar	2 st ^e
Brånd iern 2 st ^e vm	1 ½ lb
Brånd iern sondrest vm	ii lb
Bråde pannor i st ^e vm	16 mark
iern viggjar	2 st ^e
gulffskrapor	7 st ^e
Spadar	i st ^e
ffongabult mz kiedhr	2 st ^e
Eld gafflar	7 st ^e
Stekie spitth	2 st ^e
Halsthr	i st ^e
Liusastakar mz 2 pipor	12 st ^e
Liusastake mz 8 pipor	i st ^e
Hiorta krona mz 12 piper	i st ^e
Hofftyg	ett par
Liusastakar mz 12 pipor	i st ^e
fårabiellor	6 st ^e
Liustra	i st ^e
kara brenne	i st ^e
Hug iern	i st ^e
fonga spárar	2 st ^e
fiettr hulk vta skag	i st ^e
nöta bandh	4 st ^e

Smidie Redskap

Smidie stedd	i st ^e
Belior	i par
broddar	2 st ^e
[_] fylkloffue	i st ^e
heskoståmp	i st ^e
Storbred	i st ^e
tenger	4 st ^e
hand hammar	2 st ^e
Slegger	2 st ^e
Yxawaall	i st ^e
Nageltorn	2 st ^e
Fyrspade	i st ^e
Esioquast	i st ^e
Sparsted	i st ^e
Slipo sthen mz veff	i st ^e

Boreda Aff Træ

Seltokar 2 st ^e vm	8 t:no rum
Bryggekar	12 t:nor
Ett vm	4 t:nor
Ett vm	3 t:nor
Ett vm	12 t:nor
Ekie t:nor 4 st ^e vm	8 t:nor
Gran t:or 10 st ^e vm	19 t:nor
Ett Nytt kar vm	8 t:nor
Tyno kaar	i st ^e
Lååka kaar	8 st ^e
Såår	8 st ^e
Embar	8 st ^e
Tynor	2 st ^e
Spijssefatth	200 st ^e
Tallerkar	108 st ^e
Enekanner	4 st ^e
Dricke horn	11 st ^e
Borge stoop	10 st ^e
kystor iernade	2 st ^e
Sylebunkr och tång	100 st ^e
mylkiebutthr	6 st ^e
Lååkabytthr	2 st ^e
kiernor	3 st ^e
Skiepp	i st ^e
Bismar	2 st ^e
Haffner	3 st ^e
Oxaork	8 st ^e
Vegner	6 st ^e
vidasledhar	6 st ^e
Brotthr	3 st ^e
kliffther	2 st ^e
Jern bittlar	2 st ^e
Långa skiffuor	10 st ^e
Starkotta skiff	29 st ^e
follobenckiar	12 st ^e
Sengiar	12 st ^e
kalk	1 lesth
tegel	284 st ^e
Neffier	50 kloffr
Timmer	40 lass

Leffnandes Booskap

Oxar	47 st ^e
koorr	62 st ^e
Tiurar	3 st ^e

Stutar

Om 4 år	14 st ^e
Om 3 år	14 st ^e
Om 2 år	16 st ^e
Om 1 år	10 st ^e

Quigor

Om 5 år	8 st ^e
Om 4 år	23 st ^e
Om 3 år	16 st ^e
Om 2 år	ii st
Om 1 år	12 st ^e

Fåår och Lamb

gambla gumsar	8 st ^e
Gumsa lamb	12 st ^e
gamla tackior	126 st ^e
Taku Lamb	9 st ^e
Getther	2 st
bockkilligr	9 st ^e
Getkilligr	6 st

Swinn

gamla galthar	13 st ^e
vnga galtar	31 st ^e
galtgriiser	20 st ^e
gamla Soor	33 st ^e
vnga Soor	24 st ^e
Soo griiser	26 st ^e
höns	85 st ^e
giess	44 st ^e

Stodhesthar

En Rod blesutt mz 2 huita bakfotth
benemd Speyell

gamull Stod

En Suart brun	En Huitt gråå
Ett Rod brokutt	En Rodblesut gloss

ögdt, och i (=1) huit framfot och 2 huita
En brun blesut mz en huit framfot
och huita bagfotter

En Röd	Tuå Rödsotutha
--------	----------------

En sothut mz en Stierna
En brun mz inthe afftegn
En brun mz en fredhenos en huit bagfött
En brun mz en stierna oc fredh[enoss ?]
och 2 huita bagfotth
En rödblesiutt mz 2 huita bagfotth
En Rod mz stierna och fredhenoss
En Rödhrelmotth och glossögt och 4 huita fotth

En Röd lithet blesutth 2 huita backfotter
En brunbleset mz 4 huita fotth

Vng Stodh

En Röd blesuth / En Röd mz fredhr[noss ?]
och 4 huita föttth
Tu brun huart mz i stierna
En sothut blesuth
En Rodhlesudt mz i huit bagfotth
En brun blesuth
En Rodsotet mz i lithen stierna

Follar vm ett år

En Rodblesuth mz 4 huita fotth
Jomfrune En Rod skiömlot
En brunskudlatt

En brunskiolot mz stierna och fredhrnoss
Buskapelle En Rod brokutth
En suart blesuth

Hesth fföll

Et Rodblesuth mz 2 huita bagffotth

Mer fföll vm etth år

Ett Rodt mz en stierno
Ett brunth
Ett grå skymlatth
En brun mz stierno
Ett brunth

Mer fföll

Ett brunt mz i blesa och 4 huita fotth
Ett Rodt mz inthe afftegn
Ett brunth mz i lithen stierne
Ett rodbrakutt
Ett brunth mz stierno och i huit bakfotth

Verkhestar

En huitgrå
En Rödh

Thes till visso vndhr varo Signethr som
ero her Jöns i falekiöping he Lau [_ _]
i slöta och her Laris i Hångsdaall

Riksregistratur anno 1566

Erik XIV:s utgående brev berättar egentligen inte om händelserna i kriget, utan snarare hur oron uppfattades i Stockholms slott och några strödda beslut som kungen fattade på avstånd, och inte sällan när det redan var för sent. Samtidigt skövlade den danska härstyrkan runt om i Västergötland. Då skrev kungen bland annat följande. Nedan följer ett urval kungliga brev med rubrik samt i vissa fall hela eller delar av brevet.

Riksregistraturet 1566 juni- dec (sid 57-63):

Till Rytter och Knechter vdi
Westergötland och Småland om
then Musterplatz som stå schulle
vdi Bogesund then förset dag vdi
Augusti Månedt, näst komendh:
Dat:tt Stocholm dhen 10 Julij
Anno 66

Wij Erich then fiortennde med Gudz nåde Sweriges
Gotis Wenndis, sampt flere thess tilbehöringens konungh
Tilbiude eder våre trogne tiänere, och Manlige krigz=
män, alle samptligen och synnerleg:n som vnder N:N:
fänicke äre förordnade, Wår gunst och nåde tilförenes
Eder är wäll witterligitt vm thenn schade, som wij och
Swerig:s Rijke haffue bekomitt, senest för Bohuss i
Norigie. Ithett Mann haffuer same belägringh
öffuergiffuit, och intett gott vthrättet för then swåre
bekostnett som ther på både nu och tilförrenne ähr ann=
wendh Så är sådentt scheett ther aff, att the som
wij haffue betrodtt vm öffuerste befallningen, så och
the ther schulle haffue befordret thenne sak. Nemlig:n
her Nils Boije, her Nils Swanteson, Anderss Sigfridh=
sonn, Bryniell Bengtson, och andre flere haffue worit
oss olydige, och icke så besteltt vm alle nödtorffter,
som them aff oss war befalett. Teslig:n haffuer och
thet myckitt för hindrett sakenn, att störste parthen aff
eder, med eders ohörsamheett olyder och feegheet haff:r
latit eder besinne, både vde Stormen ther för Slottet
och sedhenn ther vdöffuer schamlig:n giffuit eder på
flychtem, och rypde vdur belägringen. Och effter
thett her Nils Swanteson, och Prowiant mesteren
Bröyniell Bengzsonn äre störste orsaken till then schade
Jthett att förbe:t her Nils haffuer intett öpseende hafftt
medh the Tydzsche Ryttere, vthen tilstat them vthen alt
tiltaall, att förderffue våre Vndersäter vdi Westergör
landdh, huarföre och ingen tilföringh är schedd till
lägrett. Icke haffuer h ann heller någon hielp och bij=
stånd welett göre her Nils Boije, såsom honum thet

war aff oss befalett. Så är hann therföre någerledh
nefsth worden, Sanneledh effter Bryniel Bengzson
haffuer welett swelthe krigzfolcket i hiäll, Och för=
slöseth och förschingrett våre Gärder, som wij them
till vnderhold hade förordnett, Så haffuer hann och
bekommit sijn förtienthe lönn. Och ändoch thett hade
wäll waritt erätth, att her Nils Boije hade bekomit
sitt tilbörliche straff, såsom wij nogsam foge och or=
sak emooth honum haffue. ligwäll effter hann
tilförenne haffuer bewist sigh wäll, synnerlig:n för
Warbergh senesth, Så haffue wij förhans ålderdoom
schuld welett honum j thenne rhesse förshone.
Och på thett j må wetthe hwad som haffuer för orsak=
kett oss till, att tage förbe:te Slotz Eröffringh före,
Så kunne wij eder icke förholle, Tet till thet förste
haffue våre gode Männ och Rikzens råd, sampt mennige
Rikzens ständer, rådt oss ther till, (...)

Riksregistraturet 1566 juni- dec (sid 65f):

Till Rytter och Knechter som
förordnade äre till landtogett
med högborne fwrste hertigh
Magnus Dat Stocholm
thenn 15 Julij Anno 1566

Szåsom wij senest medh våre schriffuuelser, gaffue edr
tillenne trogne tiänere, och manlige krigzmän, vt=
aff hwad orsak wij wele haffue eder vpfordrede, till
thenn allmanneligh Musterplatz, som holles schall vdi
Bogesundh j Westergötlannd, thenn förste dagh Augusti
nästkommend:s Tå will thett stoorligen ware för nödh:
att j edher ther effter församligen rätthe, icke tagenndh
här någon försumelsse vdi. Och effter thett thenn
högborne fwrste hertigh Magnus till Sachsenns
wår K: frände, huilkenn wij eder till feltöffuerste
haffue förordnett, är nu worden offerdigett med till
eder medh fulkomligh vnderwisningh och besched, huru
krigzsakerne schole företages i thenne Szommer. Thr och
allrende på Togett medh till förbe:te Mustersplatzs
Therföre på thet h: k:tt icke motthe ther lenge förtöffue eder
tilkumpst, och tijden ther vdäffner bliffuer försumett.
Så är nu såsom och tilförenne wår gunstlige vilie och
alffuerlige befallningh, att j schijnde eder åstadh, så atth
kunne komde tilstånd:s vdi rätthen tijdh latennd eder
trooligen och wäl willelig:n bruke, till thet som wår
tilförordnet feltöffuerste, höbe:tt hertigh Magnus
der på våre wågne tilseijennedes warder Tzher medh
beuiste j then lydno och troo tiennsth, som j Oss plih=
tige äre Och scheer thet som oss är behagelig:n Dat
vt Supra

Riksregistraturet 1566 juni- dec (sid 65f):

Till Her Carolus Demornai
att han fordrer på the Rytt:
och knechter, som på landtingett
med hertigh Magnus v. Sachsen
äre beschedde, så att the then förste
dagh vdi Augusti Månedh, motte
ware tilstånd vdi Bogesund. Dat
Stocholm thenn 15 Julij Anno 66

Riksregistraturet 1566 juni- dec (sid 67):

Till Hertig Magnus v. Sachsen
att hann begiffuer sikh till Jönekö=
pungh j Småland, och ther förtöffue
till thess krigzfolkett kann bliffue för=
samblett j Bogesund, och sedhen begiff:e
sikh titt. Da: Stocholm thenn
15 Julij Anno 1566

Riksregistraturet 1566 juni- dec (sid 67f):

Till Her Carolus Demornai
att hann wille tage krigzfolcket
vdi Befallningh till thess hertigh
Magnus komer tilstäd:, och hwru:s
hann sikh j midler tijd med krigz=
folckett förholle schall. Dat
Stocholm then 19 Julij Anno 66

Sedhann wij senest låthe schriffue eder till K: her
Carolus, vm vårt krigzfolcke vpfordringh, som wij
wille medh thett förste scher schulle haffue wij nu
bekomitt lydender, att then danske medh theris krigzmachtt
schole ware dragne in vdöffuer Grenzen i Westergöt=
lanndh, ther the sikh medh rouff och Brand förholle. Så
ändoch wij nu någre resser haffe fordrett ther opå hooss
thenn högborne fwrste hertigh Magnus till Sachsenn,
att h: k:tt wille schynde sikh titt nedh medh thett snareste,
till att förhindre fijendernes strofferij, medh vårt krigz=
folck liguäll icke thess mindre, effter thett will ware
förnödhenn, att fijenderne motthe nu j tidh schee moot stånd
så frampt the icke schole haffue tilfelle, att drage foort
thenn landzände förhärie och föderffue. Therföre så
see wij gärne, såsom och vår gunstlige wilie är, att j
wele tage krigzfolkett j befallningh vdi mijdler tijd hög:tt
vår k: frände kann kome titt nedh tilstånd:s Och eder
winlegge att förwware våre fattige vndersäter för
fijendernes öffuerwäld. Och syner Oss rådeliget ware

att Mann j så motthe tager sakenn före. först att krigzfolkett motthe bliffue vpfordrett och församblett vdi Bogesund, effter som vår wilie tilförenne waritt waritt (dubbelskrivet) haffuer, eller och hwar Bogesund war affbrent att the motthe kome tilstädis vdi Jöneköpungh. Will och ware förnödhenn, att j legge eder winn wm, till att kome emillenn Grenzen och fienderne medh vår krigzmacht opå thett Mann sedenn thess **låtte** kunne förhindre them all vtflychtt, och eliest förtage them allhielp och vndsetningh ifrå Danmrk Jmotthe och så bestellet att thenn mening Mann j Westergötland kunne bliff:e vpfordrede, theslig och the j Småland hwar så behöff:s vpå thett ätt thz, fienderne wille begiffue sigh vp i landet att Man då motthe lathe Bråtthe för them på Edz=wägen, Billingen och ännre Schoger, ther som laghig:t äre att hinder them. Hwar the och warde sigh åth Tijwedenn begiffwenndes, som wij doch icke troo kunne Då wele wij wäll lathe bestelle för them, så att the schole become ett tilbörigitt nederlagh. Men hwar the drage till rygge hem i theris land igen, kunne Mann lathe brotthe för them widh Alingzåhs, Sameled på the Schoger vdi Marck Kind, Schogbygd och flere stedh:s, ther som lägenheeten så tilsäger, Wij föree Oss och, att hwad yter legere tilsakens förfordringh will ware förnödhenn, att j ther vm medh all troohet och flijtt bestellennd warde, Och scheer, ther medh thett som Oss är behageligitt. Och befale edher Dat
vt supra

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 69f):

Till Hertig Magnus till Sachsen
att hann icke försene wille hans med=
giffne befallningh, vthen förtage fij=
endernes infall vdi Westergötlandh.
Dat Stocholm then 20 Julij Anno 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 70f):

Till Fougterne vdi marck och kind
ösbo, wasbo Synnerbo, att the tilfrije
Bönderne, thett the före vnden fijenderne
theris ägedeeler, theslig:e Gärder och
annett sådentt mere.
Stocholm then 20 Julij Anno 66

(...) Då är vår alffuerlige wilie, att dw till=
seger then mennige Mann våre vndersätter i tijn befall=
ningh, och förman them ther till, att the vdi tide flyttir
vnden medh theris Booschap och bedzste ägedeeler, begiff=

wendes sigh vp i Westergötland tit som i Schoger äre
ther the kunne haffue tilfälle att Bråtthe vm kringh
sigh och i så mottho bliffue säker för fijenderne, till
thess the kunne få vndsetningh aff vårt krigzfolk.
Tu må och seije them till på våre wägne att ther
the än fast warde lydennd någon schade på theris
huss och heem aff fienderne, så wele wij gunstlig:n
förmedle någett aff theris schatt och vtschyller, så att
the med tiden schole kunne till theris schades vprättelse
igenn. (...)

Så är vår allvarliga vilja, att du tillsäger menige man, våra undersåtar, i din
befallning och förmanar dem därtill, att de i god tid flyttar undan med sin
boskap och bästa ägodelar, samt beger sig upp i Västergötland där det finns
skogar och där de kan bråta omkring sig och i så måtto bli säker för
fienderna, till dess de får undsättning av vårt krigsfolk.

Du må säga dem på våra vägnar att om de ändå lider någon skada på hem och
hus för fiendernas skull, så vill vi gunstligen minska något på deras skatt och
utskylder, så att de med tiden ska få upprättelse igen på sin skada.

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 72f):

Fulmacht för Jon Pålson
till att förfare vm fijender=
nes lägenheet, neder wid Grenzen
Dat Stocholm 20 Julij Anno 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 72f):

Till Peder Kart vm folckzens
vpfordringh aff Westergötlannd
Dat Stocholm then 20 Julij Anno 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 73f):

Till Nils Pederson på Hålma
och Vlff Pederson, att the vpfordre
thenn menige Man aff Småland,
till att förhindre fijenderne, som
infall haffue giort vdi Westergöt=
lanndh. Dat Stocholm thenn
20 Julij Anno 1566

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 75ff):

Mandat till menige man
vdi Westergötland och Småland
att the hielpe till och felle Brother
för fienderne ther som lägenheten
best tilsäger, och man kunne knechie
them ihune Dat Stocholm
then 20 Julij Anno 1566

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 77f):

Till Peder Cart och Erich
Hnrichsonn, att the hielpe till
och församble krigzfolket vdi
Westergötland, och att meenige
Mhann motthe brotthe för fij=
enndernde. Dat Stocholm
thenn 20 Julij Anno 1566

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 79f):

Till Rytter och Knechter vnder
kong:e Mtts Regementhe, att
the oförsumelig:n göre sigh till=
reede, med theris harnesk och
wärer, sådom ordningen för
måler, och seden äre tilstådh vdi
Örebro, thenn förste dagh Augusti
Måned nästkommendh. Dat
Stocholm 21 Julij Anno 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 80f):

Fulmacht för Oluff Arffuidzson,
att han schyndar opå the Rytter och
knechter vdi Småland och Westergöt=
land är, så att the med thett allerförste
motthe bleffue församlede J[tem] om
Brotther att felle för fijendne Dat
Stocholm then 22 Julij A 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 83f):

Till Rytter och knechter
som wore beschedde medh
her Carolus Demornaj
Dat Stocholm then 23
Julij Anno 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 84):

Fulmacht för Swen Larson
att fordre på Gärder till land=
toget Dat Stocholm
thenn 23 Julij Anno 1566

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 85):

Till Peder Christerson att hwar
hann förnume, att her Carolus
wore vtaff någon lägenheet för=
hindrett, och wille icke fortt, att han
då tager sig then befallningh ähnn
och församble krigzfolket Dat
Stocholm then 24 julij Anno 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 101):

Fulmacht för the som Gärde parzeler
till feltläg:n förfordre schole. Dat
Stocholm thenn 26 Julij Anno 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 101):

Till Esbiörn Pederson om
thenn Gärd j Wadstena lig=
genndes är, huru med henne
bestelles schall. Dat
Stocholm then 28 Julij Ao 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 102):

Swar opå Peder Christersons
schriffuelsee, belangend huru vm
Gärden j Jöneköpungh, och eliest
vdi Småland vm then partzell
bestelles schall Dat Stocholm
thenn 28 Julij Anno 1566

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 103):

Till Her Carolus Deutornaj
huruled vm Brother och eliest
med krigzfolket bestelles schall.
Dat Ålesten [lucka] Julij Anno 66

Wij haffue förstått her Carolus, att fijenderne
schole ware ryckte åth lijdeköpingh, vthen twiffuell
vdi then achtt som wij kunne gisse, att the wile
upbrenne läcköö länn, och seden drage åth
Elffzborgh heller annerstedh, in j Norige igen
Theslig:e förnume wij aff eders schriffuelse, att j
haffue latit bestelle vm Bråtther vdi Westergöt
land, såsom wij thet haffue befalett (... många rader ...)
(... som är utelämnade här ...) Så wile wij
att j ther til bruke schole, och beholle hooss eder, these
fyre fäniker knechter, som äre lasse v. Schare,
Mats Nylänninge, henrich v: Mynden, och Swen
Pederson, Sameledh, ehnn Rytter Fhane, som Jonn
Swenson haffuer i befallningh. Och athte wij thett
för onödigt, att j ther till schole haffue fler kneckhter
än som förbe:tt är, så frampt j eliest haffue thenn
meenige Mandz hielp tilsted, vtaff Småland och
Westergötland. Och ändoch j äre icke så starcke,
att j kunne leffuere fijenderne enn feltslaght,
så kunna j liguäll mykit förhinder them i the
logh haffuer för then schuld befalett, såsom och
wår wilie är, att thett öffrige folck, motthe
schikis vp emott thett krigzfolck som heden effter
är tilförmodend, så att både hooperne kunne
möthes nu widh fågermoo i Walla, vdi Wasbo
häred, på thett Man seden med samen fogett
machtt kunde fölie fijenderne, hwar Man them
finne kunne, Doch ther så wore att fijenderne
worde medh een hast dragendes emoott eder, för ä
än wår krigzmachtt komer titt mid tilstäd, och
wille stiele sigh vth, då må j fordre aff wår
käre frände hertigh Magnus så monge Ryttere
och knechter, som j behöffue till att leffuerere
them ehnn feltslacht, Trenger eder och wijdere
då må j giffue oss ther vm j tidh tilkenne,
så wile wij wäll göre eder ytermere hielp och
vndsetningh. Thette wij eder k: her Carolus effter
thenne tijdh lagenheet icke haffue uilet förholle
Dat ut supra

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 104):

Till the knechte höffuidzmän
som schole bliffue hooss her
Carolus till thess krigzfolket
bliffuee alt församlet Dat
Swartzoo 30 Julij Anno 66

Eftter thett lasse v. Schare, Wij förnime, att fijen=
derne som äre kompne in j Westergötland, till att
göre schade, äre dragne åth lijdeköpungh, vthen twiff=
well j then achtt, att the wile vpbrenne Läcköö länn,
och sedan drage genum Elffzborgz länn öffuer
Grentzen in j Noroge igen Så opå thett att the icke
motthe så stiele sigh så sijn kooss oneffste
Therföre haffue wij giffuit wår troo Man her Caolus Demonej vdi be=
fallningh, att hann med then meenige Mans tilhielp
vti Westergötland och Småland, sampt med the
knechter som thw haffuer j befallningh, schall achtt
på fijenderne, och förhindre them medh Brotther och
elieft, att the icke motthe vndkome, til thess wår
heele krigzmacht bliffuer församlet, såsom
Wij befaltte haffue. Ähr för then schuld wår wilie
och befallningh, att dw bliffuer förbe:t her Carolus
på wåre wågne fölgafftigh med knechterne, och
rätte tigh effter hwad som han tigh till wårt
gagnn tilfijendh warder, in till thess thw någ:n
annen befalend ifrå oss bekommend warder
Och secheer ther medh thett som Oss är behageligitt
Dat vt supra

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 105):

Fulmacht för Brynte Byrgheson
till att antage opå Wermeland och daall
så monge bruklige karler, som Man
kunne vprätte ehnn Phane med, theen
hann vdi befallningh haffue schall
Dat Swartzöö then 31 Julij A 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 108):

Swar opå Anders Andersons
schriffuulsse, belangendh huru
hann sigh förholle schall emoot
the knechter som försumitt haff:r
att fölie fänickenn Dat
Swartzöö then 31 Julij Anno 66

Wij haffue bekomith tijn schriffuulsse Anders Anderson,
och såsom thw ibland annett giffuer tilkenne, att thw
will lathe straffe någre vtaff the knechter, thw haff:r

vti befallningh, som haffue för sumett, att sökie theris fänicke, och att theris wenner och frender biude Sölffuer och peninger för them. Så effter wij Oss försee att någre aff them, besynnerligen the som störste schyllen haffue hafftt, schole någreledh haffue becommith ther straff före, Therföre wile wij, att thett må bliffue ther widh medh sådanne bescheed, att theris wenner och Slächt, måge försone theris saak hooss Oss, effter som tilbörigit är. Thett hemen thw begärer, Näffra benempdt, kunne wij tigh icke effterlathe, Allthenn= stund thett är vårt Arff och eigitt, vthan ther thw kunde vpspane tigh någett annett som Thronnen til= kommer, och Oss läglig:tt kann ware att vmbäre Så äre wij icke obenägne att effterlathe tigh thett när thw Oss ther vm anlangennndh warder. Och haffue tigh thette tilswar icke wilett förholle. Dat ut supra

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 110):

Till Her Carolus Demornaj
huruled hann sigh förholte schall
jmidler tijd krigzfolcket bliff:r
församlet j Örebro. Dat
Ekeröön then 3 Augusti Anno 66

Wij haffue för stått her Carolus och Peder kartt,
att j schole haffue församlet vårt krigzfolck vdi
Westergötland, både Rytter och knechter, theslig:e och
bestelet vm Bråtther för Fijenderne på the wäger, ther
the achtt sigh vd offuer Grentzen begiffue Sameledh
wile och eliest legge eder win vm, att them schall
schee affbreck, vdi hwad motthe som j kunne Så haff:r
wij ther ett gunstigt och nåd:t behagh till, att j någett
giöre tillsakenn, och rätte eder effter vår befall=
ningh. Och är intett twiffledd, att så länge Man
kann holle them inne, och förtage them all hielp och
vndsetningh, schall man ther medh snarest kunne
twinge them, och legge theris machtt under Så vppå
thett att the icke motthe vndkome, till thess att vår
wellige hoop kann bleffue församlet (... resten är ej medtaget här.)

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 111):

Swar opå Hertig Magni
v: Saxenns schreffuulsse Dat
Kirsi Sund, then 5 Augusti Anno 1566

(svar på brev skrivet av hertig Magnus, som var daterat i Vadstena den 29 juli)

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 113):

Mandat till Westergötlandh
om förfordringh medh Archelijt och
annen fordenschap som förnöden
ware will till krigzfolcket.
Dat Strängnäss, then 6
Augusti Anno 1566

Wij Erich Tilbude eder trogne Vndersåter
som boenn äre vdi N N härede i Westergötland
Vår gunst och nåde tilförenne, Fare Danne=
män eder för tencker wäll, att thenn tijdh wij för
ett Åhr sedhenn wore vdi eigin Person stadde j
then landzände Westergötland hoos eder, och hade
vår krigzmachtt församlett emoot Fijenderne
wore wij aff eder begärendh någon förfordringh
till theris vnderhold, för våre peninger, opå ther
wij hade imooth thess bättre fulfolgt sakenn emoot
förbe:tt fiender, som då hade lijdst schade och neder=
lagt. Så ändoch j Oss nogsampt förtröstade, så
offer wij handlede med eder, att j wille göre Oss
ther vdinnen ett trogett bijstånd, Teslig:e och förfordre
Warbergz befestningh, med dagzwercker och eliesth
liguäll när som mest vmlengde, och Man hade
eders hielp behooff, kunne Man då platt ingen vnd=
setningh bekome, huarken för bönn eller lönn,
vthen ther wij eliest icke hade förunth annen råd
i saken, då hade vårt krigzfolck mosth aff hunger
förswachte och förderffues. Och effter thet Man för
same orsak schuld bleff förhindrett, så att wij icke
kunne tillfoget Fijenderne sådanne affbreck, som
wij hade achtet, ändoch man iw liguäll noget emoot
them vträttedh. Therföre haffuer nu all then olycko och
schade sigh förorsakett, som eder aff Fijenderne nu är
påkommit. Och är thett vthen twiffwell ett synde straff
att Gud then Alz:e för sådanne eders olydno schuld. För
ty när Man icke will ware sijn rättte Öffuerheett
hörsam, och fölge godh, råd och förmaninger effter
Så pläger offer sådentt ther aff fölie, som schadeligett
och förderffueligitt är. Och ther j då hade wilett
helppett Oss, såsom j godh råd ther till hade, Då schulle
j wäll haffue sittit medh fridh på thenne tijdh, och ing:n
anfechtningh hafftt vdaff fijenderne, Doch effter
thenne olycke ähr hendtt. Så wile wij för then schuld
icke förlathe eder vdi nöden, vthen tröst och bistånd
såsom j haffue giordh Oss, Vthen så frampt j wile
än nu förfordre Oss, och förschaffe Oss fordenschap
till vårt Archelij, som är Schytt krutt, lodh theslig:e
och framföre, vår Fetalie till lägrett, samtp annet
mher som för nöden är Sameledh ther som j wile
lathe eder finnes wälwillige och vtgöre een Gärdh

till att vnderholle thett krigzfolck medh som nu är allende församblett i Westergötlannd, Då wile wij legge Oss winn vm, att Fijenderne schall med Gudz nådh: te til hielp schee aff breck och nederlagh Och är thett fast bätter, att j vnne wåre krigz=folck thett j haffue, effter the schole wåge lijff och wålfård för eder schuld, än att fjenderne schulle haff:e then nyttho och gagnn vtaff. Och ther som j nu troolig:n wile hielpe Oss, och lathe eder finnes hörige och lydige till edert eigitt gagnn. Då är tilförmodenndh:s, att j ther medh så mykitt schole vthrätte, att j seden schole kunne bliffue vtaff med fijendernes öffuerwåld och Tyrannij, Och vm j wille giffue eder till Juterne huilckett wij icke förmode, Då schole j föge båthe ther opå, vthenn wij och G: Rijke wile eder therföre tilbör=ligenn straffe. J wile för then schuld såsom trogne och råtrådige Vndersåter ägner och bör eder h är effter hörsamlig:n rättthe, så frampt j icke wele kome på wijdere schade och förderff Ther j haffue edher effter rättthe. Dat ut supra

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 115):

Mandat till alle
landzänder vm vtgärdz hester
Dat Arboga thenn 8
Augusti Anno 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 122):

Swar opå twenne her Caroli
Demornaj schriffuuelser
Dat Arboga then 9 Augusti
Anno 1566

Wij haffue bekomith twenne eders schriffuuelser her Carolus, och som j till thett förste giffue tilkenne, att j haffue schermylzett, med Fijendernes ströffendt, Lother och lagt någre nedh aff them. Så är thet Oss behage=ligitt, och wore wåll godtt att någen wore som wille göre them någ:t mootstånd, och till thett minste holle them ihne om Grentzen, till thess wår krigsmachtt kann kome tilstädh, effter thett är aff wåre feltöff=uerster wollend schedt att fijenderne så widh kompne äre vp j landett.

Ther näst som j lathe förstå, att ibland krigzfolkett frelses krutt och Bly. Så motthe thett ware fast ille besteltt, aff them som befallningen haffue hafftt ther neder, att the så länge haffue drögt ther medh, och icke för giffuith ther vm tilkenne, att sådaett feell wore på färde

Och är thett icke vår schull, Allthenstudn wij för två Må=
neder sedhenn, haffue för ordentt och befalet, att tijt
till lägrett, schulle sådanne förfordringh kome Och
hade wij förmodett att her hognschäll och the andra
som till feltöffuerster wore förordned:e schulle haff:e
sådanne nådiorffter medh sigh Men wij förnime att
att thet är intett wordett tillgiorth, för tij the wore
fast heller heeme på theris Gårder, än vde lägrett mooth
Fijenderne, hwar the eliest finge sielff sådhe. Så wetthe
wij icke heller huru nyttigt thet är, att sände mykitt
aff thenn paatzell ther hedenn, Allthenstudn knechterne
pläge myckit förgeffues förschiutte **kritte**, när the
thett bekom, hwar Mann icke för schaffer Oss ther
betallningh före: Icke thess mindre haffue wij nu offer=
digett, två ware tienner och Småswenner nedh till
lägrett, medh så mycket aff then partzell, som krigz=
folcket på någon tijdh schall kunne behielpe sigh med
Såsom j och begäre wetthe, hwar medh krigzfolckett
schall bliffue vnderhollet, som ther hooss eder ähr.
Så motthe j så bestellet, att Böndernde ij Westergötland
vtgöre Gärder, till theris behooff. Och äre the thess schyl=
lige och plichtige, till att försörje them, Allthenstund
the schole wåge lijff och wälfärd för theris schuld.
Och må the så gärnde effterlathe, att vårt krigzfolck
kunne fare wäll aff theris, än att Fienderne schulle
ther aff bleffue förfordrade. Wij haffue och för thenn=
schull latith schriffue thenn meenige Man till vdi then
landzände, och förmanth them, att the schole lathe
sigh finne ther till wälwillige.
(...resten är ej medtaget här.)

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 124):

Fulmacht för M: Bilius att
förfärdige ale archelij tilbehö=
ringer, som till landtågett
behöffues. Dat Arboge
thenn 9 Augusti Anno 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 137):

Till Peder Christerson att han haff:r
sijne wisse kunschaper vthe och hwar hann
för nime att någre aff Fijendernes hoop
achtete sigh ått Marck och Kind j Wester=
götland, eller annerstedh öffuer Grentzen
att hann thå fördeeler the häred:r i Småland
till att göre them motstånd, schade och affbreck
Dat Arboga then 12 Augusti Anno 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 139):

Till Hertig Magnus v: Saxsen
belangend ibland annedt the Ryttere i
Westergötland h: f: n: till ko: Mtt för=
schicke schall Dat Örebro then
14 Augusti Anno 1566

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 141):

Swar opå Her Caroli
Domarnaj schriffuulsse
Dat Örebro then 16 Augusti
Anno 66

Wij haffue vtaff eders schriffuulsse för stått käre her
Carolus, huru såsom j haffue waritt till mangels
medh Fijenderne, senest the goffue sigh vtöffuer Grentzen
och att j då haffue giortt them någon schade och aff=
breck, både på theris Ryttere och eliest. Så är så=
denne eders flytt som j thervdinnen haffue bewist
Oss aldeelis behageligh. Och kunne ther aff förmerckie
att j ähre Oss och Swerigis Rike med trooheett och
rätrådighett bewågne, huilkett wij medh gunst
och nådigt wile förschylle. Wij kunne eder
och icke förholle, att wij nu haffue afferdigett våre
trogne Män, Rådth och tjänare, her Nils Gylden=
stierne och Jörenn Pederson till eder, medh någre
muntligen werff och ärender, som the eder på våre
wägne berättthe schole. Therföre begäre wij gunste=
ligen, att j stelle troo till thett, som förbe:te våre
vtschicknde medh eder på våre wägne, effter vår
befallningh, och till vårt gagn och bezste för han=
dlenndes warde, Och ther som j lathe eder finnes ther
till wälwillige, hörige och lydige, såsom wij Oss ther
vm till edher försee, Då göre j Oss ther vdinnen till
synnerligh behagh, huilkett wij och wile lathe eder
tilgodhe åth niuthe Gud befallend. Dat vt supra

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 142):

Till thet gemene Krigzfolck
som hooss her Carolus beschedde
ähre vdi Westergötland Dat
Örebro then 16 Augusti Anno 66

Wij Erich Tilbiude eder trogne tjänere och man=
lige krigzmän, både Rytter och knechter, alle samptlig:n
och synnerligen, så monge som för holle sigh j Wester=
görlannd, hooss vår troo Mann her Carolus demornaj,

vår gunst och nåde tilforenne, Wij haffue forstått trog:ne tiännere, att j haffue gjort Fijenderne någon affbreck senest j wore till mangels medh then widh Alingzåås. Så ändoch wij helst hade seeth, att man hade måth förhind:t och hollett them ihne till thess wij hade komith tijtt nedh medh vår heele krigzmachtt, liguäll effter wij förnime, att the vthen straff icke äre slopne sijn kooss Så lathe wij Oss behage hwad som j thervdinnen haff:r gjort tilsakenn. Och hwar thenn äre icke så till tuchtade wordne, som thett medh rättthe hade borth, och theris förtiennst tilsäger, Dhå wile wij wäll näst, Gudz hielp framdeeles war ther tillförtienste, när lägenheeten sigh så kann begiffue Och för sådanne eders wällwilligheett, wile wij lathe giffue ede Må= nndzfold, för så långh tijdh som j haffuer latith eder bruke hooss förbe:te her Carolus, så snart som wij haffue bekommith Muster Registrenn ifrån våre tilförordende Musterherrer.

Ther näst trogne tiänere kunne wij der icke förholle att Oss är vilkenn giffuith att them tijdh Fijenderne ware slagne på flychtem, och man schulle haffue medh rättthe fulfölgt them, haffue en stoor parth giffuith sigh ifrån hoopen, och söcht effter bythe, huilckett the vndendölie, för mennend sigh thet icke för sigh sielffue beholle Så haffue the i then motthe fast otibörligen förhollett sigh, och wäll förschyltt, att the effter våre krigzartichler schulle straffede bliff:e All then stund thet är icke brukligett ibland krigzfolck att fölie bythe för ähnn Fijendernde ähre nederlagde huarföre wij och ingelunde wile haffue tilstat, att the som så haffue plundrett Fijenderne schole thett för sigh beholle, vthen wij wile att thet schall kome till ett ge= meenth, effter våre krigzartichlers Jnnehold.

Biude för then schuld och alffuarligen befalt alle våre tiänere, så wäll högre som nedricht ständer, så monge som sådentt bythe haffue ihne medh sigh, att the äre förtechte sådentt ifrån sigh öffuer antwarde vår till= förordende feltöffuerste her Carolus Demornaj, så frampt att then som bliffuer beslagen, att han någ:tt haffuer vndendåltt, huru ringe thett ware kann, att hann therföre schall bliffue straffett, såsom för annett tiuffuerij, och icke bliffue achtett för eenn ärligh Man. Wij haffue och giffuith vår tro Man her Carolus Demornaj i befallningh, att hann schall deele thett rätwislig:n vth ibland eder, effter som våre krigzartichler ther vm förmäle, Ther hwar och enn haffuer sigh effter rättthe. Dat vt supra

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 148):

Till her Carolus Demornaj, huru
hann bestelle schall, hwar Fijendne
wile på nytt begiffue sigh vtöffuer
Grentzen, Dat Örebro 20 Augusti
Anno 66

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 163):

Till Her Hogenshell
belangend the knechter vdi be=
setningen på Warbergh ähre.
Dat Brensholm thenn 7
Septembris Anno 1566

(... den inledande texten är ej medtagen här.)

Ordningh på the knechter som pläge bekome Clädhe.	
höffuidzman	7 all:r
fendrich	6 al:r
Prophos	6 alner
Musterschriff:re	6 allr
Predicant	6 allr
Bardschärer	6 allr
Tromeslag:re	5 alr
Pipere	5 allr
quartersmest:re	5 allr
Öffuer Rotennst:te eller gemene knechter	4 allner

Riksregistraturet 1566 juni-dec (sid 192):

Till alle fougter vtöffuer
alst Westergötland, belangend
then Prouiant ifrå Hioo och
till Warbergh förshikes schall
Dat Swartzöö then j O[c]tob:
Anno 1566

(...) Och
ändoch the haffuer liditt någon schade aff Fijenderne
senest, att theris Hwss äre brände, så haffue the liguäll
behollett theris Booschap och hester, ther medh the sådane
förtzler wäll kunne åstadh komme. (...)

Kyrkoinventarier år 1583

Här nämns bland annat följande om Södra Kyrketorp

Biblia som hörer til samma gieldd haffwer Monss Wdsonn Lendzmann i Gudhemez heratt och haffwer hafftt henne allt sedhann fiendherne the dansche droghe hedhann aff landhett, och vppa samma tijdh fans samma book på Waletorpa engiar ty hon war tapatt vtaff thenn som fordhee saligh her Lariss Helgesons bohagz tingh ått Schoghenn, vndhan fiendherne, som boodhe samme tijdh wthi för:re Stönstöpp.

ANM. Södra Kyrketorp hade ingen egen bibel, utan detta kan syfta på att bibeln i gället för tillfället var i Kyrketorp och förd därifrån när olyckan var framme. Den präst som namnges var kyrkoherde i Stenstorp.

Håkantorp (avser hela Segerstad gäll, med Segerstad, Valtorp och Håkantorp)

Hooss alle tesse kyrkior är stor feel på takenn och will behöffwas hielp till, så frampt the skola bliffwa behålna

Gudhem

Messeserker och allt annat som kyrkian til hördhe bleff borto ner fienderne deuasterade kyrkian, och vpbrende bådhe kyrkiann och hemmanenn vthi samma socknn och haffwer kyrkiann allt legett ödhe här till menn nw er begyntt att byggia ter på iffter böndernes empne och råådth och behöffwes ther till hielp, så frampt thenn bygningh skall haffwa nogon framgongh och komma till nogon endha.

Östra Tunhem

På kyrkian är tackitt forråttnat och behöffwer hielp mz thz alra forsta.

Borgunda

Takitt sleett forråttnat och behöffwer hielp.

Högstena

Samma kyrkia wardt brendh aff fienderne och haffwer allt sedhann waritt wthan menn nw är hon sydh och halpartent späantt, och wil behöffwer hielp så frampt hon skall kunna bliffwa behollenn och komma till endha mz theet som begynt är.

Vilske-Kleva

Påå kyrkiann är spånenn sleett aff råthenn och wil behöffwas hielp

Ullene

Murenn på kyrkione är förrimnatt för tacklöse skull. kyrkeherbergett och tacklöst.

Mårby

Påå kyrkione takitt sleett förruthitt

Marka

Kalken toghi fienderna bortt och annat huad heer war.

Sörby (avser Gökhem's gäll, med Gökhem, Marka och Sörby)

Alla tessa kyrkior äre sleett för armadhe mz tack och behöffwa snartt hielp så frampt the skola bliffwa beholna

Floby

Spånen är sleett aff ruthin påå kyrkione och behöffwer hielp mz theet första så frampt att hualffwett faller icke nidh.

Trävattna

Takitt sleett förraatnat och behöffwer hielp mz thett första

Göteve

Takitt förrådnat och murenn på tornett nedherfallenn.

Åsle

Fattas till taack. och Messeklädhe.

Mularp

Fatthas till taack påå kyrkiann

Valstad

Påå thenne kyrkia är inthitt taak och bliffwir sleett förderffwat huadh honn fåår icke hielp.

Kymbo

Ther felas till taak.

Fröjered

Ther fatthas till taak och äär sleett taaklööss

Korsberga

Är bortho halff taakitt.

Fridene

Theerr fatthas till taak ty thher är hool på taakitt.

Acklinga

Ther fatthas till taak thy ther är halfftt taakitt aff

Angetorp

Ther behöffwes hielp till taak.

Velinga

Ther fatthas till murenn hielp thy hann vill påå thenn ena hörnehtt falla nidh medh mindhre hann fåår hielp. Vill och kalkenn giöras påå nytth och renoueras huar till och behöffwes hielp.

Sandhem

Ther fattas till taak.

Härja

Fatthas till taak.

Yllestad

Är brentth aff fienderne och intitt är teeck igen.

Näs

Fattas öffwer sänghusitt såå öffwer halff kyrkiann tacck

Vistorp

Ther är intitt taak wppa whan halm – Ithem.

Kälvene

Ther är inthitt takitt wppåå.

Skörstorp (och Hångsdala)

Till Hengndsz (Hångsdala) kyrkia fatthas til att vpmura gaffwelenn medh och teslikes hielp till takett. I Skiörestorp är inthitt takett thy hon haffwer waritt affbrendht aff fienderne och är sedhan inthitt teeck och är för then skull indfallitt hualffweet Samme Kyrkie är Sochnekyrkia til Orreholmenn.

Falköping

Kyrkiann bleff affbrendh aff fienderne, och är enn nw wthann taak och huadh honn icke bekommer hielp, såå bliffwer honn sleett om inthitt.

Friggeråker

kyrkiann är affbrendh aff fiendherne och äer enn nw inthitt mera enn sydh och behöffwer hielp såå framtt honn icke skall sleett förfalla.

Luttra

Och är kyrkiann brendh och wthan och behöffwer hielp etc.

Brända kyrkor i Redväg

Timmele

Vist

Sunnersberg

*
* * *
*
* * * * *
*
* * *
*